פרשת **ראה** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתס"ג שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

עורו ישנים משינתכם

לשונות ארוכות ואדומות של אש נפרצו מאחד מבתי העיר, כל האנשים אשר היו בתוך הבית נמלטו מן המקום ובתוך הבהלה נודע שבבית נמצא אדם הישן במיטתו והוא כלל לא חש בדליקה המתפשטת, אנשים רבים התאספו סביב הבית וכולם טיכסו עצה כיצד ניתן להציל את האיש, ניסו להרים את המיטה לקרב אותה לפתח הבית ולהוציא אותה דרך הפתח, אולם הנסיון נכשל שהובורר שהמיטה רחבה יותר מהפתח.

לכן הביאו גרזנים וכמה אנשים ניסו שוב להתקרב לאש מתוך כוונה להרחיב את הפתח, כדי שיוכלו להוציא את המיטה ואת האיש הישן עליה, במשך כל אותה שעה המשיכו האנשים לעמוד מסביב, להתווכח ולתת עצות מה ניתן לעשות.

לפתע הגיע אדם פיקח וכשהוברר לו על מה מתווכחים ושהסכנה גדולה מאוד, הוא הזדעק וקרא בקול: לשם מה אתם מתווכחים, לשם מה הנכם מבזבזים זמן יקר והרי עלול להיות שעד שתסתיים מלאכת ההריסה, אותו אדם ח"ו ישרף ולא יהיה את מי להציל, הדרך היחידה והיעילה היא לקרוא לו בקול, להעיר את הישן מתרדמתו ואז הוא יקום לבד ויצא בכוחות עצמו מהמקום וינצל.

הנמשל הוא, כולנו יודעים שהסיבה העיקרית לסכנות הגדולות היא החטא, ואם כן דרך ההצלה היחידה היא לעורר את העם להקיץ אותו מתרדמתו ואז הצרות יסורו מאליהן, יש לטפל בשורש במקור שממנו נובעות הצרות וכשיתוקן אותו מקור רווה והצלה יעמדו ליהודים והם ינצלו מהצרות הקשות העוטות עליהם מכל עבר.

ובפרום עלינו ימי אלול על כל אחד להתבונן ולעשות לעצמו חשבון הנפש, לבקר בנפשו מפני המומין שבו ח"ו בחולי הנפש והנשמה, ובהם תוקעין ומריעין בשופר וכפי שרמז הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) ברמז מצות תקיעת שופר, כלומר עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדומתכם, ובימים אלו עבודתינו הוא לעורר את העם מתרדמתו לשמוע קול שופ"ר שפרו מעשיכם כי אין פורעניות בא לעולם בלא חטא.

הקב"ה יהא בעזרתינו, שנוכל להתעורר מתרדמתינו, בתשובה ותיקון לשפר מעשינו, ובספרן של צדיקים גמורים יהתמינו, עדי נזכה לשמחת עולם על ראשינו, וקול השופר הגדול ישמע בארצינו, בביאת משיח צדקינו, ומלכינו בראשינו במהרה בימינו, אכיה"ר.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאלקר כו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
פינת יקרת ..... ו
זכרון יהושע ..... ז
הזקים להורותם ..... ח
פשיטא כהלכה ..... ט
לשכת הסת"ם ..... י
לוח ההילולא ..... יא
דבר בעתו ..... יב
נועם שיחתן ..... יג
פשוטו של מקרא ..... יד
דברי קודש ..... טו

אגרת פרק ו'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

אם נרצה לעשות רצונו ית', יספיק לנו הש"י צרכינו כדי שנוכל לקיים מצוותיו

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו וגו'. והקללה אם לא תשמעו וגו'. הן ידוע הדקדוק, למה נאמר אצל הברכה: את הברכה 'אשר' תשמעו, ובהקללה נאמר: והקללה 'אם לא' תשמעו. והנראה בזה, על פי דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט ה"א, עיי"ש) על הקושיא מדוע נזכר בתורה הרבה פעמים יעודים הגשמיים, הלא 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (קידושין לט:) ומפרש, דכל היעודים הנזכרים בתורה, לא על דרך תשלום שכר מצוה, **רק הקב"ה מבטיחנו שבאם נרצה לילך בחקותיו ומצותיו, אז ארובות השמים יריקו עלינו שפע ברכה למען נוכל לעסוק בתורה ומצוות בלי מניעות ושרדות,** וכמובא בגמרא (ברכות לה: עיי"ש) שדורות הראשונים, מתוך שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי, זה וזה נתקיימה בידן, ומלאכתן נעשית על ידי אחרים. וכן מבואר בארוכה ברמב"ם (סוף הל' שמיטה) עיי"ש בלשונו הקדוש.

ובזה נבוא אל הכתוב: 'ראה אנכי נותן לפניכם היום וגו'. את הברכה אשר תשמעו', היינו, **לא שאנכי נותן לכם ברכה, חלק שכר המצוות, רק הנני נותן לכם** [עבור התעוררות רצון זך שלכם] **ברכה אשר תשמעו, היינו שתוכלו לשמוע את מצותי מתוך כל טוב.**

ישמח ישראל

המצפה ומחכה להתעוררות יזכה אליה

שמור ושמעת וגו'. יש לפרש על דרך דתנן (אבות ו, ב) "אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה", **ואמר אא"ז** (הבעש"ט הק') **זללה"ה** מפני מה הכרוז יוצא כשאין שום שומע, ואמר **דעל ידי הכרוז באים הרהורי תשובה לאדם בכל יום, ומי שרוצה לשקול בפלס רגליו ולבקש דרך ה', ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו התעוררות דבר ה', אז בודאי ישמע הבת קול שהם הרהורי תשובה.** וזהו הרמז: **"שמור"** לשון ציפוי וייחול (מלשה"כ "ואביו שמר את הדבר", ופירש"י: "היה ממתין ומצפה מתי יבא"), היינו שתהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה', ואז בודאי **"ושמעת" אלו הרהורי התשובה הבאים לאדם בכל יום, איתערותא דהבת קול.**

דגל מחנה אפרים

ע"י שהאדם מתקן מעשיו ודרכיו, יזכה ויתעורר לבבו לחשוק לעבודתו ית'

'כי ירבה ממך הדרך', רצה לומר אם רב הוא ממך עבודת הבורא ברוך הוא, ותאמר בלבבך **'כי לא תוכל שאתו'**, שקשה עליך מאד והרבה בעיניך עבודתו יתברך, אמר הכתוב תדע **'כי ירחק ממך המקום'**, רצה לומר זה הוא מחמת שהמקום ברוך הוא רחוק ממך. אבל מי שמקרב עצמו להבורא ברוך הוא על ידי מעשיו, אזי השם יתברך קרוב אליו, **'קרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו'**, וכל אשר תעשה לעבודתו יתברך יהיה מעט בעיניך.

נועם אלימלך

רק אם אחרי עשיית המצוה ימצא בה חסרונות ידע נאמנה כי עלתה לרצון לפני הש"י

וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום וגו'. הנה מצות ומעשים טובים נקראים 'דרך', כמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט, לב): **"דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי".** וידוע מספה"ק **שכשאדם חושב שקיים מצוה בשלימות, ומתוך כך בא לידי פניות וגדלות, אזי ידע בבירור שלא נחשבת לו לכלום, ולא תיחשב לו כי אם כשימצא איזה חסרון במצוה שעשה, כי עי"ז בא לידי הכנעה ושפלות.** "ועל דרך הלצה, אם המצוה גדולה בעיניו, אם כן דבר גדול לא יכול לעוף ולעלות למעלה, אבל אם המצוה קטנה בעיניו תוכל לעלות למעלה", והוא שאמר דוד המלך ע"ה: **"דרך מצותיך ארוץ"** אשבר וארוצין (מלשה"כ שופטים ט:: "ותרץ את גולגלתו"), כלומר, המצות שאני עושה צריך אני לשברן ולחשוב תמיד החסרונות שבהן, כי מתיירא אני **"כי תרחיב לבי"** ח"ו בגדלות ופניות, ובזה שאני משברן ומוצא בהן חסרון, על ידי זה אני נכנע ושפל.

וזהו הרמז: **"וכי ירבה ממך הדרך"** שירבה בעיניך המצות והמעשים טובים שעשית, אזי תדע נאמנה ש**"לא תוכל שאתו"** להגביהם ולהעלותם למעלה, **"כי ירחק ממך המקום"** על ידי מחשבות הגדלות והפניות, יהיה המקום ב"ה רחוק ממך, כדכתיב (תהלים קא, ה:) "גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל" (עי' סוטה ה.), **וזהו: "כי ירחק ממך המקום".**

דודאים בשדה

זהרורי אורה
לספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

ליגרם אינש והדר ליסבר, וישוב בתשובה על עוונתיו וע"ז יסיר המסך המבדיל מידיעת התורה

שמור ושמעת. קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה הקדים שמירה לשמיעה. יתבאר עפי"ד ז"ל (ע"ז י"ט) שאמרו **ליגרם איניש והדר ליסבר,** והוא אומרו "שמור ושמעת", פירוש **"שמור"** שישמור ידיעת ההלכה היא הגירסא, **"ושמעת"** היא (אה"כ) הסברא לכוין שמועותיו בשכלו.

עוד יתבאר על דרך אומרם ז"ל (זוהר ח"ג קצ"ג) כי **מי שהוא בעל עבירות, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, ותמצא כי שערי פתחי ההבנה בדברי התורה הם הם הקושיות והם סוד הקליפות המתחזים מעבירת האדם, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמיתת התורה להבין אמריה, שמור המצוות לבל תעבור עליהם, ובזה ושמעת את כל** וגו'.

אור החיים הק'

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו וחשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: **"אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת".** וצריך ביאור. ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרה"ק מהר"י זללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, כמו שאנו מתפללים 'ותן חלקינ"ו בתורתך', אך בכל זאת על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** כדמיון, מי שהלקו בתורה קטן מאוד ונולד בכשרונות כאלו שאינו מסוגל ללמוד רק פרשה חומש, מ"מ אם מייגע א"ע בתורה ומשלים עצמו בחלק זה, אז מן השמים מגדילין ומרחיבין חלקו שבתורה, ופותחין לבו ומוחו שיוכל להבין ולהשיג פרק משניות, ואם מיגע עצמו ומשלים עצמו בזה, אז נותנים לו לב להשיג גמ' ותוס', וכן הוא יותר ויותר.

ובזה פירש הספרי: **"אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת",** היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

דברי הדרכה לחיזוק עמוד התורה והיראה מאת רבינו הקדוש בעל דברי יואל זי"ע

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. (מתוך ד"ק בדרשה להאברכים בחוהמ"ס) נתייסד כאן התאחדות האברכים להתאסף יחד, **וצריך להשגיח בראש ובראשונה שכל אחד ואחד יקבע עתים לתורה באמת ואיש בל יעדר,** ובשעת התפילה יהיו מתפללים כראוי, **וצריכים להשכיל ולדעת שתהא התורה שלמד מלמדתו הדרך ילך בה שלא יתגשם ח"ו, וצריך שיהיה העניין בכל עת בבחינת מתחיל שיהא מוסיף והולך תמיד ולא ח"ו פוחת והולך, וצריכין התחזקות שיהי' לזה קיום ולא יתרופף העניין ולא יתרשלו מלהמשיך ולהוסיף חיל בלימודים,** והשי"ת יעזור שנזכה עד זקנה ושיבה להיות מוסיף והולך בקדושה, והשי"ת יעזור שיזכו ויוכלו להנהיג את ביתם שיהי' בית של קדושה וטהרה 'מיט אידלקייט' ושישתלשלו הלאה דורות ישרים עד זקנה ושיבה, וצריכין לדעת כי הכל תלוי באופן ההתחלה, ועל כן צריכין להתחיל בדרך כזה שיתקיים עד זקנה ושיבה, ואם ההתחלה היא 'מיט ערנסטקייט' ובזהירות כראוי אז יתכן שיהי' לה קיום, משא"כ בלא זה לא יחזיק מעמד, ואמר הכתוב (פר' ראה) **לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה "היום", רמז שלא יהיו עושים דבר שאינו בכובד ראש ואינו מתוך אחריות שאז אינו רק 'היום' ואין לו קיום ומעמד.** רק יקיים חנוך בו' גם כי יזקין לא יסור ממנה.

דברי יואל – חוה"מ סוכות עמ' רפ"ה

ע"י אותיות התורה והתפילה בחשק והתלהבות ינצל מעניש ד' מיתות בי"ד וחיו יחיה

וסקלתו באבנים ומת . הנה יל"פ ענין ד' מיתות סקילה שריפה הרג וחנק (בגמ' סנהדרין מט, נ). על דרך העבודה, שהפירוש הוא אם ח"ו נתחייב סקילה, אזי העצה לזה, 'וסקלתו באבנים', המה האותיות (ראה ספר יצירה פ"ד מי"ב ובפירוש הראב"ד שם), **לומר האותיות והתיבות של תורה ותפלה בהתלהבות, אזי 'ומת', יהיה תיקון למה שהרשעים בחייהם קרוים מתים** (ברכות יח ע"ב). **שריפה היינו שיהיה לו התלהבות ורשפי אש לעבודת השם, ויתקן אם ח"ו נתחייב שריפה.** (ושם במקו"א פי' 'עשה לך שרף' שתעשה לך בעבודתך אש והתלהבות לחש"ו), **הרג וחנק, היינו שיאנס את עצמו לעשות מעשים טובים אף שאין לבו נוטה לזה, ויהיה תיקון אם ח"ו נתחייב הרג וחנק.** (ע"ד דאי' בתנא דבי אליהו 'אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויחיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים' וכו').

שארית ישראל (ליקוטים שובבי"ם)

המרגיש מתיקות התורה, אין מבין איך שייך לבקש שכר על לימודה, שעסק התורה עצמה הוא אצלו תענוג

את הברכה אשר תשמעון וגו' אומרו 'את' (דהול"ל הברכה אשר תשמעון), להעיר כי מלבד הברכה (–השכר) המושגת מדרך ה', עוד לו עמה יעוד הטוב, והוא אשר תשמעו, **"כי השמיעה בתורה הוא תענוג מופלא ומחיה הנפש",** כאומרו (ישעיה נה, ג) 'שמעו ותחי נפשכם', **והמרגיש בטעם התורה תשיחנו**

נפשו כי עליו לשלם גמול טוב לנותן מתנה טובה מופלאת, ואין צריך לומר שאין לתבוע שכר עליה.

אור החיים הק'

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו והשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: **"אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת".** וצריך ביאור. ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרח"ק מהר"י וללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, בכל זאת, על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** ובזה פירש דברי הספרי: **"אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת"**, היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרח"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

תפילה

שיהיו עונין אמן על ברכותיו – הוא ג"כ ממצוות ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה כו' את הברכה אשר תשמעון. מרן הקדוש בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שמע פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש, והוכיחו על פניו בנועם אמריו שהרי התורה אמרה **'את הברכה'** את הברכות, שאנחנו אומרים כל יום **'אשר תשמעו'** שישמעו, שיוכלו ג"כ לענות 'אמן' **'אל מצות ה' אלקיכם'**, זהו ג"כ אחת ממצוות ה' אלקיכם,

[ובענין זה ראה לשון הזה"ק פר' עקב (דף רע"א:) כַּד סַלְקִין אִינּוּן בִּרְכָאן מִתַּתָּא, לֵית פֻּתְחָא וּפְתָחָא לְעֵילָּא, וְלֵית מְקַנָּא לְעֵילָּא, דְּלָא פָּתַח כָּל אִינּוּן פִּתְחִין, וּמַכְרְזֵי וְאָמְרֵי בְּכָל אִינּוּן רְקִיעִין, דָּא אִיהוּ דִּוֹרוֹנָא דְּמַלְכָּא דְּשָׁדַר פְּלוֹנִי, **דָּא הוּא דִּוֹרוֹנָא בְּקִיּוּמָא כַּדְּקָא יָאוּת. וּמַאן אִיהוּ. בִּרְכָה דְּאָתְיְבוּ עָלַיְהּ אָמֵן. דְּכָל בִּרְכָה דְּאִתְיְבוּ עָלַיְהּ אָמֵן, דָּא אִיהוּ בְּקִיּוּמָא כַּדְּקָא יָאוּת,** עכ"ל הזה"ק].

עטרת חיים

שתהיה תפילתו על הגאולה שלימה בכל לב ונפש

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'. בא והורה להם דרך איך יתנהגו בגלות וזה רמז **'כ"י א"ם'** – ר"ת כ'אשר י'בא מ'לך א'דום – **'אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם'** ויחריב את בית המקדש כו', הנה אף בהיותכם בגלות תמיד בכל תפילה ותפילה **'לשכנו'** יתברך **'תדרשו'** ר"ל תתפללו על גלות השכינה כולם בכלל, כי כולנו מתפללים כאחד ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים כו' וכיוצא, אמנם אין בלב שלם, לזה אמר הנה לשרידים אשר ה' קורא המה יתפללו בעצם כאלו ראו שוממות היכל הקודש. וזה אומרו **'ובאת שמה'** שתעלה במחשבה כאילו באת שמה וראית את שממות ההיכל, וזה אומרו **'לשכנו תדרשו'** לשון רבים (כלומר דכולם מתפללים על הגאולה השלימה), אמנם בני עלי"ה הם מועטים אשר מתפללים בלבב שלם בעצם כאלו באת שמה וראית את הבית בהבנותו, ועתה איך הוא בחורבנו לכך אמר לשון יחיד **'ובאת שמה'**, וכבר כתיב **'וצדיק** (אחד) **יסוד עולם'** [היינו ע"ד אמז"ל (חגיגה יב:) **'על מה העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר** (משלי י, כו) **וצדיק יסוד עולם]**, (ואם יתנהגו כן, להתפלל על בנין ביהמ"ק בלב שלם כנ"ל) **אז יבנה** בהמ"ק במהרה בימינו **'והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם'**, ואז תזכו **'ואכלתם שם לפני ה' אלקיכם'**, כמו שאחז"ל **'עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים'** כו', ואז (יקויים ג"כ הרמוז בפסוק שלאחריו) **'לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום'** רק **'איש'** יעשה **'כל הישר בעיניו'** יתברך, כי אז יבולע היצה"ר אמן דוק.

אור פני משה

בכל יום הש"י מעורר בכמה כרוזין כל נשמה מישראל להשיבה אליו ית', ובכח זה צריך לעלות ולראות בתפילה בדחילו ורחימו

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ודרשו חז"ל הכל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן. י"ל ע"ד רמז מוסר כו', כי הרואה המלך או שומע שמעו שבא למדינה ודאי נכנם היראה בלבו ממילא, מה שאין כן זה שאינו רואה ואינו שומע רק כאבן דומם אין מקום לו לירא ממלך בשר ודם ג"כ, **ומזה נלמד למלך ממ"ה כביכול, זה שאינו רואה בעיני השכל ואינו שומע כרוזי המלך מלכו של עולם בכל יום, ודאי הוא חרש וסומא, וכמ"ש חז"ל החרשים שמעו והעוורים הביטו וכו'**, וכמ"ש בפסוק (ישעיה כא, יב) אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו אתיו, וכמ"ש בזוהר (תרומה דף קל"א ע"א) וז"ל, **'אם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ'**. אִם תִּבְעָיוּן בָּעוּתְכוֹן בְּצִלּוֹ קַמֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, **'בְּעָיוּ'**, צַלּוּ וּבְעוּ בָּעוּתְכוֹן, **וַתּוּבוּ לְגַבֵּי מָארֵיכוֹן. 'אָתְיוּ', כְּמַאן דְּזַמִּין לְקַבָּלָא לְבְנוֹי, וּלְרַחֲמָא עֲלַיְיהוּ. אוּף הָכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, 'בֹּקֶר וְגַם לָיְלָה', קְרָא וְאָמַר אָתְיוּ. זְכָאָה עַמָּא קַדִּישָׁא, דְּמָארֵיהוֹן בָּעֵי עֲלוֹן, וְקְרָא לוֹן לְקָרְבָא לוֹן לְגַבֵּיהּ**, עכ"ל הזה"ק יעו"ש.

[פי': 'אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ'. אם תִּבְקְשׁוּ בַּקָּשׁוֹתֵיכֶם פִּתְפִּלָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ – 'בְּעָיוּ', הִתְפַּלְּלוּ וּבַקְּשׁוּ בַּקָּשׁוֹתֵיכֶם וְשׁוּבוּ לְרִבּוֹנְכֶם. 'אָתְיוּ' – כְּמִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל אֶת בָּנָיו וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, 'בֹּקֶר וְגַם לָיְלָה' קָרָא וְאָמַר 'אָתְיוּ'. אַשְׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁרִבּוֹנָם מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם וְקוֹרֵא לָהֶם לְקָרְבָם אֵלָיו].

הרי כמה כרוזין מכריזין על אזהרת התפלה שהיא ביראה, כמ"ש עבדו את ה' ביראה (תהלים ב, יא ועי' ברכות ל ע"ב), ועבודה זו תפלה (עיי"ש דף לא. תד"ה במקום בשם הירושלמי). **וזה שאין לו יראת ה' מחמת שאינו שומע הכרוז שהם המחשבה טובה שבאדם, ודאי זה נקרא חרש שאינו שומע ואינו מדבר, וגם השוטה המאבד מה שנותנין לו, כי ידו פשוטה ית' לקבל שבים ולקבלו, וכאלו נותן לו ידו דהיינו סיוע שנקרא יד, והיינו הרהורי תשובה שנותנין לו, והשוטה מאבד מה שנותנין לו הרהורי תשובה, וכמו ששמעתי ג"כ ממורי כי שמיעת הכרוז הוא המחשבה, ולכך אין לך רשע שאין לו הרהורי תשובה בכל יום מצד אלו הכרוזין ודפח"ח. והצדיק נותן לב לקיים מחשבתו הטובה כו' עיי"ש.**

תולדות יעקב יוסף

דבש תמרים

פנינים יקרים, מעצר הפרוה שרים, רעיונות הקדושים עצי התמרים

נתון תתן לו ולא ירע לבבך כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'. ויובן כי הנותן צדקה אל ידמה בעיניו שהוא נותן משלו, רק שהכל עניים כי ערום יצא כל אדם מבטן אמו, והקב"ה נותן צדקה לכל הברואים כאמרם ז"ל שכל העולם כולו נזין בצדקתו של הקב"ה, רק הקב"ה השפיע בשביל העני ומעורר לאדם שיתן ויעשה שליחותו ליתן לעניים, ואל ירא בעיניו כי אינו נותן משלו כלום רק שהוא השליח שהרי מקבל שכר שליחות, והנה בשעת שנותן השליח אין זה נתינה חדשה כי כבר נתן מאת המשלח רק שהשליח נותן לידי העני והמשלח נותן לו, וזיש נתו"ן מה שהוא כבר נתן מהשי"ת בשביל העני, תתן לו דוקא ר"ל רק שאתה הנותן לידו כי אין אתה רק השליח, ע"כ ולא ירע לבבך בתתך לו ר"ל מה שאתה השליח, כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו', והוא לך שכר השליחות.

(ישמח משה)

☆

כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך וגו' לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון כי פתוח תפתוח וגו'. יש לפרש כי יש מי שמבקשים ממנו צדקה לעניים, ומענה בפיו שקרובין עניים ועניהם נשואות אליו, אבל אין זה מענה נכונה כי בשביל שנותן לקרוביו אינו נפטר מלתת גם לזולתם באם ידו משגת לתת לזה ולזה, וזיש כי יהיה בך אביון מאחד אחיך היינו מקרוביך שעליך מוטל לפרנסם, וגם באחד שעריך בעריך שאינו קרוביך, ועל זה אומר לא תאמין וגו' ולא תקפוץ את ידך לתת לעניים, מאחיך האביון כלומר מכח שאחיך אביון ואתה צריך ליתן לו, כי פתוח תפתוח את ידך ליתן לו, לאחרים ולקרוביך.

(ויטב לב)

☆

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה'א. ויל עפ"י הידוע דאף שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אעפי"כ בכללות ישראל לא נמצא עולתה בהם, כי כאו"א נמצא בו דבר טוב ומדה טובה זה עוסק בתורה וזה עוסק בגמ"ח לא ראי זה כראי זה, הצד השוה שבהן כולן שוין לטובה, והנה מודעת זאת דבאם כאו"א מישראל יזכה להשלים א"ע מלא קומתו אזי נאמר עליי וראו כל העמים כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך מכל יחיד מישראל, אבל באם לא זכו איז צריכין לחיות באגודה אחת ואז אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם, והנה בשלש רגלים באו בניי למדרינה גדולה שכאו"א היה לו בחי קריאת שם ה' פני אל, כמ"ש בסה"ק עה"פ ולא יראו פני ריקם, וזש"ה שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך, וא"כ היו כולם

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות יה"ק עצי התמרים

רב העיר מוכרח לומר 'אנכי', ולהנהיג את קהלתו ביד רמה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. פעם באו אנשי קהילת בערעבעשט, עם רבם הגאון ר' רפאל גרוס זצ"ל לפני דודו מרן ה"קדושת יו"ט" זללה"ה, להתלונן שרבם אינו מסכים לומר לפניהם דברי תורה, פנה ה"קדושת יו"ט" אל חתן אחותו הרב ואמר: למה ועל מה? ענה הרב: מי אני ומה אני שאומר לפניכם תורה. הייתה אז פרשת ראה, ו"הקדושת יו"ט" דרש את הפסוק **"ראה אנכי נותן לפניכם היום"**, באומרו, שאת התיבה "אנכי" אפשר לפרש בשני פירושים, לפעמים יש לפרשה בלשון בתמיהה, כלומר "ראה, מי אנכי", אך לפעמים צריך לפרשה "אנכי"! אני הוא!. וזהו כוונת הפסוק **"ראה אנכי נותן לפניכם היום"**, לפי **"היום"**, כך תנהגו ב**"אנכי". בינך לבין עצמך יכול אתה לומר "מי אנכי". אך "היום", כרב העיר, צריך אתה לומר: "אנכי"! לומר תורה, ולהנהיג את הציבור ביד רמה.**

נחלת פנחס (דף קל"ט)

אם רוצים שהבנים ילכו בדרך האמת, אסור לנטות ולהתפשר על האמת

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. שמעתי בשם מרן הגה"ק מסאטמאר (שליט"א) **[זצוק"ל]**, שפי' דלעתיד יהי' הכל ברכה בסדר אחד לגמרי בעה"י, אבל בזמן הגלות קודם תיקון הגמור של ביאת המשיח, מתנהג הכל ע"י סדר של ברכה וקללה, וזה לרגלי חסרון אמונה שלימה בי"ג עיקרים ר"ל, וזהו **'ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב'** וגו', שמא יאמרו ישראל באיזה דרך שנרצה נלך, ת"ל **'ובחרת בחיים למען תחי' אתה וזרעיך**, כי יש הרבה דרכים ר"ל, והדרך האמת הוא בלא שום פשרות שבעולם ובלא שום נטיות כלל וכלל. כי בדרך האחר סיים מרן דבריו הקדושים בקול חוצב להבות אש **'לאחוז בשני דרכים כאחד', אין זה 'ובחרת בחיים'**, ותורתינו הקדושה הזהירה אותנו שנלך בדרך האמת של **'ובחרת בחיים למען תחי' אתה וזרעיך, כדי שהדורות הבאים יהיו מקושרים לד' ולתורתינו הקדושה.** והשי"ת ירחם עלינו וישים קץ לחושך, וישלח לנו הגואל צדק במהרה דידן, אמן.

בית אולפנא (ח"ב עמ' צ"ג)

באגודה אחת בלב אחד, ועייז היה את פני הייא, כלומר שכאוייא היה לו אור פני מלך חיים שהשם נקרא עליו. **(קדושת יוייט)**

☆

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וגו'. ויבואר עפייד הגמי ביקש איוב לפטור את העולם אמר רבשייע בראת שור פרסתיו סדוקות וכו' בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על יד ומאי אהדרו ליה חביריו ברא הקבייה יצהייר ברא לו תבלין תורה, ובייי המהרשייא כי איוב טען שהאדם מוכרח במעשיו בתולדתן בטבעו, לכן לקח דמיון מן השור שהוא מובחר שבמינים והחמור שהוא שפל שבמינים, והשור לא ישובח והחמור לא יגונה לקבל שכר או עונש, כיון שכייא מוכרח מצד טבעו מיום הבריאה, כייכ אין ראוי שיקבל הצדיק שכר והרשע עונש, ואהדרו ליה חביריו כי הדבר תלוי בידי האדם כי ברא הקבייה יצהייר שעייי נעשה רשע, אבל נתן ביד האדם תבלין היא התורה נגדו עייכ, וזייש ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, לכאורה קשה האיך שייך ליתן ברכה וקללה והרי האדם מוכרח מצד טבעו, לזה המשיך את הברכה אשר תשמעו סיית תוריית, כי עייי כח התורה הדבר תלוי בידי האדם. **(ברך משה)**

☆

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, וכתב הבעל הטורים ראה אנכי שבעשרת הדברות, וצריך ביאור מה הרמז בזה. ויתבאר עפימייש קיז זלהייה בקדושת יוייט (פי במדבר) לפרש הכתוב מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ולייד דפתח בדיבור מגיד דבריו ומסיים בעשייה לא עשה כן, ויובן דהנה בדבר הי שמים נעשו וכל עשיותיו של הקבייה עושה רושם כמו עשיה ממש ומשעת קבלת התורה הוריש כח זה גם לבני ישראל עם קרובו שביד ישראל יש כח לעשות נפלאות בדיבורם בלבד, וזה ביאור הכי מגיד דבריו ליעקב היינו דבריו שהם עשיה גמורה אותן הדברים הגיד ומסר לישראל שיהיי גם בכוחם לפעול עשיה בדיבורם, חוקיו ומשפטיו לישראל רייל הסדר והנימוס שלו שבדיבור יתעבד מעשה זה מסר לישראל, וגמר אומר לא עשה כן לכל גוי דהיינו שאצל אומהייע אין עשיה כלל בדבריהם עכלהייק, ובזה יובן דברי הבעהייט ראה אנכי, אנכי שבעשרת הדברות כלומר שכח דיבורו של הקבייה הוא נותן לפניכם היום ועייז יכולים לפעול ברכה עייי אנכי שבעשרת הדברות ששם הגיד דבריו ליעקב ומסר הכח לישראל שישפיעו ברכה עייי דיבורם ויתעביד להן עייז גם בעשייה וזהו בבחינת צדיק גוזר והקבייה מקיים. **(כייק מרן רבינו הגהייק שליטייא)**

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יהייק עצי התמרים

כי ירחיב וגו' ואמרת אכלה בשר כי תאוה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך תאכל בשר, כי ירחק ממך המקום וגו'.

יייל על פי מאמר המדרש (בייר פסייח סייט) ויפגע במקום, זה הקבייה, שהוא מקומו של עולם. וזהו הסמיכות, כי תאוה נפשך לאכול בשר, בכל אוות נפשך תאכל בשר, אבל דע לך, כי אכילת בשר תאוה גורם כי ירחק ממך המקוים, שירחק ממך הדביקות בהשיית הנקרא מקום, שאם האדם הוא שקוע בתאוות הגשמי נעשה בעצמותו מגושם, ושוב אינו מרגיש קירבת אלקים.

גם יש לומר, על פי מה ששנינו במס' אבות (פיה מיית) מעולם לא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים. הנה חכמינו זיל דקדקו בלשונם הזך לא אמר אדם לחבירו צר לי המקום, ולא אמרו חכמים שלא היה המקום צר, אלא לא אמר אדם, והיינו כי באמת הצר להם המקום לשבת, ועם כל זה לא אמר אדם כלום, כי מחמת רוב אהבת ה' הבוער בקרבם היו מרוצים, ולא הרגישו שהמקום צר. (וכעייז כתב החתם סופר פ' בחקותי בפסוק וישבתם לבטח בארצכם).

ולזה הזהיר התורה כי ירחיב וגו' בכל אות נפשך תאכל בשר, אזי דע לך כי ריבוי תאות הבהמית והנאת עולם הזה יהיה הגורם, כי ירחק ממך המקום, תתחיל להרגיש רחיקת המקום של בית ה', מקום שהשכינה הק' שרויה.

ודבר זה נראה בחוש הראות, כי בתחילה כאשר האדם קובע מקום מגורתו בדירה חדשה באיזה שכונה, בתחילה הוא חושב את עצמו כי הוא קרוב אל הבית המדרש של קהילתו, והוא מנדד עצמו כדי להתפלל שם בקביעות, אך במשך הזמן הוא הולך אחר תאות הגשמיות, ושוב אינו סובל עוד הילוך נדוד, כי הוא נעשה באקווע"ם, ומרגיש כאילו בית המדרש שלו רחוק הימנו, ומתפלל בשכינות עם אנשים ארציים ומגושמים כמותו, והוא נעשה עוד יותר מגושם על ידי החברותא שלו, והסיבה לזה הוא ריבוי תאות הגשמיים, מה שמרבים במיני מאכלים ומשקאות בלי גבול בכל עת מצוא, כמו בסעודת וואייך נאכ"ט או שמחת קידושא רבה וכדומה לזה.

ואליכם אישים אקרא, אנ"ש התושבים פה, יש כאן קהילה נאה וחסידה עם כל הצטרכיות, אל נא אחי תרעו, להרחיק מקום דירתכם רחוק מבתי מדרשות דקהילתינו הק', שזה גורם התדרדרות הרבה הן לעצמו והן לב"ב והן לבניו ולבנותיו. אמרו חז"ל מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים, הרי דאע"ג שהיה המקום צר, מכל מקום לא עלה על דעת שום אחד לילך ללין למקום אחר חוץ לירושלים ששם הוא יותר מקום מרווח, וכן צריך אחד לידע שאם ברצונו לגדל דורות ישרים נאמנים לה' ולתורתו הק' ההולכים בדרך המקובל לנו, צריך לקבוע את מקומו לתורה ולתפלה בבתי מדרשינו דוקא, הן בימות החול והן בשבתות וימים טובים.

(כייק מרן רבינו הגהייק שליטייא בשיעור פרקי אבות שבייק פ' שופטים בביהמיד דקהילתינו הק' במאנסי יצייו)

פנינים מהגדתן של מרן רגי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה (יא כו).
לכאורה יש להבין מהו כוונת הכתוב בהקדמה זו.

ואפשר לפרש בדרך נחות על פי רמז מוסר, כלפי מה שנפרץ בעוה"ר אצל כמה מנשים כי לפ שאצי המשפחה מתנהג כראוי ומתפלל ועובד ה', מכל מקום בני ביתו, בשמו ובמותיו, אינן מתנהגות כראוי לבעות ישראל הכשרות, כי המה הולכים בנגדי פריעות ר"ל, וכבר הוכחתי על זה כמה פעמים בבכתבי גוונא אסור לברך ברכות ולומר דברים שבקדושה בנגדם (עי' שו"ע או"ח סימן ע"ה ס"ג), ואי אפשר להוציא הבני בית בקילוס והבדלה. אלא דבדיעבד כמבו הפוסקים (שועה"ר או"ח סי' ע"ה ס"ג, ועי"ע שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' קכ"ו) עצה שיוכל לומר דבר שבקדושה לפ בהתי גוונא, על ידי שיעצים עיניו מראות ברע.

לזה בא משה רבינו והזהיר את ישראל, שיסגימו על בני הבית שילכו בנגדי בעיות בראוי, ועל ידי זה רע"ה מנכי, תוכל לראות ולהסתכל ולהיות בעיים פתוחות, בעת שאנכי נותן לפניכם היום ברכ"ה, היינו כשאני תומר לפניכם ברכה.

דרשה פ' ראה תרצ"ג בק"ק באניע יצ"ו

ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך (יג טו). יש לעיין דלגץ תותמו של הקב"ה אמת (שבת נה.), אם כן אין שייך לומר לשון אמת על עבירה תמורה כזו, שהלכו והסיתו העיר כולה לעבוד עבודה זרה.

ונראה בשנקדים עוד תמיה רבתי, דאין אפשר שיצותו אנשים ויצליחו לפתות העיר כולה לילך ולעבוד עבודה זרה, ולא ימצא בהם אף אחד שיתחה בעדם לקנא קנאת ה' צבאות. אך הענין הוא, דמיירי בתופן שהמסיתים והמדיחים בחיים בטענה לכוונתם למען נקודת האמת, כי ברצונם להעמיד הדת על תילה, ותומרים לזה לריכים לתחו הרע במיעוטו, דהא נשמעו העתים, ובזמנינו אין יכולים להתנהג אחרת, ובקרע בתיב (תהלים קיט קכו) עת לעשות לה' הפרו תורתך, וכדומה בטענות שוא ומדוחים, ובדרכים אלו יכולים לפתות עיירות שלימות ר"ל, הואיל דהאם שמים שגור על לשונם.

וזהו ביאור הכתוב, ודרשת ותקרת ושאלת היטב, היינו יתכן שיקרה כזאת בישראל שמתפתה עיר שלימה לעבוד עבודה זרה, ולא יהיה בהם אף אחד שיפלה פה ויצפק כנגדם, על זה אמר הכתוב והנה אמ"ת, כי המסיתים בחו בטענה שכוונתם לשמים בכדי להרבות האמת, וכן נהו הדבר שנעשתה המועצה הזאת בקרבך, לפי שהבחיים בטענות אלו יכולים באמת לפתות עיירות שלימות.

ישמח לב (להג"ר יוסף נתן הלוי לובינסקי ז"ל) ר"פ שופטים, ששמע מפי רבינו ז"ל, ומפי הרה"ח ר' יוסף צבי ווינשטאק הי"ו, בשם רבינו ז"ל

בנים אתם לה' אלהיכם (יד א).

ונראה לומר להבה מצינו בגמרא (רמב השנה כה.) אין שדרשו ז"ל מן הכתוב (ויקרא כג לז) אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם אל תקרי אותם אלא אתם, אתם שפילו שוגגין, אתם שפילו מזידין וכו'. ומעתה אלא הדברים קל וחומר, ומה בשכתוב אותם, דרשו אל תקרי אותם אלא אתם, ומרבינן שפילו שוגגין ושפילו מזידין, קל וחומר בשפוק בניס אתם לה' אלהיכם, דכתיב בהאי אתם, בודאי שים לדורשו אתם שפילו שוגגין ושפילו מזידין, דאף בשהאי גוונא נקראים אחתו בניס למקום.

פורים בעיר קראלי יצ"ו (הובא בתורת התמרים לפורים עמוד רלא), ועי' דברי יואל לפורים אופן כה

עשר תעשר את כל תבואת זרעך (יד כב).
ובגמרא (תענית ט.) אמר רבי יוחנן מאי דכתיב עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר. ויש לעיין למה נשתנה מצות צדקה משאר כל המצות, שבכולן אמרינן (לעיל ז יח) היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם (עירובין כב.), ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), זולת אצל

מצות צדקה ממרינן עשר בשביל שתעשר, וטעמא בעי.

ונראה לפרש על פי דברי הכתוב (להלן כג כה) כי תבוא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן, פירש"י מכאן אלא דברה תורה אלא כשעת הבציר, דזמן שתתה נותן לכליו של בעל הבית, אבל אם בא לעבור ולקשקש אינו אוכל. מבואר מזה כי פועל בכרם אסור לו לאכול מאומה מפירות הכרם, רק בשעה שהוא בוצר ונותן תוך כליו של בעל הבית אז מותר לו לאכול מפרי הכרם.

ובדרך זה אפשר לפרש גמי לענין הצדקה, כי בכל שאר העבודות שאנו עובדים לאדם יתברך בעולם הזה, אין אנו יכולים לקבל שכר טוב בעלמא הדין, רק בשעות צדקה שאז אנו נותנים לכליו של הקב"ה ממש, כי צדיקים נקראים כליו של הקב"ה (זוה"ק ויקהל רייח.), ולכן כשעוסקים ומפרנסים עניים תלמידי חכמים, אז הדין נותן כי בעת שאנו נותנים לכליו של הקב"ה, יפפיע הקב"ה גם לכליס שלנו כל מילי דמיטב.

שנת תרצ"ב בירושלים עיה"ק

ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, כי פתח תפתח את ידך לו (טו ז-ח). פירש נאמן עזרא שלא תסגור את ידך, אלא פתח תפתח את ידך לו.

ויש לפרש הכוונה בזה, כי אנו רואים בשעת שהאדם כופף בשעותיו, אז נראים כל האצבעות בשוה, ואין נראים אין שאצבע אחת גדולה או קטנה מחבירתה, אבל כשידו פתוחה, אז נראים אין שאצבע אחת גדולה מחבירתה. וזה גם הכתוב לרמז לנו בענין נתינת הצדקה, כי הלא ישנם כמה עניינים שיש ליתן לצדקה בעשורם, אמנם יש להבין ולהבחין כי יש כמה עניינים שהמה נחוצים פי כמה משאר העניינים, ולכן אי אפשר ליתן לכל העניינים בתופן השוה, אלא צריכים ליתן לכל דבר כפי ענינו, ובפרט על החזקת התורה לתיוקות של בית רבן, אשר היא הצדקה המשובה יותר משאר כל הצדקות, לזה צריכים ליתן יותר מכפי הרגלו בשאר הצדקות.

וזה שרמז הכתוב שלא תסגור את ידך בנתינת הצדקה, היינו שלא תתנהג בענין הצדקה כמו האצבעות כשהם סגורות, שכל אחת נראה בשוה, כן תתן לכל הצדקות בתופן השוה, כי פתא תפתא את ידך לו, דכמו בשעה שהיד פתיחה יש לך כמה סוגי אצבעות גדולות וקטנות, כן יש לך להתנהג בענין הצדקה, שתתן לצדקה לכל אחד כפי עניניו.

מפי הרה"ח ר' משה אייזענבערג הי"ו, ששמע מפי רבינו ז"ל

שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה"א במקום אשר יבחר וגו' ולא יראה את פני ה' ריקם, איש כמתנת ידו כברכת ה"א אשר נתן לך (טז טז-יז). יש להבין שינוי הלשון מריבוי לסיפא, דמתחלה אמר כמתנת יד"ו שהוא לשון נסתר, ואחר כך אמר אשר נתן ל"ך שהוא לשון נוכח.

ואפשר לפרש כי במצות עליה לרגל נצטוו ישראל להרבות בקרבנות, עולות רחיה ושלמי חגיגה ושמחה (חגיגה ו:), כל אחד ואחד כפי מסת ידו והשגתו, ולכן אם הכתוב פן יראע לנגד האדם עליו ויאמר בלבו, אין תרבה בהבאת הקרבנות אל בית ה', הלא אחסר על ידי זה מממוני אשר עמלתי בו, לזה בא ואמר ולא יראה את פני ה' ריקם, אלא תרבה בקרבנות כפי אשר תשיג ידך, ולא יראע לנגדך על הוצאת ממונך, כי לא מאלך אתה נותן אלא מאל הקב"ה אשר השפיע לך כל הטובה הלזה, וזהו שאמר איש כמתנת ידו, היינו כמתנת ידו של הקב"ה, וסובב על אומרו ולא יראה את פני ה' וגו', והיינו כי כל זה בא לך מאתו יתברך, כברכת ה"ע אשר נתן לך, שיעלה ברשותך ממון ונכסים כדי שתוכל לעשות בהם מצות, על כן תן לו מאלו ואל תמנע הטוב מבעליו, ואל יראע לנגדך על ממונך בהביאך זבח ומנחה בבית ה'.

וכמו כן אל יראע לנגד האדם עליו בתת ממונו לצדקה לעניים או בשביל החזקת מוסדות התורה ושאר דברים שבקדושה, ולא יעלה על לבו לומר כי אין זה אחסר מהוני אשר עמלתי בו ליתן ממנו לאחרים, ואין אפשיד מנאלתי לאחר לא עמל בו, אלא ידע כי לא מאל עצמו הוא נותן אלא מאל הקב"ה אשר הפקידו בידו, ומברכת ה' אשר נתן לו כח לעשות חיל עושר וכבוד, ועל כן יתן ברוח נדיבה ובעין יפה.

דרשה יום א' שופטים (כ"ו אב) תשט"ו בעיה"ב ויען יצ"ו במסיבה לטובת בניית שיכון 'קרית יואל' בבני ברק יצ"ו

סיפורי צדיקים, גבי אוצר הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

בשנת תרכ"ח שררה מחלת החולי רע בכמה גלילות, ובא שליח מיוחד מעיר קרעמנטשוג אל הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע עם פדיון, לבקש רחמים על נפשם ועל זרעם. השליח הגיע לשבות שבתו בטשערנאביל ושבת פרשת ראה היתה, ובליל שבת קודש בעת עריכת השלחן אשר לפני ה' פתח הצדיק ואמר בזה הלשון: האור החיים הקדוש אומר כי משה רבינו ע"ה אמר לבני ישראל ראה אנכי הביטו והסתכלו עלי, וינתן לכם ברכה, אני איני יכול לומר כן, אבל אני אומר והקללה אם לא כשאתה רבונו של עולם לא תתן להם קללה אזי אני ערב לך שישמעו אל מצות ה'. והוסיף לומר בלשון קדשו: עכשיו שכבר כן נתת חלילה קללה מה יצא מזה, הנה זה עתה היו תשעת הימים ובעצמי כתבתי להם שיאכלו בשר ובתשעה באב כתבתי לכל היהודים שלא יצומו הרי שטוב יותר רבוש"ע 'והקללה אם לא' ותראה אז כי 'ישמעו אל מצות ה'", השי"ת ישמור לנו ולכל ישראל ובפרט לעיר קרעמענטשוג מן החולאת ומכל פגע רע ונזכה לגאולה שלימה ולביאת משיחנו במהרה בימינו כן יהי רצון אמן סלה.

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

פ"א באו לפני הרה"ק מטשערקאס זי"ע וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיוב, והרבה מאחב"י ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, וישא מדברותיו לפניהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש כפיו אל העדה וקרא בפסוק מפ' ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכי" ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, "אנכי נותן לפניכם היום ברכה", כי ברך אברככם שכל הרואה אותי היום הוא מובטח לו שישלים שנתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה.

גם לרבות את אבותיהם.

הרה"ק רבי יהושע מאוסטראווי זי"ע [בנו של הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע] שבת פעם בשבת פר' ראה אצל הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, בליל שב"ק בעת עריכת שולחנו הטהור פתח השר שלום זי"ע באמירת התורה על הפסוק (יב, לא) כי כל תועבת ה' אשר שנא עשו לאלוהיהם כי גם את בניהם ואת בנותיכם ישרפו באש לאלוהיהם, ופרש"י גם לרבות את אבותיהם ואמותיהם א"ר עקיבא אני ראיתי עובד כוכבים שכפתו לאביו לפני כלבו ואכלו, והקשה למה צריכין לעדותו של רבי עקיבא, הלא מפורש הוא בפסוק גם את בניהם וגו' ישרפו באש, ותירץ אלא מאי דרבי עקיבא רצה לומר אני ראיתי זאת בעצמי עכדה"ק, אחר עריכת השולחן כשהלכו לבית האכסניא אמר אחד מאנשי הרה"ק רבי יהושע מאוסטראווי שבאו עמו לשבות בבעלא, הייתי נותן משקה אם אחד יפרש לי כוונת התורה שאמר הרה"ק מבעלזא נענה לו רבו הרה"ק מאוסטראווי, עשה כדברך ולך הבא יין ואני אומר לך. כשהביא המשקה אמר לו הרה"ק דע לך שכל החידוש של הרה"ק מבעלזא היה שגם הוא ראה עתה כזאת שבן הרג את אביו, ומזה יצמח טובה וישועה לאיזה איש ישראל פירש ולא הוסיף, למחרת השבת הגיע אדם אחד עם בשורה טובה אל הרה"ק מבעלזא שזכה בדבר המשפט הקשה שהיה לו עם אדון אחד, אשר הזכיר לפניו מספר שבועות קודם, וניצל מסכנה גדולה וסיפר היהודי לפני הנוכחים שם בבית הרה"ק מבעלזא עובדא היכי הוי, כי שני הצדדים העמידו סנגורים אב ובן היינו האדון העמיד לצידו את האב ואני לקחתי לצידי את הבן, במשך המשפט הייתי בסכנה גדולה אולם בטחתי בברכתו הקדושה של רבינו, ומן השמים יעזרונו וכאשר יגזור כן יקום, והנה ראו זה פלא בליל שבת זו קם הבן על אביו עו"ד של האדון והרגו נפש וכיון שכן הודיעוני על ביטול המשפט, עתה ראו כולם בצדקת פירושו של הרה"ק מאוסטראווי בדברי הרה"ק מבעלזא בעת עריכת השולחן שפעל בדבריו הקדושים ישועה לאותו יהודי.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו. פירש הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאריץ זי"ע (בעמ"ח סה"ק ברית כהונת עולם) בדרך הלצה: על שאנו אומרים בראש השנה, היום הרת עולם אם כבנים ובו', ונמצא אנו מסופקים בזה אם כבנים ובו', ובנוהג שבעולם אם אדם מסופק בדבר הוא מתחכך עצמו ומתגודד על זה, ע"ד (איוב ב,ח) ויקח לו חרס להתגרד עצמו. וזהו פירש הפסוק 'בנים אתם' **בוודאי, 'ולא תתגודדו' להיות מסופקים בדבר.** **שפתי צדיקים**

ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו. י"ל **בדרך צחות,** דהנה למניעת מתן צדקה משתמשים בשקר באמרם שנותנים לקרובים עניים, וזה שאמר 'ורעה עינך' מליתן צדקה, אזי טוענים 'באחיך האביון' שיש לך קרוב ואח עני, ובאמת 'ולא תתן לו' גם לו אינך נותן. **שארית מנחם**

ישיבה תורה ויראה
ובית רחל דרבינו יואל
מסאטמאר

נתייסדה ע"י כ"ק מרן אדמו"ר הקוה"ט זי"ע

Central
United Talmudical
Academy

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בס"ד

שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא
בָּהּ תּוֹרָ"ה וְקוֹל זִמְרָה

תבענה שפתינו רון שיר ושבח, לעלה ולקלס להדר ולנצח, ואותות הוקרה והערצה נשלח, מול מע"כ ידידינו האי גברא יקירא, אוצר כל כלי חמדה, כהן שדעתו יפה, מפזר מהונו להרחבת גבולי הקדושה, מה רבו מעשיו היקרים, מבצרי התורה להקים, ועל זאת נהללו בשיר השירים, בעת יום שמחת לבו, מעמד הכנסת ספר תורה בסוד עם קרובו, במעמד קהל רב זקנים עם נערים, מה נאוו על ההרים, שמחת התורה בתוך קהל רוגשים

ה"ה ידידינו הרבני הנגיד העסיר והמרומם, תמארת המעשים ונזר הפעולות, זורע צדקות, להגדיל תורה ולהאדירה עושה גדולות, ה"ה

מוה"ר
יצחק זאב הכהן פילאפף
הי"ו

ויזרע יצח"ק וימצא מאה שערים, להקים אכסני'
של תורה, הבית הגדול שמגדלין בו תורה ותפילה

ביהמ"ד היכל אברהם חיים
לתלמידי כתה מבינה לישיבה קטנה

אשר נדב מהונו בתוככי בנין הת"ת הענקי בנין ישעי' זאב לעוו - ברחוב ווייט עוו.
אשר בין עמודי' שוקדים על התורה והעבודה בהתעלות נפלא בהתרוממות דקדושה

מה נכבד היום בעת שזוכה לחגוג במעמד קהל רב

הכנסת ספר תורה
בקרית ויואל משה ד'סאטמאר מאנטיסעלא יצ"ו

אשר יצא בתופים ובמחולות מבנין התלמוד תורה שבנה והקים

בנין שלמה זלמן
ביום א' פרשת שופטים • בדר"ח אלול הבעל"ט

ובראשינו מלכינו כבוד קדושת מרן אדמו"ר עט"ר שליט"א

כי תקדמנו ברכות טוב בעת שמחת התורה, יושפע עליו מפי עליון כל מילי דמיטב מטוב נהורא, עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכי' מאושר בעוז ובגבורה, רב סייעתא דשמיא עם נחת דקדושה, אך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, שלום בחילו שלוה בארמונו בנעימים, ויזכה להמשיך בפעליו המאירים, ובנדבת לבו להקים מבצרים אדירים, להרחיב גבולי הקדושה בשערים המצויינים, עדי נזכה לביאת הגואל בב"א.

המברכים לעומתו ביקרא דאוריית"א

הנהלת המוסדות

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. כבר הקשו המפרשים הלא כשהקב"ה מעכב שכרן של מצוות ונותנן בעוה"ב, עובר הוא על לא תלין ותרצו דכיון שניתנה תורה ע"י שליח הוא משה רבינו ע"ה ובאופן זה אין עוברים על לאו דלא תלין ולפי"ז אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, ולא ע"י שליח והשכר על אלו מגיע בעוה"ז, וזה שנאמר ראה אנכי השכר עבור קיום מצוות אנכי נותן לפניכם היום בעוה"ז ברכה", וקללה, ר"ת ו'הקרן ק'יימת ל'ו ל'עולם ה'בא.

(אוהב שלום)

☆

כי יהיה בך אביון וכו' לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, כי פתוח תפתח את ידך וכו'. ונל"פ הפסוק עפי"מ דאי במדרש (קהלת רבה פ"ה פי"ד) אמר רבי מאיר בשעה שבא אדם לעולם ידיו הן קפוצות, כלומר כל העולם כולו שלי הוא ואני נוחלו, וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות, כלומר לא נחלתי מן העולם הזה כלום ריקם באתי וריקם יצאתי, וז"ש ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, שלא תחזיק הכל בידך מבלי לתת לזולתך, כי זכור תזכור שיגיע עת כי פתוח תפתח את ידך, ותהיינה ידיך פשוטות ולא תיטול מן העולם הזה כלום, רק פועל צדקות אם תיהיה זאת ילווך לבית עולמך.

(יד יוסף)

☆

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו. וי"ל דהנה הנותן צדקה הרי רצונו וחפצו לקיים המצוה בשלימות, ליתן להעני די מחסורו אשר יחסר לו, אולם כמה יש בכוחו של בן אדם ליתן, וכמה שנתן להעני עדיין לא נתן שיעור מספיק כדי צרכי הוצאות העני, ועל זה כואב לבו של הנותן שלא נתן די הצורך ורוצה ליתן לו יותר, אבן יש עצה לזה ליתן להעני גם זכות המצוה עצמה ושכרה, ובזה כבר נתן לו מתנה מרובה, שהרי אין קץ לשכרה של המצוה, וזשה"כ נתן תתן לו – שתתן לו גם את ה"נתון", היינו מצות הנתינה בעצמה, וממילא ולא ירע לבבך בתתך לו – שלא יכאב לבך על מה שלא נתת לו יותר, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך וא"כ כבר נתת לו ברכה מרובה דהיינו מלבד ממונך גם שכר המצוה שמגיע לך על הנתינה.

(בשם הגה"ק מצאנז זי"ע)

☆

כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ידך. ונל"פ דלכאורה מה יעשה האביון שאין ביכולתו לקיים את מצות הצדקה אך י"ל דהנה אמרו חז"ל (בבא בתרא ט:) גדול המעשה יותר מן העושה ומשום כך איש שאין לו ממון מוטלת עליו חובה לעורר אחרים ולדבר על ליבם שיפתחו את ידם לתת צדקה, וז"ש הכתוב "נתון תתן לו" אולם הלא יודעים אנו "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" ואיך יקיים הוא מצות צדקה, לכן מסיים הכתוב "על כן אנכי מצוך "לאמר" (גם לאחרים) פתוח תפתח את ידך, דהיינו שתהי' מעשה אחרים לצדקה, ובזה תקיים מצות צדקה בהידור כי גדול המעשה יותר מן העושה, ובזה יובן ג'כ מה שדרשו חז"ל (פסיקתא רבתי עה"פ עשר תעשר) כבד את ה' מהונך אל תיקרי מהונך אלא גם מגרונך, דקאי על מצות צדקה, כי אפילו מי שאינו יכול לכבד את ה' מהונו כי אביון הוא, מ"מ יכבד את ה' מגרונו לאחרים שיתנו.

(כתב סופר)

דורש טוב

לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, או מכור לנכרי, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך. וקשה דמשמע מלישנא דקרא דלכן יתננה לגר ולנכרי כי עם קדוש אתה, ומה נתינת טעם היא זו. (דהגם כי הוא מוסב על רישא דקרא 'לא תאכלו כל נבילה', אמנם א"כ הול"ל לא תאכלו כל נבילה כי עם קדוש אתה, ואח"כ לגר ולנכרי תתננה)

וי"ל דהנה איתא בגמרא מס' עבודה זרה (דף כ') דבנבילה מקדמינן נתינה לגר למכירה לנכרי, [ג"ר היינו גר תושב שקיבל ע"ע שלא לעבוד ע"ז, ונכרי היינו עכו"ם] והקשו התוס' וכי אם יש לאדם חפץ למכור יתננו לגר בחינם במקום למכרו לנכרי בכסף מלא. ותירצו **דנבילה אינו שוה לישראל אלא דבר מועט**, אבל הקשה ע"ז בשו"ת נודע ביהודה **הא מדאורייתא מותר לבטל איסור לכתחילה וא"כ שוה הרבה.**

אך י"ל דאע"ג דמותר לבטל, מ"מ ישראל קדושים הם ומקדשים עצמם במותר להם, ואין מבטלין איסורין, וסברא כזו מצינו בחידושי הרשב"א (חולין צ"ח) שכתב דאפי' שהוא מותר מה"ת **מ"מ גנאי הוא לבטל איסור לכתחלה** ע"ש.

וממילא כיון שאין דרך ישראל לבטל איסור שפיר אינו שוה אלא דבר מועט, וז"ש **'לגר אשר בשעריך תתננה – או מכור לנכרי'**, להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי, וא"ת כקושיית התוס' ואמאי יתן לגר בחינם במקום למכרו לנכרי, ואת"ל דזה הוא מחמת דנבילה אינו שוה אלא דבר מעט, הלא קשה קושיית הנוב"י דהלא מותר לבטל וא"כ שוה הרבה, לזה אמר הכתוב כנותן טעם **"כי עם קדוש אתה לה' אלקיך"** וגנאי הוא לך לבטל איסורין ודו"ק.

יל'קוט הגרשוני,
בשם הגה"ק רבי הלל קאלאמייער זללה"ה

אִישׁ חָסִיד הָיָה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בשבוע העבר פ' עקב היתה אמרינו בענין וסגולת אמירת 'ויתן לך' בצאת השבת קודש, ומפי השמועה שמענו אשר מאמר זה היתה למשיבת נפש לאלפי הקוראים מדי שבוע בשבוע אשר נהנו מאוד, כהמשך לזה נמשיך בשבוע זו נמשיך בענין אמירת הפיוט איש חסיד הי' סיפור סגולה בכל מוצש"ק.

אף גם מצאתי שייכות לזה בפרשתן פ' ראה, דהנה בספר 'מעיל צדקה' לבעל שבט מוסר (אות תקס"ח) מביא המעשה דפיוט דאיש חסיד היה, והעיר שם דלכאורה קשה להבין למה אליהו לא נתן לאיש הזה פרוטה ושיתברך בה ויעשיר, ע"ד מה שאמרו (פסחים קיב.) כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך, וכמה סיפורים נפלאים נמצאים במדרשי חכז"ל באלו שהעשירו ע"י פרוטה שנתן להם אליהו, או למה לא הזמין מטמון בתוך ביתו ויתעשר משם, רק אליהו עשה עצמו מוכן שימכרנו כדי להחיותו, וביאר שם שעשה אליהו כן כדי ללמד כמה גדולה היא כחה של צדקה, עד שימכור אדם את עצמו כדי להחזיק יד עני ואביון, **שאף אם הוא עשיר רק לשעה אין הממון מצוי בידו, ורואה עני מוטל ברעב הוא ובניו ואשתו, ימכר עצמו ויתן חיות נפשם או ימשכן עצמו ואח"כ יפדה עצמו בממונו כפי** שעשה אליהו הנביא זכור לטוב, ללמדה לדורות הבאים.

ופירוש בזה הפסוק [בפרשתן] 'נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו', דמילת 'בתתך לו' הוא אך למותר, ודי הי' לומר 'נתון תתן לו ולא ירע לבבך', אלא דבא לרמז ע"ז שאם יצטרך לתת עצמו ביד העני שימכרהו כדי להחיותו לא ירע לבבך, וזהו ולא ירע לבבך 'בתתך לו', כלומר בתתך עצמך לו למכור, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידיך, כאשר נתברך אליהו במעשיו בכח שנתן לו הקב"ה בידו לבנות ארמון המלך בלילה אחת, ונפדה כאמור בפיוט, עי"ש.

מחבר הזמר הוא ישי בן מרדכי, ראשי החרוזים הם לפי א"ב ולאחר אות ת' חותם הוא את שמו ישי בר מרדכי חזק, ובספר 'אוצר הגדולים' מובא שהי' מגדולי איטליא בשנות ד' אלפים תש"ן ת"ת, וחיבר זמר זה ועוד פיוטים במחזורים ישנים כתבי יד, ובנו הוא רבינו מרדכי אבי רבי יצחק הפייטן עי"ש. ובסידור 'אוצר התפילות' [בתקון תפלה] מביא, שסיפור זה נמצא גם במחזור ויטרי בקצת שינוים, ומקור הספור של החסיד הזה נמצא בספורי מעשיות של רבינו ניסים גאון, וגם ב'לקוטי מדרשים' שבחוברות בית המדרש חלק חמישי (דף ק"מ) נמצא הספור הזה בתוך יתר הסיפורים עי"ש, ומש"כ דנמצא בספורי מעשיות של רבינו ניסים גאון, הוא בספר 'יפה מהישועה' לרבינו ניסים גאון (פרק כ"א), ומתחיל סיפור המעשה בזה"ל: הזכירו "החכמים עליהם השלום" דפעם אחת הי' אדם עני וכו', עי"ש.

בספר 'רמזי שבת' (אות תשכ"ו) כתב: "יזהר לומר במוצש"ק איש חסיד כי הוא מסוגל לכל דבר, ושמעתי שקדוש אחד אמר שתמיהא לו איך יכול איש לחיות בשבוע שאינו אומר בו איש חסיד, והרה"ק ר' משה מפשעווארסק זי"ע לא הי' אומרו מתחילה ובא אליו האיש חסיד בעצמו ושאלו ע"מ שלא יאמרנו, והשיב לו הק' זי"ע במה כחך יפה שאומר הזמר שלך, והשיב לו האיש חסיד 'הזמר הזה הוא מסוגל לתיקון קרי ר"ל ולבנים ולעשירות', ל'תיקון קרי' כי נמצא בו כמה פעמים השם חב"ו שיוצא מן חי"ל בלע ויקיאנו דהיינו "ו'גם ב'בנים ח'משה" הוא למפרע חב"ו,

"ח'נון ו'רחום ב'מרומיו" ג"כ ר"ת חב"ו, וכן "ח'כמתו ב'קרבו ו'החזיק" וכן ח'פשינו ב'ודאי ו'בברור יוצא השם ישר, ו'לבנים' שהי' לו בנים, ול'עשירות' שהשיג ע"י נס הזה עשירות, ומאז והלאה אמרו גם הק' זי"ע בכל מוצש"ק", עי"ש. וכן איתא בספה"ק 'אור לשמים' פ' יתרו.

גם בספר 'אדמור"י בעלזא' ח"א (דף רז) מסופר: "פע"א כששבת הרה"ק רבי שמעון מיערוסלוב זי"ע בבעלזא אצל כ"ק הרה"ק מהר"ש זי"ע השתוקק מאוד הרה"ק מהר"ש לשמוע הזמר 'איש חסיד היה' מפ"ק של רבי שמעון, שהיה מזמרו בהשתוקקות גדול וצדיקי דורו הפליאו אותו מאוד, וביקש מחסידיו שיקראו לו לפני שיתחיל רבי שמעון, כשהתחיל לזמר 'איש חסיד' ניצב השר שלום ליד הדלת ורמז שלא יגלו לו שהוא נמצא שם, רבי שמעון כבר היה אז סגי נהור, אולם מיד הרגיש ונקש באצבעותיו ואמר 'הרבי הצעיר שלי ישנו פה..' ולא רצה להמשיך לזמר, הפציר בו השר שלום שיזמר ושלא יפריע את עצמו מעבודתו, ברם הוא סירב באמרו שאינו יכול לזמר כשהרבי פה, רק אחרי שיצא המשיך בעבודת הקודש שלו. בפעם אחרת ישבו שניהם יחד בסעודת מלוה מלכה, שאל רבי שמעון זצ"ל מדוע היה אליהו הנביא צריך לעשות דברים שלא כדרך הטבע אצל אותו איש חסיד למכור עצמו לעבד לבנות בלילה אחד פלטרין, השיב לו השר שלום כאשר שולחים את אליהו הנביא למלא שליחות יש בכוחו לעשות הכל, אבל כאשר אין שולחים אותו הוא לא יכול לעשות יותר ממני ומכם.

כעין זה מובא בספר 'חי וקיים' בשם כ"ק אדמו"ר מהר"י מפשעווארסק זצ"ל, שאמר בשם מהרי"ד מבעלזא זצ"ל דלכאורה למה היה צריך אליהו הנביא ליטול על עצמו עול כבד כזה למכור את עצמו לעבד, הא בסוף פ"ק דקידושין (מ.) איתא: "רב כהנא הוה קמזבין דיקולי, תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר לה איזיל איקשיט נפשאי, סליק וקנפיל מאיגרא לארעא, אתא אליהו קבליה, אמר ליה אטרחתן ארבע מאה פרסי, א"ל מי גרם לי לאו עניותא, יהב ליה שיפא דדינרי", פי' כלי מלא זהובים, וא"כ למה היה צריך כאן למכור את עצמו לעבד, ותירץ דשם אצל רב כהנא היה אליהו שליח מן השמים והשי"ת יש לו הרבה כסף, אבל כאן עשה אליהו על חשבונו משו"ה היה צריך למכור את עצמו, עי"ש.

ובדרך אגב, בזמירות 'עת הזמיר' כתב: "ושמעתי מאיש זקן ומהימן ששמע מהצדיק הגה"ק מוהר"ר חיים מצאנז זי"ע שהפלטרין נבנה בפאדובה", וכן מביא בפרחי שושנים.

ועי' בספר 'אריה שאג' (בראשית) שמביא בשם הגה"ק הדברי יחזקאל משינאווע זצ"ל טעם נכון על מה שנוהגים להזכיר דייקא סיפור זה מאליהו הנביא ולא בחרו בסיפורים אחרים ממנו, ובפרט שיש בנ"ך פרקים שלימים אודות אליהו הנביא, גם מה שיש לדקדק בסיפור המעשה גופא, וכי לא היה עדיף שאליהו יעזור להאיש חסיד על ידי שימסור לידו צרור כסף לחלצו מדחקו, ומה לו להסוות עצמו כנכרי מן השוק, אלא ללמדנו בא ולהזכיר אותנו בתחילת ימי השבוע עוד טרם נכנס לימי העבודה והמעשה, עד היכן כוחה של צדקה והחזקת יד עני ואביון, **אליהו הנביא מלמדנו שבשביל לעזור ליהודי ובפרט יהודי כאיש חסיד, צריכים לצאת מטבעו ומסדר יומו עד כדי למכור ולמשכן עצמו לעבודת עבד עבור הזולת**, והוא לימוד לדורות.

ובספר ל'קט אמרות טהורות' מביא, שפעם א' שאל הרה"ק רבי שלום מקאמינקא את הרה"ק מהר"ש מבעלזא זצ"ל דמה היה כל הטירחא לאליהו שימכור עצמו לעבד, הי"ל לאליהו זל"ט ליתן מיד שמונה מאות אלף זהובים להחסיד, והשיב לו השר שלום בזה"ל: **מיינסט אליהו קאן טוהן וואס ער ווילן?, מיט דעם זכות וואס ער האט זיך געלאזט פארקויפן פאר א יוד'ס וועגן האט ער אלעס געקענט אויספועל'ן!**, עי"ש.

דיוק אחר ראיתי בספר תורת שמעון מהרה"ק רבי שמעון מיערוסלוב זי"ע דיש לתמוה לאיזה צורך אמר אליהו 'באמת' היום תתעשר, וביאר בדרך צחות שבגמרא מס' סנהדרין (צח.) מסופר על רבי יהושע בן לוי שאזל לגביה משיח, אמר ליה שלום עליך רבי ומורי, אמר ליה שלום עליך בר ליואי, א"ל לאימת אתי מר, א"ל היום, אתא לגבי אליהו א"ל מאי אמר לך, א"ל שלום עליך בר ליואי, א"ל אבטחך לך ולאבוך לעלמא דאתי, א"ל שקורי קא שקר בי דאמר לי היום, אתינא ולא אתא, א"ל הכי אמר לך (תהלים צה, ז) היום אם בקולו תשמעו, [שמשיח אמר לרבי יהושע בן לוי, שיבוא היום ולבסוף פגשו והסביר לו שנתכוון לומר 'היום' אם בקולו תשמעו]. וכדי שלא ימנע החסיד מלהאמין שיתעשר ויחשוב שמא יש בכך תנאים וסייגים, לכן פץ לו המבשר 'באמת' היום תתעשר, ואיני מתנה זאת בשום דבר, עי"ש.

ובספר 'הללו עבדי ה' מביא בשם רבינו הק' זצ"ל דבכל סיפור יש חלק שאינו אמת, הסיפור היחידי שהוא כל כולו אמת הוא הזמר 'איש חסיד' שמזמרים במוצאי שבת קודש, והנה אם יש כבר סיפור שכולו אמת הוא מסתיים ב'ופרח לו איש האמת', ודפח"ח.

דיני יציאה באמצע הסעודה על מנת לחזור

יציאה באמצע הסעודה לאחר שאכל כזית

הרוצה לצאת מביתו באמצע הסעודה לאחר שאכל כזית פת ובדעתו לחזור להמשיך סעודתו, אם בכוונתו לחזור לאלתר בלא שהיה כלל, כגון שיוצא לקנות או להביא איזה דבר לצורך הסעודה, או שיוצא ללוות מעט את חבירו וכדו', מותר לצאת ממקומו.

ברמ"א (סעי' ב) כתב דלא יעקור ממקומו באמצע הסעודה מחשש דשמא ישכח לחזור ולברך, ובמשנ"ב (סקל"ד) כתב דמתוס' והרא"ש שהביאו חשש זה משמע דאין להחמיר בזה רק כשיוצא על מנת להפליג דאז יש לחוש לזה, אבל כשיוצא על מנת לחזור לאלתר מותר, דאז אין לחוש לזה, ויש לדון היכן משמע כן בתוס', ואפשר מהא דכתבו התוס' דחיישי' שמא ישהו מלחזור, וזהו שייך רק כשיוצאים בשביל לשהות ולא על מנת לחזור מיד או אפשר מהא שהביאו התוספתא דברכות דקראו חבירו לדבר אין צריך לברך וקראו להפליג צריך לברך, ולמדו דכוונתם לחלק בין שהיה מעט להפלגה זמן רב, וכעי"ז כתב בכף החיים (סקכ"ד) דאם הולך להביא איזה דבר לצורך סעודה וחוזר תיכף למקומו מותר.

ועדיין צריך לומר דדעת המשנ"ב דביוצא על מנת לחזור ליכא איסור עקירה ממקומו לפני ברכהמ"ז, דהרי המשנ"ב לא התנה דבעי' שיהא דעתו כפי שהתנה היכא שאוכל במקום אחר, וכפי שכתב להדיא בשועה"ר (סעי' ד), דכיון דחוזר לברך במקומו אין זה נחשב כעקירה לפני ברכמ"ז, דהרי המשנ"ב סתם דביוצא לאלתר מותר לצאת ולא התנה דבעינן דעתו בשעת המוציא, כפי שנקט לגבי ההולך ממקום למקום, אלא דיל"ע בזה דהרי בר"ן ובכל בו שהם יסוד דין עקירה כדמבואר במ"א (סקכ"ח) מבואר דאף כשחוזר למקומו שייך איסור עקירה.

ואם בכוונתו לשהות זמן מה בחוץ, לכתחילה נכון שלא לצאת ממקומו.

עפ"י הרמ"א הנ"ל, ובזה הסכים במשנ"ב דיש לחוש לכתחילה כיון דשוהה זמן רב, ולא מהני בזה דעתו בשעת המוציא דחיישינן שמא ישכח מלחזור ולאכול, או שמא יתמהמה ויעבור שיעור עיכול ויפסיד הברכה האחרונה.

ואפילו אם היה דעתו בשעת המוציא לצאת או שהניח מקצת חבירים לא יצא ממקומו.

שועה"ר (סעי' ה), ופשוט הוא דכיון דהאיסור לצאת ממקומו הוא משום גזירת דשמא ישכח, בזה אינו מועיל דעתו או מקצת חברים.

ואם הוא אנוס ומוכרח לצאת מביתו, אזי אם הוא משער שישהה זמן הרבה בחוץ, יברך ברכת המזון לפני יציאתו.

כפי פשטות הרמ"א דאז חיישי' לשמא ישכח אזי יברך לפני יציאתו.

ואם הוא משער שלא ישהה זמן הרבה לא יברך ברכהמ"ז לפני יציאתו.

דעפ"י פשטות הרמ"א צריך לברך קודם שיצא, וכן הוא עפ"י התוס' והראשונים שחששו לשמא ישכח, אולם במשנ"ב (סקל"ה) ובביאוה"ל (ד"ה בלא ברכה) מסיק דאין לברך ברכת המזון, כיון דלא מצינו להדיא בתוס' דאף לדידן דנקטי' כרב חסדא דליכא שינוי מקום בפת יש לחוש לשמא ישכח, ואף הכל בו והבעל המאור דכתבו שלא לצאת דשמא ישכח, הם לא כתבו להדיא דאם הוא יוצא שצריך לברך, וגם ברמ"א לא כתב אלא דאין לצאת ולא כתב שאם הוא יוצא דצריך לברך, ולכן אף דלכתחילה נכון שלא לצאת ממקומו דחיישינן שמא ישכח, אולם בדיעבד אם הוא יוצא עכ"פ לא יברך ברכת המזון כשברצונו להמשיך הסעודה לכשיחזור, ורק כשמשער שאפשר שישהה זמן הרבה אזי יברך קודם ברהמ"ז.

ואם מטרת יציאתו הוא לצורך מצוה עוברת כגון שהגיע זמן תפילה וצריך ללכת להתפלל, אזי מותר לצאת באמצע הסעודה על מנת לחזור ולהמשיך הסעודה.

דאין להניח מצוה עוברת משום חששא דשמא ישכח, והמשנ"ב בביאוה"ל (ד"ה עוברת) מצדד להקל אף לצורך מצוה שאינה עוברת, ויל"ע מה הדין היכא דיוצא משום מצוה עוברת, ויש לו פנאי לברך ברכהמ"ז לפני יציאתו, האם יברך ברכהמ"ז.

יציאה ממקומו כשעדיין לא אכל כזית פת

העומד בתחילת הסעודה ויצא מביתו כל שלא אכל כזית פת, אם יצא לזמן ממושך כגון שהלך להתפלל או שהלך לאיזה עסק או שהפליג בדברים, צריך לחזור ולברך ברכת המוציא כשחזור וימשיך באכילה.

שועה"ר (סק"ג) משנ"ב (סקכ"ח) עפ"י המ"א (סי' ר"י סק"א) דאפילו בפת אם אכל פחות משיעור כזית דינו כדברים שאינם טעונים ברכה לאחריהם במקומם, שייך בו שינוי מקום, דכיון דאינו טעון ברכה לאחריו, לא שייך בו הטעם דבפת לא הוי שינוי מקום דטעון ברכה במקומו, וכיון דשייך בו שיוני מקום דינו כשאר דברים דצריך לברך עליהם לאחר ששינה מקומו, ומסתבר דזהו דוקא כשאכל הכזית פת בתוך שיעור אכילת פרס, דאם לא אכל תוך כדי אכילת פרס הרי לא נתחייב בברכה אחרונה, ודומה לאוכל פחות משיעור, ומהאי טעמא להפוסקים דז' המינים נחשבים כפת דלא שייך בהו שינוי מקום, עכ"ז אם אכל מז' המינים מין בריה פחות משיעור שייך בהו שינוי מקום, אף דיש לו חשש חשיבות אולם סוכ"ס אינו מברך לאחריו, ולא שייך בהו טעם הנ"ל.

ואם יצא לזמן קצר כגון שדיבר עם חבירו בחוץ ולא הפליג בדברים, אינו מברך שוב כשיחזור.

ואף דבפשטות המשנ"ב משמע דאף בזה נתחייב שוב בברכה, אולם דעת השועה"ר (סעי' ח') דשינוי מקום כזה אינו חשוב הפסק בסעודה אף שלא אכל כזית, ולשיטתו דדעתו דאף בדברים שאינם טעונים ברכה לאחריהם במקומם, אם אוכלם בדרך קביעות לא שייך בהם שינוי מקום כשיוצא לזמן קצר, ופת אפילו מועט נחשב לקביעות, וספק ברכות להקל.

ולכתחלה נכון שלא לצאת מביתו לזמן קצר כל זמן שלא אכל עדיין כזית מהפת.

ואף באופן דלא חיישינן שמא ישכח לחזור כגון שיוצא לזמן קצר, עכ"ז נכון שלא לצאת, שלא ליכנס לספק אחרונים המובא בהערה הקודמת.

וזהו אף ביוצא לחדר אחר באותו בית כשלא היה דעתו בשעת הברכה, ואין רגילים לילך לחדר זה באמצע הסעודה.

כמו באמצע אכילת מאכלים שאינם טעונים ברכה לאחריהם במקומם דמחדר לחדר נחשב שינוי מקום כפי שמובא לקמן.

הניח מקצת חברים

אם אכל סעודתו ביחד עם עוד מסובים, וכשהוא יוצא ממקומו המסובים נשארו על מקומם, אזי מותר לו לכתחילה לצאת אף לפני שאכל כזית, ולא נתחייב שוב בברכה ראשונה שאכל פחות מכזית ויצא לזמן ממושך.

דכיון דנשאר המקצת חברים הרי זה נחשב כמי שלא נעקרה קביעות הסעודה, ולקמן נבאר יותר פרטים בדין הניח מקצת חברים.

יציאה לחדר שרגילים לילך

יציאה לחדר שרגילים לילך בעת הסעודה, או אשה שרגילה לצאת לשאר חדרים בעת הסעודה וכדו' [בכל המקומות שבבית שרגילים ללכת שם תוך כדי אכילה], אינו מחייב ברכה שנית אף כשאכל כזית מהפת, ואף אם לא הניח מקצת חבירים, ובפרט שהדרך הוא שיוצאים לזמן קצר להביא המאכלים וכדו'.

שו"ת שבה"ל (ח"א בהערות לסי' קע"ח) דכה"ג לא נחשב הפסק אם הוא לצורך סעודה, דרק בזמניהם שהיו מסובין והיה השמש עומד עליהם שייך הפסק אם אחד יצא ממקומו, אבל בזמנינו דליכא שמש רק בעה"ב או אחר עומדים ומשמשים אפשר דלא מיקרי הפסק ע"כ, והוא כתב רק לצורך הסעודה, דבפשטות בשעת הסעודה אין רגילים להלך בבית רק לצורך הסעודה, ושייך גם במי שיוצא מחדר שאוכלים בו לצורך מלבוש לצורך הסעודה.

דעתו

אם היה דעתו בשעת ברכת המוציא לצאת לחדר אחר באותו בית, אינו נחשב שינוי מקום אף כשיצא לפני שאכל כזית.

דדעתו מועיל מחדר לחדר כפי שיתבאר אי"ה בגליונות הבאים.

לכתחילה:

ודע דלכתחלה נכון לאכול כזית פת תיכף אחר ברכת המוציא, ולא להפסיק בדיבור עד גמר אכילת הכזית.

מחצה"ש (סי' קס"ז סק"ז), ובדגול מרבבה כתב הטעם דכיון שכל הדברים שאוכלים בתוך הסעודה אין מברכים עליהם דנפטרים הם בברכת המוציא כיון שהם טפלים לפת, לכן צריך לאכול כזית מהפת דאז נחשבת הפת לאכילה חשובה, ונגררים אחריה שאר המאכלים, אבל פחות מכזית אין האכילה זו חשובה שיגרר מה שיאכל אח"כ לפטרו מן הברכה.

משיב כהלכה
תמצית השיעורי הלכה שנאמרו בבתי מדרשו
ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוחשעף שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

דיני זהירות בדרכים הנוגע למנהיג רכב (אוטו) ולהולכי דרכים (ב)

א] הנוסע ברכב ודוחק במנהיג את הרכב שיסע במהירות יותר מן המותר הרי הוא מכשילו לעבור על מצות שמירת הנפש של עצמו ושל אחרים ופעמים שעובר על הלאו של "לפני עור לא תתן מכשול" (א).

ב] הנוסע להצלת אדם ונסע במהירות ופגע באחרים והזיקם אם נסע במהירות המותרת ע"פ הדין והחוק אפילו אם נסע מעט יותר מן המותר פטור (ב) אבל אם נסע במהירות גדולה באופן מסוכן חייב (ג).

ג] הנוסע ברכב ואינו עוצר את רכבו בשעה שמסומן עבורו (רמזור אדום) לעצור ולתת להולכי רגל לעבור בכביש או לרכב הבא מכוון אחר לנסוע או שעוקף רכב אחר בצורה המסכנת את שניהם אותו ואת הנוהג ברכב בסמוך או שנוהג ברכב מבלי שקיבל רשיון על כך היינו שעדיין לא עבר את הבחינות שאכן הוא יודע לנהוג ברכב ולשלוט עליו בעת הצורך כל אלו הם בכלל "רודף" המסכן עצמו ואחרים ואפילו אם אין כוונתו לסכן הוי בכלל רודף (ד).

ד] אין לנסוע ברמזור אדום בכל זמן אפילו כשאינו רואה לפניו שום רכב או שהוא בלילה והרחוב הוא ריק כיון שהפרת הסדר בכביש גורם לבסוף לסכנת נפשות (ה).

ה] מנהיגי רכב יש להם ליזהר במשנה זהירות בכל חוקי הממשלה המקושר עם הנהגת כלי רכב כי בנפשם הוא וכפסע בינו ובין המוות ומנהיג אוטו כמחזיק רובה חי בידו שבנטיה קלה יכול להרוג אנשים (ו).

ו] כל המניח מכשול שעלול אדם ליהרג על ידו עובר על לאו שנאמר "ולא תשים דמים בביתך" ומבטל מצות עשה שנאמר "ועשית מעקה לגגך" (ז) ולכן חובה על כל איש מישראל להזהר ולשמור לסכן אחרים ובכלל מצות מעקה היא וכל העושה פעולות המסכנים את האחרים מבטל מ"ע ול"ת הנ"ל.

ביאורים והוספות

(א) כתב הרמב"ם בפירוש משניות (תרומות ו' ג') "הכלל אצלינו אין שליח לדבר עבירה והעושה את העבירה בעצמו הוא שמענישין אותו בב"ד והמתעהו ומביא אותו לידי מכשול או שצוהו על העבירה או שסייעו עליה באיזה סיוע שהוא "אפילו בדיבור מועט" נענש בידי שמים כפי ערך מה שעשה בסייעו או בהוקישו את חבירו ועובר הוא על מה שאמר ה' לפני עור לא תתן מכשול ע"כ.

(ב) שאם נתחייב אותו אין לך אדם שיציל נפש חבירו כמו שאמרו בסנהדרין (קי"ז ע"ב) לענין הרודף אחר הרודף להציל את הנרדף שפטור אם הזיק משום תיקון העולם

(ג) אמרי יעקב (חו"מ סימן ח' סעיף כ"ב באורים ד"ה פן יזיק) דהא דיש לפטור מי שהזיק כשיצא להציל את הנפש היינו דווקא באופן שנסיעתו לא היה מסוכן לציבור ומהירותו היה בגדר הסבירות המקובלת ומותרת ע"פ ההגיון אבל באופן שמפריז וממהר באופן שהוא מסוכן לציבור לא מסתבר לומר שיש כאן תקנת ב"ד דדבר פשוט שאסור לנסוע במהירות מופרזת גם כשהוא יוצא להצלת נפשות דיתכן דבמקום הצלת נפשות עלולין לגרום ח"ו לאיבוד נפשות דהוא סכנה גדולה ועצומה לעוברי דרכים ולשאר הנוסעים ברכב, ועיין שו"ת שבט הלוי (ח"ז קנ"ט) דגם הנוסע לצורך הצלת נפשות צריך שיהיה ברור למעלה מכל ספק שלא יסכן מספק את אחרים או עצמו.

(ד) שו"ת מנחת יצחק ח"ח סימן קמ"ח.

(ה) בשו"ת שבט הלוי (ח"י סימן רצ"א) כתב בזה"ל "פשוט דאסור עפ"י הלכה לעבור ברמזור אדום בכל הזמנים גם כשאין מכוניות מתקרבות ממש דהירוס הדבר מביא לידי סכנה בנפש כידוע" עיי"ש, ובתשובה להגרי"מ שטערן שליט"א כתב כי ידוע שכבר היו כמה וכמה מקרים קטלניים ר"ל מחוסר זהירות בענינים אלו שנסעו באור אדום וחשבו שבזמן ההוא הכביש ריק ואין מה לחשוש כלל ולבסוף הדבר הביא לתאונות חמורות וגם באופן שרואה ובודק את כל השטח באופן שבשום פנים ואופן לא יתכן בעולם שבוא איזה רכב כעת מ"מ יש להמנע משום שאיסור נסיעה ברמזור אדום צריך להיות מושרש ומוטבע בדם ובנפש שלא יעבור ע"ז בשום אופן דאי לאו הכי עלול הוא לעבור על זה במקרים אחרים שע"י שיקול דעתו המוטעית יחשוב שאין חשש סכנה ולבסוף יתברר אחרת.

(ו) כ"כ הגרי"ד הארפענעס בהסכמתו לספר מאיר נתיבים ובשם הגר"י סילמן שליט"א שמעתי כי יש לזכור ולדעת כי הרכב הוא כאקדח ודוושת ההאצה היא כהדק האקדח - ובקובץ הלכות להגרי"ד הארפענעס שליט"א מביא בשם מרן מסאטמאר זי"ע שאחד נתייעץ עמו לקבל רשיון להנהיג אוטו שהוא צריך לו לפרנסתו ואמר לו שיקבל על עצמו לקיים כל חוקי המדינה ואז בס"ד לא יכשל (וכן הוי עד וכו' ואכמ"ל) ומשמיה דהרה"ק מהר"א מבעלזא זצוק"ל מביא שאמר שמנהיג הרכב יש לו לקבל על עצמו שני דברים א) לשמור על כל חוקי הממשלה הנוגע למנהיגי רכב כמו ששומר העשרת הדברות, ב) שאם באמצע נסיעתו יראה יהודי הולך בדרך יכניסו לרכב ואז בזכות זה ינצל מתאונות דרכים - וראוי להוסיף מה שמובא בספר ניצוצי תומר בשם הרה"ח ר' אברהם יעקב גלאנצער שסיפר שפעם אחת נסע עם רבינו מסאטמאר זי"ע לאיזה חתונה וכשנסע באיזה רחוב היה שם מודעה שלא יסעו ברחוב זה כיון שהיה שם בורות פתוחים ועוד תקלות אך היות שהדרך האחרת היתה ארוכה מידי ורבינו מיהר להגיע לכך נסע ברחוב הזה וכמובן שהיה הרבה קפיצות בנסיעה זו ושאלו רבינו מה פירושן של קפיצות הללו וענה ואמר מפני שרבינו ממהר וכולם נוסעים מכאן וא"ל מרן ז"ל נקוט האי כללא בידך "אויב עס שטייט אז מטאר נישט אפילו דו זעהסט יעדער טוט זאלסטו נישט טוהן" עכ"ל - סיפר הגה"צ רבי נטע פריינד כי פעם בא אחד לבקש את עצת הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל בענין הוצאת רשיון נהיגה וענה לו הרה"ק בתשובה ברורה "רק נוהג ברכב אל תהיה" וללמדנו בא כי לא כל אחד מתאים להיות מנהיג רכב ולא כל אחד מותר זאת וגם מי שכבר נוהג ברכב צריך לדעת שזהו כלי משחית ומסוכן - ובספר משנת פיקוח נפש (שער א' סימן ב' אות ה') מביא בשם הסטייפלער בעל הקהילות יעקב דנסיעה ברכב הוא בחזקת סכנה משום תאונות דרכים המצויות ואסור לנסוע כי אם לצורך ודעת הגרח"ק דלטיי ל ג"כ צורך הוא.

(ז) רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פי"א ה"ד ה' ובשו"ע חו"מ סימן תכ"ז ס"ז.

ז] נאמרה בתורה "לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא יט, טז) שאם רואה חבירו במצב סכנה מצוה עליו להצילו בכל מה שיכול וגם צריך להוציא ממון בשביל הצלתו [ח] וכל שכן שמוזהר בזה שלא לסכנו וכל המסכן את חבירו עובר בלאו זה, והמציל נפש מישראל מקיים מצות "והשבותו לו" ומצות "לא תוכל להתעלם" (דברים כב, ב-ג) [ט] וכן נצטוינו בתורה "וחי אחיך עמך" שיש להחיות נפש ישראל ולהצילו מסכנות הבאות עליו וכל שכן להזהר שלא להכניסו לסכנה וכל המסכן את חבירו מבטל עשין הנ"ל ועובר בלאו.

ח] נמצא שהנוסע שלא בזהירות מבטל כמה וכמה מצוות עשה ועובר על כמה מצוות לא תעשה ופעמים רבות הוא בכלל רודף ואם נוסע בזהירות כדין מקיים הרבה מצוות עשה, וכשבא לידו דבר עבירה ושולט ברוחו ונשא באחריות כגון שיכול לעקוף באופן אסור ומסוכן או לנסוע ברמזור אדום או במהירות מסוכנת ונמנע ולא עבר מלבד המצוות עשה שקיים יקבל שכר גם על כך שנשמר מלעבור על מצוות לא תעשה [י].

ט] יש ליזהר לא לנסוע ברכב שאינו מתוקן כל דרכו ויש בו איזה חשש קלקול [יא] וכמו"כ יש לבדקו בכל תקופה אם הוא מתוקן כראוי ואין בו קלקול [יב].

י] הנוהג ברכב ומרגיש עייפות מרובה באופן שראשו כבד עליו ואינו יכול להתרכז כפי שצריך הוא גורם גדול לאסונות ואסור לו לנהוג ואם ממשיך לנהוג כשהוא בעייפות מרובה בכלל רודף הוא ולכן חובה עליו לעצור את הרכב לנוח מעט ולהתאושש [יג] ולא יבוש להפסיק את נסיעתו גם כשהוא עם אחרים ואפילו באופן ששכרוהו - כמו"כ כשהנוסעים מרגישים בעייפותו של הנוהג יעירו לו להפסיק הנסיעה ואל יסמכו זה שמדברים עמו או ששומע שירה מטייפ [יד].

יא] המסופק אם ביכולתו לנהוג מחמת עייפותו או לא יש לו להחמיר אפילו יש לו רק חשש קל דחמירא סכנתא מאיסורא [טו].

יב] שתיית משקה המשכר ידוע שגורמת לבלבול וחוסר צלילות הדעת הנדרכת לנהיגה ולכן יש ליזהר שלא לנהוג רכב אחר ששתה יין או יי"ש והשפיע על צלילות דעתו אפילו רק מעט ועליו להמתין עד שמוחו יהיה צלול לגמרי ויהיה מיושב בדעתו בשלימות [טז].

יג] אדם הנוהג ברכב כשהוא במצב של עייפות שיכול להרדם במהלך הנסיעה או חוסר ריכוז העלול להביא לידי סכנה, או שנסע במהירות גדולה או שעשה עקיפה מסוכנת יש בכך איסור חמור שמכניס את עצמו ואת עוברי הדרך למצב של סכנת נפשות ולכן אפילו אם הנסיעה עברה לבסוף לשלום מ"מ העבירה על מצוות ל"ת של "ונשמרתם" לא נעקרה למפרע [יז] גם יש לדעת כי כאשר אדם מכניס עצמו לסכנה שאינה הכרחות בין שהוא המנהיג את הרכב או שהוא מן העוברי דרכים העוברים את הכביש המסוכן בלי להתבונן היטב מכל הצדדים או שעובר באור אדום יש לו לדאוג שמא אין עושין לו נס וגם אם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו [יח].

ביאורים והוספות

(ח) כמבואר בסנהדרין ע"ג ע"א ושו"ע חו"מ סימן תכ"ו סעיף א'.

(ט) ועיין ברמב"ם פירוש המשניות (נדרים פ"ד ד') והשבותו לו לרבות את גופו שאם רואהו אובד ויכול להצילו הרי זה מצילו בגופו.

(י) כמבואר בקידושין ל"ט ע"ב ישב ולא עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה.

(יא) דהוי סכנה וחמירא סכנתא מאיסורא כמבואר בשו"ע או"ח סימן קע"ג ס"ב וביור"ד סימן קט"ז רמ"א סעיף ה'.

(יב) מנוחת אמת פ"ד סי"א, וכשם שצריך לבדוק את התפילין שמא נפסלו מחמת הזיעה כמבואר במשנ"ב סימן ל"ט ס"ק כ"ו כ"ז כך יש לבדוק את הרכב שיש בו סכנה ופיקוח נפש.

(יג) כ"כ באמרי יעקב סימן ח' ליקוטים סק"ו.

(יד) הגר"מ גרוס שליט"א בתשובה בנתיבות חיים.

(טו) בתשובה להגרח"ק בספר נתיבות חיים שאלה ט' שאלוהו מה גדר העייפות אשר בה אסור לנהוג והשיב "דקשה לקבוע גדר אבל צריך ליזהר כמה שאפשר ועל כל חשש קל יש להחמיר" ועיין חולין דף י' ע"א דספק סכנה צריך להחמיר יותר מבספק איסור ועיין בשו"ת ויען דוד (חו"מ סי' רנ"ז) שכתב "הישן באמצע הנסיעה פשע פשיעה חמורה מאוד וכו' שכל תנועה של האוטו תלויה ביד הנוהג ומלבד מעשה ידיו עליו להחליט החלטות חמורות שכל אחד תלוי בפיקוח נפש ממש ואם מתנמנם בשעה כזאת הוי בגדר רוצח על כן אני אומר שהישן באמצע הנסיעה מזיק ופושע הוא" עכ"ד.

(טז) מנוחת אמת פ"ד סעיף י"ב ואין חילוק בשיעור השתיה שאע"פ שלכל הדינים מבואר דשיעור חשוב הוא שיעור של רביעית יין כמבואר בשו"ע חו"מ סימן ז' ס"ה שאסור לדיין לדון בדיני איסור והיתר אם שתה רביעית יין אבל לענין נהיגה ברכב שהוא ענין שחיי נפשות תלויים בו אם יש לו ספק שהשפיע היין של צלילות דעתו יש לו להחמיר אפילו פחות מרביעית דחמירא סכנתא מאיסורא - ויש משקאות חריפים מאוד שבהם יש להחמיר יותר מיין ולאחר שתייתם צריך להמתין זמן רב יותר קודם שינהג כ"כ בנתיבות חיים - וסיפר הר"ר דוד לנצ'יצקי ששימש את הרה"ק מבעלז שנים רבות שפעם אחת בא לבקר בעיר הקודש ירושלים ובתחלת הכניסה לעיר הנקרא "מוצא" שם עצר ברכבו ואנשים רבים דבאו על חלונות הרכב לקבל ברכה ועצה מהרה"ק הנ"ל וכ"א קיבל מידיו כוס קטנה מזוגה בליקר בננות ולפתע סובב אלי הרה"ק מבעלז את ראשו ותחב בידו כוסות ואני מתבונן בה ואיני יודע מה לעשות בה שוב התבוננתי ואז אני מבחין בטיפת נוזל זהבהב בתחתיתה ולא הבנתי מה פשר הדבר והרב קרא את פליאתי שהצטיירה על פני והשיב כמתנצל ואומר "ר' דוד נא אל תקפיד עלי (שאיני נותן לך לשתות לחיים) הרי אתה נוהג את הרכב ויש לדעת כי כאשר שותים אלכוהול אפילו מעט אסור לנהוג משום סכנת נפשות" פי' דלכן לא נותן לו לשתות את המעט ליקר ובאמת מי שבקי בליקר שהיה בימים ההם יודע שהיה מעורב בכמות גדולה של מים אלא שרצה ללמדנו כי יש ליזהר שלא לנהוג אחר שתיית משקאות המשכרים.

(יז) לעבדך באמת ח"ב עמוד שכ"ה בשם הגה"צ ר' דוב יפה.

(יח) כך הובא בשם המקובל הגה"ק רבי מרדכי שרמבי זצ"ל וכן הובא באור עולם בשם הגה"צ רבי אביגדור מילר זצ"ל והיינו שיש לו לדעת שאיבד בכך זכיות של דפי גמרא שלמד או תפילות וברכות שהתפלל - הסטייפלער זצ"ל היה אומר אילו זכינו לסנהדרין בימינו היתה הסנהדרין מסלקת מהכביש רובא דרובא מהנוהגים בו עקב היותם מזיקים והגרשז"א היה אומר שהיה מקום לאסור את הרכבים לגמרי משום סכנה והיה מוסיף ואומר שנכון להתפלל קודם הנסיעה להנצל מתאונת דרכים - ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"א חו"מ סימן תת"נ) מביא מבעל "הקהילות יעקב" שהיה רוגז מאוד על אלו העוברים על חוקי התנועה שנתקנו למניעת פיקוח נפש מהציבור והיה מגיב על כך במחאה חריפה מאוד ואמר שהעושה כן ראוי לעונש - כמו"כ פשוט שאף אם הוא נוסע ברכב לבד בלי אנשים אחרים והוא מסכן את עצמו יש לו דין "רודף" על עצמו וע"פ תורה אין לו רשות לעשות עם גופו כפי מה שלבו חפץ והרי אסור ע"פ דין לחבול בעצמו וחייב לשמור את גופו וליזהר מכל דבר המביאו לידי סכנה וכאמור לעיל.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
עתישה ע"י רבינו הגה"ק
מוהרי"ט ז"ל וצוקללה"ה
בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

להגיד שבחו של אהר"ן

ארשת שפתינו יערב, ברכת מזל טוב, מריחוק מקום ומקירוב לב, אל אד"ם היקר באנשים
האי גברא יקידא, דודף צדקה וחסד תדירא, נודע בפעליו הכבירים והברוכים לשם ולתפארת
ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, תומך תורה במידה גדושה, חן וחכמה על פניו חופפת
נערץ אהוב ומהולל בקרב קהילתינו, דואג תמיד למעינו, בלב ונפש ובמסירות רבה עד בלי די

האי ניהו ידידינו היקר והמהולל בשבח וברון, להגיד שבחו של אהר"ן,
עומד לימין כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א בכל עת ועונה, איש אמונים רב תבונה,

מוה"ר אהרן מתתי' דייטש הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' במאנסי יע"א

לרגל שמחתו בהולדת נכדו למזל טוב

אצל בנו החשוב והנעלה, מוכתר בכל מידה ומעלה

הר"ר אברהם דייטש ני"ו

והברכה אחת למחו' הרבני החשוב והנכבד, דודף צדקה וחסד

מוה"ר **יושע צבי** בן שרל **גליק** לרפו"ש

יה"ר שיזכה לראות ולדוות ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה,
במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהודא נפישא,
אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות,
תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

יצחקאל האטטער

בשם הנהלת המוסדות והקהילה
פה בני ברק יצ"ו

פרקי זכרונות בצל הקודש של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

מרשימות תלמידו הרה"ח ר' יהושע וויים ז"ל נלב"ע ביומא דהילולא של רבו הק' כ"ו אב תשע"ז לפ"ק

הרה"ק רבי **יצחק ישעי' מטשעחויב** זי"ע הי"ד

לרגל יומא דהילולא ג' אלול תש"ג

שמעתי בעצמי מזקני (אבי אבי) הרה"ח ר' בערל וויים ז"ל, מעשה פלא שהיה לו עם הרה"ק ר' ישעי'לע מטשעחויב זי"ע, פעם אחת הגיע אותו צדיק לעיר סאטמאר באמצע ימי השבוע, ובדעתו היה לשבות את שבתו בעיר גראסווארדיין, אבל בראותו שלא יספיק להגיע לשם על שבת, החליט לנסוע לעיר קראלי, כאשר הגיע לקראלי שאל היכן אפשר להתאכסן, אמרו לו שבביתו של זקני יוכל להתארח בכבוד גדול.

ותיכף פנה לביתו של זקני, וביקש להתאכסן אצלו, אבל זקני התנצל לפניו, שכבר עתה יום שישי, וכבר בישלו המאכלים לכבוד שבת, ולא יספיקו גם בשבילו, אמר לו ר' ישעי'לע הלא עוד היום גדול, ואפשר עוד להספיק להכין את צורכי השבת ביד רחבה. ואכן מיד הזדרזו בני המשפחה וטרחו והכינו הרבה מאכלים לכבודו של האורח הדגול. זקנתי יצאה לשוק לקנות בשר ודגים, ומיד בצאתה מהבית, בא לקראתה גוי ובידו 'מאריינע פיש' גדולה שמשקלה היתה שלש קיל"א, ושאל אם תרצה לקנות הדג, וקנתה ממנו הדג ובישלה אותה. השבת היה מעין עולם הבא, שנתאספו ציבור גדול לכבודו של אותו צדיק להתבשם מהדרתו ותורתו.

במוצאי שבת קודש נפרד ר' ישעי'לע מזקני, והודה לו מאוד על כל מה שטרח למענו במשך השבת, ולאות הכרת הטוב הניח על השולחן כמה חפצים שהיו לו בירושה מאביו הרה"ק מצאנז זי"ע, קופסה של טאבאק, אגודות בשמים, סכין לכבוד שב"ק, וארנק. ואמר לו שיכול לבחור לעצמו חפץ אחד מהם, וזקני אמר לו, רבי, הנני רוצה את הארנק...

וסיפר לנו זקני, מני אז שבא הארנק לרשותי, לא ידעתי מדאגת 'כסף מנלן'... אף שלא התעשרתי, אבל לא הייתי צריך לבוא לידי הלוואה ומתנת בשר ודם, מפני שהיה לי כדי מחייתי בהרחבה. מצב זו נמשך שמונה עשרה שנים, עד שפעם אחת הייתי ביריד בעיר באניע, ושם נעלם לי הארנק, והמצב חזר לקדמותו, שלא היתה לו עוד הרחבה גדולה כל כך.

מונח בזכרוני כאשר הרה"ק מטשעחויב הגיע לעיר סאטמאר לאסיפת כספים להצלת בתו הרבנית מטשערנאביל ע"ה, להוציאה מרוסלאנד ולהעלותה לארץ ישראל, וכל התושבים נהרו לבית האכסניא להשתתף במצוה נשגבה זו.

גם אבי הי"ד נכנס אצלו עם קוויטל וסכום גדול, אבל הרה"ק מטשעחויב לא היה שבע רצון מהסכום, ואמר לו, איהר קענט געבן מער (אני יודע שהנכם יכולים לתת יותר), ואבי הוסיף עוד סכום נכבד, אבל שוב אמר לו איהר קענט געבן מער. אני ואחי נכנסנו עם אבינו אל הקודש פנימה, וזכינו שהרה"ק הניח ידו הקדושה על ראשו של כל אחד מאתנו, ובירך אותנו מברכותיו הטהורות.

הרה"ק מנאסויד זצ"ל שהה ג"כ אז בסאטמאר לצורך מצוה, וכאשר שמע שבנו של הרה"ק מצאנז נמצא בעיר, נחלץ לבוא לעזרתו, וישב באותו אכסניא בחדר מיוחד לקבל מעות בשביל מטרה נעלה זו, והאנשים נכנסו גם אליו כדי להתברך מפיו הק', והבטיח אז ברכות וישועות שלא כהרגלו כל כך, כדי להחיות נפשו של אותו צדיק, ובכל עת שהתאסף אצלו סכום גדול, נכנס להרה"ק מטשעחויב ומסר לו כל הכסף, וראיתי זאת במו עיני.

בליל שב"ק הלכתי עם אבי להתפלל במחיצתו של הרה"ק מטשעחויב ב'חסידישן בית המדרש', ולמרות שהיה בית המדרש רחב ידים, היה מלא וגדוש עד אפס מקום, ולא נכנסתי מחמת הדוחק הרב, רק נשארתי להתפלל בחוץ, הש"ץ על קבלת שבת היה הרה"ג ר' אברהם בערגפעלד זצ"ל אב"ד נעמיזשע (חותנו של הגה"צ אב"ד ריסקעווע זצ"ל).

בשנות הזעם

מונח בזכרוני הדרשה הידוע שהשמיע רבינו בתענית שגזר בשנת תרח"ץ, כאשר התגברה מפלגת 'אייזן גראדע' שהיו ידועים בשנאתם לבני ישראל, ונתמנה אז גאגא ימ"ש לראש המדינה, וגזר אז רבינו להתענות ביום י"ג אדר א', והתאספו כל הציבור בבית המדרש הגדול, עד שהיה מלא וגדוש עד אפס מקום, ורבינו השמיע דרשה בקול חוצב להבות אש, ועדיין מהדהד באזני איך שחזר על דברי החתם סופר בספר הזכרון מה שהיה אז בעיר פרעשבורג.

אח"כ התפללו מנחה, ורבינו אמר בקול רעש גדול אבינו מלכנו כל פסקא ופסקא והקהל אמרו אחריו, וכן אמרו שמע ישראל.

(הדרשה נדפס באריכות בקונ' חידו"ת ודרשות, וגם הזכירו רבינו בקונטרס על הגאולה ועל התמורה (סימן ל"ו), ולהבנת הענין נעתיק לשונו הזהב:

"וזכור אזכור מה שאירע אצלינו במדינת רומעניע סמוך לשנות המלחמה בשנת תרח"ץ, כאשר המיצר לישראל נעשה ראש, רשע ואכזר צורר היהודים (גאגא ימ"ש) נמנה לראש המלוכה במדינה ההוא, וגזר גזיית כליון ואבד רח"ל על כל היהודים תושבי המדינה, וכבר היתה הגזירה חתומה, והיה פחד גדול על היהודים, וגזרו צום תענית ויום תשובה ותפלה לבטל הגזירה, וימים אחדים לפני יום התענית שהוקבע ריחם השי"ת עלינו, והורד הרשע הנ"ל מכסאו, ונתבטלה הגזירה לגמרי, והיה נס גדול מן השמים, שניצולו אלפים ורבבות ישראל מגידוש והריגה ר"ל, ולמראית עין היתה הסיבה החיצונית ע"י התערבות מלכות רוסיא שהיו שנואי נפש של הגרמנים, ולכן פעלו להוריד את הרשע הנ"ל משרדותו, כי היה מהכת הנוהים אחרי הגרמנים, וככה נתבטלה הגזירה.

ואעפ"כ גמרנו אומר שלא לבטל את התענית שקבלנו עלינו בעת צרתינו, אלא לקיימו להתעוררות תשובה, ודרשתי במקהלות עם ביום התענית, לעורר לבב בני קהלתינו, להודות לשמו יתברך על ההצלה, ולשוב אל ה' בכל לבב לתקן כל איש פגמי נפשו.

ואמרתי אז דברי החתם סופר זלל"ה (הנדפס בספר הזכרון מעצם כי"ק)

ותוכן הדברים, שבשנת תקס"ט לפ"ק באו הצרפתים במצור על עיר פרעסבורג, ויורו חצים ובליסטראות אל תוך העיר, והיה פחד ובהלה גדולה וסכנה עצומה, והיו כלואים וסגורים בבית זמן ארוך, כי היה סכנה ללכת החוצה, ואח"כ כאשר נחה ושקטה המלחמה, דרוש דרש משה איש האלקים במקהלות עם, ואמר אנו רואים חסדי ה' שעשה עמנו נס לטובה ולא היה רק הפחדים והדאגות. א"כ קשה מעיקרא מאי קסבר ית"ש לחדש נס לפורעניות כיון שדעתו ית' להצילנו ולהיות עיניו עלינו לטובה. אבל אומר לכם אין זה כי אם כאשר ייסר איש את בנו וגו', כי אל רחום ה' אלקינו, וטרם יצא הקצף והגיע זמן הפורעניות לבוא, הקדים לחדש נס לפורעניות, כעין התראה לומר ראו בני כי אני אני הוא המוחץ ומרפא, שובו אלי ותקדימו תפלה לצרה, ואם ח"ו תקשו ערפכם הכינו למה שהוא קשה מן הראשונים, עכת"ד החס זלה"ה.

ובדברים האלה עוררתי אז לתשובה, דעו נא רבותי, כי ישועה גדולה עשה השי"ת לנו, וטרם יצתה הגזירה לפועל, שלח השי"ת ישועתו להשבית ולבטל את הגזירה, ונפטרנו מהעונש ע"י הפחד והבהלה לבד, ולא נפקד ממנו איש. אך דעו נא כי הראו לנו מן השמים בזה התראה, שיוכל להיות ח"ו צרה כמותה, ויותר מזה ח"ו, וכמו שהתרה החתם סופר, לכן נשוב אל אלקינו, כדי שלא יארע לנו צרה כזו ולא כיוצא בזה... ואין צורך לספר ולתאר מה שהיה בסוף הדבר, ובעוה"ר לא ארכו הימים וחזרה ונשנית פרשת הפורעניות וגזירות קשות ר"ל, ונאבדו אלפים ורבבות נפשות ישראל בשנות השואה ר"ל", עכלה"ק.)

גם מונח בזכרוני, באותם השנים כאשר כבר גברו הצרות, והגיעו שמועות מבהילות ממדינת פולין, וכאשר דרש רבינו בשבת שובה, זעק ואמר: 'ווייפיל יודן וואלטן געדאוונט היינט נאר זיי קענען נישט, (שהיו בשבי או בגעטאות ולא היו יכולים להתפלל בביהמ"ד), ווער ווייסט וואס וועט זיין מיט אונז, וואס עס קומט אויף אונז...', וכל הציבור התחילו לבכות, ונהרי דמעות ירדו מעיניהם.

ביקור אחרון בעיר סאטמאר קודם המלחמה

החתונה שלי התקיימה בראמענא מקום מגורי מו"ח ז"ל, והתגוררתי שם, אבל נסעתי עם אשתי ע"ה לבקר את הורי בעיר מולדתי סאטמאר, על שבת קודש פ' ראה שנת ת"ש. הגענו במסילת הברזל לעיר סאטמאר ביום שישי, ונסענו עם פיאקער להחנות של הורי, תוך כדי הנסיעה שמענו קול המבשר כי מחוז סאטמאר שהסתפחה לראמענא אחרי מלחמת עולם הראשונה, חזרה להסתפח למדינת אונגארין, שבאותו היום (למספרם 30 באוגוסט 1940) התאספו ראשי המדינות בעיר וויען, לדון אודות חלוקת גבולות המדינות, ואז הוחלט שסאטמאר תחזור לממשלת אונגארין.

אי אפשר לתאר ההרגשה של היהודים באותו השבת, מרוב דאגה על העתיד להיות תחת שולטן ההונגרים.

בסעודה שלישית התייחס רבינו למצב החדש שנוצר, ואז השמיע דבריו הידועים על הפסוק (דברים לב ח) יצב גבולות עמים למספר בני ישראל, שהרבה פעמים מסבב הקב"ה שאומות העולם משנים את גבולות הארץ, ואין הדבר מובן על מה עשה ה' ככה, ומה תועלת יש בזה, אבל הדבר ברור שהכל נעשה בהשגחתו יתברך לצורך בני ישראל, וזהו שאמר יצב גבולות עמים, והטעם הוא למספר בני ישראל, שאם לא ישארו יהודים במדינה אחת ר"ל, יהיה המחנה הנשאר לפליטה, שחלק מבני ישראל נגזר עליהם גורל זו, ולחלק השני נגזר גורל אחר, עכתו"ד.

אספר עד כמה היה ניכר השתנות הגבולות, כאשר הגעתי ביום שישי לחנותו של אבי, הגיע ידיעה שהממונים על המסים באו לבדוק את החשבונות (הביכע"ד) בחנות השני, מיהרתי לשם, ונתתי להם סכומים הגונים שלא ימשיכו לבוא לחנות שלנו, ותיכף הלכו משם, וביום ראשון כאשר חזרתי לביתי, פגשתי אותם על מסילת הברזל, שהם היו ממונים מטעם מדינת ראמעניא, ועתה שעברה העיר לאונגארן הסתלקו משם.

התמנות סגן נשיא הלשכה

הרה"ח ר' ישראל אולמאן ז"ל ראש הקהל בגראסווארדיין (נקרא אולמאן פישטא), שמו הטוב הלך לפניו כירא ושלם, אפילו שלא היה לו חתימת זקן, היה 'ערליכער איד', היה לו בית מגורים גדול של ארבע קומות שנקרא 'אולמאן פאלאטא', בחוץ היה תלוי מנורה גדולה, והתגורר בקומה האחרונה, הראב"ד הגאון ר' פנחס צימעטבוים זצ"ל למד אתו

בביתו, ליד פתח הבית עמדו שני גוים שהיו מנקים את המנעלים של כל הנכנסים לביתו, שכל הנכנס לביתו היה צריך לנקות תחילה את מנעליו.

אחרי פטירת יו"ר הקאנצעלייא הגאון ר' בן ציון וועזעל ז"ל, התקיימה אסיפת רבנים בתחילת הקיץ שנת תרח"ץ לבחור מי שימלא את מקומו, ונתהוה חילוקי דיעות בין הרבנים, האם לבחור בר' ישראל אולמאן הנ"ל, או במו"ה בנימין.... ע"ה מעיר מעדיאש סאופאולא, רוב הרבנים והצירים צידדו בר' בנימין הנ"ל, אבל דעת קדשו של רביה"ק מסאטמאר היה לבחור בר' ישראל אולמאן, וכיון שהיה לרבינו כח השפעה גדולה בניהול הלשכה נתקבלה דעתו, ור' ישראל אולמאן נתמנה לסגן נשיא.

וסיפר לי ידידי הרה"ג ר' שלמה חיים בערנשטיין ז"ל, שהיה תלמיד מובהק למורי הגה"ק מטאשנאד זצ"ל, שנתלווה אז לאסיפת הקאנצעלייא ביחד עם הרב מטאשנאד, ועל אם הדרך חזרה, אמר לו הרב מטאשנאד איך וואס ניקס וואָס האט דער סאטמאער'ער רב געזעהן אין דעם פישטא... (שלא הבין מדוע צידד רבינו לטובת ר' ישראל אולמאן).

אבל ר' שלמה חיים הוסיף ואמר לי, שברבות השנים השכיל להבין עד היכן ראו עיניו הבדלוחים של רביה"ק למרחוק, שאחרי המלחמה נתמנה כמנהל התי"ת בעיר בראזיל, והכיר שם את הנ"ל, ובניו לא הלכו כדרכי אבותיו, ולעמת זה בניו של ר' ישראל אולמאן הם תלמידי חכמים מופלגים, וכמה מהם ממשמשים ברבנות.

שידוך הגון בתור פיוס

אספר מעשה נפלא מטוהר מידותיו של רביה"ק, דודי (אחיו של אבי) הרה"ח ר' יעקב וויים ז"ל, לקח חתן לבתו הרה"ג ר' אברהם ברוך היימליך ז"ל שהיה נקרא בלשון חיבה 'אברהם ברוך ציגאנדער', היה ממובחרי תלמידי רבינו בקראלי, השידוך היה על פי עצתו אמונה של רביה"ק זי"ע.

השתלשלות הצעת השידוך היה כך: בעיר סאטמאר התגוררה נערה מבני משפחתינו, שהיתה יתומה מאמה, והיתה רגילה ליסע לבקר אצל קרובותיה בקראלי, והתאכסנה בביתו של דודי הנ"ל, ויצא עליה שם רע, והיות שהסתובבה בביתו של ר' יעקב, היו אנשים שתעו ואמרו לרביה"ק שבתו של ר' יעקב וויים אינה מתנהגת כראוי, ורביה"ק קרא אותו לביתו והוכיח אותו על כך, ודודי התנצל כי שקר ענו בו, ודבר זה אין נכון, שבתו אינה רגילה לצאת לרחוב כלל, וכל כבודה בבית פנימה.

כאשר חזר לביתו, אסף את בני משפחתו, ובמר נפשו בכה לפניהם בדמעות שליש, מה פשעו ומה חטאתו שיצא שמועה כזאת על בתו, ובני משפחתו הרגיעו אותו, שח"ו לא נמצא פגם בביתו, אלא השמועה היא על הנערה הנ"ל, וכיון שהיתה רגילה להתאכסן בביתו חשבו שהיא בתו.

ומיד חזר לרבינו, וסיפר לו דברים כהוויתן, שאין זה בתו, רק יתומה מבני משפחתו שהתאכסנה בביתו, ורבינו קיבל את דבריו, ובפרט שכבר הגיע לאזנו מהותה של הנערה הנ"ל. ורבינו בטוהר מידותיו רצה לפייסו על הצער שגרם לו, ואמר לו שיגמול אתו טוב להציע שידוך הגון בשביל בתו, ואז הציע את הב' אברהם ברוך ציגאנדער שכיהן בתואר 'ראש ישיבה' בישיבתו של רבינו שם בקראלי. (בישיבתו של רבינו בקראלי כיהנו שלשה בחורים מופלגים בתואר ראש ישיבה, ר' שלמה לייב טאבאק, ר' יוסף מרדכי הארפענעס שנעשה חתן אצל הרה"ג ר' אלי' לייכטאג הי"ד דומי"צ בסאטמאר, ור' אברהם ברוך הנ"ל).

פעם ראשונה בצל רבינו בארה"ב

ביום ז' חשון שנת תשי"ב לפ"ק זכיתי לחונן עפר ארצינו הק'. אבל הרבה שנים לא הייתי יכול לצאת לחוץ לארץ בשביל בעיות עם הצבא, וכאשר נסעתי בפעם הראשונה לארה"ב לחסות בצל רביה"ק זי"ע נתלוה עמי אחד העסקנים כדי למנוע כל מיני בעיות.

רביה"ק זי"ע היה אז בבעל הארבער, והגעתי לשם ביום ראשון, והיו שם ציבור רב שעמדו להכנס אל הקודש פנימה, ביניהם ידידי מו"ה שמעון וויים ע"ה, והרה"ג ר' טובי' ליברמאן ז"ל שלמדתי אתו יחד בחברותא בישיבה.

כאשר נכנסתי אל הקודש פנימה, שאל אותי רבינו מה נשמע בארץ ישראל?... השבתי שבהיותי כאן קשה לי להעמיד מצב הדברים שם על דיוקם, דמאז שהגעתי לארץ ישראל נהייתי יותר 'אויפטימיסט', אבל עתה בשהותי כאן נהייתי כבר 'פסימיסט'...

רבינו הביט עלי ושאל אותי לפשר כוונתי, עניתי לו, דכאשר נכנסתי לכאן לבית המדרש, שמעתי כל מיני שמועות, אשר במקום מושבי בארץ ישראל לא הייתי מודאג בכלל מהשמועות האלו, שהכל מתנהל כסדרן, ואז הוספתי ואמרתי, לא לחינם אמרו חכמינו ז"ל (בבא בתרא קנח:) אוירא דארץ ישראל מחכים, וכפי הנראה שאוירא דארץ ישראל יש בה כח להרגיע את האדם. אבל מיד הבנתי שלא דברתי כהוגן.

רבינו הביט בי בעיניו הק', והניח את ידיו הקדושים עלי, ואמר לי, 'דו וייסט וואס איך וועל דיר זאגן, די האסט רעכט, די וייסט וואס ס'מאכט בארוהיגט דער מענטש דארט, דאס ציוניזם, דאס מאכט בארוהיגט דער מענטש'...!

בצל הקודש על ראש השנה

באחת השנים הייתי בארה"ב לרגל שמחת נשואין במשפחתי, ונשארתי על ראש השנה במחיצתו של רביה"ק, ובאמת בדעתי היה אז לחזור על ראש השנה לארץ ישראל להיות בחיק משפחתי, אבל כיון שירדו גשמים מרובים אחרתי את הטיסה בחזרה לארץ, וכך זכיתי להיות בצל קדשו של רבינו ז"ל.

בהיותי על שבת קודש בצל רביה"ק בקרית יואל, ניגש אלי המשב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל אחרי התפילה, ואמר לי להשאר שם, כי רבינו זי"ע נכנס לחדרו הסמוכה, ונוכל לחזות עבודתו הק עד אחרי עריכת הקידוש, ואח"כ הלכתי לסעוד סעודת צפרא דשבתא בביתו של ש"ב מו"ה ישראל דוד וויס ע"ה.

המשך אי"ה בגליון הבא

א"ז אגמור בשיר מזמור

מריחוק מקום וקירוב ליבאה, נשגר ברכת הודאה, ומזלא טבא וגדיא יאה, לידידינו היקר המהולל בתשבחות, כליל המעלות והמידות, עסקן נמרץ לכל דבר קודש, עוזר ומטיב לכל מבקש, נודע בהתמסרותו למען המוסדות הק' והקהילה, עומד לאחיעזר ולאחיסמך בלונ"ח יומם ולילה, יקר רוח מאוד נעלה, יראתו קודמת לחכמתו, בפי ישרים תהילתו, כשמו הטוב כן תפארתו

הרבני החשוב הנעלה והנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר אשר זעליג בליין הי"ו

מגדולי עסקני מוסדות יטב לב בארה"ק

לרגל תת"ה יום שמחה ואורה - בהכנס בנו לעול התורה

הב' היקר יניק וחכים - כולו מחמדים וחכו ממתקים

כמר שלמה מנשה נ"ו

בסימן טוב ובמזל טוב

וצרופה ברכתינו המרובה, בהודאה וחיבה, שיזכה לרב נחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכהת אסירי התודה והברכה

ידידיו מוקיריו השמחים אתו בשמחה

הנהלת מוסדות סאטמאר

בני ברק יצ"ו

א' אלול

הגה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק [לב שמח] זי"ע

צור קודש מחצבתו

הגה"ק רבי חנוך העניך דוב זי"ע נולד בשנת תק"ס לאביו הגה"ק רבי שמואל זי"ע נכד הגה"ק רבי מאיר מבעלזא זי"ע (תלמיד הבעש"ט הק'), ונכד הגה"ק רבי יצחק מבעלזא זי"ע אשר ידוע שנולד מברכתו של הב"ח לאביו אשר שימש בקודש כשמש קהילת בעלזא אשר כידוע סבל הב"ח הרבה רדיפות מפרנסי העיירה ופע"א בער"ש שלחו בידי השמש מכתב פיטורין שימסרוהו להב"ח, והוא לא רצה לצערו בערב שבת, ולא מסר לו את המכתב וביום השבת כאשר הגיע הב"ח אל התפילה רצו בעלי המחלוקת לעשות בו שפטים, ועיכב בעדם השמש, באמרו כי הוא הוא האשם יען שלא קיים את דבר השליחות, במוצאי שבת נכנס אליו השמש למסור את המכתב וסיפר לו את הדברים כהווייתן אמר לו הב"ח: אלו שרדפוני וגרמו לי לטלטול וצער רב, לא יזכו לבוא אל המנוחה ואל הנחלה, אף לאחר מותם.. ואתה שמסרת נפשך עבורי וחסכתי ממני עגמת נפש בשבת קודש יברכך השי"ת בבן גדול וקדוש, ואכן, נולד לו בן זה רבי יצחק אשר לימים התמנה לאב"ד בעלזא, והתפרסם כאיש גדול וקדשו, והרה"ק מאלעסק זי"ע היה נכדו בן אחר בן.

יסופר שכאשר נולד הרה"ק מאלעסק התבטא הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע: "זה עתה ירדו מהעולם העליון שתי נשמות קדושות שיאירו את העולם", לאחר זמן כששאלוהו בניו הק' אודות נשמות אלו, השיב להם: "אחד כבר נפל ממדריגתו הגבוהה ר"ל, והשני הולך ומתגדל אצלינו", או אז הבינו מתוך דבריו שמתכוין הוא לחתנו הגדול הרה"ק מאלעסק זי"ע.

ימי ההילולא

כ"ט אב

- רבי שמואל סאלאנט אב"ד ירושלים ב"ר צבי הירש - תרס"ט
- רבי ישראל שלום יוסף ממעזבוז ב"ר אברהם יהושע העשיל - תרע"א
- רבי אליהו בצלאל מטעטש ב"ר יקותיאל יהודה מסיגעט - תרע"ח
- רבי יוסף מאיר ממאהנובקא ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא - תרע"ט
- רבי אלטר יוסף דוד מאליק ב"ר שמעון שלמה - תש"ב

ל' אב

- רבי מנחם מנדל מגלאגוב ב"ר אשר ישעי' מראפשיץ - תרל"ג
- רבי מנחם מנדל אלטר מפאבאניץ ב"ר יהודה ארי' לייב - תש"ב
- רבי דוד צבי טעבל זעהמאן מדוקלא ב"ר אליקים געצל -תש"ב
- רבי מרדכי מדעמעטשער ב"ר אלימלך מטאהש תש"ד

א' אלול

- רבי משולם זלמן יהונתן מבריגל ב"ר ארי' לייביש ליפשיץ - תרט"ו
- רבי זאב וואלף טעננבוים אב"ד ווערפעלעט רחובות הנהר ב"ר צבי תרל"ג
- רבי ברוך אברהם בינדיגער אב"ד האנישאוויץ ב"ר דוב בעריש תרל"ד
- רבי חנוך העניך דוב מאלעסק ב"ר שמואל תרמ"ד
- רבי שלום דוד מזאבנא ב"ר יעקב יצחק תרפ"ג

ב' אלול

- ר' פנחס יוסף דאבנער - שפירא מקאסוב ב"ר דוב בעריש תרל"ד
- רבי אשר אלימלך מקאזניץ ב"ר יחמיאל משה תרצ"ו
- רבי אברהם יעקב מבאיאן - לעמבערג ב"ר יצחק תש"א
- רבי אליעזר מוויזניץ ב"ר ישראל (דמשק אליעזר) תש"ו

במעלליו יתנכר נער

בהיותו כבן שבע שנים לקחו אביו להרה"ק החוזה מלובלין זי"ע יחד עם אחיו הגדול הרה"ק ר' מאיר שהי' אח"כ אב"ד נאווירין, ויהי בבואם בצל קורתו של החוזה הק' מלובלין נטל אותם הרה"ק על ברכיו את ר' מאיר בימין והרה"ק מאלעסק בשמאל, ובירך את שניהם, אך שיכל את ידיו ונתן את ימינו על ראש הרה"ק מאלעסק באמרו: "בני הם ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו", ותמיד היה מרגלא בפומי' דהרה"ק מאלעסק זי"ע כי מאז זוכר הוא את הרה"ק מלובלין זי"ע וצורת קדשו עומדת לפניו בכל עת ובכל שעה.

האיש מקדש

חותנו הק' השר שלום מבעלזא זי"ע נתן

בו עיניו עוד בשחר טל ילדותו לקחתו לחתן לבתו הרבנית מרת פריידא ע"ה, וגופא דעובדא הכי הוה: כאשר נסע הרה"ק מבעלזא ללובלין ומסר קוויטל לרבו הק', כשקרא את שמה של בתו פריידא, אמר לו החוזה: "זיווגה של בתך מאיר מאוד בעיני, והוא יסע בעגלה שלכם", ואמנם כאשר נסע פעם הרה"ק מבעלזא ללובלין וקהל רב היו מלווים אותו עד מחוץ לעיר, ואף הרה"ק מאלעסק זי"ע שהיה אז ילד קטן היה בתוכם, בצאתם את העיר חזרו המלווים לביתם ואז הבחינו הנוסעים בהילד הצעיר שקפץ על העגלה, וכאשר שאלוהו מדוע אינו חוזר לביתו, השיב: "גם אני נוסע ללובלין".

מבחר שנותיו היו בבית חותנו הק' אשר הרעיף עליו טללי אורות קדושה וממנו קיבל רוב תורתו וחכמתו, זוגתו הרבנית שלא רצתה להטרידו בעניני פרנסה, היתה עוסקת במסחר ומתפרנסת ממכירת מטפחות של נכרים בחנותה כדי שבעלה יוכל לישב על התורה ועל העבודה, ויסופר שבאחד הימים כאשר הרה"ק מריזין זי"ע שבת בעיר ראדחיב נסעה גם היא לשם ונכנסה אל הקודש על מנת לתת פתקה עם פדיון נפש בבקשתה שיתפלל בעדה להצלחתה, כשקרא הרה"ק מריזין את הקוויטל נענה ואמר: "סוחרת זו הראויה ליטול קוויטלעך עוסקת במכירת מטפחות של נכרים", אולם היא קיבלה זאת באהבה ובלבד שבעלה יוכל לשקוד על התורה ועל העבודה.

שנים מספר היה סמוך על שולחן חותנו הק' בבעלזא, וכאשר נשאל פעם: אם אמת הדבר מה שהעולם אומרים על השר שלום שהיה נעור אלף לילות, השיבו: "הרי אני בעצמי הייתי ניעור ביחד עם חותני יותר משלשת אלפים לילות ועסקנו יחד בתורה".

כבר אז נתגלה לרבים כוחו הגדול, וכאמור היתה הצדיקת עוסקת במסחר, ומדי פעם היתה נוסעת ללובוב ומביאה סחורה לעסוק במכירתה, באחד הימים כאשר בעלה עמד לנסוע ללובוב לקנות ספרים הנצרכים לו ללימוד, פנתה אליו בבקשה "בהיותך שם תקנה בעבורי סחורה הדרושה לי", בשובו מלבוב באם הדרך ירד מן העגלה בכדי להתפלל באכסניא, אך כשחזר אחר גמר תפילתו נוכח לדעת כי הסחורה נגנבה, עגמת נפש מרובה היתה לו ולא היתה לפניו דרך אחרת אלא לנסוע שוב ללובוב ולקנות סחורה נוספת בהקפה, בהזהירו את בעל העגלה שלא יספר לאשתו ממעשה הגניבה, וכשחזר לביתו מסר את כל הסחורה לאשתו ולא סיפר לה כלום, ואולם אותו גנב נענש וידו חלתה בשיתוק, מיד פנה לבית הרה"ק מבעלזא זי"ע והודה לפניו על החטא ועונשו אשר קיבל, אמר לו השר שלום זי"ע: "תיגש לחתני ותחזיר לו את הסחורה ותבקש ממנו להתפלל עבורך ואז בוודאי תתרפא כי הוא צדיק אמת", וכן הוה.

עם חותנו הגה"ק מבעלזא זי"ע

אדוק ומקושר היה בכל נימי נפשו לחותנו הגדול וכפי שכותב בהקדמתו לספרו "לב שמחה": "וגם להיי ידוע דשורש תורה שלי הוא מה שקיבלתי ממורי חמי", כמו"כ מרבה להביא מדברי חותנו ומן הראוי לציין ענין פלא מה שנמצא בכתי"ק: שדיבר פעם עם שלשה מלאכי חבלה ושאל אותם: מנין אתם יודעים על הצדיקים שבעולם הזה, והשיבו לו: שכשהצדיק משלים בעולם הזה את צורתו הרוחנית הנקראת "צלם אלוקים" וזאת ע"י עבודתו לה' וצדקתו ע"י מעשים טובים, לוקחים את צורתו ומעמידים אותה בכל העולמות, ומכריזים לפניו "הבו יקר לדיוקנא דמלכא" וכן "ככה ייעשה לאיש אשר

ימי ההילולא

ג' אלול

- רבי ישכר בער מנאדבורנא ב"ר יצחק מקאליש - תר"ח
- רבי משולם זוסיא מזינקוב ב"ר יצחק מאיר - תרכ"ד
- רבי אברהם צבי אייזענשטאט (פתחי תשובה) ב"ר יעקב - תרכ"ח
- רבי ברוך מקונסטאנטין ב"ר יוסף מאוסטילא - תרנ"א
- רבי צבי הירש מלאמאז ב"ר דוד מקאצק - תרפ"ו
- רבי יצחק ישעי' מטשעחויב ב"ר חיים מצאנז - תש"ב
- ובנו רבי יעקב צבי הלברשטאם מסוכא - תש"ב

ד' אלול

- רבי צבי הירש אב"ד בערלין ב"ר ארי' לייב מאמסערדאם - תק"ס
- רבי ישעי' מפשעדבורז ב"ר מאיר - תק"צ
- רבי נתנאל הכהן פריעד אב"ד אוויואראש ב"ר יחיאל מיכל (פני מבין) תרע"ו
- רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק ב"ר שמעון קלמן (אור שמח) - תרפ"ו

ה' אלול

- רבי מנשה מקאזניץ ב"ר דוד - תקע"ד
- רבי יוסף הלוי ראטנבערג מקאזיוו ב"ר אהרן לייב - תרי"ד
- רבי דוד צבי שלמה מלעלוב ב"ר אלעזר מנחם מענדל - תרע"ח
- רבי נתן דוד עפשטיין מניישטאט ב"ר חיים מאיר - תש"א

ו' אלול

- רבי גרשון שמואל יום טוב לימפאן ב"ר נתן העלער (תוספות יו"ט) - תי"ד
- רבי יקותיאל יודא ב"ר אלעזר ניסן טייטלבוים אב"ד סיגוט (ייטב לב) - תרמ"ג

עם חותנו הגה"ק מבעלזא זי"ע

אדוק ומקושר היה בכל נימי נפשו לחותנו הגדול וכפי שכותב בהקדמתו לספרו "לב שמחה": "וגם להיי ידוע דשורש תורה שלי הוא מה שקיבלתי ממורי חמי", כמו"כ מרבה להביא מדברי חותנו ומן הראוי לציין ענין פלא מה שנמצא בכתי"ק: שדיבר פעם עם שלשה מלאכי חבלה ושאל אותם: מנין אתם יודעים על הצדיקים שבעולם הזה, והשיבו לו: שכשהצדיק משלים בעולם הזה את צורתו הרוחנית הנקראת "צלם אלוקים" וזאת ע"י עבודתו לה' וצדקתו ע"י מעשים טובים, לוקחים את צורתו ומעמידים אותה בכל העולמות, ומכריזים לפניו "הבו יקר לדיוקנא דמלכא" וכן "ככה ייעשה לאיש אשר

המלך חפץ ביקרו" ואפילו בגיהנום מוליכין צורתו ומזהירין כל מלאכי החבלה שתיפול עליהם אימה ופחד מפני אותו צדיק, אח"כ שאל אותם: כמה שנים הוליכו לפניכם את צורת מורי חמי מו"ה שלום מבעלז ז"ל, השיבו לו: "חמשים שנה ויותר", והמשיך לשאול: "כמה שנים מאז שנבראתם", אמרו לו: "ארבעים שנה", שאל אותם: "הכיצד אתם שקיימים רק ארבעים שנה יודעים שהכריזו על מורי לפני יותר מחמישים שנה, וכל שנותיו של מורי חמי היו שבעים שנה בערך בלבד", השיבו לו: "מיד כשנבראנו הודיעו לנו שצדיק זה מכריזים עליו כבר עשר שנים שיש לירוא מפניו כי כבר שנים שצורתו יודעה למעלה, וכן כבר עשר שנים שגם צורתך ידועה למעלה, וחמיך היה צדיק ורבי מבטן ומלידה".

עוד כותב שם וז"ל: גם סיפר (חותנו הגה"ק מהר"ש מבעלזא) דברים ששמע מן המלאכי חבלה שדנין אותו, ובעת שנפטר מורי חמי ר' שלום מבעלזא זי"ע סיפרו לו שהלכו לקראתו הבעש"ט הק' ותלמידו ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע ועוד הרבה צדיקים ומלאכים קדושים, וכיבדו אותו לדרוש בגן עדן, ושאלתי אותו לאיזה צורך סיפרו לך זאת המלאכי חבלה, והשיב שגם זה בכלל העונשים להודיע לרשעים גודל כבוד הצדיקים מה שהם שומעים מאחורי הפרגוד... ואח"כ שאלתים איך הי' בפטירת חמי ז"ל מזה העולם, השיבו שהעלה נשמות רבות בעברו דרך הגיהנום ע"י שנתנו להם רשות להתקשר עמו.

על כס הרבנות

שנים רבות ישב בבעלזא שקוד בד' אמות של הלכה, גם כאשר נפטרה עליו אשתו הצדיקת ע"ה בשנת תר"ח נשאר במחיצת חותנו הק', ועפ"י עצתו של מרן הק' מרוזין זי"ע נשא בזיווי"ש את הרבנית חנה ע"ה אשר היתה יתומה ונתגדלה בבית הרה"ק מרוזין, הכלה היתה בת הגה"ק ר' משולם זלמן אשכנזי אב"ד יאס נין החכם צבי וחתן הרה"ק ר' אליעזר ליפא חתן הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, לאחר נישואיו בזיווי"ש נשאר בבעלזא עד שנתמנה לשמש ברבנות סטיאנוו.

באחד הימים יצאו ראשי קהילת אלעסק לבעלזא לשאול בעצת הרה"ק מהר"ש את מי למנות כאב"ד בעירם, כששמע את בקשתם השיב להם: וואס פעלט אין מיין איידעם ר' העניכ'ל, אנשי אלעסק שהיו עניים הביעו דאגתם ואמרו: הרי לרב אב"ד צריכים הרבה הוצאות עבורו, אך הרה"ק מבעלזא השיב להם: אל תדאגו, בעזהשי"ת הוא ישפיע לכם פרנסה, ראשי ונכבדי אלעסק הסכימו אז ביניהם לקבל אותו כרב ואב"ד בעירם, ושמה כיהן ברבנות עד יום פטירתו.

עם מרן הייט"ל זי"ע

מרן הייטב לב נסע פע"א על שב"ק פר' ראה לחסות בצל הגה"ק מאלעסק ובליל שב"ק אמר הרה"ק מאלעסק שמכיון שחלוש הוא לא יוכל לערוך את שולחנו על כן ברצונו שהרב מסיגעט יערוך את השולחן לפני הציבור, ואכן כך הוה שהייטב לב זי"ע ערך אז את שולחנו הטהור בביהמ"ד באלעסק, ואחרי שגמר עריכת השולחן שאל הרה"ק מאלעסק למקורביו אם זוכרים את הדברי תורה שאמר מרן הייטב לב זי"ע ואף אחד לא זכר את הד"ת, נענה להם הגה"ק מאלעסק זי"ע אני אגיד לכם את הד"ת: ראה אנכי, הטעם על תיבת אנכי הוא "תביר" היינו שאם יש לאדם לב נשבר יוכל לזכות להשגת אלוקות.

וידוע שלפני פטירת הייטב לב שלח שליח מיוחד להרה"ק מאלעסק זי"ע שיתפלל עליו, ואם כבר אי אפשר לפעול לו רפואה אזי יכוון איזה יחוד בעת יציאת נשמתו כי שניהם משורש אחד, ובשעה שהי' השליח שם גילה הרה"ק מאלעסק שעתה היא יציאת נשמתו.

גם ידוע שהרבנית הצדקנית מרת חנה א"ח של מרן הקדושת יו"ט זי"ע נכנסה אל הרה"ק מאלעסק זי"ע להתברך ממנו לפני שבאה בברית האירוסין עם הקדוי"ט, התבטא עליה הרה"ק ואמר: "איך זעה אויף איהר אַ אור גדול", ואמר הקדוי"ט שזה לבד שזכתה להוריד ב' נשמות קדושות כהעצ"ח ורביה"ק זי"ע כבר די לה ועליהם התכוין הרה"ק מאלעסק כשראה עליה אור גדול.

אחרית ימיו

דרכו בקודש הי' שבמוצאי יוהכ"פ ציוה לזמר לכל אחד מבניו ונכדיו הפיוט המבדיל מהאריז"ל וכן כיבד לזמר לאחד ממקורביו, פע"א אחר השולחן כשבא לחדרו ומצא את נכדו שם אמר לו: שכחתי לכבד גם אותך לזמר המבדיל, אמר לו נכדו: כבר עבר הזמן, ואי"ה בשנה הבא יכבד אותו, השיב לו הרה"ק: כן דיברת, לשנה הבאה אכבד אותך ג"כ לזמר, ואח"כ בשנה הבאה לא כיבד אותו, ונכדו הנ"ל זכר דיבורו ולא רצה להזכיר לו, ואחרי השולחן אמר ג"כ לנכדו כנ"ל: שכחתי לכבד אותך לזמר המבדיל, ואמר לו נכדו: עתה אני רוצה שזקיני יבטיח לי שאזמר בשנה הבעל"ט, וכך היה איזה שנים, ובשנת תרמ"ד היה המדובר ג"כ כך, ואמר נכדו ג"כ "לשנה הבאה אזמר", אז השיב לו זקינו הק' וגנח מאוד בזה"ל: אז מיר וועלן דערלעבן, ואכן נפטר בזאת השנה.

עוד רמז לפטירתו הקרובה כאשר בא אליו איש חסיד אחד לבשר לו שנולד לו בן למז"ט, היה זה ביום ד' טרם פטירתו, וכששאל אותו איזה שם יתן לרך הנולד, ענה לו הרה"ק: אי"ה יהיה שם, וביום ו' עלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים, ואכן קראו אותו על שמו הק'.

בעיר ביסק היה ת"ח שהיה מחסידי צדיקי דורו ובאלעסק לא היה בשום פעם, ובשנת תרמ"ד בא פעם ראשונה לאלעסק, ואח"כ בא הרבה פעמים רצופים זה אחר זה והיה לפלא בעיני הרה"ק והוא לא אמר כלום ואחר פטירתו הרה"ק מאלעסק סיפר זה האיש שאביו בא אליו בחלום הלילה ואמר לו: דע בני שזה זמן רב שמכינים מקום בגן עדן להרבי מאלעסק ומכריזים בשמי מרום שבעוד חצי שנה יבוא לשם. וכששמע זאת בחלומו

בא לאלעסק הרבה פעמים להתענג מזיוו קדשו ולא רצה לספר החלום עד אחר פטירת רבינו.

דרכו היה שבשום פעם לא הניח לעשות הוספה בשבת קודם שישי והוא בעצמו עלה שישי ואחר עליתו לתורה עשה הוספות אם נצרך, ובשב"ק פר' ראה קודם פטירתו ציוה לעשות הוספות מתחלת הפרשה ועלה שישי והתחיל בנים אתם לה' אלוקיכם, ולא ידעו טעמו, ואח"כ אחר פטירתו ראו מה שאיתא באוהחה"ק עה"פ הנ"ל... יעוי"ש.

שמונה ימים קודם הסתלקותו היה קצת חולה ועמדו כל בניו ונכדיו סביביו והרה"ק ישב על כסאו ואמר בזה"ל: איך האב געהאפט אויף גרויסע ישועות און טאקע די רעכטע ישועה נאר נאר", ולא סיים דיבורו, ואמר לו נכדו: הלא יש עוד יותר מחודש ימים בזאת השנה, והשיב לי: הלא אתה רואה שאיני בבריאות, ובשעת אמירת דיבורים אלו הוריד דמעות וביום ד' היה סנדק ורצה עוד להיות מוהל ג"כ שמנהגו היה להיות סנדק ומוהל ביחד אבל לא היה יכול מפאת חולשתו וביום ה' א' דראש חודש אלול עלה לתורה, וביום ו' ערש"ק היה ערפל ועלטה גדולה על פני כל הארץ, ובבוקר שאל כסדר אם כבר יום, וברגעו האחרונה אחז בידו את הדיוקנא קדישא והטה את עצמו לצד האנשים העומדים שם ועלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים ביום ו' ערש"ק פר' שופטים ב' דראש חודש אלול שנת תרמ"ד לפ"ק, והוא בן פ"ד כמנין שמו חנו"ך. ובאותה שעה עמדו כל המורה שעות אשר בביתו, והאנשים שהיו שם והיה להם מורה שעות בכיסם ג"כ עמדו, והי' לפלא.

ג' אלול

הגה"ק רבי יצחק ישעי' מטשעחויב זי"ע
בן מרן הק' מצאנז זי"ע

ואלה תולדות יצח"ק

הגה"ק רבי יצחק ישעי' נולד בשנת תרכ"ד כבן זקוניים לאביו מרן הגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנז זי"ע, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת רעכיל דבורה ע"ה (בת הרה"צ רבי צבי הירש מטארנא זצ"ל בנו של הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זצוק"ל) שהיתה מחברתו השלישית של הרה"ק מצאנז וילדה לו ששה בנים והוא היה הצעיר מכולם.

כשנולד הרה"ק ר' יצחק ישעי' נתמלא הבית אורה והרה"ק מצאנז הי' שרוי בשמחה רבה ועצומה, והתכונן לברית המילה בהכנות מיוחדות, ונהג במנהגים שונים מהרגיל שהיו לפלא, הוא נמנע מללכת למקוה כל השמונה ימים מטעמים הכמוסים אתו, וציוה להכין מלבושים חדשים וחבש שטריימל חדש לכבוד הברית גם ציוה לחדש את ספסלי בית המדרש ושולחנותיו, והכל לבש צורה חדשה וחגיגית.

הרה"ק מנאסוויד זצ"ל הי' מספר שראו אצל הרה"ק מצאנז הכנה דרבה מיוחדת במינה לקראת הכנסתו של ר' ישעי'לע בבריתו של אאע"ה וכמותה לא ראו כשנולדו לו בניו הקודמים, ולמרות זקנותו שכבר הי' בגיל למעלה משבעים שנה, וכבר פסק מלמול, שינה עתה את מנהגו והתכונן למול את הילד בעצמו, ורכש לו לכבוד זה סכין מילה חדש.

הרה"ק מצאנז הי' המוהל וקרא שמו בישראל "יצחק ישעי'" על שם הגאון האדיר ר' איציק'ל האמבורגער, ועל שם הרה"ק ר' ישעי' מפשעדבורז זצוק"ל.

כי בן זקונים הוא לו

הגה"ק מקאלאשיץ הפליג מאוד את דודו הגה"ק מטשעחויב ואמר: איתא בזוה"ק שהבן נמשך ממוח האב, והיות שאחז"ל שתלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתן מתישבת עליהן, נמצא שבנו של התלמיד חכם הנולד לו לעת זקנתו עדיף הוא מן הבנים שנולדו בצעירותו, ובכן דודי מטשעחויב שהי' בנו הצעיר של זקני הגה"ק מצאנז, אע"פ שגדולת אחיו הגדולים נראית לעין כל מ"מ בפנימיות דפנימיות גדול הוא מיתר האחים.

גם הרה"ק מצאנז בעצמו העיד על שבעת בניו שהם שבעת הכוכבים של העולם, ובדברו אודות בניו הגדולים והצעירים אמר: הבנים הצעירים צריכים לכבד את הגדולים כמובן, אבל גם הגדולים צריכים לכבד את הצעירים כי הם נולדו בקדושה יתירה.

ופעם אמר הרה"ק מצאנז על בנו הרה"ק מטשעחויב: יגעתי להמשיך לו נשמה קדושה ורמה מאוד, חתרתי חתירה בכל העולמות וחפשתי עד שמצאתי אותה".

ארי בר חכים הוא ליי'

מרן הק' מצאנז השתעשע הרבה בבן זקוניו, ופע"א כשביקר אצלו הרה"ק רבי יוסף מניישטאט זצוק"ל הידוע בתוארו "דער גוטער יוד" קראו אל החדר שהיה הפעוט מונח בעריסה, באמרו: בואו ותראו רבי מעריסתו".

ויסופר שפע"א נסע הרה"ק רבי דוד מדינוב לקרעניץ ונסע דרך צאנז לבקר בהיכלו של מרן הד"ח, ואמר לו הרה"ק מצאנז הייתי גם צריך לנסוע לקרעניץ אבל איני יכול, על כן אבקש לקחת את שני בניו הקטנים (ה"ה הרה"ק מראצפערט והרה"ק מטשעחויב) להשגיח עליהם, ולקחם הרה"ק מדינוב ונסע אתם לשם, באחד הימים כששניהם השתעשעו במשחקם עלה רעיון במוחו של ר' ישעי'לע, הוא התחפש כדוור לקח פיסת נייר בה רשם כמה מילים,ונכנס במרוצה לבית הרה"ק מדינוב תוך כדי קריאת "טעלעגראם, טעלעגראם", הוא מסר את הנייר להרה"ק מדינוב ויצא חיש מהר חזרה למשחקיו, הרה"ק מדינוב נטל את הפתק ומצא רשום בה כאילו הרה"ק מצאנז מודיע שהיום הוא אמור לבוא לקרעניץ, הרה"ק מדינוב העלה בת שחוק על שפתיו מרעיונותיו של הילד, אולם מה

מאוד השתומם כאשר לא יצאו שעות ספורות, והרה"ק מצאנז הגיע לפתע לראות את שלום בניו, הרה"ק מדינוב נתפעל מאוד וסיפר להרה"ק מצאנז מהטעלעגראם שקיבל מבנו, ענה הרה"ק מצאנז ואמר: אם אמנם עתה הוא עדיין בעל מופת אבל עוד יהיה בעל מופת בעתיד.

כי אבי ואמי עזבוני

בהיותו עלם צעיר לימים כבן שנתיים מתה עליו אמו ממגיפת החולי–רע שהשתוללה אז בעיר צאנז בהותירה אחריה ששה יתומים רכים, וסיפר ר' ישעי'לע שכשהלך ללווית אמו לקח אותו אביו ואת אחיו ר' שלום אליעזר'ל מראצפערט ואמר להם: בני, היודעים אתם מה שתאמרו היום, להוי ידוע לכם שמהיום הלאה תאמרו בכל תפילה קדיש, שזהו "יתגדל ויתקדש שמיה רבא", ואם כן בואו ואלמדכם פירוש תפילה זו, ונתלהב מאוד בעבודתו זו כל כך כמו בליל הסדר בשעה שהתחיל לתרץ את ה"מה נשתנה" והיה ממש לפיד אש עד כלות הנפש.

אחרי זמן מה שבת הרה"ק מצאנז את שבתו בעיר סטראפקוב, בעת התפילה קיפל את דפי הסידורים של בניו הצעירים לסמן להם איפה לומר את ה"קדיש", אחרי התפילה נכנס אליו האב"ד הרב הגאון ר' יוסף חיים זצ"ל בעמח"ס "טיב גיטין וקידושין" והתאנח, ושפך לפניו הרה"ק מצאנז את רגשי לבו ואמר לו: אתה רואה הרב מסטראפקוב, נשארתי לעת זקנתי אבא ליתומים צעירים, תתפלל נא בעדי שאזכה לאריכות ימים ושנים, שמי נקרא "חיים בן מרים", וגם שמך כן בהוספת השם "יוסף".

אך לא עבר זמן רב וביום כ"ה ניסן שנת תרל"ו בו ביום נחשכו המאורות ואביו עלה בסערה השמימה, עכשיו לקה בכפליים כאשר נשאר עתה יתום מאב ואם, לאחר הסתלקות אביו הק' עבר ר' ישעי'לע למשכנם של אחיו הגדולים, ונתחנך בעיקר על ברכי אחיו הק' משינאווא ומגארליץ זי"ע.

האיש מקדש

עוד בחיי אביו בא בקשרי השידוכין עם הרבנית פריידא בת הרה"ק רבי יחיאל העשיל מקריליוויץ (בן הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב בן הרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא), חתן הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, אשר בא להשתתף בשמחת התנאים שהתקיימו בצאנז, וגם שבת את שבתו שם.

ביתיים נסתלק מרן הק' מצאנז ויהי כעבור כמה שנים קבעו את זמן החתונה על יום ח' טבת, אור ליום ו' ערש"ק פר' ויגש שנת תרמ"א.

לפני החופה שאל הגה"ק מהר"י מבעלזא את החתן: האם בקשת את אביך לבוא על החתונה, והוסיף, בעת היותי על התנאים שלך בצאנז הבטיח לי אביך ז"ל שיהיה על החתונה, אבל רצון הקב"ה היתה אחרת, אבל כידוע מה דאי' בזוה"ק שנשמות האבות בגן עדן באים לעולם הזה בעת שמחת צאצאיהם, ואז בעת התנאים אמר לי אביך ז"ל עליך שלדעתו תהי' "ערליכער יוד" ולחש לי באזני כמה טעמים ברורים על זה, לכן בני יקירי היום הוא הזמן שתתפלל לה' שתהי' לך שייכות לאביך ז"ל", וכשהיו העם שומעים דברים אלו יוצאים מפי הגה"ק מהר"י מבעלזא נמס לבבם כמים.

לאחר חתונתו נשאר בעיר בעלזא, והיה סמוך על שולחן חותנו זקינו כמה שנים, שם ישב על התורה ועל העבודה, כשהוא מתחמם נגד אורו של זקינו הגדול, שם למד בחברותא עם דודו הגה"ק מהרי"ד מבעלזא, ע"פ מעשה שהי' שפע"א בא מרן הד"ח בחלום להרה"ק מהרי"ד וביקשו שילמד עם בנו האברך, כי הוא נתייתם בילדותו וצריך סעד לתמכו, ומאז התחיל ללמוד עמו שיעור קבוע משך זמן רב.

אך לא ארכו לו שם בבעלזא ימי שמחה ושלוה ופגעה בו מידת הדין בפטירת אשת נעוריו אשר לאחר שילדה לו שלשה ילדים שבקה חיים לכל חי, כאש היא רק בת כ"ז שנים, לאחר פטירתה המשיך לישב שם בבעלזא זמן מה, ואח"כ עקר דירתו משם ועבר לגור בעיר סאטמאר, שם הקימו לו חסידי צאנז ביהמ"ד שהנהיג כל זמן שהותו שם.

לאחר תקופה מסויימת נפטר הרה"צ ר' ירחמיאל טייטלבוים זצ"ל בנו בכורו של הגה"ק ר' משה יוסף טייטלבוים מאוהעל (שהי' חתנו של הרה"ק מקשאנוב זצ"ל אחיו של ר' ישעי'לע), ומאחר שמת בלא בנים הוזקקה אשתו לחליה, ובראש הבי"ד שערכו את החליצה ישבו האחים הקדושים הגה"ק משינאווא זצוק"ל והגה"ק מקשאנוב זצוק"ל.

הרבנית אשת הנפטר ר' ירחמיאל הנ"ל היתה הצדקנית מרת אסתר מרים, בתו של הגה"ק ר' יעקב צבי מפאריסוב זצוק"ל בעמח"ס "עטרה לראש צדיק", מיד בסיום החליצה פנה אליה הרה"ק משינאווא בהצעה להינשא לאחיו האלמן ה"ה הגה"ק ר' ישעי'לע, והוסיף בהוסיפו: כי באם יבוא השידוך לידי גמר, יעלו אבי ואביך בגן עדן, כאשר הסכימה להשידוך, שלח הגה"ק משינאווא טעלעגראם להודיע לאחיו ולקבל את הסכמתו, כששמע הגה"ק ר' ישעי'לע הצעה זו שלח את בן אחיו הגה"ק מציעשנוב לשמוע חוות דעת חותנו הגה"ק מהר"י מבעלז, כיון שהגה"ק מבעלזא רצה שישא את אחד משאר צאצאיו, וכשנכנס לשאול את פי חותנו נתן את הסכמתו המלאה ושיבח מאוד את הדבר, וכך נעשה ונגמר הדבר בכי טוב.

על כס הרבנות

בשנת תרמ"ג בתקופת מגורו בבעלזא השתדל אחיו הגה"ק משינאווא והשיג עבורו הצעת רבנות בעירת טשעחויב, ברם לא אסתייע מילתא ור' ישעי'לע לא קבע עדיין את משכנו שם, ובינתיים עברה עליו צרת אשתו וניידודו לעיר

סאטמאר כנ"ל, ולאחר שנשא את הרבנית השניה חזר ונתעורר ענין הרבנות ועבר לגור שם.

טשעחויב היתה עיר קטנה ואנשים בה מעט הגה"ק ר' ישעי'לע מצא בה בקעה להתגדר ולהנהיג את העיר כרצונו, בתיקון תקנות מועילות והוספת גדרים וסייגים, אך הנהגתו ביד רמה ועמידתו האיתנה בעניני דת ודין משכה עליו שנאה מאנשים התקיפים שבעיר אשר התחילו להקניטו ולרדפו ומררו את חייו עד שהי' לו קשה מנשוא, והחליט לעזוב את העיר לאחר ששימש בה כמה שנים ובד בבד גם לעזוב את כל משרת הרבנות ולהשתקע בעיר הגדולה קראקא.

בחודש ניסן שנת תרנ"ג לפ"ק עבר הגה"ק מטשעחויב לקראקא ופתח שם בית מדרש, שם בקראקא ישב במנוחה ושלוה ועבד את הש"ת באין מפריע, והיה נערץ ונקדש על כל בני העיר שידעו והכירו כי גדול בקרבם קדוש ישראל.

ויסופר שפע"א נפגש אביו הרה"ק בעל דברי חיים עם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע אמר הרה"ק מפרימשלאן: "צאנזער רב איך בעהט אייך, מאכט נישט אלע אייערע קינדער רבנים", והשיב לו הרה"ק מצאנז הלא כבר כל בניי הם רבנים ומשמשים בכתר רבנות, והרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט הוסיף ואמר: כאשר נולדנו הגיד לנו אבינו הקדוש, כי בטח עלינו התכווין הרה"ק מפרימשלאן בדבריו, ועל כן לא נתמנתי לרב ואב"ד מעולם ומעולם לא אהי', וכן אחי הרב מטשעחויב אשר באמת כן נתמנה לרבנות דק"ק טשעחויב עכ"ז אינו רב שם כי כל ימיו הי' גר בקראקא, והשם טשעחויבער רב היא רק כשם כינוי בעלמא.

עם מרן רביה"ק זי"ע

כידוע שררה בין הני תרי צדיקים קדושים ידידות עזה, רבי ישעי'לע אמר פעם לרבינו: ומסופר שפע"א נפגש רבינו עם הרה"ק ר' ישעי' מטשעחוב זי"ע בן זקוניו של מרן הד"ח, ונשק את רבינו על מצחו, ואמר לו: "הלא ידעתם כי אחים אנחנו, כי הרי נולדתם מברכתי של אבי הק' ז"ל". וכשרבי ישעי'לע הי' פעם על אם הדרך ועבר את העיר קראלי, בעת שרבניו כיהן שם כאב"ד, קיבל רבינו את פניו אצל מרכבת הברזל, ורבי ישעי' מרוב התרגשות אמר לרבינו: קראלער רב, איך ווייסט נישט פארוואס איך האב אייך אזוי ליב" ונשק את רבינו על מצחו.

פ"א כשהי' רבינו במרחץ מארינבאד, הי' שם בעת ההיא גם הרה"ק ר' ישעי'לע מטשחויב זצוק"ל, ור' פייבוש משב"ק של רבינו הלך לשולחנו של הרה"ק מטשחויב ואח"כ הלך ר' ישעי'לע אתו, ואמר שרוצה לשמוע הקידוש מרבינו וישב אצל שלחנו עד גמירא. פע"א הי' רבינו בקראקא מקום מגורו של ר' ישעי'לע והלך רבינו לבקרו, וכשנפטר ממנו ליווה אותו ר' ישעי'לע עד סוף הרחוב, ושאלו אותו למה שינה מהרגלו ללות עד סוף הרחוב והלא דרכו ללות עד פתח ביתו, השיב להם "הרב הזה הוא גברא רבא ולגדולות נוצר להיות רבן של כל בני הגולה".

כשנשא רבינו בזו"ש בא ר' ישעי'לע מטשחויב לקראקא וערך סעודות שבע ברכות לכבודו של רבינו, ולפני הסעודה יצא רבינו מבין המסובין ושהה קצת והיו אנשים שחרה להם הדבר, וכששמע ר' ישעי'לע דבריהם הכריז, מי שרוצה יכול לילך מכאן אינני מעכבו, "אבל תדעו שהרב מסאטמאר הוא צדיק הדור וצריך שיהי' לכם דרך ארץ בפני צדיק הדור ואני מתגעגע הרבה פעמים לראותו".

על קידוש ה'

כמה ימים טרם פרוץ המלחמה ברח הגה"ק ר' ישעי'לע לעיר לעמבערג, מלעמבערג שב לעירו קראקא ודר בגעטא, בקיץ תש"ב עבר מקראקא לגעטא באכניא, שם נשאר יותר משנה עד להעלותו על קידוש ה'.

רביה"ק והרה"ק רבי שלום אליעזר'ל זי"ע אספו יחדיו סכום עצום של מאה אלף פענגאס לטובת הצלתו של רבי ישעי'לע ורצו להבריחו מהגעטא ולהביאו לאונגארין, כמו שעשו להגה"ק מבעלזא זי"ע שגם כן הי' בגעטא ההוא.

רביה"ק כותב אודותיו במכתב ששלח להעסקן מוה"ר חיים ישראל אייז הי"ו (המכתב מובא בדבר"י מכתבים קל"ד) וז"ל: "בענין ההה"ק הר"ר ישעי' שליט"א בנו של מרן הדברי חיים זלה"ה הי' כמה סיבות, וקשה יותר להצילו, ואחר רוב ההשתדלות עדיין לא נעשה עמו דבר, ולזה צריך להשתדל עבורו בפרטיות וד"ל".

אבל לדאבון לבם לא עלה להם הדבר, וביום ג' אלול תש"ג מצאו הרשעים את מקום המחבוא בה הסתתר רבי ישעי'לע עם עוד כעשרים נכדי הגה"ק מצאנז זי"ע, הרשעים אמרו להגה"ק ר' ישעי'לע ברגעים האחרונים מה הוא מבקש, ואמר שרצונו להתעטף בטלית ולהניח תפילין שהי' לו בירושה מאביו הק', וכך כשהי' מעוטר בטליתו ובתפילין חבוש על ראשו ירו בו המורים ונעקד על קידוש השם, יחד עם כל שאר המחבוא, ה' יקום דמם.

כשהגיעו לאזני רבינו הבשורה הנוראה שהדייטשן תפסו את רבי ישעי'לע והרגו אותו, הספידו מספד גדול ומר בסאטמאר ובתוך הדברים צעק ובכה: "מען קען נישט אויסאלטן די גזירות רעות וואס מען הערט, מען האט צוגענומען פון אונז דעם היליגן רב"ס א קינד, אשר אמרנו בצלו נחי' בגוים"...

ישיבה קטנה
ד'סאטמאר

דרבינו
יואל
בני ברק

בהתייסדות כ"ק מרן רביה"ק זיעוועכי"א

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ברכת התורה

בשם תלמידי ישיבתינו הק', נישא בזה אלומות גודש, כסא דברכתא, באותות יקר ורבותא, קדם מע"כ ידידינו החשובים אנשי חיל ורבי פעלים לתורה ולתעודה, כל פה אליהו יודה, מגדיל עשות בהתמסרותו העצומה למען תלמידי ישיבתינו,

ראשי ומנהלי ארגון הכביד

משוך נועם

כ"א בשמם הטוב יבורך

הן המה אשר היטו שכמם לסבול עול תורה ותפילה
והעניקו מתנה מכובדת

סידור המפורש מהודר

לתלמידי ישיבה"ק
לרגל שבת המתאחדת בשבוע העל"ט לאות פרס והוקרה
כאשר קיבלו ע"ע להתפלל בהם בכוונה הראויה

על כן נודה לשמם ונהללם, מזמור לתודה נריע להם, יישר כוחם וחילם
וזכות לימוד התורה דרבים יגן בעדם ובעד כל אשר להם להתברך בכל טוב סלה

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסידי התורה והברכה

הנהלת הישיבה

בפי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מדוממות מעלותיו בקודש

נתמלא הבית אורה

כשה' בן י"ד שנים שלח אביו הרה"ק רבי אלעזר ניסן זללה"ה קויטל להרה"ק הרבי מלובלין זללה"ה כשקרא החוזה שמו של הייטב לב אמר "עס שיינט עס שיינט".

ישמח משה במתנת חלקו

"שבאם שיהי' באפשרי שתקבע אהלך כעת אצל אחיך הרב הגדול החריף ובקי ותמים במעשיו ני"ו, הי' טוב מאוד מאוד, רק באופן ובתנאי שתשמע לקולו בכל אשר יאמר כי הוא זה, ואל תט ימין ושמאל מדבריו, כי אז תצליח בעזה"י את דרכך ואז תשכיל, כי אחיך נ"י הוא איש נבון ומשכיל ומתון, וכל פינותיו לשם שמים, ומשתוקק מאוד מאוד לזכות לכל איש ישראל אשר יוכל לזכותו, ומכ"ש לאחיו אשר כנפשו".

מרן בעל ה'ישמח משה' ז"ל במכתב מי"ג שבט תקצ"ה, לנכדו רבי שמואל אב"ד גארליץ ז"ל, אחיו הצעיר של רבינו ה'ייטב לב', [מן הנכון לציין שמרן הייט"ל ז"ל היה אז אבר"ך בן ז"ך שנה]. נדפס בראש ספר ישמח משה על מועדים, ובספר 'מליצי אש' (כ"ב אב)

בחבורתא קדישתא

פעם אחת בל"ד בעומר, עת התכנסו צדיקי הדור בריבינוב

ו' אלול

הגה"ק רבי יקותיאל יודא טייטלבוים זי"ע

בעל "ייטב לב"

רבינו נולד בשנת תקס"ח לאביו הרה"ק רבי אלעזר ניסן אב"ד דראהביטש, בנו יחידו של מרן רבינו משה איש האלקים בעל 'ישמח משה' זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת רויזא בלימא ע"ה בת הגאון רבי אהרן זצוק"ל אב"ד חאדרוב מתלמידי הרבי ר אלימלך מליזענסק זי"ע, במגילת יוחסין שערך הגה"צ רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים חתן רבינו ובן אחיו, מביא את אשר שמע מפי זקנתו הצדיקת, אם רבינו, שסיפרה "אשר איזה שנים אחר נישואיה היתה שכולה מבנים רח"ל, שנעדרו בעודם קטנים, והיה להם צער גידול בנים רח"ל, ופתאום בא מכתב מאת חותנה הגה"ק ה'ישמח משה' זללה"ה וכתב, לאשר כי יש לה אב זקן שהוא הגאון מו"ה יקותיאל זלמן זללה"ה, שהוא זקנה, והיה אב"ד הראשון דק"ק דראהביטש, על כן תשתטח על קברו ותבקש רחמים שם, ותבטיח לו כאשר תלד בן זכר תקרא אותו על שמו, וכן עשתה כאשר צוה לה, וגולד לה בן וקראה את שמו 'יקותיאל יהודא' ה"ה רבינו הייט"ל ומוסיף "ואולי הוסיפה לו השם 'ליב' על שם זקינה ר' ליבלי חסיד מלבוב" [תהלה למשה, ועיי"ש ובהערות אודות גדלותם וצדקתם של צדיקים וקדושים אלו] בהיותו כבן עשר שלחו אביו הקדוש אל זקינו מרן ה'ישמח משה', ועל ברכיו נתחנך ונתעלה, אחר שזקנו הק' לא זז מחבבו, השפיע עליו מחכמתו וקדושתו ומסר לו רוב תורתו, כפי שתחזינה עינינו בספריו הקדושים, שמרבה להביא משמו אמרות טהורות ופסקי הלכה. לימים זכה להתעסק בקדשים, לסדר כתבי זקנו ולהעלותם על מזבח הדפוס. ואמנם זקנו נחשב עליו כרבו המובהק. כן היה מרבה להסתופף בצל צדיקי הדור הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ והרה"ק הרבי רבי הערש מרימינוב, ולימים אצל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא, ומרן הקדוש מצאנז, ועוד מצדיקי הדור, זכות כולם יגן עלינו. בהגיעו לפרקו בנה את ביתו עם הצדיקת מרת רחל בת הרה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא זי"ע, והיה סמוך על שולחן חותנו, שהראה לו חיבה יתירה [כפי שניתן לראות מצוואתו הק' שנדפסה בראש ספרו 'באר שבע'], ובאהלו המית עצמו על התורה ועל העבודה, למרות הדחקות העצומה שהיתה מנת חלקו, ונוראות מסופר על כך, כשהיה בן כ"ה שנה, בשנת תקצ"ג, נקרא לכהן כאב"ד סטראפקוב. שם הקים את ישיבתו הראשונה, בה הרביץ תורה למאות תלמידים. בשנת תר"א, עם פטירת זקינו מרן ה'ישמח משה' בכ"ח תמוז, הוכתר למלאות מקומו באוהעל. ברם לא ארכו לו שם הימים, גלל גודל ההתנגדות שם לדרך החסידות, כפי שמספר על כך הרה"ק רבי מענדל מדעעהש בעל 'מעגלי צדק' במכתב לאחיו הרה"ק רבי חיים בצלאל (בעל 'דרך יבחר') עד שמחמת מלשינות נאלץ לברוח מן העיר בערב ר"ה שנת תר"ז, ובהוראת והמלצת הרה"ק מצאנז נתקבל לכהן בק"ק גארליץ. לאחר הסתלקות אביו הגדול בח' תשרי תרט"ו, נסע לדראהביטש למלא מקומו (ונז' בשו"ת שו"מ מהדו' רביעאה ח"א סי' כ"ד) אך גם שם סבל מרדיפות שונות, ובשנת תרי"ח עבר לכהן פאר כרב ואבדק"ק סיגוט, בה כיהן כ"ה שנה, עד עת פטירתו. תיכף אחר ביאתו שם הקים בה ישיבה גדולה, ועד מהרה היתה סיגוט לתל תלפיות, ותלמידים הרבה למאות ולאלפים נהרו אליה לקבל תורה וחסידות מפי הצדיק השוכן בקרבה. משם הפיץ אורה זו תורה, ועמד בעוז על משמרת חומת כרם בית ישראל לבל יחדרו דרכה זמורות זרות. המוני בית ישראל, ובהם אדמו"רים וצדיקים מפורסמים, באו להסתופף בצל קדשו, להנות ממנו עצה ותושיה ולהתברך בדבר ישועה ורחמים, בהיותו נודע כעמוד צלותהון דישראל ופועל ישועות בקרב הארץ, זאת בנוסף לתשובות הרבות אשר השיב בדבר ה' זו הלכה לרבני וגאוני דורו, אשר הביאו אליו כל הדבר הקשה, ונקבצו ובאו לרוב בספריהם ובספר תשובותיו 'אבני צדק'. בליל שב"ק, ו' אלול תרמ"ג, באמצע תפילת ערבית, באמרו התיבות "על כן ה' אלקינו בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקיך", יצאתה נשמתו הטהורה ועלתה למרום, לדאבון כל בית ישראל. תולדותיו אחריו, המה הקדושים אשר בארץ, בניו רבי אברהם אהרן אב"ד קאלבסוב (חתן הרה"ק ר יחיאל מקאלבסוב בהרה"ק ר' מראפשיץ), בנו ומ"מ מרן בעל קדושת יום טוב, בנו רבי משה יוסף אב"ד זבארוב סטראפקוב ואוהעל, (חתן הרה"ק ר' דוד מקשאנוב בן מרן הקדוש מצאנז), בנו רבי אליהו בצלאל אב"ד טעטש (חתן הרה"ק ר פנחס יוסף שפירא, חתן ה'תורת חיים' מקאסוב). וחתניו רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים אב"ד וואלאווא בן אחי רבינו הרה"ק רבי שמואל מגארליץ, הרה"ק רבי ברוך מגארליץ בן מרן הק' מצאנז, הרה"ק רבי משה מראזוואדוב בהרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב. זצוקק"ל וזכי"ע. כן השאיר אחריו ברכה לדורות, חיבוריו הקדושים ייטב לב עה"ת על שמו נקרא, ייטב פנים על המועדים, שו"ת אבני צדק על ד"ח השו"ע, רב טוב עה"ת (ר"ב טוב ע"ש אמו מרת ר'וזא ב'לימא) זי"ע

אצל הרה"ק רבי צבי הירש, לכבוד יומא דהילולא של הרה"ק הרבי רמ"מ מרימנוב זי"ע, והיו שם הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב זקן החבורה, הרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ ועוד, ובעיצומה של סעודת הילולא הסתודדו ביניהם בסוד שיח שרפי קודש, ובלשון חסידים נמסר שהצדיקים התקשרו אז בחבורה אחת והתנו ביניהם שכל מי שיבוא לעלמא דקשוט לאחר אריכות ימים ושנים, יצאו האחרים לקראתו לקבל פניו. באותה שעה עמדו בחוץ הרה"ק ר' שלום מקאמינקא והרה"ק מצאנז והרה"ק ה"ייטב לב', שהיו עדיין אברכים צעירים ולא הרהיבו להיכנס לפני ולפנים. לאחר מכן, כשהבחין בהם הרה"ק מיערוסלאב פנה אליהם ואמר: אם אברכים אלו יעמידו על השולחן 'מעד' גם יוכנסו להאי חבורתא. מובן שאלו מיהרו לעשות כדבריו. עובדא מופלאה זו, שמובאת בכמה מספרי חסידים קדומים, מזכירה רבינו בשו"ת 'אבני צדק' סי' כ"ב "וזכורני מנעורי שכך נזרקה מפי החבורה באסיפת חכמים זה זמן רב בהיותנו על היא"צ ברימאנאב ביום ל"ד בעומר" וכן נזכרה באזהרות שכתב נדפסו בהגש"פ מראה יחזקאל עי"ש. ["א שפע"א טרם פטירתו לחה"ע היתה דעתיה של מרן ה"ייטב לב' בדיחא, והתבטא אז, שהוא הרויח ב"עסק" זה יותר מכולם, ינן כי הוא היה זעירא דמן חברייא והאריך ימים על פני כולם, ואליו יבואו הכל לקבל פניו]

ופעם אחת בהיותם ברימינוב איתרמי שראהו הרה"ק מראפשיץ זללה"ה בעת שינתו, ונענה הרה"ק מראפשיץ ז"ל האתם יודעים מי זה השוכב כאן, וענה בעצמו "א בארג סיני" ליגט דא.

פאר וכבוד

דמות דיוקנו של רבי

זכה וזיכה את הרבים, הרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים לאלפים תלמידי חכמים ויראי השם, וכל רואיהם יכירום כי המה מתלמידיו הקדושים, ולא נוכל להעריכם על הגליון גודל אהבתו בהשגחה רבה על התלמידים שיגדלו ויהיו לאנשים בתורה ויראה ללמדם דרך ה', שיזכו לעצמם וישתדלו לזכות את הרבים ללמוד וללמד, והי' להם לאב רחמן ונשאם על כנפיו כאשר ישא האומן את היונק, והשגיח עליהם בפרטיות שילמדו תורה בקדושה וטהרה והשתדל למצוא עזרם סמוך לפרקם, כמה וכמה אלפים הוציא על תלמידיו להיות צדיק מושיע להם בכל צרכם, והי' פתחו פתוח בכל עת לתלמידיו ואף לקטן שבהם אשר הי' לו דבר הן בלימודו הן בשאר צרכיו, ובא אליו כבן לאביו, וכמעט רגע לא הסיר דעתו מהם, חקר ודרש בכל עת אחרי התנהגות תלמידיו בביתם בינם לבין עצמם, ופ"א אמר לתלמידיו באמצע לימוד האם תדמו כי לא אדע מה מעשיכם אף בהסתר אשר אין עין בשר ודם רואה, הלא פניכם תענה ותאמר אף הרהורי לבבכם, כי הוא חרוט על צורתכם, וקורא אני מעלליכם מעל פניכם, וסוד ה' ליראיו, אך אקוה כי תורתי תאיר לכם מחשכת הלילה ולילה כיום יאיר בנר מצוה ותורה אור, וכל התלמידים כשמעם דברי קדשו אחזם רעדה ופלצות יבעתוהו אשר דבריו חוצב להבות אש וכחצים שנונים ירדו חדרי לבבם, ותיכף ומיד התחיל להביט בהם בפנים שוחקות וצהלו פניו, אשר שמחו וגילו ברעדה תלמידיו היקרים,

חתנו הגה"צ מוואלאוואא ז"ל בספר תהלה למשה

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים וסיפורי נפלאות וישועות

פועל ישועות בקרב הארץ

"ראיתי מעשה נפלא אצל כ"ק רבינו הגאון הגדול בעהמ"ח ספר "ייטב לב, עת זכיתי להסתופף בצל קדושתו בחג השבועות שנת תרמ"א, ואז היתה צרה גדולה לישראל אודות עלילת הדם בט'עסלאר. ובעת שישבנו על הסעודה של יו"ט בא אחד לבית המדרש בפנים צוהלות ובשמחה ומכתב– העת בידו, בבשורה טובה אשר גוף הנערה הערלית, אשר בעבורה העלילו האויבים, נמצאת מתה בנהר טהיי"ם, בגוף שלם בלי שום פצע וחבורה, ונתגלה השקר של העלילה. ונעשה שמחה גדולה בין כל המסובין. אולם רבינו הקדוש הנ"ל לא הראה שום אות של שמחה, אדרבה, הלבינו פניו כאיש מרעיד ומפחד ודואג ועיניו לשמים, ובמעמד זה היה בהמשך איזה רגעים. ואח"כ פתח פיו הקדוש ואמר: כתיב (שיר השירים ד, ח): 'תשורי מראש אמנה', ויש לפרש על פי מה שאמרו חז"ל 'עתידין ישראל לומר שירה לעתיד לבא'. וקשה כפל הלשון 'עתידין לעתיד לבא'. ותירץ השל"ה הק' דהכי פירושו, דהנה, אם אומרים ישראל שירה על הישועה שבאה כבר, אין זה רבותא כל כך, כי אם לא יאמרו אזי הם כפויי טובה, אבל המאמין האמיתי הבוטח בה' אומר שירה גם קודם שבאה הישועה, ע"ש הישועה שבוודאי תבא מאת ה', ובעת הגאולה שיתבער רוח הטמאה מן העולם אז ודאי כן יהיה בישראל. וזהו שאמרו בגמרא: 'עתידין ישראל שיאמרו שירה לעתיד לבא' כלומר על הישועה שעתידה לבא, אף שעדיין לא באה. וזהו שאמר שלמה המלך ע"ה: 'תשורי מראש כלומר, קודם ביאת הישועה 'אמנה' מכח האמונה שתבא. לכן גם אנו נאמר שירה על הישועה העתידה לבא. ועוה לנגן את הקפיטל קי"א בתהלים 'הללוי–ה אודה ה' בכל לבב'. אחר כך באמת נתהוה כן, שזאת לא היתה עדיין הישועה, אדרבה, גדלה הצרה כי הגדיל אויב, ושונאי ישראל עשו בשקר, אשר אם הנערה וכל רואיה שהכירו אותה מקודם ואמרו שזו היא הנערה הנאבדה, והם פעלו אצלם על ידי איומים הרבה וכדומה שיחזרו מדבריהם ויאמרו כי אין זאת, וע"י מכות ויסורין שאין לשער פעלו אצל אנשים שיעידו שקר, אשר גוויית המתה זו הביאו ישראל ממקום רחוק כדי להטעות את בעלי המשפט שדנו על זה, והצרה הלכה וגדלה עד מאוד, עד שנתקיים בנו 'והיו

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

אמונה היינו דייקא למעלה מראיה והשגה

ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וגו'. והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. אבל אנו יושבי תבל ושוכני ארץ קרוצי חומר, נבוא לבחינת השגה על פי דרכים שונים: א, בבחינה שמיעה וקבלה מאבות לבנים כו'. ב, ע"ד המחקר, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. ג, בעשותו יתברך נוראות לעינינו נסים ונפלאות עד אין מספר כו'. ולכאורה מי שמשיג בחקירתו מכח השכל, וכל שכן מי שרואה עין בעין נסים ונפלאות, שוב אין צריך לאמונה וקבלה כלל. אבל האמת, סוף דבר הכל האמונה והקבלה, כי אם יסתיק במעט אשר השיג בשכלו או מכח שראה בעניו ישועות גדולות נסים ונפלאות, הרי הוא ח"ו נותן קצבה לגדולתו, לפי קוצר השגתו וראייתו, ובאמת השי"ת רם על כל רמים נשא על כל נשאים לגדולתו אין חקר, רק העיקר לשמוע ולהאמין יותר ויותר ממה שהשיג וראה בעיניו, כי גדולתו ית' בלתי תכלית ואין סוף. וזה אצלי מה שנאמר באברהם: "הבט נא השמימה" וגו', ואמרו (בר"ר מד, יב) אין הבטה אלא מלמעלה למטה, מלמד שהגביהו הקב"ה למעלה מכיפת הרקיע, ואם כן ראה גדולתו ית' בגבהי מרומים עין בעין, ואחר כך אמר כי לא הספיק בראיה זו, כי אם שבא למדריגת "והאמין בה', שהאמין בה' שלגדולתו אין סוף ואין מספר וחקר, ויותר ממה שראה בעיניו, ועל זה: ויחשבה לו השי"ת צדקה.

מעלת בני עליה הוא שאין מחשבין עצמן לכלום

ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים. "הנה, עינינו רואות, דמי שעובד ה' באמת, נראה בעיניו כי איננו כלום, ולמה נחשב הוא, ומי לנו גדול ממשה, ואעפ"כ אמר 'ונחנו מה'. ומי שאינו עובד ה' באמת, ידמה בעצמו בעיניו לאדם חשוב. והטעם, איתא בספרים, כי ידוע שכל מצוה שהאדם מקיים בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא (תיקו"ז כה:), ואם כן נשארת המצוה כאן למטה, ולכן נדמה בעיניו שעשה מצוות ומעשים טובים, אמנם מי שעובד ה' באמת בדחילו ורחימו, הרי המצוות שלו פורחות לעילא, ולא נשאר פה מאומה, ולכן נדמה בעיניו כאילו לא עשה כלום (עי' 'באר משה' פר' נח עה"פ ויהי מקץ ארבעים יום בשם הבעש"ט). והנה, ידוע שבני עליה נקראים בשם "אדם", והמון עם מכונים בשם "בהמה" (חולין דך ה:), וזהו שאומרים בתפילה: "ומותר האדם (בני עליה) מן הבהמה (המון עם)" אין" במה שהם מחזיקים עצמם כ"אין". וזהו שאמר: "ויתהלך חנוך את האלקים "ואיננו" כלומר, שהיה נחשב בעיניו כאין, ולא היה חשוב בעיניו למאומה, ואמר הטעם: "כי לקח אותו אלקים", כלומר, כל מצוותיו ומעשיו הטובים לקח אלקים למעלה, שהיו פורחות לעילא ולא נשאר אצלו מאומה.

חייך תלואים לך מנגד', עד שריחם ה' עלינו ועל כל ישראל עמו, ועל ידי שלוחי דרחמנא, הם המליצי יושר, ועל ידי הרופאים היותר גדולים מעיר הבירה, נתגלה אצל המשפט שבאמת זו הנערה הנאבדה, ואותם שישבו במאסר יותר משנה ביסורים גדולים נפדו ממאסריהם, ונתגלה השקר של העלילה, וכל האויבים שהיה להם חלק בעלילה זו היתה להם מפלה רבה מאת ה' מן השמים עד שנאבדו מן העולם בבזו וקלון רב. כן יאבדו כל אויביך ה', ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

ובמעשה זה יבואר מה שהביא החיד"א בספרו "נחל קדומים" בשם רבינו אפרים לבאר סמיכות תחילת פרשתנו לסיום הפרשה הקודמת ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה'. כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. וכתב: כי תעשה הישר וסמיך ליה כי תצא שצריך לומר שירה על התשובה; 'הישר' אותיות 'שירה' וכן כתיב ביהושפט (דה"ב כ, כב): 'ובעת החלו ברנה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון מואב' וגו', עכ"ל. וצריך ביאור לכאורה, דאיך שייך לומר שירה קודם התשועה בשעת יציאה למלחמה. ברם על פי דברנו תתיישב היטב תמיהה זו, דבאמת צריך לומר שירה על התשועה קודם שבאה, והיינו מכח האמונה, ובזכות זה באמת תבא הישועה. וזהו שאמר: 'הישר כי תצא למלחמה על אויביך' ובזכות זה 'ונתנו ה' אלקיך בידך' וזהו שנאמר גם כן ביהושפט 'ובעת החלו ברנה כלומר, שאמרו שירה בראש בשעת היציאה למלחמה מכח האמונה שתבא הישועה, ולכן 'נתן ה' מארבים' וגו'.

נפש יהונתן

כי הלבישני בגדי ישע

הגה"צ מוויטצען ז"ל בהקדמה לספרו מקדשי ה' (ח"א, שער מחמדים אות י"ב, דף י"ז ואילך) מספר נסים ונפלאות שהיה לו בעת המלחמה הנוראה, שתלה בזכות שלבש העטרה מטליתו של הייטב לב זי"ע, וזה לשונו שם: אמרתי לספר לדורות נס ופלא שהי' לי בשבוע האחרון טרם כלות המלחמה, הנה על הטלית שלי הי' העטרה של כ"ק זקיני הגאון הקדוש מסיגעט זי"ע בעהמח"ס ייטב לב, אשר קבלתי במתנה מכ"ק חותני הראשון הגה"צ מלימאנוב ז"ל, וכמובן שהיתה יקרה לי מאד מאד, ובעת שהרוצחים הוציאו אותי ואת ב"ב מביתי חוצה להוביל לאושוויטץ, לקחתי בידי הטלית עם העטרה הנ"ל, בהיות לבי בטוח שתהי' לי לסגולה ושמירה, שכל זמן שהנני מתעטף בו הנני שמור מן המזיקין ומכל מיני פורעניות המתרחשות לבוא לעולם ועל כן היתה כל מגמתי ושאיפתי בשעת הרס עולם להתעטף בטלית זו, בכדי להנצל מחרב הרוצחים השפלים ימ"ש. אמנם כשנלקחנו למחנה אושוויטץ לקחו מכולנו את כל חפצינו, וממילא הזערתי בעל כרחי להפרד גם מטליתי עם העטרה אהובי לדאבון ושברון לבי ונפשי, ותיכף בבואי למחנה העבודה חקרתי ודרשתי על המקום שהחפצים והבגדים מונחים שם ועלה בידי להגיע למקום הלז בתואר לעבוד שם לסדר החפצים טובים אשר שלחו משם למדינתם, (מאוישוויטץ שבפולין לדייטשלאנד) ובתוך העבודה מצאתי גם הטלית שלי, ובקושי גדול עלתה בידי להכניסו להבלאק שהייתי שוכן בתוכו, אך היות שבתנאים שבמחנה עם השומרים הקאפו"ס הרשעים לא הי' שום אפשרות להיות בטלית גדול כזה אפי' תחת הבגדים, ובכן חתכתי אותו ועשיתי ממנו טלית קטן, ואותו לבשתי

מאז כל הזמן, עד איזה ימים טרם השחרור הסופי ע"י האמעריקאנער. וגם לבישת טלית קטן כזה היתה כרוכה פעמים בסכנה, מפני שכולנו היינו מלובשים במלבוש השוה לכל אסירי המחנה, וע"י לבישת טלית קטן כזה התנפחה צורתי החיצונית, והי' ניכר השינוי, ואם היו תופסים אותי בצורה כזה הייתי עלול לקבל עבור זה מכות רצח, עד לנפוח נשמתי ח"ו. וכך אירע פ"א כשיצאתי מבית המרחץ, ועמד ראש השומר "פעניקס" ימ"ש שהי' ראש, ועבור חטאיו קבל תפיסה לכל ימי חייו, ועתה נתמנה לשומר עלינו, וכאשר הביט בנפוח היתר שגרם הטלית קטן שלי צוה עלי לגשת אליו בכדי שיוכל לברר מה גורם לכך, ובמששו את בגדי מצא הטלית קטן שלי, ומיד חמתו בערה בו כי מעולם לא ראה בגד בצורה כזה, ושאל אותי מה זה ועל מה זה, וכדי שלא יחשב שגנבתי זאת אמרתי לו שזהו מלבוש אלוקי "איין גאטטעס קלייד" שהבאתי עמי עוד מבית, והתחיל תיכף ומיד להוריד על ראשי ועל גופי מכות רצח בזעקות גדולות עלי, וצוה עלי בא אתי להחדר שלי, ושמה אלמוד אותך קצת אודות הרבש"ע. בשמעי את הפקודה הנוראה הזאת הסתמרו בי שערות ראשי, כי כל אחד הי' יודע את הפירוש של אותה פקודה מן הראש הצורר הזה, שפירושה ח"ו מות בטוח תחת ידיו הגסות ע"י מכות רצח אכזריות. אולם מה יכולתי לעשות, נאלצתי ללכת אחריו לחדרו, ושם התחיל בהכאה חדשה מלא כעס ורציחה [ומאריך שם בפרטי המעשה ומסיים אשר זכות החפץ דקדושה של זקינו הק' חפפה עליו ופתאום התחיל הצורר לדבר עמו ואחד דין ודברים נשא חן בעיניו ואמר לו:] תוכל ללכת מכאן לשלום, ומהיום והלאה תוכל לבוא לבלאק שלי ותקבל מהמאכלים הטובים שבבלאק שלי, נוסף על מה שקבלת כבלאק שלך, באופן כזה נצלתי בעזרת השי"ת ממות בטוח ואכזרי, ואודה לה' כי טוב כי לעולם חסדו [ועיי"ש עוד שהאריך לספר בנם נוסף שאירע לו ע"י הטלית הנ"ל] זי"ע.

שו"ת מקדשי השם

והקרב והכרעים ירחץ במים

זקיני הרב החסיד מו"ה יעקב יודא הכהן גליק ז"ל בהיותו חתן טרם שבת בארוואַרפן שלו, שהי' ע"ק פ' ויקרא, והלך ליקח ברכה מאת הגה"ק בעל ייטב לב מסיגעט זי"ע, אמר לו הייטב לב בזה"ל: דיין טאטע ר' בן ציון וועט דיר העלפן פאסטן, און איך וועל דיר העלפן תשובה טאן, אחד זה התחיל הייטב לב להעביר את הסדרה שני מקרא ואחד תרגום, ואך כאשר התחיל הייטב לב בדבר זה מיד הרגיש בנפשו איך שהוא התחיל לעבוד עליו, והתחיל לבכות מאד, וכאשר הגיע הייט"ל אל הפסוק והקרב והכרעים ירחץ במים, הרגיש בעצמו כאילו הוא תולש מקרבו את הקרב והכרעים, והגדיל לבכות ביותר, בינתיים נכנסה הרבנית הצדיקת ע"ה וכראותו איך הוא פורץ בבכיות גדולות קראה ואמרה אל בעלה, לאז אים שוין גיין דעם בחור ושוב חדל מלעוררו לבכי, ומני אז לא הרגיש כלום (ופ"א תחת אחד השיחים עם נכדו כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע ספרתי לפניו את הסיפור הנ"ל, ואמר לי: כי ג"כ שמע וידע מזה).

גדולת יהושע ח"א אות נ"ו

הבכיה והתפילה על הגאולה יהיה בשמחה

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וגו', "לפנות ערב" ב' במסורה: כאן, ואידך "והיה לפנות ערב יהיה אור". יש לרמז בפירוש המסורה על פי מה ששמעתי ממוזלה"ה (מרן בעל 'ישמח משה' זי"ע) כי רבינו הקדוש מלובלין ז"ל הורה לו הדרך ילך בו, ואמר לו: הגם כי נאמר בשו"ע (או"ח סי' א' ס"ג) ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, אבל כבר אמר החכם (חובת הלבבות שער הפרישות) הפרוש צהלתו בפניו ואבלו בלבו, וגם בעת שאומר [תיקון] חצות בבכי ותחנונים ופלגי מים, עכ"ז ראוי להיות בשמחה באותו שעה, והוא עפ"י משל למלך שנשבה והגיע לעמוד ולפוש אצל אחד מאוהביו ומיודעיו, וכראותו את המלך במעמדו בשביה, הלך ובכה, עכ"ז שמח כי המלך נתאכסן אצלו. והנמשל מובן. ואיתא במדרש על מה שאמר יצחק אבינו: "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה" וז"ל: "מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי; 'ראח ריח בני' הרי בנוי, כדכתיב 'ריח ניחוחי תשמרו'; 'כריח שדה' הרי חרב, כמד"א ציון שדה תחרש; 'אשר ברכו ה" בנוי ומשוכלל לעתיד לבא, כענין שנאמר (תהלים קלג, ג) "כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם". וזהו הרמז: "ויצא יצחק לשוח בשדה להתפלל, בשביל שראה חורבן ביהמ"ק וציון שדה תחרש, "לפנות ערב", ובודאי הרבה בבכי ותחנונים ופלגי מים ירדו עיניו, ועכ"ז היה בשמחה, כי כן מורה שמו יצחק, שהוא לשון צחוק ושמחה. וזהו רמז המסורה: "והיה" לשון שמחה (בר"ר מב, ג), "לפנות ערב" בעת שהתפלל יצחק, הגם כי "רחץ במים", בבכי ודמעות, עכ"ז היה בשמחה.

אין נתבע מהאדם רק לעשות מה שבכחו לעשות

כי תשא את ראש וגו' ונתנו איש כופר נפשו לה' וגו'. זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש וגו' מחצית השקל תרומה לה' ענין מחצית השקל הוא, לרמז כי עיקר עבודת האדם הוא, לשעבד מחשבות לבו וכל חושיו וכחותיו ותנועותיו להשי"ת, ועליו לעשות התחלת העבודה, אבל גמרה הוא בידי השי"ת, על דרך "בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עזרו לא היה יכול לו" (סוכה נב:) וכן אמרו ז"ל (שבת קד.) "הבא ליטהר מסייעין אותו". נמצא, שהאדם אין צריך לכפרה כי אם על מה שלא התחיל כלל להיכנס בגדר העבודה, כי אלמלי היה מתחיל ובא ליטהר, אזי היה הקב"ה גומר את המלאכה. הרי שעבדות האדם היא רק מחצה, וכדי לכפר על מחצית זה, מה שלא נכנס לבחינת 'מחצית' כלל, על כך אמר: "זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל" וגו'. ומפרש הכתוב למה צריך כפרה רק על המחצית, כי "מחצית השקל" כלומר המחצית השניה, דהיינו הגמר, היא "תרומה לה'", כי אי אפשר בכח אנושי לגמרו כלל, כי אנא בשרא והוא נורא (ע"פ קידושין פא.) ולכן הדגיש הכתוב ואמר: "ונתנו איש כופר נפשו" כלומר, בעבור היותם איש ולא מלאך, על כן צריכים ליתן כופר נפשו, ודי במחצית השקל, כאמור.

עניו מאד מכל האדם

היה עומד רבו הק' בדרשותיו ושופך שיח לפני שומע תפלה בבכיות נוראות שוברות כל לב, וממליץ טוב על ישראל עם קדושים ומוסר נפשו עבורם, ולא נחה דעתו עד שחירף וביזה עצמו לפני קהל ועדה כשפל הנבראים. ובהיותי ילד בן י"ג שנה זכיתי לשמוע דרוש לי"ג מדות מפיו, ואמר שלפי שהוא חטא הוא מסוגל יותר להוכיח אחרים, כי אם צדיק שלא חטא יוכיח יאמרו השומעים הוא לא טעם מעולם מתיקות טעם החטא, כדכתיב (משלי ט, יז) 'מים גנובים ימתקו' וכו', ופירש בזה הפסוק (תהלים מ"ח, ט) 'אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי. לעשות רצונך אלקי חפצתי וגו'. בשרתי צדק בקהל רב' וגו', והכוונה כל מגילת ספר עונות שאני מוכיח לאחרים כתוב עלי, פירוש גם אני נכשלתי בהם, אבל מהיום והלאה: לעשות רצונך חפצתי, והנני שב בתשובה, על כן בשרתי צדק בקהל רב, אני מסוגל יותר להוכיח אחרים מאחר שגם אני טעמתי ערבות העבירות, ומאחר שאני מתחדש על מעשי ומקבל עלי מהיום והלאה לעשות רצונך יית', על כן גם אתם תעשו כמוני"

גבעת שאול

תפילת הצדיק, אל יבושו בי ויוושעו בזכות אמונתם

"שעל ידי שהם מאמינים בה' ובצדיקים, שיושעו על ידי תפלתם, על ידי זה נעשו כלי מוכן לקבל הטובות. ומעתה הבאים אל האדם שמחזיקים אותו לצדיק, ומחכים לה' להוושע בזכותו, לו יהיה כי אינו כפי דמיונם, על כל פנים הם מאמינים בה' כי הוא שומע תפלתו ותפלת צדיקים, ובידו למלא משאלותם [של הצדיקים] לשנות טבע העולם. ובזכות אמונה זו הם נושעים וכו'. וזה"פ "אל יכלמו בי מבקשיך אלקי ישראל", כי הם מאמינים בך, ומבקשים על ידי ישועה מאתך, היינו מבקשים על ידי הצדיק, ישועה מהש"י, על כן הם כדאי להושיעם וכו', כי עיקר הישועה על ידי האמונה, שזה האיש מאמין בה' להיות נושע בזכות תפלתו של הצדיק. וכן מקובלני מפי קדשו של מורי זקני זלה"ה, ומפי כמה צדיקים, שהכל תלוי בזכות האמונה של המבקש להתפלל בעדו וכו', אם מאמין בה' להוושע בתפלתו של הצדיק.

שמחת החג ושמח"ת, כפי התשובה באלול ועשי"ת

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם וגו'. "יתבאר, כי לפעמים היצר הרע מטעה את האדם ומראה לו סימן טהרה על ענין עבירה, עד שידמה בעיניו שהיא מצוה, ואינו מבין על עצמו. והבחינה לזה, אחרי עשות כולה או מקצתה, הנה 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', ואם ירך לבו ויתחרט, זה מורה שהיתה עבירה וכו'. אמנם אם יגל וישמח אחר עשות המעשה, זה לאות ומופת, כי עשה מצוה, לבעבור זה ישמח לבו ויגל. ודבר זה מבואר ב'בינה לעתים' טעם על ענין 'שמיני עצרת', להורות על שמחת הרגל, שלא יהיה שמחתנו כאחד הריקים, בשביל הבלי עולם, אלא שמחה מעולה לשם שמים, על הצלחת הנפשות המושגת לנו בימים ההם, והמופת על זה, שאחר כך אין לנו שום עצבות וחרטה על העבר, אדרבה אנו שמחים ועושים מחדש חג שאנו ששים ושמחים, עיי"ש. וזהו שנאמר: 'והיה' לשון שמחה (בר"ר מב, ג), 'עקב' אם בסוף המעשה תהיו ששים ושמחים, זהו לאות כי 'תשמעון וגו' ושמרתם ועשיתם'.

להתפלל שנזכה להתפלל ולומר שירה כראוי

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר וגו'. יש לפרש על פי מה שמפרש האלשיך הק' בפר' ואתחנן את הפסוק: "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר", ע"ד מה שמקדימים לומר קודם התפילה הפסוק (תחלים נא) "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", כי האדם שיתבונן קודם התפילה לפני מי הוא עומד וכו', אזי יאחזנו יראה ורעד, עד שלא יוכל לפתוח פיו ולהתפלל לפניו ית"ש מגודל הפחד והבושה, ולפיכך מבקשים קודם התפילה: "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". ובזה פירש הפסוק: "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר", היינו שיהא בכוחי ויכולתי "לאמר: אתה החילות וגו' עיי"ש. וזהו הפירוש ג"כ כאן: "אז ישיר משה ובני ישראל" אז כשראה הנס, עלה בלבם שישירו (כפירש"י), אך מגודל היראה, הפחד והבושה, עמדו ולא יכלו דבר דבר, ולפיכך: "ויאמרו" תחלה ובקשו רחמים: "לאמר" שיהא בכוחם ויכולתם לאמר את השירה.

להתעורר ביראה בראש חודש אלול

באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי (ראש השנה ב.). הנה אדמו"ר הצדיק מורינו אלימלך זצ"ל פירש בדרך רמז על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש דמעשר רומז ליראה, כי ' יראה כנודע.

והנה דעת התנא קמא מי שמתנהג כל השנה בדרך הכסילים רק בראש חודש אלול הוא מתעורר לתשובה וליראת השם יתברך, הוא כמו הבהמה שאין לו דעת אדם, וזהו שאמרו באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, שאז מי שיש לו דעת בהמה מתעורר ליראה הנרמז במעשר. כי מי שהוא בבחינת אדם ירא השי"ת כל השנה כולה.

ורבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי, פירוש שמי שמתעורר על כל פנים בראש חודש אלול הוא גם כן בבחינת אדם, אבל מי שממתין עד באחד בתשרי והוא ראש השנה יומא דדינא דכולי עלמא ואז רק משיג היראה הוא מעשה בהמה, כי על כל פנים צריך לדרוש שלשים יום קודם ודפח"ח (ודברי פי חכם ח).

(ספה"ק עבודת ישראל)

♦♦♦

משל ל'שופר' בחודש אלול

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו (תהלים פא, ד). על פי משל ממלך שפקד על עמו שלא להביא סחורה מחוץ למדינה, והם עברו ומלאו כל החנות מהסחורה ההוא, ונודע הדבר למלך כי הלשינו עליהם קצת מעבדי המלך. ואף שידע המלך כי אמת הוא הדבר נעשתה התועבה הזאת ומן הדין המה מחוייבים מיתה, והמלך רחמן מאוד ולמחול לגמרי אי אפשר דאם כן בטלה המלוכה דכל איש הישר בעיניו יעשה.

מה עשה, אמר שיבא ליום פלוני לאותו מדינה המורדת ויחקור, ומצוה להכריז באותו מדינה בכל הרחובות והשווקים שליום פלוני יבא המלך ויחפש מאוד מאוד, ומי שימצא אצלו אותה הסחורה דמו בראשו, ובודאי כוונת המלך שבינו ובינו יטמינו ודי בזה רחמנות וחמלה, ומי אשר לא חש אין אחריותו על המלך כי הוא על חייו לא חס והבן.

והנמשל מובן, וידוע דהתשובה הוא כיסוי והטמנה לחטאים כמו שנאמר (תהלים לב, א) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, ונאמר (משלי י, יב) על כל פשעים תכסה אהבה, והיינו תקעו בחדש שופר רצה לומר בכל החדש, בכסה ליום חגנו דהיינו לראש השנה שהוא יום המוגבל יהיה הכל מכוסה כזה מכריז השופר ומי אכזר אשר לא יעיר, והבן.

(ספה"ק תהלים תפלה למשה קאפיטל פא)

♦♦♦

רמז לתקיעת שופר בחודש אלול

הללוהו בתקע שופר (תהלים קנ, ג). בטור אורח חיים סימן תקפ"א כתב תניא בפרקי דרבי אליעזר וכו', לפיכך התקינו שיהא תוקעים בחדש אלול וכו'.

וכתב מורי זקיני (הישמח משה) זלה"ה על הגליון (וזה לשונו). ולי נראה להביא סמך להמנהג לתקוע בכל חדש אלול, על פי השבולי לקט בשם הגאונים שהובא בהבית יוסף ובפרישה לעיל סימן תכ"ב, וזה לשונו מנין שאומרים הלל בראש חודש, מצינו שרמז דוד בתהלים (קנ, א) הללויה הללו אל בקדשו, י"ב פעמים הללו כנגד י"ב חדשים, ולפיכך אנו כופלים כל הנשמה תהלל, על שנה מעוברת שיש לה י"ג חדשים, עד כאן לשונו.

ולפי"ז 'הללויה' הראשון הוא על 'ניסן' שהוא ראשון לחדשים – 'הללו' אל בקדשו הוא על 'אייר' – 'הללוהו' ברקיע עוזו הוא על 'סיון'. 'הללוהו' בגבורותיו הוא על 'תמוז' – 'הללוהו' כרוב גדלו הוא על 'אב'. – 'הללוהו' בתקע שופר הוא על 'אלול' כן נראה לי. ה"ק משה טייטלבוים, עד כאן לשון הזהב.

(ספה"ק ייטב פנים)

♦♦♦

רמז לתשובה לבחורים וזקנים בחודש אלול

אז תשמח בתולה במחול וגו' (ירמיה לא, יב). שמעתי מאת שאר בשרי הרב החסיד הקדוש מוהר"ר אלעזר זצ"ל מנוחתו כבוד בליזענסק, אז תשמח בתולה (היינו רמז לחדש אלול אשר מזלו בתולה, הנה תשמח) **במחול** (כשימחול השם יתברך עונותיהם של ישראל) עד כאן דבריו.

והנה סיימתי פירוש הפסוק לפי זה ובחורים וזקנים יחדו, זקנים היינו אותן שהיו צדיקים מעיקרא, בחורים היינו הבעלי תשובות דהוו כבריה חדשה כאילו נולדו מחדש, כולם יהיו יחדו, שגם הבעלי תשובה יהיה מדריגתן כמדריגת הצדיקים שלא טעמו טעם חטא (ולפעמים תגדל מעלתן כמו שאמרו רבותינו ז"ל).

ומעין הנזכר לעיל באופן אחר, בשמחת בית השואבה היו הצדיקים גמורים משבחים ואומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו (סוכה נג.) והיו משבחים ימי הבחרות, והבעלי תשובה היו אומרים אשרי זקנתינו שכיפרה על ילדותנו, הנה היו משבחים ימי הזקנה.

וזהו ובחורים וזקנים יחדו, הן אותם שמשבחים ימי הבחרות הן אותם שמשבחין ימי הזקנה כולם יעמדו יחדיו לפני ה' לחיים ולשלום, וזה נחמד.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות ה)

♦♦♦

חודש אלול

כדלים וכרשים דפקנו דלתיך (סליחות). באלול אנו אומרים בתפלתינו בסליחות, לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך, כדלים וכרשים דפקנו דלתיך, דהנה חדשים הקודמים תמוז אב נקראים דלים ורשים (עד כי ירחמם השם יתברך במהרה), דהנה מבואר בכתבי האר"י ז"ל שם אדנ"י במילואו ישנו י"ב אתוון כזה אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד (תיקו"ז נט.), הנה בכל חדש מן י"ב חדשי השנה מאיר אות אחד, דהיינו, לניסן א', ולאייר ל', ולסיון ף', ולתמוז ד', ולאב ל', וכן אינך.

על כל פנים הנה אלו הב' חדשים תמוז ואב בהם אתוון 'דל' (וזה כוונתינו בברכת אמת ויציב בימים הללו באומרינו עוזר דלים, אשר במהרה השם יתברך יעזור את הדלים הללו ומדלה יבצעני (ישעיה לח יב)).

והנה בהגיע חדש אלול הנה תצטרף הת' אל הד"ל ומתהוה 'דלת' פתוחה לשבים, על כן הוא ימי רצון גם בימי דלותינו.

ומפורש אצלינו בפסוק ארוממך ה' כי "דליתני" ולא שמחת איבי לי (תהלים ל, ב) [עיין מה שכתבנו במאמרי תמוז ואב (מאמר א' אות ו') מה שנפלו תמוז ואב אלול לחלק עשו ולקח יעקב מידו אלול עי"ש].

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות ה)

♦♦♦

עיקר גדול לתשובה לשמור חושיו וקבלת קנם

שופטים ושוטרים תתן לך וגו' (דברים טז, יח). בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושוטרים תתן לך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה אשר הבעל תשובה מחויב להושיב שופט ושוטר אצל כל שעריו, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם שפתחם הבורא יתברך שמו להשתמש עמהם, כגון עינים ואזנים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להושיב הדעת לשופט אצל כל שער ישפוט בצדק את אשר ישתמש בחושים ואת אשר ינית.

ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שוטר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה', יקבל על עצמו עונש הן בממון לצדקה והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא (וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל), וזהו עיקר גדול לתשובה.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות י')

♦♦♦

ארבעים ימי רצון

אני לדודי ודודי לי (שיר השירים ו, ג). אמרו דורשי רשומות א"נ לי'דודי ו 'דודי לי' ראשי תיבות 'אלול', שאז השם יתברך פותח יד לקבלינו בתשובה, ונפשות ישראל עורגות לו וינהו אחרי ה'. סופי תיבות של ד' תיבות הללו המה ד' יודי"ן, בגימטריא ארבעים, מרמזין לארבעים יום שהיה משה בהר לקבל לוחות האחרונות מן ראש חדש אלול עד יום הכפורים, והמה עד היום ימי רצון.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות יד טו)

♦♦♦

הרהורי תשובה מן השמים

והיה עקב תשמעון וכו' ושמרתם וכו' ושמר וכו' (דברים ז, יב). כל שלטי הגבורים פירשו מהו לשון עקב, גם והיה לשון שמחה. ויש לרמז, דהנה לעיל מיניה כתיב ושמרת את המצוה וכו' היום לעשותם, היינו היום בכל יום ויום ולא לדחות המצוה והמשפטים מיום אל יום, ואף על פי כן והיה (שמחה תהיה לפניו יתברך שמו) עקב תשמעון את המשפטים האלה [היינו אם חס וחלילה תתרשלו במצות ועל כל פנים בעקב היינו בסוף השנה שהוא אלול תשמעון וכו', על דרך שכתבתי (לעיל אות ג') בפסוק בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, היינו אלול].

ושמרתם ועשיתם אתם, כי אין לך אדם מישראל שלא יהיו מעוררין אותו בהרהורי תשובה בימים האלה, רק האדם מחויב להתאמץ בדבר כשרואה שמעוררין אותו מן השמים יחזיק באותו התעוררות ולא יתרפה, אז אפילו רק בעקב תשמעון וכו' ושמר ה' אלקיך לך וכו'.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות כ')

♦♦♦

צירוף של חודש אלול

וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה (דברים ו כה). והיה רגיל רבינו לומר טעם על מה שהצירוף של חודש אלול יוצא מסופי תיבות של הפסוק וצדק"ה תהי"ה לנ"ו כי', כי אין לנו במה לבוא לפני המלך ה' רק לבקש חסד וצדקה מבעל הרחמים.

(מהזור דברי יואל)

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

הושענא סעודות שלש מקיימת - על שתי ככרות בוצעת בשבת הושענא

לחם משנה ואכילת המוציא

נטילת ידים ◇ לחם משנה ◇ מפה על הלחם
רשימה בסכין ◇ ברכת המוציא ◇ בציעת הפת

נטילת ידים

תפלה בשעת נטילת ידים

והתקדשתם (אלו מים ראשונים), איתא בזוהר שפע"א מצאו רשב"י להאי צורבא מרבנן שהי' נוטל ידיו בשופע, והתפלל עליו "רבון כל העולמים, מלא ידיו מברכותיך", ומן היום ההוא והלאה נתעשר, על פי הדברים האלה הרגלתי עצמי לומר בכל פעם שאני נוטל ידי לסעודה "רבון כל העולמים, מלא ידי מברכותיך, ומברכותיך יבורך בית עבדך לעולם, ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך", כי בשעת המעשה התפלה נשמעת, ובפרט בעת התעוררות רחמים ברחיצה.

(מעבר יבק - שפתי רננות פרק יט)

הגבהת ידיו

וצריך שבעת שתנגב ידיך ובשעה שתברך על נטילת ידים תגביה ב' ידיך זקופות למעלה כנגד ראשך מב' צדדי ראשך, גם יהיה כ"ו מעומד וכו'. בכל נטילה מג' סעודות דשבת צריך לקיים ב' הדברים הנזכר, שיהיה מעומד, ושיגביה ידיו עד כנגד ראשו.

(שער הכוונות - קידוש ליל שבת דרוש א)

לחם משנה

חיוב לחם משנה

אמר רבי אבא, בשבת חייב אדם לבצוע על שתי ככרות, מאי טעמא "לחם משנה" כתיב, אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקיט תרתי ובצע חדא.

(ברכות לט: / שבת קיז:)

לחם משנה זכר למן

צריך לבצוע על שני ככרות, זכר למן שלא היה יורד בשבתות ובימים טובים, רק בערב שלהם היה יורד משנה.

(רמב"ם – הלכות שבת פ"ל ה"ט)

כנגד זכור ושמור

לחם משנה, כנגד זכור ושמור.

(תולעת יעקב – סוד השבת אות יא / שלה"ק – מסכת שבת פרק תורה אות צו)

לחם ארוך להשלמת שם השם

וקבלתי שטוב לבצוע, בפרט בשבתות ובימים טובים, על לחם העשוי באורך שהיא כדמות וי"ו, ואז מרומזו שם יהו"ה הכולל כל עשר הויות, דהיינו בציעת המוציא היא כדמות יו"ד, ושני ידים שתופס בהן הלחם כדלעיל בכל יד ה' אצבעות, הם ה' נגד ה"ה, הם שני ההי"ן מהשם, והלחם כדמות וי"ו ואז נשלם השם.

(של"ה הק' - שער האותיות קדושת האכילה / הו"ד באלי' רבה סי' קסז סק"ב)

ד' חלות לכל סעודה

טוב לכל אדם לעשות ב' חלות קטנות ולהניח תחת ב' הגדולות, כדי לבצוע על ד' ככרות בכל סעודה, וזה לשון הזוהר (פ' פנחס דף רמה:) מאן דאית ליה וכו' ד' ככרות בכל סעודה וכו' תריסר אנפין וכו'.

(אמרי פנחס - שער ד אות כט)

החלות נראות יפות כשפני האיש והאשה נראות יפות

החלות של שבת ויו"ט כשהן תופחין כדרך לחם חמין ונראים יפים, הוא ע"י אשת בעה"ב כי היא נקראת לחם, כמ"ש (בראשית לט, ו) כי אם הלחם וכו', וכשהוא אתה בפנים זועפות, גם החלות וכו'.

וזה כתב רש"י בפ' תולדות כל זמן ששרה וכו' ברכה מצויה בעיסה, אין הפירוש שעשו מעט והיה להרבה, כי אברהם אבינו היה (עשיר) גדול ומה זה חשוב אצלו, אלא זה ברכה כשנראה לעינים וטוב למאכל.

(אמרי פנחס - שער ד אות ל)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

רק בשבת יכול האדם לקבל ברכת ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וגו' היו"ם רמז לשבת קודש (עי' אוה"ח הק' ואתחנן בפ' וידעת היום וגו') דהנה ברכת השי"ת מצד עצמה היא אמנם תמידית ונצחית, אבל הנשמה שירדה לעוה"ז אינה מסוגלת לקבל ברכתו ית' בכל עת, לפי שהיא מוטבעת בגוף החומרי של האדם ובתאוותיו, **רק בש"ק כשאדם מתעטר בנשמה יתירה אשר עדיין לא נתגשמה בתאוות הגוף, יכולה היא לקבל הברכה, וגם להמשיך אז הברכה לכל ימות השבוע שתהי' נצחית**, וז"ש ראה זאת הברכה אשר אני נותן לפניכם בש"ק, אשר תשמעון, פי' שתמעו בתמידות ותישאר החקיקה לנצח.

(דברי שמואל)

שם "בארכעם" מלשון 'ברכות'

ובהרבה קהלות קדושות קראו ללחם דשבת בשם 'בארכעם', ומובא בספרים שהוא מלשון "ברכות" הנשפעות ע"י סעודות שבת.

(אשל אברהם, בוטשאטש - סוף סי' רס)

טעמים על קריאת שם הלחם חלה – בארכעם, כי איתא בזוהר בעי לסדרא פתורא בשבתא בגין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין, וחל"ה נוטריקון ה'טריפני ל'חם ח'וקי. והטיבו בארץ הגר שקורין לה בלשון פשוט בשם 'בארכעם', והוא נגזר מתיבת ברכ"ת, והוא ג"כ מטעם דיתבר"ך פתוריה.

(בארת המים, רימנוב - ליקוטים)

סגולת הב' לחמים למנוע כל פגע רע

שכינתא תתעטר בשית נהמי לסטר בווין תתקטר וזינין דכנישין. פתח הרב אדומו"ר הה"ק ר' בעריש מביאלע זצוקללה"ה ואמר, דהי"ב (חלות) הם כנגד ב' ווין העולין י"ב, והב' ווין הם אחד גדול וא' קטן הם כנגד תורה שבכתב ותורה שבעל פה והוא ג"כ משנה תורה, והמשמר את התורות הוא ניצול מכל רע וכו', ולכן אמר הפייטן 'בשית נהמי לסטר' המרמזין על בווין תתקטר, היינו שקושרין ישראל את עצמן להקב"ה ע"י הווין, ועי"ז 'זינין דכנישין' היינו הכלי זיינין להשחית ח"ו נאספין, ואין שטן ואין פגע רע, אך טוב לישראל סלה.

(שיח שרפי קודש - שבת אות סד)

ב' פעמים "לחם" בנימטריא ו"פ שם הוי"ה

י"ב חדשי השנה המה נגד י"ב צירופי הוי"ה, בכל חדש מאיר צירוף אחר וכו'. והנה שבת נקרא בזהר "יומא דנשמתא" דהוא נשמת הזמן, וכל חדשי השנה המה אצלו בגוף לגבי הנשמה וכו'. על כן כל הנבראים שנבראו בששת ימי המעשה וששת ימי המעשה בכלל, היו בגוף בלא נשמה קודם בריאת השבת, עד שנברא יום השבת הוא המנוחה היינו נשמת כל הזמן והנבראים, על כן שבת נקרא יומא דנשמתא נשמת כל הזמן, הנה לפי"ז על כרחך בשבת מאירין כל הי"ב צירופי הוי"ה שבכל חדשי השנה, על כן בהתקדש היום מקדשין על כו"ם י"ן (בנימטריא ששה צירופי הוי"ה), ועל לחם משנה, ב' פעמים לח"ם (ג"כ בנימטריא ששה צירופי הוי"ה) הרי י"ב צירופי הוי"ה.

(בני יששכר - ראש חדש מאמר א אות יא)

בשבת עושין לחם משנה זכר למן, כי במאכלי שבת יש בהם בצד מה מענין המן שהוא רוחני אלא שנתגשם, וע"כ איתא בכתבי האר"י שמאכל שבת אינו מגשם, ובאכילת אדם ביום שב"ק בקדושה ובטהרה כראוי ליושב על פתורא דמלכא שב גם חלק הגשמי שבו לרוחניות ונעשה כעין מעודתו של אאע"ה שגבר הרוחני על הגשמי ונעשה כולו רוחני, ולעומתו מיני' שיתא יומין מתברכין שהשי"ת נותן בכל ששת ימי המעשה כח רוחני במאכל כעין המן מאכל רוחני שנתגשם וראוי למאכל בו"ד הגשמי.

(שם משמואל – פ' בשלח שנת תרע"ב)

לחם משנה

ראיתי דעת ק"ז ז"ל שלא נייח ליה במה שיש נוהגין באם אין לאיש די לחם משנה לכל אחד תופסים כל אחד הלחם משנה בידם בשעת ברכה, וסוברים כיון שתפסו בידם הלחם משנה אף שאין הבוצע רק אחד הוי ממש כבצעו הם על לחם משנה שליימים.

(עטרת יהושע - סוגיות הש"ס סימן מא)

איתא בשם הרה"ק מזוואלין, חשיב לי "חלה" נאה של שבת כמו "האתרוג" מהודר שלוקח בסוכה.

(מאמר יחזקאל, קוזמיר - ח"ב עמוד קפב)

הלחם משנה צריך שיהא שניהם שוים כמו שהי' אצל המן וכו'.

(פתח הדביר - סי' רעד אות ו-ד)

הענין שעושין זכר למן בשבת

שמעתי שבספה"ק הקשו על טעם שהוא זכרון למן, דאם כן גם בחול כן היה צריך להיות, ולענ"ד לא קשה מידי, כיון שבליל שבת קודש אזדמן ברכאן, אבל שתא יומא דשבתא, כידוע מאמר הק', לזה עושים לזכר המן בשבת קודש.

(אשל אברהם, בוטשאטש - סו"ס רעא)

לחם משנה הוא דאיתא בזוה"ק (ויחי רמז) שיש שני מיני לחם, לחם מן השמים (שמות טז, ד), ולחם מן הארץ (תהלים קד, יד), ואכילת שבת לחם מן הארץ מראה לחם מן השמים. (הידושי הרי"ם).

(ספר הזכות – ליקוטים חדשים עמוד קכא)

יש נוהגין לתת תחתיו קערה

מדקדקים מניחים בליל שבת שלחן ערוך ממש עם (טעלירי) קערה ושתי לחם.

(מקור חיים - קיצור הלכות סי' רסב אות א)

מפה על הלחם

פריסת מפה על הלחם כדי שלא יראה הפת בושתו

יהיה לו מפה פרוסה על הלחם וכו', כדי שיהא ניכר שבא (הלחם) לכבוד שבת, הלכך אם הביאוהו קודם הקידוש פורס עליו מפה, כאילו אינו כאן, ומקדש ומסיר המפה וכו'.

וביושלמי קאמר, שלא יראה הפת בושתו, פירוש, שהוא מוקדם בפסוק (דכתיב –דברים ח, ח –'ארץ חטה ושעורה וגפן' וגו'), והיה ראוי להקדימו בברכה, ומקדימין בברכת היין. ואני שמעתי טעם, לעשות זכר למן, שהיה מונח כמו בקופסא, טל למעלה וטל למטה, וזכר לזה נותנין מפה תחת הפת ואחרת על גביו.

(טור - או"ח סי' רעא)

לא יסורו אחר המפה אחר קידוש

ולטעם זה (זכר למן) לא יסירו המפה העליונה תיכף אחר קידוש, כמו שנוהגין העולם, רק ישאר המפה עד לאחר שבירך ברכת המוציא.

(קיצור של"ה – ענייני קידוש בליל שבת)

לפרוס על הלחם משנה דיקא מפה לכנה

רע עלי המעשה שעתה מקרוב עושה חדשות הנהיגו לפרוש מפה צבוע מכל מיני צבועים על השולחן, וגם המפה למעלה לפעמים צבוע, ואוהבי חדשות בוחרין בו, ושלא כדין עושין, דמבטלין טעם שמביא הטור רמז לטל למטה וטל למעלה, שהי' לבן, גם מטעם זה חידוש בעיני שכאן בארצות הברית וכן בא"י עושין כיסוי חלות 'חלה דעקלאך' במראות שונות.

(שו"ת באר משה - ח"ו סי' קלד אות ב)

החלות יהיו מכוסים זכר למן, עוד טעם דצריך לכסות הפת שלא יראה בשתו שמקדימין לו ברכת היין, ולפי זה צריך לכסות במפה שלימה, ולא במפות שעושין בבית שיש בהם נקבים, כי עי"ז רואין הפת גם כשהוא מכוסה. ואם רוצה בדוקא לכסות במפה זו, יתפור בערב שבת מפה אחרת תחתיה שלא יראה הפת.

ומש"כ זכר למן, אע"פ שהמן לא ירד כלל בשבת, ומה זכר למן איכא, מכל מקום המן היה עד נאמן על קדושת שבת, מטעם כי בכל השבוע ירד המן ובשבת לא ירד, ובזכרו זאת יזהר בקדושת שבת ובמשירתו.

(ישועות חכמה על קיצור שו"ע - סי' עז סי"ז)

מכסין הפת בסעודת שבת במפה זכר למן, שהיה יורד הטל והיה יורד המן עליו והיה יורד טל אחר עליו מלמעלה, נמצא המן בין שני טללים, כפת המונחת בקופסא. והעושה כך, מלאך טוב מבקש עליו רחמים, ואין רשות לשטן לקטרג עליו, כדגרסינן בפרק כל כתבי, תניא ר' יוסי ב"ר יהודה אומר ב' מלאכי שרת מלוין לו לאדם וכו'.

(מנורת המאור - פרק כבוד שבתות ויו"ט עמוד 598)

רשימה בסכין

לרשום בסכין קודם הברכה

אע"ג דבשבת אין לחתוך בכבר קודם שבירך, וכדאיתא ברמ"א (סי' קסז ס"א), מ"מ המדקדקין נוהגין לרשום בסכין קודם הברכה.

(מג"א - סי' רעד סק"א)

רשימה בסכין לרשום חלק לגבוה כמו קרבן

שולחנו של אדם דומה למזבח (ברכות נה). מה שהבעלים אוכלים הוא בבחינת קדשים קלים, ו'המוציא' הוא כנגד אימורים חלק גבוה, ולכן מרשימים קודם הברכה להפריש ולהזמין חלק לגבוה.

(שו"ת התעוררות תשובה - או"ח סי' קלב)

החלות צריכין להיות שלימים בשעת ברכה

בשבת ויו"ט אינו חותך בכבר עד אחר הברכה, כדי שיהיו הכברות שלמות, מ"מ צריך לעשות תחלה רושם בכבר עם הסכין, כפי שיעור הפרוסה שיפרוס. והנה שולחנו של אדם דומה למזבח. וכמו דבכל מעשה המזבח הוצרך להיות שלם, והיינו אבני המזבח, מטעם זה בעינן שיהי' הפת שלם קודם שיברך, וכמו שהקרבן שמקריבין עליו מום פוסל בו, לכן גם הלחם שהוא עיקר הסעודה, ודמיא לקרבן, ג"כ צריך להיות שלם.

(תורת חיים - סנהדרין קב:)

לרשום על החלה במקום שרוצה לבצוע

כתב מהרש"ל דהמדקדקים רגילים לרשום בסכין (על החלה בשבת) קיבלתי.

(ב"ח - סימן קסז בד"ה וכתב הרא"ש / מגן אבהם - סי' רעד סק"א)

לעשות רושם הניכר

חותך במקום הרשימה, דלא כמנהג ההמונים שמסבבין בסכין סביב הלחם, אבל אין רושמין ואינו ניכר שום רושם, דמאי הועילו בזה, ואין טעם לזה.

(מחצית השקל - סי' רעד סק"א)

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

ע"י שמירת שבת נעשים ישראל שותפין למקום

שמור א"ת חד"ש האבי"ב והוא ס"ת שבת, וי"ל דהנה אמרתי עה"פ מועדי ד' אשר תקראו אתם מקראי קודש וגו' ששת ימים תעשה מלאכה וגו' (ויקרא כ"ב) דהנה רש"י ז"ל כתב מה ענין שבת אצל מועדות וכו' וי"ל דהנה אחז"ל אשר תקראו אותם א"ת אתם אלא אתם אפי' שוגגין ואפי' מזידין (ר"ה כ"ה) ונמצא שהמועדים תלוים ביד השי"ת שצריך לעשותם בזמנם שצוה השי"ת **וגם תלוים בהב"ד והם כמו שותפים בדבר שכ"א יש לו דעה בפני עצמו בדבר, והנה במה זכו ישראל לזה ע"י השבת שכל המשמר שבת כהלכתו הוא כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית** וכמבואר באוה"ח ז"ל שלא נברא העולם רק לששה ימים ורק ע"י מצות השבת נבראת העולם מחדש, וא"כ יובן היטב **'מועדי ד' אשר תקראו את"ם'** וגם **'אלה הם מועדי'** שהם במועדם דוקא הוא ע"י **'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת יהי' לכם'** וגו' והנה חז"ל למדו (ר"ה כ"א) **מ'שמור את חדש האביב' שתראה שיהי' האביב בזמנו ולכך צריכין לעבר את השנה או החדשים לכן נרמז בס"ת תיבת שב"ת דהוא ע"י שמירת שבת ודו"ק.**

(אך פרי תבואה)

סברא שלא לרשום כדי שהברכה יחי' על כל הלחם

אין נכון לרשום בסכין המקום ששם יבצע, דאם כן מגלה דעתו שעל המקום שעד הרושם הוא מברך, ואם יפול אחר שיהתוך, אכתי יצטרך לברך, ולכן טוב שלא לרשום כלל, ואז מברך על כל הפת, והעולם נהגו על פי רש"ל הביאו הב"ח בסימן קסז והמגן אברהם בסימן רעד בסק"א לרשום. ואני אומר אם קבלה הוא נקבל, אבל לדין יש תשובה כנ"ל.

(צל"ח - ברכות לט:)

סגולת הסכין

סגולה שקבלתי מהרה"ק המגיד מטריסק זי"ע. ילד שאין לו כח ללכת על רגליו, סגולה לקחת הסכין אשר בצע בו את החלה בליל שב"ק תיכף אחר הבציעה, ולהניחו על הארץ שיהיה צד החד כלפי מעלה, ולהנהיג את הילד שיפסע פסיעות באופן שידלג מעל הסכין, דהיינו שהסכין יהיה בין הפסיעות, כך יעשו ג' פעמים ישר והפוך בחזרה, ואח"כ יתחיל ללכת.

(רפאל המלאך - אות י עמוד כג)

ברכת המוציא

הדרך הנכון לעבודת ה' הוא, שכל דבר שעושה יהיה בזה במתינות כו', וכמאמר (ניטין ע.) **סעודה שהנאתך ממנו משוך ידך הימנה**, אינו אומר אל תאכל כלל שאם כן ישאר רעב, אלא משוך ידך מעט ולהתבונן קצת, ואח"כ תאכל בכוונה ולא יהיה כרעבתן, וכן בכל הה' חושים, ולכן אמרו רז"ל יאריך בה"א של המוציא לכוונה הנ"ל, להתבונן מעט לבל יאכל כבהמה. (ה"א רומז על ה' חושים).

(שארית ישראל, ווילעדניק - שער ההתקשרות שער הא דרוש ו מאמר ג)

להגביה הפת בברכת בתיבת המוציא

הגם כי במג"א (סי' קס"ז סק"י) כתב שכשיאמר השם יגביה הפת ובשבת שניהם, אך עפ"י דברי רבינו האר"י ז"ל (עי' שער המצוות פר' עקב) וז"ל "צריך לדקדק ולהדגיש בה"א של "המוציא" כאילו יש בתוך מילואה ה"א אחרת לכן יאריך בה מעט ויגביהנה בקול כאילו מזכירה בפני עצמה כזה "ה–מוציא" כדי שיוכל לכוין במילואה ה"א אחרת וכשיגיע לתיבת "המוציא" בהיותו מאריך בה"א אז יתן את הפת זקוף בין שתי ידיו ויגביהנו קצת, ויזהר לתת ריוח בין תיבת "לחם" ובין תיבת "מן הארץ". וכ"כ בסידור הרש"ש ז"ל: תניח שתי ידיך על הפת ותכוין להשפיע מכל העשר ספירות על המלכות הנקראת לחם. ותדגיש ה"א ד"המוציא" ובמילת המוציא תגביה שתי ידיך והלחם באמצע עכ"ל". וכ"כ במנהגי רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה בסדר בציעת הפת, שהניח שתי ידיו על החלות וברך ברכת המוציא, האריך קצת בה' של המוציא, ובאמירת 'המוציא' הגביה קצת את החלות מעל השולחן.

(זמירות ברך משה - בצל תומר פ"י)

בציעת הפת

לחתוך פרוסה גדולה ולא מחזי כרעבתנותא

רבי זירא הוה בצע (בשבת) אבולא שירותא (פירש"י פרוסה גדולה שהיה די לו לכל הסעודה בשבת), אמר ליה רבינא לרב אשי והא קא מתחזי כרעבתנותא, אמר ליה כיון דכל יומא לא קעביד הכי והאידנא קא עביד, לא מתחזי כרעבתנותא. (ופירשו בדברי הפוסקים "דמשום חיבוב סעודת שבת הוא עושה")

(ברכות לט: / שבת קיז:)

לחתוך רק חלה אחת

חייב אדם לבצוע על שני ככרות בשבת, שנאמר 'לקטו לחם משנה', ומ"מ אינו חייב לבצוע את שתיהן, אלא לוקח שנים ובוצע על האחד, שאין 'לחם משנה' אמור אלא בלקיטה, שנאמר 'לקטו לחם משנה'.

(המאירי - שבת קיז:)

לחתוך חתיכה מהודרת

וראוי לבצוע בציעה גדולה ומהודרת, ומ"מ אין צריך לבצוע כשיעור כל אכילתו, ולא עוד אלא שנראה כרעבתנות מעט.

(המאירי - שבת קיז:)

להניח העשר אצבעות על החלה

נהגו העם להניח יד שמאלית על הפת ולבצוע ביד הימנית כדי שיונחו עשר אצבעותיו עליו דרך חבוב מצוה ורמז לעשר מלאכות שנעשית בפת קודם אכילה וזכר לדבר עשרה תיבות בברכת המוציא.

(המאירי - ברכות לט:)

אופן הבציעה

בשעת המוציא יקח ב' ככרות מצד ימינו, אחד מכל מערכה, ולא יניחם זו על גבי זו אלא שתיהם מעומד, תחתית כנגד תחתית, כדי שיהיה פנים של ככר אחד לפניו, ופנים של הככר השני אל מול פני המנורה שלפניו, זכר ל'לחם הפנים' פנים לכאן ופנים לכאן.

(חסד לאברהם - מעין ב נהר מט)

בכל סעודות שבת בוצעין מן העליונה

כתב הב"ח, ואני תמה היאך יהיו עוברין על דין התלמוד דאין מעבירין על המצות, לכן נראה עיקר כדעת הגדולים, שלעולם מברכין על העליון, דאין עוברין על דין התלמוד, מפני שהוא כן ע"פ הקבלה, יעו"ש. וכבר כתבנו לעיל, דגם ע"פ הקבלה של רבנו האר"י ז"ל צריך לבצוע העליון, ולא יש חילוק בין סעודת היום לסעודת הלילה, ואנו אין לנו אלא קבלת האר"י ז"ל שקיבל מאליהו הנביא ז"ל. וע"כ גם מי שאין לו י"ב ככרות ולא ארבעה, כי אם שנים, צריך לבצוע מן העליון.

(כף החיים - סי' רעד אות ב)

ז' חתיכות

כתב שיירי כנסת הגדולה, כמה חתיכות צריך בברכת המוציא, בשבת שבעה חתיכות כנגד שבעה בני אדם שקורין בתורה, וביום טוב חמישה חתיכות, כנגד חמישה שקורין בתורה, ובראש חודש וחול המועד ארבע, ובחול ושבת במנחה שלושה חתיכות.

(אליהו רבא - או"ח קסז סק"ב)

חתיכת החלה בזקיפה

בשם זקן אחד שכך היה לו מקובל מאבותיו בשם הייטב לב זצוק"ל, שיש לחתוך החלה כשהוא זקוף ולא מונחות, עיי"ש הטעם.

(אוצר השבת - ח"ב עמ' סא)

כתב בספר כוונת, דיש לעשות [ג' לחמים] אחת גדולה ואחת קטנה ואחת בינונית, בליל שבת יבצע על האמצעית, וביום על הגדול, ובסעודה ג' על הקטנה.

(אליהו רבה - סימן רמב סוף אות י')

לחתוך עבור זוגתו קודם שיטעום

כתב הרה"ק מו"ה שלמה מבאבוב זי"ע: שזקינו הרה"ק מצאנז זי"ע ישב בראש המסובים בסעודת התונתו, ובליל שבת קודש כאשר ברכתי ברכת המוציא והתכתי פרוסה עבורי, אמר לי בלשונו, הלא יש לך ידיעה בספרי קבלה, מדוע אין אתה חותך תיכף הפרוסה עבור זוגתך, הלא כן הוא על פי סוד.

(אגרות הקודש, באבוב - מכתב ב)

טוב לומר אחר טעימת הבציעה קודם האכילה: הריני מוכן ומזומן לקיים מצות סעודה ראשונה של שבת לקיים מצות ענג שבת ומצות כבוד שבת, וכמ"ש וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד, וסעודה זו כנגד יצחק אע"ה ובזכותו ננצל מחבלו של משיח לשיקבה"ו כו' ויהי נועם וגו'.

(משמרת שלום, קודינוב - סי' כו ס"ז)

מכבדה יותר מגופו

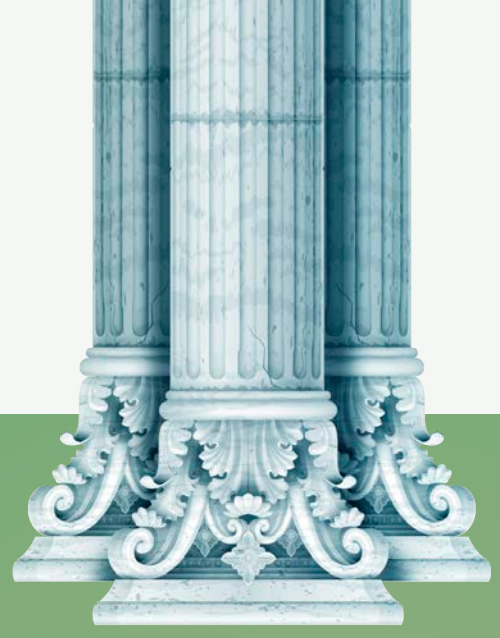
שולח לאשתו מן החלה שיעור מרובה יותר ממה שלוקח לעצמו לקיים מאמרם (יבמות סב:) 'ומכבה יותר מגופו', ולהודות שאין ברכת הבית מרובה אלא בעבור אשתו, כדאמרינן בגמ' (ב"מ נט.) שאין הברכה שרויה בביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר 'ולאברם הבטיב בעבורה'.

(יפה ללב, או"ח סי' רע"ד סק"ב)

סדר בציעת החלה – בצל תומר

נטל החלה מתחת המפה זקפה והעמידה על חודה, בוצעה לשנים בשליש העליון, ומן החלק הגדול בצע לעצמו פרוסה גדולה (כדכתב בשו"ע 'מצוה לבצוע בשבת פרוסה גדולה שתספיק לכל הסעודה') והתך הפרוסה בשיפוע כעין צורת יו"ד (כמוש"כ באו"ז בשם השלה"ק לבצוע בשבת על לחם העשוי באורך כצורת ו' ובציעת המוציא כדמות י' ושני ידים מה' אצבעות הן ב' ההי"ן, ובזה נשלם שם הוי"ה). בעת שסעדה הרבנית אתו עמו סעודת שבת התך פרוסה שניה בעדה בטרם שאכל מפרוסה שלו, אבל כאשר כבר סעדה סעודת שבת מקודם, אזי התך הפרוסה שלה לאחר שטעם מהפרוסה שלו. הפרוסה השניה בעד הרבנית התך ממקום שבצע הפרוסה שלו, גם פרוסה זו התך בשיפוע כעין צורת יו"ד, (בשעה"כ כתב שהפרוסה שלו נגד י' דהוי"ה ופרוסה של אשתו לי' דאדנ"י).

(זמירות ברך משה - בצל תומר פ"י אות י"ב)

דברים חוצבים להבות אש

שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בענייני פעולת החזקת המוסדות הקדושים ועוד לע"ע

אצל סעודת הילולא
רבתי של מרן רביה"ק
בעל דברי יואל זי"ע

ג' פ' ראה, כ"ו אב תשפ"ג –
בביהמ"ד הגדול קרית יואל

”כ’וויל רעדן אפאר וועלטער דא פאר **די תלמידים וחסידים פונעם פעטער זכרונו לברכה, די וואס גייען לאורו.** דער פעטער ז”ל האט אויפגעשטעלט **מוסדות יטב לב אין ארצינו הקדושה. דאס איז געווען בבת עינו וחמדת לבו, און ער האט זיך אויף דעם מוסר נפש געווען בגופו ומאודו.** ער איז געפארן אין די מרחקים - ער איז שוין נישט געווען קיין יונגער מענטש - ער איז געפארן אין די מרחקים, מיט א באן, בימים ההם מיט 60-70 יאר צוריק, בטירחא דגופא, אלעס פאר החזקת מוסדות יטב לב.

די מוסדות ירושה היא לנו מאבותינו, אונז דארף מיר טון אלע פעולות אז דאס זאל קענען ווייטער עקזיסטירן.

וויל איך רעדן דא צו יונגעלייט וואס האבן נאך ביז יעצט נישט געזומען קיין חלק אין החזקת פון די ארץ ישראל'דיגע מוסדות. שאו ידיכם קודש!, פארוואס זאלט עטס ענק אריסדרייען און נישט נעמען א חלק אין די החזקת פון די מוסדות.

די מוסדות זענען די ערשטע פון די צדקות! און עס ליגט א פליכט אויף יעדן איינעם מחזיק צו זיין די מוסדות. קיינער האט נישט קיין רעכט זיך ארויסצודרייען פון דעם פליכט!

וועגן דעם וויל איך קומען בכל לשון של בקשה פון יעדן איינציגן מענטש, פון יעדן איינציגן יונגערמאן, בלי יוצא מן הכלל. מען זאל זיך מקבל זיין צו שטיצן די מוסדות יטב לב מיט וואס מען קען נאר. און דער זכות פונעם פעטער ז”ל וועט מגין זיין אויף אלע תומכים.”

www.Artistic.Group

Congregation
Yitev Lav
D'Eretz Yisroel

מוסדות יטב לב
דרבינו יואל דסאטמאר
בארץ ישראל ת"ו
ירושלים - בני ברק

בס"ד

כ"ז אב תשפ"ב לפ"ק

מודעה נחוצה

הננו בזה להודיע לאנשי שלומינו אשר לאור שנתרחבו גבולי מוסדותינו הק'
בירושלים, בני ברק ובית שמש, ובנוסף לזה עלו הוצאות המוסדות למעלה ראש
בעמדינו בצוק העתים הללו שהיוקר יאמיר ואין הקומץ משביע את הארי, ואין ביד
הנהלת המוסדות בארה"ק לכלכל את הוצאות המרובות

ע"כ פקד כ"ק מרן רבינו שליט"א
על חברי הנהלת מוסדותינו הק'

להעלות את הסכום הנשלח לארה"ק מהאפיס בארה"ב

כדי שמבצרי מוסדותינו הק' בפלטרין
של מלך יוכלו עמוד בצוק העתים

ובכן בקשתינו שטוחה לכל אנשי שלומינו תומכי מוסדותינו הק'

כי לכם בלבד עינינו תלויות

לשאת בעול הגדול החדש שנטלנו על שכמינו

ולהעלות את הנדבות למוסדות יטב לב

כדי שנוכל להמשיך בעז"ה ולא לכרעות ברך תחת העול הכבד ח"ו
ומינן ומנייכו יסתייע מילתא בעז"ה, ויתקדש שם שמים על ידינו

ועינינו צופיות למרום שנזכה להעמיד ולהמשיך בזה לחזק
ברכים כושלות יציר כפיו של מרן רביה"ק זי"ע, ובזכות זה נזכה
לכוח"ט ולשנת גאולה וישועה, השתא בעגלא ובזמן קריב, אמן

בתודה על העבר ובקשה על העתיד

הנהלת המוסדות

⚜ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ⚜

ב' לחמים כדמיון שני ווין עולה י"ב נגד לחם הפנים

בשבת פרשת כי תצא הייתי בעיר שינאווא אצל כ"ק דודי הק' (בעל דברי יחזקאל), ובליל שבת קודש אצל הזמירות כשהגיע להחרוז שכינתא תתעטר בשית נהמי לסטר וכו', הפסיק ואמר מה ששמע מכ"ק אביו הוא א"ז הה"ק מצאנז, שאמרו בשם הה"ק מראפשיץ ז"ל, שלאחר החורבן כשפסקה 'לחם הפנים' תקנו אנשי כנסת הגדולה שכל אחד מישראל יעשה על שבת שני חלות קיכען עם קוויליש, וידקדקו שיהיו החלות ארכן יותר על רחבן, ועי"ז יש להחלות צורת שתי ווין, נגד הסוד של הי"ב חלות של לחם הפנים שהיה ג"כ וי"ו כנגד וי"ו. והגם שלאו כל אדם זוכה לזה שיוכל לכוין הכוונות, מ"מ כיון שעושהו כתיקונה הכוונה נעשית ממילא, כמו בכל המצות שהכונה נעשית מאליה.

(חמדה גנוזה - עמ' כו)

מעשה רב מרבוה"ק בענין הוצאת י"ח הנשים בלח"מ

שמעתי מהרה"ח מוה"ר וואלף כ"ץ נ"י ששמע כן מפ"ק אדמו"ר מסאטמאר זי"ע כשנשאל על כך מכ"ק אדמו"ר מסאטמאר (שליט"א) [זי"ע] על מה שלא היו מקפידים אצל צדיקים שהנשים והרבנית ישמעו ברכת המוציא מהבוצע משום חובת לח"מ, וכן לא היו הנשים בנוכחת הבוצע כשבצע על לח"מ, ענה ע"ז שהוא משום שיוצאין ידי חובת לח"מ במה שאוכלין מהפת של לח"מ שבצעו עליו, ואין שמיעת הברכה מעכבת.

(שו"ת נשמת שבת - ח"ב סי' קעה)

לא יחסר אפילו כל שהוא

פעם שהה רביה"ק (אדמו"ר מתו"א) בעיה"ק צפת בשב"ק, ובתוך הדברים אמר אז רבינו, כי הגה"ק מנאסויד זי"ע הקפיד לשמור את השבת ל"א שעות, גם הקפיד הרב מנאסויד, שלא יחסר מהלחם משנה שבוצע בשבת קודש אף כל שהוא.

(שופריה דאברהם, בלום - ירושלים תשסא עמוד פה)

מעשי נסים בה'חלה דעקיל' של הרה"ק מפערמישלאן זי"ע

זקינו של הרה"ח ר' יואל אשכנזי ז"ל טרם שעלה לארץ ישראל, נסע מקודם ליקח ברכת פרידה מרבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, ואמר לו רבי מאיר תשמע ותדע שהים הוא עזות פנים גדול, אסאך מאל צושפילט ער זעך (הרבה פעמים הוא מסתער), לכן נותן לכם מאיר א חלה דעקל (מכסה לחלות), ואם הים יסתער, אזי תקח זה החלה דעקל ותאמר, מאיר בן יענטא מכסה בזה החלות וישקוט הים מזעפו, וכך הוה באמצע הנסיעה התחיל הים לסעור, אז לקח החלה דעקל וזרקו בים ונח הים מזעפו, וכל ימיו הצטער למה לא קרא לאנשים קודם שזרק החלה דעקל להים, שיראו זאת ויצא מזה קידוש השם.

(אוצר ישראל - עמוד רו אות ב)

עבודת הצדיקים להצניע כוונותיהם הק' בברכת המוציא

מעשה שנסע מרן הישמח משה זי"ע ביחד עם הרה"ק מקאליב זי"ע לעיר נאנאש לעשות את השבת לרגל חנוכת בית המדרש דשם, ובליל שבת קודש אצל ברכת המוציא האריך הרה"ק מקאליב בתנועות שונות, נענה מרן הישמח משה ואמר: "איר קענט זינגען אה אה אה, און דעמאלט זענט איר מכוין די כוונות, איך קען נישט זינגען מוז איך מאריך זיין בכוונות ביי די ברכה".

(אביר הרועים - קאלוב)

אמר 'עונג שבת - עונג שבת' בקול רם אחר הבציעה

הקדוש בעל קדושת לוי זי"ע היה דרכו בקודש בסעודת שבת אחר שבצע המוציא מלחם משנה, היה אומר בקול רם 'עונג שבת - עונג שבת', ואמר הטעם שבעת שמזכירין את השם 'שבת קודש' עי"ז מתעורר חיות של שב"ק.

(זכותא דאברהם, פאריסוב - עמוד פו)

מעשה פלא עם חתיכת חלה משולחן שב"ק

מעשה פלא אירע פעם בשנים קדמוניות בימות הקיץ בעת ששהה רבינו (רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה) במחנה הקיץ, שהיה מגיע כלב גדול בכל שבת והעמיד עצמו בפתח ביהמ"ד ונבח בקול, וניסו להבריחו בכמה דרכים ולא יכולו, ניגש הרה"ח ר' יצחק דאנאטה ז"ל לרבינו ואמר לו שהמצב בלתי נסבל והילדים מפחדים, אולי הרי זה נשמה הצריך תיקון, אמר לו רבינו: תבא אלי בליל שבת בשעת הסעודה, בליל שבת נתן לו רבינו חתיכת חלה מן הלחם משנה, וצוה לו לילך לפתח ביהמ"ד ולתתו להכלב, מיד בבואו עם חתיכת החלה קפץ הכלב כנגדו ולקח החלה בפיו וברח משם ולא חזר עוד ויהי לפלא. (ועי"ש בהערה שדנו ליישב המעשה רב בענין מש"כ בב"י שלא להאכיל בהמה חיה ועוף ולא גוי מחתיכה שנגע בו חתיכת המוציא).

(זמירות ברך משה - בצל תומר פ"י ט"ו)

בס"ד

בית המדרש
בית מנחם צבי

נתייסדה ע"י כ"ק מרן רביה"ק זיע"א

דקהל
יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בָּרוּךְ אֲשֶׁר יָקִים אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת

יערב נא נועם שיחינו בברכת התורה, וכולהון מתעטרין לברכה לו בחדוה, יחד כולם הודו
צבי תפארה תוך אמוני עם סגולה, בשמחת 'הכנסת ספר תורה', עליונים ששו ותחתונים עלז
חדו השתא בהאי שעתא, כולנו יחד כל העדה המאושרה, ונהללו ונשבחו ביקר ורבות**א**
קול ה' בהדר מה נאוו על ההרים, בשמחת התורה יחגוג בנעימים, כי טוב סחרה מא**לף**

נברך בברכת התורה, את האי גברא יקירא, נאזר בהני ג' עמודי עולם לשם ולתפארה, עומד בימין צדקו בכל נפשו ומאודו, להגדיל תורה ולהאדירה, ונותן נפשו לרומם בית מדרשינו המפואר בעוז ובגבורה, זורע צדקות מצמיח ישועות בעוצם חילו, איש יקר רוח מאוד נעלה, מוכתר בכל מדה ומעלה

ר' ידידיע שז הרבני הגביד הנכבד נש"ת

מוה"ר

יצחק זאב הכהן פילאפף

הי"ו

הם הנהלת בית מדרשינו

ומגן 'חדר פילאפי'

לרגל שהגיע להאי יומא לחגוג ברוב עם מעמד

הכנסת ספר תורה

אשר יצא מבנין התלמוד תורה שבנה מרכושו ומהונו

בנין שלמה זלמן

אכסניא של תורה
לתשב"ר היקרים

לשערי ביהמ"ד הגדול תל תלפיות בתוככי קריתינו הק'

בקרית ויואל משה

מאנטיסעלא
נ.י. יצ"ו

אשר יתקיים ברוב פאר והדר מקהלות עם בנאות דשא

ביום א' פרשת שופטים - בדר"ח אלול

ובראשינו מלכינו כ"ק מרן רבינו עט"ר שליט"א

בהאי זימנא דקגרים, יושפע עליו ממרומים, להוריק עליו משמי שמים, בזכות התור**ה**
רב סייעתא דשמיא, בעושר ועושר כל יומיא, עם כל מילי דמיטב ממקור הברכו**ת**
כי אורך ימים ושנות חיים ושלום, בנים ובני בנים כנטעי זיתים שתולים סביב לשלחנ**ו**
תהלתינו תהיינו לראשך עטרת, לזכרון טובה למשמרת, עדי נזכה לבנין בית הבחי**רה**

החותמים בשמחת התורה, בשם כל הקהל הקודש

הנהלת ביהמ"ד

פנימי התמ"ב בלתי מוגה

משוקחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה אצל סעודת ראש חודש מיוחד עם חבורת המשוררים בחצרות קדשינו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ג' פרשת תזריע–מצורע ר"ח אייר תשפ"א לפ"ק

בשב"ק הבעל"ט יום ר"ח אלול כבר אנו נכנסים לימי הרחמים והרצון, ע"כ אמרנו דבר בעתו מה טוב להעתיק שיחת קודש של מרן רבינו שליט"א עם אלו העומדים לנצח על השיר בחצרות קדשינו, אשר בימים קדושים ונשגבים הללו חי' ענין השירה ונגינה תופס מקום נכבד בבית מדרשם של מרנן רבותיה"ק עצי החתמרים זיע"א

רבינו: אין סיגוט איז געווען צוויי גבאים, עם איז געווען ר' אשר (שוואַרץ)[1] און ר' משה (קאהן הנקרא ר' משה נאנאשער),[2] ר' אשר האט געזינגען [ליל שב"ק] 'כל מקדש', און ר' משה האט געזינגען 'מנוחה ושמחה', אזוי איז געווען יעדע וואך. און בייטאג שבת ביים טיש האט ר' אשר געזינגען 'ברוך ה' יום יום', און ר' משה האט געזונגען 'ברוך קל עליון', ביי שלש סעודות האט ר' אשר געזינגען 'אודה', און ר' משה האט געזינגען 'שיר המעלות'.

מוה"ר יהושע מענדלאוויטש חי"ו, משב"ק: דעם זעלבן ניגון יעדע וואך?

רבינו: ניין, יעדעס יאר האט מען געטוישט די ניגונים. און א גאנץ יאר האט מען געזינגען די זעלבע ניגונים.

א' החבורה: דאם אז מ'האט נישט געזינגען קיין ניגונים מיט וועריאציעס, דאם איז געווען א קפידא?

רבינו: צו ס'איז געווען א קפידא?, ס'איז דא וואם האלטן אזוי, און ס'איז זיכער געווען פארשידענע מקומות אזוי,[3] כ'האב געהערט פון ר' יצחק לעווי (ז"ל, מנכבדי קהלתינו הק' בקרית יואל יצ"ו) ער זאגט אז ער האט געוואוינט אין סאטמאר, און יאר תש"ד איז ער געווען אין גראסווארדיין, דער

---

1 הרה"ח ר' אשר שוואַרץ ז"ל נודע בין החסידים בשם ר' אשר גבאי, אשר זכה לשמש את רבותיה"ק עצי התמרים זיע"א עוד אצל מרן הייטב לב בצעירותו, ולאחמ"כ אצל מרן הקדושת יו"ט, ומרן העצי חיים, וגם הי' עוד שתי שנים משב"ק אצל הגה"צ רבי יקותיאל יהודה, מנוח"כ הוא אצל פתח האוהל של רבותינו בסיגעט ע"פ בקשתו, כי אמר כשם שעמד אצל הפתח אצל הצדיקים בחיים חיותו, כך רוצה לעמוד אצל הפתח לאחר פטירתו, גם על מציבתו ציוה לחרוט אך ורק את חשבון השנים אשר שימש בקודש אצל כל אחד ואחד מרבותינו, ומספרים על הגה"ק מביקסאד ז"ל דכשבא להשתטח על קברות רבותיה"ק בעיר סיגעט, ניגש מקודם אל קברו.

ויש לציין מה שסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל כי בבית זקינו מרן הייטב לב ז"ל היו שלשה משמשים, הגבאי רבי אשר שוואַרץ ז"ל, ההויז בחור שקראוהו 'דער בחור', ועוד בחור פשוט שקראוהו "דער יונג", והוא היה עושה מלאכות הבזויות שבבית, והטעם שלקח לביתו משמש פשוט הזה, מפני שהחמיר על עצמו שלא ליטול ידיו במים ששאבו עכו"ם, ושם היה נהוג שגוים היו שואבים המים בעד בתי ישראל, ולא רצה להטריח את הגבאי או את הבחור המשמש לשאוב מים בעדו בכל פעם, ועל כן לקח משמש פשוט לתוך ביתו שהיה גם שואב בעדו מים בכל פעם שהוצרך לכך.

2 הרה"ח ר' משה קאהן ז"ל מעיר נאנאש שהי' משב"ק אצל מרן העצי חיים ז"ל, ובהזדמנות אחרת תחת אחד השיחים אמר רבינו שליט"א: ר' אשר האט געשריבן די קוויטלעך, ר' משה האט געשריבן די חידושים

3 עיי' בשו"ת משנת יוסף (ח"ג סי' ל"ח) שמביא שהיה קפידא בבעלזא שלא יזמרו ניגונים עם פסוקים, והרה"ק המהר"א זצ"ל מאוד הקפיד ע"ז, והטעם כפי שנובא להלן באריכות בההערות.

(אשר הוא התעסק בהוצאת ספרי העצ"ח כמוזכר בהקדמתו שם), און די בריוון, בייַ אלע בריוון פונעם זיידן זעה איך אזוי.

פעטער ז״ל איז געווען די צווייטע טעג יו״ט אין גראסווארדיין, און דער וויזניצער רבי (האמרי חיים ז״ל) איז דאך אויך געווען דארט, איז ער געווען אין וויזניץ ביים טיש האט ער צום ערשטן מאל דעמאלטם גהערט אזא מין זאך מ׳זאל זינגען ניגונים מיט וועדטער, ער האט קיינמאל בעפאר דאם נישט גהערט.[4]

א׳ החבורה: אפילו זמירות האט דער עולם נישט געזינגען מיט וועדטער, מ׳האט נאר מכבד געווען, און מ׳האט נאר מיטגעזינגען דעם ניגון.

רבינו: יא, איינער האט געזאגט, און דער עולם האט געזונגן דעם ניגון.

א׳ החבורה: אפילו ביי שלש סעודות האט נאר דער רבי געזינגען, און דער עולם האט נאכגעזאגט, עם איז געווען בכוונה אזוי?

רבינו: אזוי איז געווען דער סדר. באמת, מ׳האט נישט אזויפיל געזינגען. אין ראפשיץ האט מען מער געזינגען.[5] אבער אויך נישט קיין וועדטער, מ׳האט געזינגען ניגונים, די ראפשיצער איניקלעך האבן געזינגען ניגונים.[6]

זיי האבן פארגעזינגען, אזמר בשבחין, דער פלאנטשער רב אויך, דער פעטער ז״ל פלעקט פארציילן, אז ער האט אויך פארגעזינגען דעם ניגון, און מ׳האט געזינגען אהן וועדטער. אזוי איז געווען, די ראפשיצער איניקלעך, די דזשיקובער איניקלעך, זיי האבן מער געזינגען.[7]

---

4 הנה בענין מה שמחברים ניגונים ושירים שונים על פסוקים הנה בגמ׳ (סנהדרין קא.) תנו רבנן הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר, והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו מביא רעה לעולם, מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב״ה ואומרת לפניו רבש״ע עשאוני בניך ככנור שמנגנין בו לצים וכו׳. ופירש״י ד״ה ה״ג הקורא שה״ש ועושה אותו כמין זמר והקורא בנגינה אחרת שאינו נקוד בה, ועושה אותה כמין שיר, אע״פ ששיר השירים הוא, ועיקרו שיר, אסור לעשותו כמין שיר, אלא בקריאתו עכ״ל. הרי שאם קורא בלי טעמי הנגינה ה״ז אסור אפילו אם מתכוין לשבח להקב״ה.

אמנם היד רמ״ה כ׳ שם וז״ל: הקורא פסוק משה״ש וכו׳ ואפי׳ לשורר בו להקב״ה, שלא ניתן אלא לקרותו בטעמים שבו, ולא דרך זמר, ויש לפרש דה״מ מאן דקרי ליה דרך שחוק, אבל מאן דמכוין לשבוחי ביה לקב״ה דרך ניגון שפיר דמי, ומילתא צריכא עיונא, עכ״ל.

ועיין במג״א (סימן תק״ס סק״י) שכ׳ בשם ליקוטי מהרי״ל דשלא כדין הוא מה שמשוררים במשתה ׳אודך כי עניתני׳, וכה״ג כמה פיוטים לשמחת מריעות, כי אז התורה חוגרת שק ואומרת עשאוני בניך כמין זמר אך בבהכ״נ לרגלים מצוה לומר וכו׳, עיי״ש.

וע״ע בטורי זהב (שם סק״ה) שבהרבה סעודות נוהגים לשורר קדיש דהייט יתגדל, וזה ודאי חטא גדול שלא התירו לשורר אלא זכרון חסדי ה׳, וכ״ש שיש עון במה שלוקחים על הסעודה ליצן אחד ועושה שחוק בפסוקים או בתיבות קדושות, וע״ז אמרו עשאוני בניך ככנור וכו׳ ע״כ.

ועיין בשו״ת שמן המשחה (סי׳ ס״ה) שכתב: בשנת התק״ע היינו בסעודת ברית מילה התחיל הש״ץ לנגן אודך כי עניתני, ותלמיד חכם אמר לו שהוא אסור, ואמרתי לו הנח לו, דאף דהמג״א (סי׳ תק״ס) כתב לאסור בזה בשם מהרי״ל, אין נראה כן לע״ד מדברי הגאון שבהרי״ף (ר״פ אין עומדין) משמע שלא אסרו זמרא דפומא אלא בנגינות של אהבת אדם לחבירו וכו׳, וכ״כ ריטב״א בחידושי גיטין (דף ז׳). ומה שאמרו בסנהדרין הקורא פסוק משיר השירים וכו׳ היינו כשעושה דרך זמר שמנגנים לפני עבודה זרה, וכן בנגינות דברי אהבה ויופי של חבירו כדברי הגאון וכו׳, וכ״מ ממ״ש בספר חסידים (סי׳ קמ״ו) האומרים המקראות דרך לצים והם בפיהם כשירי עגבים עתידה תורה שתצעק עליהם ואומרת רבש״ע עשאוני בניך ככנור ע״ש משמע שלא נאסר אלא דרך ליצנות, וי״ל שאף מהרי״ל אינו חולק על הגאון, וגם הוא לא אסר אלא דרך לצים, ומ״ש בבית הכנסת ולרגלים מצוה וכו׳ אבל בבית המשתאות מותר ואין בו מצוה כ״כ, עיי״ש.

והשדי חמד (אסיפת דינים מע׳ ז׳ אות יב) מוכיח מהראשונים דמותר לנגן פסוקים בדרך שבח והודיה להשי״ת, ורק דרך שחוק והיתול אסור. וכן מאריך לברר בשו״ת להורות נתן (ח״ד סי׳ ס״ד) כתב וזתו״ד: מותר לשורר שירה מפסוקים אם כוונתו לשם שמים לנתינת שבח והודאה לשם יתברך, וראייתו מרש״י בד״ה הקורא פסוק בבתי משתאות בלא זמנו ופירש״י במיסב על יינו עושה שחיקותיו בדברי תורה וכו׳, דמשמע אם מזמר פסוקים בדרך תפילה או בדרך נתינת שבח להקב״ה שרי, עכת״ד.

5 כן ידוע שמתאמרא משמיה דהרה״ק מראפשיץ ז״ל שכשם שהוא צריך כל שנה אתרוג חדש לחג הסוכות, כן הוא צריך כל שנה ניגון חדש על ׳אין קצבה׳ בראש השנה.

6 עיי׳ בס׳ מנוחת הנפש (שער ג׳) שהרה״ק האמרי נועם אמר שהניגוני קודש של זקינו הק׳ מראפשיץ מסוגלים לטהרת המחשבה, ע״ש.

7 עיין בס׳ אורחות חיים ספינקא (סק״ו) מציין לס׳ אמרי נועם להגה״ק מדזיקוב ז״ל (בסוף ח״ב תשובה א׳) שכותב ליישב מנהג ישראל שנוהגין לומר בר״ח בשעת סעודה מזמור ברכי נפשי ועוד, עיי״ש.

ובדרך אגב, יש לציין לד׳ האמרי נועם (על נביאים וכתובים) והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ד׳ (מלכים-ב ג טו). יש לפרש בדרך צחות, דהנה יש בני אדם שנוטעים אל הצדיק, וכאשר בפעם ראשונה לא ימצא חן בעיניו, תיכף מטיל דופי בהצדיק, אולם לא כן צריך להיות, כי יש ליקח דוגמא, והוא למשל באם שומע אדם ניגון בפעם ראשונה, נדמה לו כי לניגון זה אין לו צירוף, ומה ענין פרק זה לזה. אמנם בכל זאת כאשר ישמע פעמיים ושלש אז יבוא על הטעם, ויראה כי פרקי השיר משולבים אשה אל אחותה, עד אשר אף בשכבו על חדרי משכבו שרעפיו ינחוהו ביושר, וינעם ויערב לו. כמו כן בהצדיק, כי בפעם ראשונה לא יוכל לבוא על הטעם ולא ירגיש מאומה, כי נדמה לו על כל תהלוכותיו שאין ענין זה לזה, והנהגה זו אין לה צירוף להנהגה אחרת אשר עושה. אמנם כאשר יסע אצלו פעמיים ושלש, אז יבוא על המחקר וירגיש מנועם זיו. וזהו ׳והיה כנגן המנגן׳, היינו, כדוגמת הניגון הנשמע מאת המנגן, כמו כן הוא

מ׳זאגט נאך אז רבי דוד׳ל דינובער (הגה״ק בעל צמח דוד ז״ל בנ וכ״מ של הגה״ק הבני יששכר ז״ל) איז געווען אמאל אויף שבת אין דזשיקוב, ביי רבי אליעזר׳ל דזשיקובער, ס׳איז געווען זומער אין די דריי וואכן, און דער דזשיקוב׳ער רב פלעגט צו זינגען ביים טיש דעם פיוט פון ראש השנה ׳שמו מפארים׳, דאם איז געווען א ראפשיצער מנהג.

ווען רבי דוד׳ל האט געזאגן ווי מ׳זינגט דעם פיוט, האט ער געפרעגט אויף א ווערטל פון זיין שכן וואם איז דארט געזעסן נעבן איהם, צי מ׳גייט אויך פאלן כורעים?!...

דער דזשיקוב׳ער רב האט עם געהערט, און ער האט געהאט אן הקפדה א גאנצן שבת, ס׳האט אים זייער געשטערט, דאם איז דאך געווען א מנהג קדוש פון זיין פאטער, דער ראפשיצער רב.

נאך שבת ווען רבי דוד׳ל איז אוועק געפארן, מ׳איז דאך געפארן מיט א וועגעלע בימים ההם, האט זיך איבערגעקערט דער וואגן, האט ער געזעהן אז ס׳איז נישט קיין חכמות, איז ער צוריק געפארן קיין דזשיקוב, און געזאגט פאר רבי אליעזר׳ל אז ער איז צוריק געקומען און ער וויל מפיים זיין.

האט דער דזשיקוב׳ער רב געזאגט ׳דאם האב איך געוואוסט אז ער וועט פאלן כורעים... אבער ווען נישט דאם וואם איך האב געהאט אויף אים א רוגזה גאנץ שבת וואלט ווען פאסירט מער ווי דאם...׳.

איז צאנז האט מען איך געזינגען, מ׳האט מער געזינגען ווי איז סיגוט. איז צאנז האט מען גענומען פון ראפשיץ אסאך זאכן, איז צאנז האט מען מער געזינגען.[8]

א׳ החבורה: און איז סיגוט האט מען נישט גענומען קיין ניגונים פון צאנז?

רבינו: דער זיידע ז׳ל דער קדושת יו״ט האט געדאוועט יו״ט מוסף פארץ׳ן עמוד, און ביי ׳איז כאלקינו׳ איז ער אוועק געגאנגען פונעם עמוד, ווייל איז צאנז האט מען יו״ט געזינגען ׳אנעים זמירות׳,[9] און איז ראפשיץ האט מען איך געזינגען, אבער דער ייטב לב האט נישט געזינגען ׳אנעים זמירות׳,[10] האט ער נישט געוואלט זינגען, וויל דער טאטע האט דאך נישט געזינגען, און ער האט נישט געוואלט זאגן,

---

האיש אשר ׳יתהי עליו יד ד״, היינו הצדיק. כן יש לפרש בדרך הלצה, עכ״ל.

8 עיי׳ בס׳ נפלאים מעשיך (ח״ב) שהגה״צ מפאעא הי״ד היה מכיר עשרות ניגוני קודש מחצר הקודש צאנז שנשכחו ונכחדו במשך השנים, והיה משנן וחוזר עליהם עם תלמידו ישיבתו, והיה אומר שהרה״ק מצאנז יכיר לו טובה ע״ז שהוא חוזר על ניגוניו.

9 עי׳ בס׳ טעמי המנהגים (עמ׳ קס״ז) וז״ל: ושמעתי מהרב הצדיק הקדוש מבאבוב זצ״ל בשם זקינו הגאון הקדוש מצאנז זצוק״ל שבאם לא התפלל בעצמו לפני התיבה לא היה אומר הש״ץ השיר אנעים זמירות, מטעם שאומרים אותו במהירות ולא יוכלו הציבור לומר הפסוק שאומר הש״ץ וכן להיפוך. רק אם התפלל בעצמו היה אומר כל השיר של אנעים זמירות כדי שכל הציבור יוכלו ג״כ לומר כל השיר, וכן הוא היה נוהג, ובס׳ קיצור של״ה (מסכת חולין אחר ענייני ס״ת) וז״ל: ובמקום שנהגו לומר שיר היחוד יש ליזהר לאומרו בנחת ובמתון ולא במרוצה, והעונין אחר החזן לא יתחילו עד שיסיים החזן והחזן לא יתחיל עד שסיימו, ולא כמו שנוהגין קצת שאומרים במהירות ובמרוצה, שבודאי לא די שאינם מקבלים שכר, רק שיהיו מקבלין עונש על זה, כי משו״ה נקרא שיר היחוד ושיר הכבוד שיאמרו כמו שיר בנחת, ולכך הרבה חכמים בטלו מלומר שיר היחוד מאחר שהוא רבוי תוארים ושבחים ונרמזו בו סודות נפלאות, עיי״ש.

10 הנה פיוט ׳אנעים זמירות׳ חובר על פי המסורת ע״י רבי שמואל החסיד אביו של רבי יהודה החסיד היעב״ץ בסידורו, והרבה מגדולי אחרונים התנגדו לאמירתו, משום שאסור לומר שירות ותשבחות שלא אמרו אנשי כנסת הגדולה כדאיתא בגמרא מגילה (דף י״ח ע״א) דהמספר בשבחו של מקום יותר מדי נעקר מן העולם, ועיין עוד בגמרא ברכות (דף ל״ג ע״ב) ובמורה נבוכים להרמב״ם (פרק נ״ט) ובשל״ה (דף רנ״ז). מיהו הרמ״א כתב (בשו״ת סימן קכ״ו) לאמרו כי הוא קודש קדשים, ומאז נתפשט המנהג בקהלות רבות לאמרו בשבת בכוונה ובמתינות, וכן בימים טובים וימים נוראים, ויש מקומות שאומרים אנעים זמירות בכל יום אחר התפלה, ומנהג זה הובא בב״ח (סימן קל״ב).

אך מנהג העולם לאומרו רק בשבת ויו״ט, ולמנהג זה מסכים הלבוש (בסימן קל״ב) שכיון שהוא שבח גדול ואם יאמרו בכל יום יהא בפיהם כמו מזמור, וזה לשון הלבוש (בסימן קל״ג): מה שנוהגין לומר בכל יום שיר הכבוד שהוא אנעים זמירות, על זה תמהתי מאוד, כי היה נראה לי שלא לאמרו בכל יום, ולא מפני גריעותיה ח״ו אלא ממעלותיה וכו׳, ועל דרך שאמרו חז״ל כל האומר הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, כי אין זה דרך המוסר אפילו במלך בשר ודם לספר בשבחיו הגדולים בכל יום כדי שלא להרגילם כל כך בפי הבריות, ויהיה אז פיהם כמזמור ומתלוצץ, ולא תהיה הגדולה כל כך בעיני הבריות כמו שהוא בדבר שקורין לפעמים ולעתים רחוקים, וכמו שכתב גם כן הרמב״ם ז״ל בטעם ביאת הכהן הגדול לפני ולפנים דוקא ביום אחד בשנה ולא יותר כדי להגדילו וכו׳, ע״ש.

ויש גם המסבירים את סיבת התנגדות מלאמרו משום דצריך לומר השבח הזה במתינות ולא במרוצה, דהיינו שהחזן ימתין עד שיסיימו הקהל חרוז שלהם, והקהל ימתינו על החזן, ובלאו הכי אינו מקבל שכר כמו שכתב בקיצור של״ה (הבוא בהערה הלקמן).

ומטעם זה יש שאין אומרים אותו כלל אפילו בשבת ויו״ט כמוזכר בסידור נהורא השלם, לכן מנהגינו בחול שממהרין למלאכתן אין אומרין אותו, ויש צדיקים שאמרו אותו רק בליל יום הכפורים מטעם זה וכן נהגו בוידיטשוב ועוד, ומנהג צדיקי אלעסק שבימים טובים וימים נוראים מזמרים מהפיסקא פארו עלי וכו׳.

וויל אין צאנז האט מען יא געזינגען, איז ער אוועק געגאנגען פונעם עמוד, און צוגעשיקט א צווייטן זאל ענדיגן דאם דאוונען.[11]

א׳ החבורה: דער ייטב לב האט גענומען עפעס זמירות פון זידיטשויב?

רבינו: מ׳זאגט אז ער האט גענומען צו זינגן ׳שיר המעלות׳ פון זידיטשויב, ביי שלש סעודות זינגט מען די צוויי ׳שיר המעלות׳ קאפיטל קכ״ח און קל״ג [פון תהלים] דאם שטאמט פון זידיטשויב, אזוי זאגט מען.

מוה״ר שלמה הערש עקשטיין הי״ו: אונז האבן מיר געבעטן שוין יארן צוריק פון ר׳ שמואל הכהן (פשב״ק) ער זאל פרעגן דעם רבין ז״ל דער ברך משה, אויף וואספארא וועלטער אונז זאל מיר מאכן א ניגון אויף די וועלטער, אונז האמיר געטראכט אז מ׳קען מאכן א ניגון און אונז האמיר געוואלט הערן די וועלטער וואם דער רבי וואלט געוואלט, האבן מיר געשיקט פרעגן אויף וואספארא וועלטער דער רבי וואלט געוואלט מיר זאלן מאכן א ניגון, האט ער גזאגט אז מ׳האט נישט געזינגען אינדערהיים קיין ניגונים מיט וועלטער, דאם זינגען מיט וועלטער איז א היינטיגע זאך.

רבינו: יא, איך האב אלעמאל אזוי געוואוסט אז מ׳האט נישט געזינגע אזוי ניגונים מיט וועלטער, דאם איז א נייע זאך.

מ׳זעהט׳דאך די אלע מסורת׳דיגע ניגונים איז אלעם אהן קיין וועלטער. דעם תניא׳ם ניגון, דעם רבי ר׳ מיכעל׳ע זלאטשובער׳ם ניגון.

רבינו: אלעם איז געווען אהן וועלטער.

א׳ החבורה: סקולען האט געהאט ניגונים אויף וועלטער.

רבינו: דאם איז שוין שפעטער.

פונעם רבי ר׳ הערש איז דא ניגונים, אלעם איז אהן קיין וועלטער. פון צאנז איז אויך דא ניגונים, ס׳איז דא פון ראפשיץ ניגונים, ס׳איז דא אפילו פונעם רבי ר׳ בער ניגונים, און פונעם תניא איז דא ניגונים, אלעם איז אהן קיין וועלטער.

א׳ החבורה: דער ׳צמאה׳ ניגון איז אויך פונעם תניא.

רבינו: יא, ס׳איז געווען וויניג, אבער אין ליובאוויטש האבן זיי געזאגט, אז א ניגון אהן וועלטער איז נאך העכער ווי א ניגון מיט וועלטער, די תלמידים פון צמח צדק האבן דאם געזאגט.

מ׳איז עם נישט מצמצם אין קיין וועלטער.[12]

ר׳ יהושע: ביים רבין ז״ל דער ברך משה איז געווען, ר׳ יודל (וועלצבערגער הי״ו, מראשי המחברים והמשוררים, אשר עוד זכה לחבר ולנצח על מלאכת השיר והנגינה בימי רביה״ק הדברי יואל ז״ל) האט געמאכט א ניגון אויף ׳אני מאמין׳ ביי די אבן הפינה (לבנין ביהמ״ד החדש בווטסב״ג, אסרו חג הסוכות שנת תשנ״ו לפ״ק), ווייל דער רבי האט געפרעגט פארוואם מ׳מאכט נישט קיין ניגון אויף דעם ׳אני מאמין בביאת המשיח׳.[13]

ערגעץ סוכות מ׳האט געזינגען אין די סוכה ביים טיש, האט ער געפרעגט פארוואם מ׳האט נישט געמאכט קיין פרייליכע ניגון אויף די וועלטער. האט ר׳ יודל געמאכט אסרו חג נאך א ניגון אויף די וועלטער.

רבינו: דער טאטע ז״ל האט אייביג געדעדט און געטראכט פון דעם אני מאמין, ער האט זייער משתוקק געווען.[14]

---

11 וכן הי׳ המנהג אצל רבותיה״ק ז״ל ויבלחט״א אצל מרן רבינו שליט״א, שכאשר התפללו לפני העמוד בשבת נשארו אצל העמוד עד סוף התפילה, וביו״ט אחרי שאמרו קדיש תתקבל כיבדו לאחר להמשיך ולסיים את סדר התפילה.

12 כן מובא בשם בעל התניא שניגון בלי תיבות הוא בבחינת ׳קלא פנימאה׳ המובא בזוה״ק. וכן מתאמרא משמיה בין חסידי חב״ד שהוא אמר ששירות היינו ניגונים בלי תיבות, וזמירות היינו עם תיבות, וע״כ כתוב ׳הבוחר בשירי זמרה׳ שהקב״ה בוחר בשירות של הזמירות, כי אז הניגון בצמצום התיבות.

אגב, עיי׳ בס׳ השיחות (תש״נ) שהאדמו״ר המהר״ש מליובאוויטש ז״ל אמר בשם הבעל התניא ז״ל שהלשון הוא קולמוס הלב, והניגון הוא קולמוס הנפש.

וכן מובא בהקדמה לס׳ הניגונים בשם הריי״צ מליבאוויטש ז״ל שקבוצת אברכים לומדים מופלגים התאוננו פעם לפני הרה״ק הבעל התניא ז״ל שאינם מבינים כראוי את ספר התניא, וענה הבעל התניא ואמר, שבכדי להבין את התניא זקוקים לניגוני קודש שהחסידים מזמרין.

13 היינו בחג הסוכות דשנת תשנ״ו באושפיזא דמשה רעיא מהימנא נתאסף צביור רב חסידים ואנשי מעשה בסוכתו של מרן הברך משה ז״ל, והמשוררים זימרו ניגונים על תורה המעניני דיומא אושפיזא דמשה, ובתוכם זימרו הניגון ׳אני מאמין באמונה שלימה שזאת התורה לא מוחלפת׳ שנתחבר ע״י הרה״ח רבי אורי שוואַרץ שליט״א לרפו״ש מקרית יואל, וכשגמרו את השיר פנה רבינו להמשוררים ושאל למה אין ניגון על אני מאמין בביאת המשיח, ואז לכבוד המעמד הנחת אבן הפינה שהיה באסרו חג אבן חיבר הרה״ח רבי יודל הנ״ל ניגון חדש על אני מאמין בביאת המשיח.

14 אגב, פע״א אמר מרן רבינו הברך משה ז״ל שאם מתבוננים בנוסח ה׳אני מאמין׳ רואים שרק בהאני מאמין שמדבר על ביאת המשיח יש לשון

וועלן כ׳בין געווען א אינגל, אונז זענען מיר געווען קליינע קינדער, האט ער אונז אויסגעלערנט דעם שטאטן ניגון אויף אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח, ער האט געזאגט דאם פלעגט ער זינגען ביי די מלחמה.

אסאך אידן וואם האבן מיט אים מיטגעלעבט די קריג, האבן דאם געדענקט ווי ער פלעגט דארט זינגען דעם אני מאמין אין די שווערסטע צייטן.

כ׳האב איהם אמאל געפרעגט, צו מ׳האט געלאזט זינגען?, האט ער געזאגט, ״א, מ׳האט געלאזט זינגען׳, זיי זענען געשטאנען דארט אזוי אויף די וואך, אבער זיי האבן געלאזט זינגען. ער האט אסאך געזינגען דעם אני מאמין אין די קריגם יארן, און שפעטער אויך אלעמאל.[15]

של ׳קושיא׳ דהיינו ואע״פ שיתמהמה וכו׳, והיא להורות שיש להאמין בביאת המשיח אפי׳ כשיש קושיות ופירכות.

ועי׳ בברך משה (פ׳ דברים עמוד טו) שתי׳ מה שנתקן לומר בפיסקא זו לשון קושיא ותירוץ ״ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו״, ולא מצינו כן בכל שאר הי״ג עיקרים הגם שבכולן היה שייך להקשות ולתרץ, עפ״י הפנים יפות (פ׳ וישב) לפרש הכתוב (תהלים סב ג) צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבא ואראה פני אלהים, כי הנה כתיב (משלי כו יט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, ולכן אין מקבלין תנחומין על החי, כיון שהחי הנאבד משתוקק אליו הוא מעורר אהבתו לבל ישכח, וכיון שאהבת הקב״ה לישראל היא תמידית על כן היא מעוררת את ישראל לאהוב את השי״ת, וזה שאמר צמאה נפשי לאלהים, והטעם לא״ל ח״י, כיון שהקב״ה חי וקים והוא זוכר אותם ומצפה לראותם, על כן הוא מעורר אהבתו אליו כמים הפנים לפנים, ולזה אומר מתי אבא ואראה פני אלהים, עכ״ד. ולפי זה יש לומר כי מה שנתקן לומר ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא, אין זה בדרך קושיא ותירוץ, אלא לאחר שאמר אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח, הרי הוא מביא ראיה חזקה ואיתנה על ביאת המשיח, בראותינו שכבר עברו קרוב לאלפיים שנה מאז חורבן הבית וגלות ישראל, ועם כל זה לא נשכח ולא פג ענין הגאולה מלבות בני ישראל, ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא, ובצפייתינו צפינו בכל יום ויום שיבא בן דוד ויגאלינו, על כרחך מפני שאין מקבלים תנחומין על החי, וברור כשמש אשר בקרוב בימינו נזכה לגאולה וישועה.

15 אנ״ש תלמידי וחסידי סאטמאר שזכו להסתופף בצל קדשו של כ״ק רבינו בעל ברך משה ז״ל, חרות במעמקי לבם הניגון הידוע ״אני מאמין בביאת המשיח״ אשר מרן הברך משה היה מצוה לשוררו במועדים וזמנים, וגם בעתות של שמחה, באמרו שהניגון הלזה היו מזמרים תחת עול מלכות הרשעה באושוויץ, ובכל פעם שהיו משוררים את הניגון בחצרות קדשינו, היה התעוררות רב בין כל החסידים ורבים זלגו עיניהם דמעות ברגש קודש, בקיווי וצפיה לישועת ישראל.

ובפרט בשנים האחרונות כאשר נחלשו כוחותיו של מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל ולא היה דורש לפני העדה רק לפרקים, היה תמיד דורש ומבאר נוסח האני מאמין, כנודע ומפורסם אצל כל החסידים (והיא לו

וזמרו כמה ניגונים עתיקים לכבוד היום

א׳ החבורה: וועז מ׳האט געדארפט זינגען א ניגון ביים דאוועננען, האט מען געזינגען ניגונים פון שלש סעודות? (כגון ביוצרות של ימים טובים ובד׳ פרשיות).

רבינו: כ׳וועל זאגן, דער פעטער ז״ל האט נישט געמאכט קיין עסק פון קיין ניגונים ביים דאוועננען, פון ׳מכלכל חיים׳, און פון די אלע זאכן וואם די וועלט זינגט, ער האט נישט געמאכט קיין עסק דערפון. במילא האט ער געזינגען א שנעלן ניגון אזוי, וואם מ׳איז צוגעוואוינט.

ר׳ יהושע: דעם ׳בך בטחו׳ ניגון האט דאך דער רבי ז״ל ארויף געלייגט אויף די וועלטער, אזוי זאגט מען.[16]

רבינו: ער האט געזאגט די וועלטער, האט ער עס געזאגט אויף א ניגון.

א׳ החבורה: ר׳ עמרם (אקער ני״ג, מראשי חבורת המשוררים) וויל וויסן, ער געט אוועק אסאך צייט פאר א שמחה אדער א מסיבה, טעג פריער, מ׳זיצט און מ׳גרייט זיך צו צום דעם, אסאך הכנות דערצו, ער וויל וויסן צי דאם איז א זכות, צי ער וועט באקומען שכר דערפאר.... צי ס׳איז וועלד די האראוואניע.

רבינו: ס׳איז זייער שטארק וועלד, די בעלי מנגנים, עם איז היינט א גרויסער עולם הנגינה, מ׳זאגט נאך פון צדיקים, אז דער היכל הנגינה איז נעבן היכל התשובה, אזוי האט מען געזאגט, כ׳וויים נישט די היינטיגע היכל הנגינה וואו עם איז...

נדפסה בברך משה סוף פרשת דברים), ואז היו משוררים את הניגון הלזה ביתר שאת ויתר עוז. ואף גם בחג הפסח האחרון לחייו, כאשר היה רבינו ז״ל מונח על ערש דוי בבית החולים, והיה מצבו אנוש מאד, שרו לפניו את זמר האני מאמין, וזלגו עיניו דמעות.

לשאלת רבים מיהו מחבר הניגון הלזה, אשר תוכו רצוף כאב ויסורים על צרות ישראל, בד בבד עם תנועות המעוררות תקוה וציפיה לישועת ישראל, זאת למודעי, כי הנה הניגון הלזה נתחבר על ידי החסיד רבי עזריאל דוד פאסטאג ז״ל הי״ד מגדולי חסידי מאדזשיץ, הוא חיבר את הניגון בתוך תוכם של הצרות בגעטא ווארשא כאשר התחילו הנאצים להרוג ולאבד את יהדות פולין, ובעת שהובילוהו הרשעים על הקרונות למחנה המות בטרבלינקא, היה שר את הניגון ביחד עם שאר היהודים שהיו על הקרונות, ויהודים בודדים שניצולו בדרך גם ממדינת פולין, ונמלטו למדינת אונגארן, המה העבירו את הניגון לכל עדת ישראל, וחיש מהר נתפשטה בקרב כל קהילות הקודש.

16 כן מקובל אצל החסידים שכאשר רבינו הק׳ ז״ל עבר את הגבולות של מדינת שוויץ כשניצל מעמק הבכא בכ״א כסליו שנת תש״ה, אז פיזם לעצמו את הניגון שהיה מקובל על התיבות ׳כה אמר ה׳ זכרתי לך חסד נעוריך׳ וניגן את הניגון עם התיבות של ׳בך בטחו׳.

די וועלט פון ניגונים איז געווארן זייער גרויס,[17] קיעה"ר דאם אידישע פאלק האט זיך זייער פארגרעסערט, במילא איז געווארן אסאך בעלי מנגנים, און מ'מאכט אסאך ניגונים, און ס'איז טאקע זה בכה וזה בכה, ס'איז דא חסידישע אידן וואם מאכן ניגונים, עם האט א חסידישן טעם, מיט א חסידישן רגש. נאכדעם איז אבער דא ליידער אזעלכע בעלי מנגנים וואם מאכן ניגונים, זיי זוכן נאכצומאכן דאם גוי'אישקייט, דאם מאדערניזום, דעם מאדערענעם אופן פון זינגען, און זיי טוהען נאך א טובה און לייגן עם ארויף אויף פסוקים, און עם איז א חרפה און א בושה, זייערע ניגונים אויף וואספארא פסוקים מ'לייגט עם ארויף.

דער חיד"א (בעבוה"ק צפורן שמיר סי' ז' אות ק"י) שרייבט זייער הארב ווען מ'הערט נישט ריינע ניגונים, און נאך אסאך אנדערע רעדן אויך דערפון באריכות.[18]

א ניגון קען הייבן דעם מענטש, און א ניגון קען אראפ ברענגען, א ניגון איז א געהויבענע זאך, מ'זעהט אזוי, ס'איז איבעראל געווען, צי מ'האט מער געזינגען צי מ'האט וויניגער געזינגען, אבער מ'האט געזינגען.

כ'האב געהערט אמאל פונעם טאטן ז"ל, האט ער געזאגט יו"ט ביים טיש, אז אין סיגוט איז געווען א וויזניצער חסיד, ר' וועלוול שימשאוויטש, אזוי האט ער געהייסן, ער איז געווען א וויזניצער חסיד, אבער ער איז געווען א סיגעטער תלמיד, ער האט געלערנט אין סיגוט ביים זיידן, און ער איז געווען א בעל מנגן, אין וויזניץ הייסט עס אז ס'איז דא ניגונים בשמו, דער זיידע האט אים געקענט אמאל מכבד זיין יו"ט ביים טיש אז ער זאל זינגען, אבער נאר ער, נישט א צווייטער, אים האט ער געקענט מכבד זיין.

ניגונים קען זייער שטארק הייבן, נגינה איז א קשר, כ'האב עם געזאגט אמאל פאר די בחורים, אז מ'זעהט אז דער זיידע ז"ל דער ייטב לב איז געווען א גרויסער בעל תפילה און א בעל מנגן, ער האט אפיר געזוכט אינעם דאוועגען ספעציעלע ניגונים, אינעם הייליגן טאג ביים דאוועגען ביי 'וכך היה מונה' האט ער געזינגען 'אחת ואחת', ער האט אפיר געגומען א ניגון וואם איז מיוחס צום קדושת לוי, דער ניגון פון 'אום אני חומה', דאם איז דער זעלבער ניגון.[19] דער זיידע ז"ל דער ייטב לב האט געגומען ניגונים וואם ער האט געהערט ביים רבי'ן ר' הערש, ער איז דאך געווען אין

17

עיין בס' אמונות ודעות לרבינו סעדיה גאון (מאמר ג' אות י"ח) שמבאר גדול הכח של ניגון, ומבאר את שבעת הדרגות שיש בנגינה, עיי"ש באריכות.

ובס' תורה אור לבעל התניא (פר' בי תשא) כ' על ידי הניגון יוצא האדם מעצמיותו, ונמשך לנעלה וגבוה יותר ממדריגתו שלא היה יכול לילך בעצמו, עיי"ש.

ועיי' בס' קדושת אליעזר [סקולען] שכתב שמשמע מבעל החרדים שהנגינה הוא בכלל מצות ואהבת את ה' אלוקיך, שהנפש תשיר ותזמר שירה לה'.

18

עיין שם בדברי החיד"א שכתב, דהשומע קול שיר שאינו מהקדושה מטמא אזניו ובודאי יבוא לידי טומאה רח"ל.

וכמה נוראים דברי מרן החת"ס ז"ל בדרשות (י"ז) עה"פ שאו זמרה ותנו תוף (תהילים פ"א) וז"ל: כי בכל מיני זמר יש בהם אחיזה מן החיצונים, ואמר הפסוק שאו זמרה פירוש שיסלקו הזמרה, וכעין זה שמעתי בשם הגאון בעל שאגת ארי', עכל"ק.

19

ולחיבת הקודש נעתיק כאן בענין זה מתוך דברות קודש אשר השמיע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א לפני תלמידי ישיבה"ק סניף "ייטב פנים" בקריית יואל ביומא דהילולא קדישא של מרן הגה"ק בעל ייטב לב ז"ל ו' אלול שנת תשע"ג לפ"ק, וז"ל ק: "אז מען רעדט צו בחורים, ס'איז יעצט פאר די הייליגע טעג, עטין האט שוין אמאל אריינגעטראכט אין דעם ניגון וואס מ'זינגט דעם הייליגן טאג יום הקדוש, אויף וכך היה מונה אחת ואחת, האט עמיצער אריינגעטראכט וואס פאר א ניגון מ'זינגט? אז מ'טראכט אריין, דער ניגון איז דער זעלבער ניגון וואס מ'זינגט אויף די ווערטער 'לאמיר דערציילן די מעלות פון אידישע קינדער', וואס מ'זאגט אז דער ניגון האט דער קדושת לוי געזינגען, און דאס האט דער ייטב לב געזינגען אויף אחת ואחת.

כ'האב שוין אמאל אזוי אריינגעטראכט, ס'איז דאך די עבודה פון הייליגן טאג יום הכיפורים, האט דער ייטב לב געגומען דעם ניגון וואס דער קדושת לוי האט געזינגען אויף 'לאמיר דערציילן די מעלות פון אידישע קינדער', און ער האט דאס אריינגעלייגט ביי די עבודה פון כהן גדול אין יום כיפור ווען ער האט געמאכט די הזיה אחת למעלה ושבע למטה, וואס דער ניגון האט אין זיך א תוכן פון מליצה ישרה אויף כלל ישראל.

פארוואס דערציילt איך אייך דאס, ווייל איך וויל ארויסברענגן וואס הייסט א ניגון, דער זיידע האט געוואלט - ווען ער דאוועגט פארן עמוד און ער איז א שליח ציבור פאר כלל ישראל - זיך מקשר זיין מיטן קדושת לוי דער סניגורן של ישראל, וואס האט געזינגען מיט דעם ניגון די גרויסקייט פון כלל ישראל, איז דאס א הייליגער ניגון, איז דאס א הייליגע זאך. אט דאס הייסט א ניגון.

ביים זיידן איז נגינה געווען א גרויסע עבודה, מ'פלעגט יעדעס יאר מאכן נייע ניגונים אויף די הייליגע טעג, און ס'איז פארבליבן אזוי דער מנהג עד היום, ער האט געהאט א גבאי וואס האט געהייסן ר' אשר גבאי, און ר' אשר גבאי האט געמאכט ניגונים יעדעס יאר, פאר די הייליגע טעג איז ער אריינגעקומען און ער האט פאר געזינגען די ניגונים פארן ייטב לב, ער זאל דאס הערן פאר יו"ט. ביים פעטער ז"ל איז דאך אויך אזוי געווען די מנהג, אז די מנגנים זענען אריינגעקומען פאר די הייליגע טעג, און מ'האט געזינגען די נייע ניגונים, און ער האט דאס גוט אויסגעהערט, און ביים טאטן ז"ל איז אויך אזוי געווען.

רימנוב,[20] און פון דארט האט ער געטומען זיינע ניגונים,[21] מ׳זעהט אז ס׳איז שטארק רגש׳דיגע ניגונים, אזא ניגון גייט אריין בעמקי הלב, אזא ניגון גייט אריין טיף אין הארץ, מ׳זעהט דאס מציאות, ס׳איז דא מענטשן וואס הערן די ניגונים און ממש מ׳לאזט טרערן פון די אויגן.[22]

דער מאור ושמש ברענגט (סוף פרשת קרח ד״ה ועבד הלוי) אז ווען א איד איז ארויף געקומען אין בית המקדש און געברענגט א קרבן און די לוים האבן געזינגען די שירה האט עם אריין געברענגט אזא מין הרהור תשובה.[23]

---

20 בהזדמנות אחרת הרחיב רבינו שליט״א את הדיבור בענין זה כדלהלן: ״דער טאטע ז׳ל פלעגט דערציילן אז דער ייטב לב פלעגט אסאך פארן צום רבין ר׳ הערש, ער האט עהאט שוועריגקייטן זייענדיג רב אין איהעל, ווען ער איז געווען ממלא מקום דארט פון ישמח משה, ווייל די ראשי הקהילה זענען געווען אשכנזים און זיי האבן נישט פארנומען די דרכי החסידות, זיי האבן איהם נישט געלאזט פארשידענע זאכן, ווי דאוונען פארן עמוד שבת ויו״ט וכדומה, איז ער אוועקגעפארן קיין רימנוב אויף די ימים טובים, עטליכע יארן איז ער דארט געווען אויף די ימים טובים. דער ייטב לב האט אסאך מקבל געווען אין רימנוב פון רבי׳ן ר׳ הערש, פארשידענע ניגונים און נוסחאות, דער רבי ר׳ הערש איז דאך געווען א גרויסער בעל תפילה״.

21 כמה ניגונים שהיו מזמרים אצל רבותינו הק׳ עצי התמרים ז״ל מקורם היא מהרה״ק הרבי ר׳ הערש מרימנוב ז״ל כדוגמת ה״אהבה רבה ניגון״, הניגון שמזמרים אצל תפלת ״גשם וטל״, והניגון שמזמרין אצל ״בבואו מאדום״ בסעודת רעוא דרעוין, כולם ניגונים מלאים דביקות געגועי קודש והתעוררות רב. ויש אומרים שגם הניגון שמזמרין בימים הנוראים על ״ובכן צדיקים״ גם כן מקורו מהרה״ק מרימנוב ז״ל.

כמו כן כמה מנהגים הנוהגים בחצר בית סיגעט קיבל מהן הייטב לב ז״ל מעבודתו של הרבי ר׳ הערש, כמו אמירת שמע ישראל בסעודה שלישית אשר הרבה צדיקים אמרו רק ב׳ פעמים ד׳ מלך, ורבותינו נהגו לומר גם שמע ישראל כמנהגו של הרבי ר׳ הערש, ויש אומרים כי גם מה שאנו אומרים ביום שב״ק ״הכל יודוך״ פסוק בפסוק, ג״כ מקורו מהרבי ר׳ הערש, אשר מרן הייטב לב הסתופף אצלו וכך נשארו מנהגים אלו בחצרות קדשינו לדורות עולם, אבל ראוי לציין אשר רביה״ק הברך משה ז״ל הי׳ רגיל לומר שהמנהג לומר הכל יודיך פסוק בפסוק מקורו היא מזידיטשוב. גם על מנהג רבותינו כאשר ירדו לפני התיבה בתפילת שחרית של שבת להתחיל בקול מ״עד הנה״ מקורו טהור היא מהר״ר הערש, וסיפר רבינו שהרבי ר׳ הערש הי׳ דרכו להתחיל מתחילת נשמת, ואמר הייטב לב שאין הוא מחזיק עצמו במדריגותו להתחיל מתחילת נשמת, אבל כאשר מגיע ל״עד הנה״ שוב אין בכוחו להתאפק בנפשו מלהתחיל לומר בקול רם.

22 בענין סגולת ניגוני צדיקים יש להעתיק מה שמובא בזה סיפור נפלא בס׳ זכר צדיק לברכה (ח״א אות קל״ד), בשם הגה״צ מפאיץ אשר היה נוכח שם בשעת מעשה בבית מרן רביה״ק זי״ע, וז״ל שם:

״אין ווילאמסבורג האט געוואוינט א איד וואס איז געקומען פון גאליציע, און ער האט פאר די מלחמה נישט געהאט קיין שום שייכות מיטן רבי׳ן זי״ע.

דער אידס א טאכטער איז ל״ע קראנק געווארן, דער מצב האט זיך נעבעב פארערגערט און זי איז געווארן מסוכן קראנק, די דאקטורים האבן זיך שוין מייאש געווען פון איר.

דער איד איז געווען זייער צובראכן, האט אים זיין אידענע געזאגט, עטליכע גאסן פון דא וואוינט דער סאטמארער רבי, מ׳קומט צו אים פון איבעראל, און דא וואוינען מיר נישט ווייט פון אים, פארוואס זאלן מיר נישט אריבער גיין צו אים נאך א ישועה.

דער איד האט מסכים געווען אריבער צו גיין צום רבי׳ן און מיט טרערן אין די אויגן האט ער דערציילט דעם מצב אז די דאקטורים האבן שוין אויפגעגעבן האפענונג, און ער האט געבעטן אז דער רבי זאל אויס׳פועל׳ן א ישועה פאר זיין טאכטער וואס געפינט זיך אין א גרויסע סכנה.

האט דער רבי זי״ע געפרעגט דעם איד: פון וואו זענט איר?. האט ער געענטפערט, כ׳האב געהאט א יידן א מפורסם, מ׳פלעגט אים רופן ״דער בלינדער יחיאל׳יש״. האט אים דער רבי געזאגט: ״אה, איר זענט דעם בלינדן יחיאל׳שנס איינקל? ער פלעגט דאך צו זינגען המבדיל אין צאנז, אפשר קענט איר מיר זינגען דעם ניגון״.

דער איד האט געמיינט אז ער גייט אוים פאר צער, דא קומט ער מזכיר זיין א קראנקע טאכטער וואס די דאקטורים האבן שוין אויפגעגעבן האפענונג אויף איר, און דא הייסט אים דער רבי ער זאל זיך שטעלן זינגען א ניגון.

זיין אידענע האט אים אבער געווינקען אז ער זאל זינגען, דער איד איז אויך געווען א שיינער בעל מנגן, און ער האט זיך געמומען זינגען דעם שיינעם ניגון וואס זיין זיידע האט געזינגען אין צאנז.

ווען דער איד האט געענדיגט זינגען, האט זיך דער רבי ז״ע אנגערופן: ״אפשר זינגט איר נאכאמאל איבער דעם ניגון?״.

דער איד איז ווידער צומישט געווארן און נישט געוואוסט וואס צו טוהן, ער איז געגנג און איבעריג אנגעצויגן פון זיין טאכטער׳ס צושטאנד, און דא הייסט אים שוין דער רבי צום צווייטן מאל זינגען, אבער זיין עקרת הבית האט אים ווידער געוואונקען ער זאל פאלגן דעם רבי׳ן און איבער זינגען דעם ניגון.

וויבאלד ער ער האט געענדיגט זינגען דעם ניגון דאס צווייטע, איז אריין געקומען אין רבי׳נס שטוב דער גבאי הרב ר׳ יוסף אשכנזי ז״ל און געזאגט, אז מ׳האט יעצט גערופן פון דעם איד׳ס שטוב און מ׳בעהט אז ער מ׳זאל גלייך צוקומען צום טעלעפאן.

די פרוי איז צוריק געקומען צום רבי׳ן אין שטוב און דערציילט די גוטע בשורה, אז יעצט האט דער דאקטער גערופן און געזאגט אז די סכנה איז פארביבער און די מחלה איז אוועק פון איר, און לויט ווי עס זעהט אויס איז דא געווען א טעות, און איר מצב איז נישט אזוי געפערליך.

זייענדיג מלא שמחה האט דער איד באדאנקט דעם רבי׳ן פארן מכבד זיין מיט דעם ניגון וואס זיין זיידע האט געזינגען ביים הילולא דברי חיים זי״ע. און פון דעמאלטס און ווייטער איז דער איד נתקרב געווארן צום רבי׳ן זי״ע.

23 וז״ל שם: והנה איתא בספר ברית מנוחה שבשעה שהיו מביאים קרבן לבית המקדש היה מסתכל הכהן העובד בבעל הקרבן והבין מחשבתו, ואם הבין שאינו עושה תשובה כראוי עדיין אזי רמז הכהן העובד ללוים

מ׳זעהט דאס מציאות אזוי. אבער עס וועלדט זיך וועד דער מחבר פונעם ניגון איז, אויב איז דאס א צדיק א היילינגער איד, צי אפילו פשוט א וואויילער ערליכער איד, איז דער מחבר, ס׳דארף זיין מקורו טהור.

ביים זיידן ז״ל דער ייטב לב איז געווען א מעשה, ס׳איז צוויי מעשיות פאסירט, אבער בערך די זעלבע מעשה, פאר יו״ט איז אריין געקומען דער גבאי מיט די משוררים, מ׳האט אים געזינגען די נייע ניגונים, יעדעס יאר האט מען פארן ייטב לב פאהר געזינגען די נייע ניגונים בעפאר די היילינג טעג, האט דער ייטב לב געזאגט אויף איין ניגון, ׳דער ניגון שפירט זיך עפעס...׳, ער האט ענליצט עפעס אזא לשון נקיה, אז ס׳שפירט זיך נישט גוט, האט דער גבאי געזאגט אז ער איז געזיצן אויף אן אומריינעם ארט, און דארט האט ער געקלערט און עס איז דעמאלסטם ביינעפאלן דעם פאל פונעם ניגון, און דער ייטב לב האט דאס מרגיש געווען וועז ער האט דאס געהערט זינגען.

א צווייטע מאל וועז מ׳האט געזינגען א ניגון, האט ער אים געגעבן א זאג: ׳קול באשה ערוהו!׳, בקיצור די מעשה איז געווען אז דאס וויב האט אים צוגעהאלפן צו מאכן דעם ניגון, האט דער ייטב לב דאס מרגיש געווען וועז ער האט דאס געהערט און ער האט געזאגט ׳קול באשה ערוה׳.

א ניגון האט א געוואלדיגן כח, אין חכם כבעל נסיון, אונז האבן מיר געהאט דא אין די לעצטינע זמנים גאר געהויבענע מאורעות, באמת געהויבענע זמנים, חוה״מ איז געווען א גרויסער מעמד (מעמד ראשית הגז חוה״מ פסח במעמד אלפי אנ״ש, בביהמ״ד הגדול בקרית יואל), און ס׳איז געווען ביי די הכנסת ספר תורה (שכתב מרן שליט״א והכניסו לביהמ״ד הגדול בקרית יואל ביום שושן פורים דהאי שתא במעמד אלופי אלפי אנ״ש די בכל אתר ואתר), די ניגונים האבן אסאך געמאכט דאס התרוממות, עם האט אסאך צוגעגעבן, עס האט געהויבן די מעמדים. במילא איז אזוי, נגינה קען הייבן א מאורע, און עם קען אראפ ברענגען.[24]

איז אזוי, כ׳זיץ דא מיט די בעלי מנגנים, די משוררים, עטץ האטם גרויסע נסיונות, איך האלט נישט מיט די טאג טעגליכע וועריטשאפט, אבער כ׳שטעל מיר אזוי פאהר, מ׳האט נסיונות, מענטשן דינגען משוררים ביי שמחות און מ׳צאלט פאר דעם, מ׳קען זינגען אזוי און מ׳קען זינגען אזוי, ביי אסאך פון די זינגער׳ם הייסט עם אזוי ׳תחילתו באונם וסופו ברצון׳, קודם הייבט מען צו זינגען אזוי מיט נישט ערליכע תנועות אזוי באונם, מ׳האט נישט קיין ברירה, מ׳פארלאנגט דאס און דאס, דא בין איך מקיל, נאכדעם גייט מען אריין אין דעם און מ׳לאזט נאך, דאס הייסט מ׳הייבט טאקע אהן צו זינגען אזוי, ווייל דאס געפעלט פאר דעם, און דאס געפעלט פאר יענעם, מ׳לאזט נאך, און נאכדעם לאזט מען זיך אליינס נאך און מ׳הייבט אן צו זינגען ניגונים פון פראסטאקעם, פון זייער אומבא׳טעמ׳טע מענטשן, זייער נישט ערליכע מענטשן.

עס איז מיר שוין אויסגעקומען צו שטיין ביי חופות, מ׳פירט׳זיך דאך צו זינגען ביי א חופה, אבער ס׳איז געווארן אזא מאדע צו זינגען ביי א חופה פאר די חתן כלה,[25] האב

שיזמרו ניגון לעורר בעל הקרבן להרהר בתשובה ואזי הלוים בשירם ובזמרם הביאו לבעל הקרבן שיהרהר בתשובה, עיי״ש באריכות.

24 עיין בס׳ שערי תהלה ח״א שרבינו שליט״א הזכיר דבר זה בתוך שיעור בס׳ תהלים בעניין גודל מעלת הנגינה הכשירה, שזו היתה עבודת דוד המלך נעים זמירות ישראל לעורר לבב בני ישראל ע״י השירות ותשבחות לשמירת התורה הקדושה ומצותיה. וזהו מאמרו לדוד מזמו״ר, בעת אשר ישיר דוד בזמרה, לה׳ הארץ ומלואה תבל וישבי בה, חלק החומרי והארצי מתבל וישבי בה נתרומם ונתעלה לעבוד עבודה תמה לה׳, וזה היתה מעלת זמירותיו של דוד המלך ע״ה נעים זמירות ישראל.

25 ועתיק כאן מתוך דברות קודש שהשמיע מרן רבינו שליט״א בעניין זה בשיעור תהלים לפני תלמידי ישיבה״ק בקרית יואל יום ה׳ פרשת בשלח שנת תש״פ לפ״ק.

״...איך וויל רעדן דא אויף דעם ענין פון די חתונות, די גאנצע ענין פון חופה, אנגעהויבן פון קבלת פנים, די חופה, די חתונה, די ריקודין, דאס האט מען נישט אליינס אויסגעטראכט, אלע מנהגים איז יסודתו בהררי קודש, וואס מ׳האט געזוכן צדיקים טוען, חסידים ואנשי מעשה טוען, דאס איז דער ריכטיגער וועג און אזוי קען מען זיך פירן, און אזוי דארף מען זיך פירן, און נישט זיך אנדערש פירן מיט גארנישט.....

איך וויל ארויס ברענגען דא, ס׳איז מיר אויסגעקומען צו זיין ביי חופות, און איך זעה לעצטענס נייע מנהגים, א חופה האט זיך די הלכות, וואס די הלכה און וואס דער מנהג איז, ביי קבלת פנים קומען חברים פונעם חתן, און ס׳שטעלט זיך אויף איינער ואגן דברי בדחנות, ער זאגט דברי כיבושין, דברי התעוררות פארן חתן, אזוי איז געווען א מנהג אפילו אין עזרת נשים, דארט איז אויך אזוי געווען אז מ׳האט זיך אויפגעשטעלט זאגן פאר די כלה, ס׳איז פונקט ווי ביים חתן איז עס יום חופתו, די זעלבע איז פאר די כלה, האט זי אויך געהערט דברי כיבושין, אזא מנהג איז אמאל געווען, די עזרת נשים האט אויך געהאט אזא מנהג.

איך פארשטיי, מ׳פירט אונטער דעם חתן און מ׳זינגט, מ׳וואלט אויף די כלה זאל אנקומען, מ׳זינגט א ניגון, אן אלטן ניגון, פון דעם צדיק פון יענעם צדיק, אן ערנסטן ניגון, אלעס אלעס גייט נאך מיט כנהוג. איז געווארן א נייער מנהג, ס׳גייט דאך אזוי, די סוחרים זוכן וואס צו פארקויפן, אז איינער קומט אריין קויפן אין א ספרים געשעפט, ער וויל

קויפן א נועם אלימלך, וועט אים דער סוהר זאגן קויף דעם נועם אלימלך אבער קויף א קדושת לוי אויך, טאמער קויפט ער א באר מים חיים, וועט ער אים זאגן קויף א סידורו של שבת אויך. דאס איז נארמאל און יעדער פארשטייט עס. די זעלבע וועג מ׳קויפט א רעקל, וועט ער זאגן קויף א וועסטל אויך. און כהנה וכהנה יעדער סוהר וועט זוכן נאך עפעס צו פארקויפן, פארוואס? ער זוכט צו פארדינען אין זיין געשעפט.

די בעלי מגנים האבן אויך א געשעפט, אים צאלט מען אויך, אז ער זינגט עפעס מער קען ער בעסן מער, און מ׳באצאלט אים מער, דערפאר הייבט זיך אן, אז א נגידישער בעל בתי׳שער איד מאכט חתונה, מיט וואס מאך איך חתונה ׳אנדערש ווי יעדער׳, איך בין דאך א בעל בתי׳שער איד, איך מוז דאך עפעס ווייזן אז איך בין בעל בתי׳ש, איך קען ליינן א שענערן טישטעך?, ער האלט שוין נאך די אלע נארישקייטן, אבער ער דארף נאך עפעס, אה, דער בעל מגנן זאל זינגען נאך עפעס א ניגון ביי די חופה. איז ווערט אזא מנהג ס׳שטייגן חתן און כלה ביום חופתם און מ׳שטייט שוין אונטער די חופה, און דער בעל מגנן גייט זינגען ניגון פלוני וואס מ׳האט געזונגען ביי דעם צדיק, שטייט שוין חתן וכלה גרייט אונטער די חופה, ער איז גרייט מקיים צו זיין מצות קידושין, און דער בעל מגנן גייט יעצט זינגען א ניגון ווייל ער ווייל מעורר זיין דעם חתן און די כלה.... איז אזוי, אדער איז שוין דער חתן נתעורר געווארן ביז יעצט, און אויב נישט וועט ער שוין יעצט נישט נתעורר ווערן, יעצט שטייט שוין דער חתן גרייט מקדש צו זיין די כלה. יא, ער ווייל באקומען באצאלט פאר זיין ארבייט אלס בעל מגנן, ער לייגט אראפ אזוי א ניגון, און דאס גייט אריין אין די טעיפ׳ס וואס מ׳לייגט נאכדעם אוועק, אזוי ווי ס׳איז דא ׳פיקטשער׳ס׳ אזוי איז דא ׳טעיפ׳ס׳ היינט, אזוי איז דא וואס אוועק צו ליינן... און דאס איז די גאנצע ׳תכלית׳.

איך וויל פרעגן, האט מען דאס געזונגען ערגעץ ביי צדיקים? איז דאס געווען אין דער אלטער היים? איז דאס געווען דא אין די אלע יארן אין אמעריקא איז דאס געווען? ס׳האט זיך אנגעהויבן די בעל בתי׳שע אידן זיי האבן עס געברענגט, און נאכדעם וועט עס שוין מוזן זיין אין יעדע חופה, אהן דעם קען נישט זיין קיין חופה, וויל יענער האט געהאט.

ס׳איז געווארן נאך מער, די בדחנים דארפן דאך איך מאכן מער געלט, זיי זוכן דאך איך עפעס אינטערסאנטער, איז געווארן א נייער מנהג, אז מ׳זאגט בדחנות דברי התעוררות אונטער די חופה, מ׳שטייט שוין אזוי ווען די כלה איז שוין אריבער געמאגנען זיבן מאל ארום דעם חתן זינגט כנהוג, און די חתן וכלה שטייגן שוין גרייט צו די קידושין, יעצט קומט א בדחן, יעצט גייט ער מעורר זיין דעם חתן און די כלה זיי זאלן זיך אויסבעטן אלעס גוטס מעורר זיין צו ׳תשובה׳. אז ער ווייל זאל ער זאגן בדחנות פאר דער חתן דאוונט מנחה דעמאלטס זאל דער בדחן קומען, ער זאל אהיים גיין צום חתן פאר דער חתן דאוונט מנחה, און דעמאלטס זאל ער אים זאגן וואס ער זאל זיך אויסבעטן, נישט וועג ער שטייט שוין אונטער די חופה וועג ער דארף שוין גיין מקדש זיין, יעצט זאגט ער אים וואס ער זאל בעטן...?

דאס איז אלעס נייע היינטיגע מנהגים.....

כ׳בין געווען ביי א חופה, כ׳האב געהערט עפעס מ׳האט געזונגען א שיר פון בדחנות, כ׳האב נישט געוואלט פרעגן וויר האט געמאכט דעם שיר, דאס האט נישט פלוני החסיד המפורסם געמאכט..., כ׳האב אזוי געשמעקט פונעם ניגון, און אפילו יא, מ׳האט עס אזוי געטוהן אמאל?, איך שוין געהערט אמאל א בעל מנגן זינגען, עס איז מיר נישט געפעלן זיין זינגען, נישט נאר ביי די חופה, נאר אן אנדערע מאל אויך נישט, ס׳איז מיר נישט געפעלן, עס האט געהאט אין זיך אזא מאדערנעם קלאנג, און דאס איז א גרויסער נסיון פאר די בעלי מנגנים, דארף מען זאגן דא און איך וויל ענק בעטן, עטין זענטם חסידישע יונגעלייט, בלייבטם חסידישע יונגעלייט, מ׳זאל בלייבן חסידיש, מ׳זאל

כ׳האב עס געזעהן ביי מיין מאטן?, מיין מאטע האט עס געזעהן ביי זיין מאטן?, האט דאס עמיצער געזעהן ביי א חסידישן איד?, האט דאס עמיצער געזעהן בכלל? פון וואו גייט זיך יעצט איינפירן א מנהג? וויר גייט יעצט איינפירן דעם מנהג? וויר? בדחן פלוני זינגער פלוני וואס מ׳דארף אים נאך בודק זיין די ציצית, ער גייט אונז איינפירן מנהגים ביי א חופה, א חופה איז גאר א הייליגע זאך!!!

דער מאטע ז״ל פלעגט נאכזאגן פונעם דברי חיים, אז דער הייליגער צאנזער רב האט געזאגט, א חתונה אין חודש אלול איז א הכנה צו די הייליגע טעג, האט ער געזאגט אויף זיך, אונז זענען מיר געווען יונגעלייט, וועג מ׳איז געשטאנען ביי א חופה איז געווען אזא מין יראה, אז מ׳האט זיך מורא געהאט אויפצוהייבן די אויגן פאר פחד ה׳ וועג מ׳איז געשטאנען דארט ביי די חופה, דאס איז א חופה!

על כל פנים, איך זאל זאגן אז די בחורים ציי די יונגעלייט זאלן זיין אזוי אז זיי זאלן מורא האבן אויפצוהייבן די אויגן, שוועד צו זאגן. אבער איך זעה מ׳גייט איינפירן נייע זאכן, דאס קען זיין א געוואלדיגער חורבן, היינט וועט עס זיין דאס, מארגן וועט דאס זיין א צווייטע זאך, וואס פאר ׳פלוני החזנער׳ וועט בייפאלן וועט מען ביי חתונות איינפירן נייע מנהגים, וויל ער זאגט איך באקום פון דעם התעוררות, וויל איך באקום פון דעם הויבע געפילן. באקום נישט קיין הויבע געפילן, זעץ דיך אראפ ס׳איז נארנישט, מ׳דארף עס האבן פאר׳ן טעיפ, מ׳דארף עס האבן פאר די פיקטשער׳ס וכדו׳, ביי די אלע ענינים איז דער כלל ׳כל המוסיף גורע׳.

און איך וויל יעצט דא אנזאגן פאר דער מסדר החופות דא אין קרית יואל, א חופה איז און ס׳זאל זיין אזוי ווי ס׳איז אמאל געווען, כ׳וויל נישט קיין שום נייע זאכן, וועג חתן כלה שטייגן אינטער די חופה זינגט מען נישט קיין ניגון, נישט פון דעם צדיק און נישט פון דעם צדיק, פון קיינעם נישט, וועג די כלה וועט ענדיגן ארום גיין דעם חתן ווי דער מנהג איז, זאל מען גיין תיכף צום קידושין, נישט קיין בדחנות, גארנישט, א חופה איז אזוי ווי ס׳איז געווען אמאל, כל המוסיף גורע.

כי יודע ה׳ דרך צדיקים, דער אויבערשטער האט ליב דעם דרך צדיקים, און ווי אזוי מ׳האט געזעהן אמאל אזוי דארף מען זיך וויייטער פירן און נישט אנדערש, נישט זיין קלוגער, און נישט זיין פרומער, און נישט זיין בעסער, אפילו נישט אויב ס׳דאכט זיך ס׳איז מער התעוררות, העכערע געפילן, נאר אזוי ווי א חתונה א חופה איז אמאל געווען אין אלע ענינים, אנגעהויבן פון קבלת פנים ביז נאך די מצוה טאנץ, און באמת די ריקודין של מצוה איז אויך א מנהג ישראל קודש, אבער נאר וועג ס׳איז אזוי ווי ס׳איז געווען אמאל, נישט צוליינג אייגענע ענינים, וויל איך ווייל אזוי אדער מיר דאכט זיך אזוי, אזוי ווי ס׳איז געווען אמאל אזוי דארף עס צו זיין, כי יודע ה׳ דרך צדיקים, דער אויבערשטער האט ליב דעם דרך צדיקים.

בלייבן אזוי אוּן זינגען חסידיש, אוּן טאמער פאר איינעם געפעלט דאס נישט, איז גארנישט געשעהן, מ׳דארף טוהן ווּאם ס׳איז ריכטיג, מ׳דארף צו וויסן ס׳איז פאר יעדן איינעם באשערט זיין פרנסה, אוּן קיינער וועט נישט קיין שאדן האבן.

אבער אין יעדן פאל, מ׳האט געפרעגט צי ס׳איז ווערד די כוחות ווּאם מ׳לייגט אריין, יא, ס׳איז זייער שטארק ווערד, די פארגאנגענע מאורעות האט עם שטארק געהויבן, אין אמעריקא זאגט מען ׳דאס שטעלט דעם טאן׳, דאס איז דאס, פשוט עם שטעלט דעם טאן, דארף מען זעהן ממשיך צו זיין אזוי.

דאס זעלבע איז מיט בעלי דרשנים, אז מ׳רעדט שוין פון דעם דארף מען וויסן אז דאס איז נישט נאר ביי בעלי מנגנים, די בעלי דרשנים האבן אויך געהאט אן אופן ווי אזוי מ׳האט גערעדט, אוּן ס׳איז געווארן היינט אז ס׳איז דא א נייער אופן ווי אזוי מ׳רעדט, ס׳איז אינגאנצן אן אנדערער אופן, אוּן די בעלי דרשנים טארן זיך אויך נישט ארּאפ לאזן. די בעלי דרשנים דארפן זיך אויך האלטן אויף א געהויבענעם אופן, אוּן זיך נישט מאדערעניזירן.

מ׳לעבט אין אמעריקא, אוּן אין אמעריקא איז יעדע זאך אזוי, יעדע זאך קען ווערן געהויבן, אוּן יעדע זאך קען ווערן ארּאפ געשלעפט, ביי יעדע זאך דארף מען זעהן זיך צו האלטן.

א׳ הנוכחים: א בעל דרשן דארף זיך פארקוקן, ער דארף עם לכתחילה אהערשטעלן אויף אזא אופן.

רבינו: אזוי ווי א בעל דרשן דארף זיך פארקוקן, א בעל מנגן דארף זיך אויך פארקוקן. מ׳זאל וויסן וועלכע ניגונים צו זינגען, אוּן אויף וועלכן מקום דאס צו זינגען, נישט אלע ניגונים פאסט אריין אין אלע מקומות. אזוי ווי נישט אלע דרשות פאסט אריין איבעראל, מ׳קען נישט זאגן אלע דרשות איבעראל, אוּן מ׳קען נישט אלעם זינגען איבעראל, אוּן מ׳דארף טאקע לייגן א דגוש אויף דעם.

דער זיידע ז״ל דער ייטב לב רעדט פון רבי ר׳ שמעלקא, דער רבי ר׳ שמעלקא איז געווען א גרויסער בעל דרשן אוּן א גרויסער בעל תפילה, שטייט אין ייטב פנים (מאמר שפת חיים דרוש י״ג) אז וועז דער רבי ר׳ שמעלקא האט געדאווענט פארן עמוד האט ער געזינגען ניגונים, ער האט אליינס נישט געווּאוסט וואספארא ניגונים ער זינגט, אזוי שרייבט ער, פון הימל האט מען אים אריין געגעבן ניגונים אין מויל, אוּן נאכ׳ן דאווענען האט ער אליינס נישט געווּאוסט פון די ניגונים ווּאם ער האט געזינגען, עפעס אזא בחינה פון שכינה מדברת מתוך גרונו. אזוי שטייט אין ייטב פנים, ער האט געזונגען ניגונים נפלאים ׳שלא שמעו אותם אוזן מעולם׳, אזוי שרייבט ער.[26]

א׳ הנוכחים: ביי די הכנסת ספר תורה האט מען זיך מער שעות פארגעקוקט ווי געזינגען, זיי האבן אריין געלייגט אסאך כוחות.

ר׳ עמרם: יעצט (ר״ח אייר) גרייט מען זיך שוין אויף ל״ג בעומר.

רבינו: ס׳איז טאקע אזוי, ל״ג בעומר איז טאקע א געהויבענע מאורע דא אין קרית יואל, אוּן ס׳איז א כבוד פאר רבי שמעון בר יוחאי, ס׳איז טאקע א כבוד פארן הייליגן תנא. אבער אז מ׳הייבט אהן צו זינגען אנדערע ניגונים ווערט דאס פארפראסטעוועט, אין הכי נמי, מ׳דארף אריין לייגן כוחות אין דעם.

אח״כ זימרו ניגון מארש ישן

ר׳ עמרם: דעם ניגון זינגט מען יום הקדוש ביי שחרית יעדעם יאר.

מ׳האט עם שוין געזינגען עטליכע מאל, אוּן מענטשן זענען געקומען זאגן אז זיי זענען געווען פארשלאפן ביים דאווענען, פונעם תענית, אוּן ס׳האט זיי דעמאלטס אויפגעווועקט, יום כיפור צופרי ביי דעם ניגון האבן זיי זיך אויפגעווועקט...

רבינו: דאס האט א חסידישן טעם, ס׳איז שיין, פון ווּאו קומט דער ניגון?

ר׳ שלמה הערש: ר׳ חיים דוד בלום האט געמאכט דעם ניגון.[27]

---

26 וז״ל שם: אז ישיר משה ובני ישראל וגו׳ ויאמרו לאמר אשירה לה׳. מה שכפל ויאמרו לאמר. אפשר לומר בו רמז למה ששמעתי מפי מוולה״ה שהגה״ק ר״ר שמעלקא זלה״ה כשהיה עומד בתפלה בשבתות וימים טובים ובפרט בימי נוראים בעת העבודה כשאמר וכך היה מונה אחת אחת ואחת וכו׳ וכדומה,, היה מכוון הכוונת והסודות בין תיבה לתיבה, ואז היה מאריך ומנגן נגונים וז״ל שם: אז ישיר משה ובני ישראל וגו׳ ויאמרו לאמר אשירה לה׳. מה שכפל ויאמרו לאמר. אפשר לומר בו רמז למה ששמעתי מפי מוולה״ה שהגה״ק ר״ר שמעלקא זלה״ה כשהיה עומד בתפלה בשבתות וימים טובים ובפרט בימי נוראים בעת העבודה כשאמר וכך היה מונה אחת אחת ואחת וכו׳ וכדומה חדשים פלאי פלאים אשר לא שמע אותן ולא שמעו אוזן אדם מעולם, והוא לא ידע כלל מה הוא מנגן ואיזה ניגון מנגן, כי היה שוטט במחשבתו דבוק בעולם העליון, והקול יוצא מפיו בניגונים נפלאים ערבים לשומעיהן ומקבליהן חכו ממתקים וכלו מחמדים, עד כאן דבריו. והמשכיל יבין אשר אין זה כי אם מתת אלקים הוא. וז״ש אז ישיר משה ובני ישראל וגו׳ ויאמרו לאמר, באמירה בעלמא בלא כוונה לנגן.

ר׳ יהושע: ער האט געמאכט אסאך ניגונים פאר״ן רבי״ן ז״ל אינדערהיים, עס איז דא די הקפה ניגון (משנת תשט״ז) וואס מ׳האט לעצטנס אפירגענומען, דער אלטער ניגון וואס מ׳האט צוריק אהנגעהויבן צו זינגען ביי די הקפות, דאס איז אויך זייַן ניגון, ס׳איז דא דריי ניגונים וואס ער האט געמאכט וואס ענדלט איינס צום צווייטן, און דאס איז איינס פון זיי.

א׳ הנוכחים: דער רבי האט מיטגעהאלטן טישן אין וויזניץ ביים אמרי חיים?

רבינו: יא, עפעס בין איך געווען, ביים אמרי חיים און ביי מיין שוועך, ביי ביידע.

א׳ החבורה: ס׳איז געווען ביז שפעט, ביז פארטאג׳ס?

רבינו: אין מיינע צייטן האט ער שוין נישט געפירט אזעלכע לאנגע טישן, ער איז שוין געווען שוואך.

א׳ החבורה: נאר די פרייטאג צונאכט׳ס טישן, אדער די יו״ט טישן אויך, דער רבי איז אמאל געווען ביי א יו״ט טיש?

רבינו: יא, אבער ס׳איז נישט געווען קיין לאנגע טישן.

ר׳ יהושע: דער ישועות משה האט שוין דעמאלטס איבער געגומען נאכ׳ן בענטשן פרייטאג צונאכט׳ס.

רבינו: יא, ער (האמרי חיים ז״ל) האט שוין נישט געהאט קיין כח.

ר׳ עמרם: מיין טאטע איז געווען ביי די טישן דארטן, דער נעילת החג טיש האט געדויערט זיבן שעה. אין זיינע צייטן, מ׳האט געזינגען און געזינגען און געזינגען. ער האט געקענט הערן ערגעץ אינמיטן ביהמ״ד אויב איינער זינגט נישט ריכטיג דעם ניגון, פלעגט ער אפשטעלן און פאררעכטן.

ר׳ יהושע: דער רבי ז״ל פלעגט פארציילן אז ביים פלאנטשער רב פלעגט דויערן א טיש זייער לאנג, אזוי ווי אין ראפשיץ, מ׳האט געזינגען אסאך, כ׳מיין צוזאגן אז דער רבי האט אויך געוואוסט, אז ס׳איז געווען מקומות וואס ס׳איז אזוי געווען, דער רבי האט געזאגט אמאל פאר ר׳ יקותיאל הערש [ווערצבערגער ז״ל] (מזקני החסידים ומראשי המשוררים אצל רבותיה״ק ז״ל) ווען מ׳האט געזינגען פאר די ימים נוראים, האט דער רבי געזאגט, דאס איז א גוטער ׳טיש ניגון׳.

רבינו: דער טאטע ז״ל האט געזאגט אז ווען דער פעטער ז״ל האט געפירט אין קראלי, ער איז געווען דארט ביים פעטער אויף די צווייטע טעג יו״ט, שמחת תורה האט ער געפירט נעילת החג שעות ארוכות, מ׳האט אסאך געזינגען, און ער האט אפאר מאל געזאגט תורה, און מ׳האט וויטער געזינגען, ביז זייער שפעט.

א׳ הנוכחים: תרצ״ב ווען דער רבי איז צוריק געקומען פון ארץ ישראל, איז ער נאך געווען רב אין קראלי, דעמאלטס האט ער געברענגט פון ארץ ישראל צוויי ניגונים, דעם קדיש [תתקבל] ניגון, און די זיבעטע הקפה ניגון.

ר׳ יקותיאל הערש [ווערצבערגער] האט מיר פארציילט אז ער איז דעמאלטס געווען א בחור, זיין טאטע (הרה״ח רבי יוסף לייב ז״ל השו״ב) איז געווען שוחט אין קראלי, און ער האט געדאווענט פארן עמוד אין קראלי אין די שטאטישע שוהל, איז זיין טאטע פלעגט מלקט צו זיין אלע ניגונים וואס מ׳האט געשיקט אויף די הייליגע טעג, דער האט געשיקט, יענער האט געשיקט, ער האט געהזרט די ניגונים מיטן רבין פאר די הייליגע טעג, און ער האט מסדר געווען די משוררים פארן רבין, אבער ביים דאווענען איז ער נישט געווען, דאס זינגן בשעת׳ן דאווענען האט א צווייטער געפירט, ווייל ער האט געדאווענט פארן עמוד ימים נוראים אין די שטאטישע שוהל, און יענעם יאר האט ער נישט געקענט גיין לערנען מיטן רבי׳ן די ניגונים, ווייל ס׳איז שוין געווען שפעט, דער רבי איז אהיים געקומען אינמיטן די סליחות טעג, און ער האט שוין געזשחט׳ן פאר די שטאט, איז ער געווען פארנומען, האט ער געשיקט דעם זון, ר׳ יקותיאל הערש אלם בחור, ער זאל גיין, זאגט ער, דער רבי האט געזח׳חזר׳ט די ניגונים און געזח׳חזר׳ט דעם פאל יענעם פאל, און דאס וועט מען זינגן אזוי און דאס וועט מען זינגן אזוי, איבערגעגאנגן אלעם, ער האט אלעם איבער געזח׳חזר׳ט, דאס האט געדויערט א לאנגע צייט. ווען ער האט געענדיגט, האט ער אים געזאגט, דו האסט אזוי שווער געארבעט, יעצט וועל

---

27 ה״ה החסיד המפורסם רבי חיים דוד בלום ז״ל מעיר קשאנוב, שהיה מחסידי באבוב והיה בעל מנגן נפלא, ושלח הרבה ניגונים לרבינו הדברי יואל ז״ל, ואחד מן הניגונים שלו הוא הניגון המפורסם שהיה רביה״ק מזמר בליל שב״ק על ״אזמר בשבחין״.

ובשיחת קודש בעת ניחום אבלים של כ״ק מרן רבינו שליט״א בבית הרב החסיד ר׳ משה יוסף בלום שליט״א לרפו״ש סיפר בנו הרה״ג ר׳ מרדכי ברוך שליט״א כדלהלן: ״מיין זיידע ר׳ חיים דוד בלום איז געווען א גרויסער בעל מנגן, האט ער געשריבן נאטן צום סאטמאר רב נאך אינדערהיים אין סאטמאר, און ר׳ פייבוש אשכנזי האט געקענט ליינען נאטן, האט ער גענליינט די נאטן, וועט מיין טאטע (הרה״ח ר׳ משה יוסף לרפו״ש) איז געקומען קיין אמעריקא, און ער איז דאס ערשטע מאל געגאנגען צום סאטמאר רב, און מ׳האט אים פארגעשטעלט אז ער איז ר׳ חיים דוד ס׳ זוהן, האט דער רבי געזאגט ׳גלייבט מיר אז אייער טאטע ווען ער האט געשיקט די נאטן האט ער אריינגעבראכט א שמחה אין בית המדרש, און אין די שטוב׳, מ׳האט זייער האאה געדאט פון זיינע ניגונים, דער סאטמאר רב האט אים שטארק מקרב געווען״.

איך דיך אויסלערנען עפעס, האט ער אים דעמאלטס אויסגעלערנט די צוויי ניגונים, וואס ער האט אהיים געברענגט פון ארץ ישראל, אויף קדיש און די זיבעטע הקפה ניגון.

ר' שלמה הערש: עס איז פונקט היינט די יארצייט פון ר' יקותיאל הערש, פארדעם איז ר' יודל (בנו) נישט געקומען.

ר' יהושע: יא, דאהי איז אויך אזוי געווען, ער האט געזונגן פארן רבין די ניגונים פאר די ימים טובים, אבער דאהי האט דער רבי נישט ג'חזר'ט די ניגונים, נאר דער רבי האט פון אים אויסגעהערט די ניגונים וואס מ'גייט זינגען, און ער האט עס געקענט, ער האט זייער שנעל אויפגעכאפט א ניגון, ער פלעגט סוכות אליינס אנהייבן ביי הלל די נייע ניגונים.

א' החבורה: ער האט געברענגט פון פלאנטש עפעס ניגונים?

רבינו: ס'דא תנועות וואס ער פלעגט אסאך זינגען וואס קומט פון פלאנטשער ניגונים, אזוי האט מען געזאגט.[28]

א' הנוכחים: זיי זאגן אז דער קדיש ניגון איז א חלק פון 'כל מקדש' אין פלאנטש, די צווייטע העלפט, אויף 'משוך חסדך' האט מען געזינגען דעם ניגון וואס מ'זינגט ביי אונז אויף קדיש תתקבל נאכ'ן דאוונען. דאס איז ארגינעל א דזשיקובער ניגון, מ'האט עס געזינגען אין פלאנטש אויף די צווייטע העלפט פון 'כל מקדש'.

ר' יהושע: דער רבי האט דאס געהערט אין ארץ ישראל, אבער דער מקור איז פון דארט, פון ראזוואדוב, דזשיקוב.

וזימרו זמר על 'מה אשיב' לכבוד ר"ח

א' החבורה: מ'האט געהאט געריעדט פריער וועגן ניגונים אויף וועריטער, צו מאכן ניגונים אויף פסוקים איז נישט קיין שאלה להלכה, אלין עשאוני בניך ככנור?

רבינו: אויף שיר השירים שטייט אזוי (סנהדרין קא.) ווייל דאס איז זייער היילוג, שיר השירים איז דאך קודש קדשים.[29]

א' החבורה: למעשה זינגט מען ניגונים אויף שיר השירים אויך.

עס איז דא א ראזוואדובער תנועה אויף שיר השירים, איין תנועה...

רבינו: דאס וועגדט זיך אויך ווי אזוי מ'מאכט דאס, די פוסקים רעדן דערוועגן, דער שדה חמד (אסיפת דינים מערכת ז' אות יב) און אנדערע, אויב מאכט מען עס אויף נגינה טאר מען טאקע נישט, אבער טאמער מאכט מען דאס אויף א שיר ושבח פארן אויבערשטן איז עפעס אנדערש.[30]

ל"ג בעומר ביים פעטער ז"ל פלעגט מען זינגען 'צמאה', דאס איז דאך אויך א פסוק אין תהלים.[31]

28

בכל שנה היו באים על חג השבועות למרן רביה"ק ז"ל שני זקני חסידי פלאנטש האחים החשובים הרה"ג ר' דוד קאהן והרה"ח ר' משה קאהן, ורבינו כיבדם בזמירות בכל שנה, ר' משה היה לו חזקה לזמר "אהבה רבה" אצל השולחן בניגון שזימרו בפלאנטש בהתלהבות וגעגועים, ומרן רבינו ז"ל היה לו הנאה מזה. - גם בשנותיו האחרונות של מרן רבינו ז"ל המשיכו המשמשים והמקורבים לשיר בבית רבינו ז"ל ניגון זה בעת הסעודה, ורבינו ז"ל אמר בקורת רוח "דער שווער ז"ל האט דאס געזינגען". [וכן המשיכו לשיר ניגון זה אצל כ"ק מרן רבינו הברך משה ז"ל, ולהבחל"ח אצל כ"ק מרן רבינו שליט"א] - וביום ב' דחג השבועות נתכבד כמה פעמים הרה"ג ר' דוד בפיוט "אתה נגלית", וזימר ג"כ ניגון שזימרו בפלאנטש על "מה ידידות", ניגון ידוע גם היום. כמו כן התנועה שהיה מרן רביה"ק ז"ל מזמר לפעמים באמצע אמירת הד"ת, הוא ג"כ תנועה שמקורה מפלאנטש.

29

עיי' בשו"ת משנת יוסף (ח"ו סי' ק"ה) שמלקט ומברר מד' הפוסקים שבשיר השירים יש קפידא מיוחדת מפני הקדושה הנוראה שבה, וגם מפני שפסוקיה נתלבשו בתוארי איש ואשה, לכן הקפיד הזוה"ק (פר' תרומה דף קמד) מאוד וכ': תנינן כל מאן דאפיק פסוק דשה"ש ואומרו בבית המשתה, אורייתא חגירת שק וכו' עבדו לי בניך שחוק שחוק בבי משתיא, ואם עושה שיר משה"ש בבית המשתה ה"ז כאילו מגשם רח"ל דברים רוחניים עליונים שנאמרו בלשון איש ואשה ללמדנו שאין לנו מצוות גשמיות אלא הכל רוחניות בקדושה לשם שמים, וכן משמע בפי' המשניות להרמב"ם (פ"א משנה ט"ז).

30

עיי' לעיל ד' השדי חמד ושאר פוסקים שרק דרך צחוק אסור, אבל בדרך שמחה מותר, עיי"ש.

31

בס' זכר צדיק לברכה (ח"ב אות תתק"כ) כ' כדלהלן: "ווי עס איז באקאנט, איז געווען דער מנהג ביים רבי'נס טיש ביי ל"ג בעומר סעודה, נאכדעם ווי מ'האט געהאט געענדיגט זינגען "בר יוחאי", "ואמרתם כה לחי", און "אמר רבי עקיבא", פלעגט מען אויך זינגען דעם זמר "צמאה לך נפשי" (תהלים מב, ג), מ'פלעגט דאס זינגען עטליכע מאל איינמאל און נאכאמאל מיט גרויס התעוררות, מ'פלעגט אויך אפט מאל צו זעהן ווי עס רינען טרערן פון רבי'נס אויגן בשעת מ'האט געזינגען דעם ניגון.

איז מערקווירדיג צו פארצייכענען א מקור דערויף, פון ספה"ק עבודת ישראל פונעם היליגן קאושניצער מגיד זי"ע, וואס ער שרייבט אין די ליקוטים אין נאמען פון זיין רבי'ן דער היליגער רבי ר' בער זי"ע, אז די אלע טעג פון ספירה האפן מיר און מ'קוקט שוין ארויס אויפן טאג פון ל"ג בעומר, וואס אין דעם טאג איז זיך מתגבר מדת הרחמים, און ער איז מאריך עפ"י קבלה, אז דער פסוק האט א שייכות צו ל"ג בעומר.

דער עבודת ישראל איז מוסיף צו די וועריטער פון היליגן רבי ר' בער זי"ע, אז אזוי ווי דער פסוק שטייט דאך אין קאפיטל מ"ב אין תהלים, האט עס נאך מער שייכות צו די ימי הספירה, אזוי ווי די תפילה פון "אנא בכח" וואס מ'זאגט ביי ספירה ציילן, האט צוויי און פערציג וועריטער, און ביידע האבן אין שייכות. [אויך זאגט מען נאך (בית אהרן ללל"ג בעומר) צמאה לך נפשי כמה לך בשר", דאס ווארט בשר"י איז נוטריקון ר' שמעון בן יוחאי.

א׳ החבורה: לעצטנס זינגט מען ניגונים אויף אלע מיני ווערטער, ס׳איז דא א ניגון לעצטנס וואס מ׳זינגט ביי התונות אויף ״מינא ושמאלא וביניהו כלה בקישוטין אזלא ומאנין ולבושין יחבק לה בעלה וביסודא דילה״, מ׳זינגט דאס ביי התונות.

רבינו: דאס איז הייליגע ווערטער, און טאמער מאכט מען דאס פראסט, איז א רחמנות דערויף, ס׳איז א בושה, מ׳נעמט דעם אר״י הקדוש׳ס ווערטער און מ׳פארפראסטעוועט דאס.

א׳ החבורה: ס׳איז עפעס א ספרד׳ישער ניגון, אויף זייער אקצענט, אויף זייער הברה. אבער ווער ס׳דארף עס זינגען דא זינגט מען דאס אויפן היימישן אקצענט.

רבינו: דאס איז צי הויכע זאכן אז מ׳זאל דאס סתם אזוי זינגען.

דאס איז דאך דער פשט פון די גמרא דארט, אויף שיר השירים, אז מ׳מאכט ניגונים אויף די פסוקים, עשאוני ככנור... שארפע לשונות דארט.

א׳ החבורה: ביי די ספרדישע זינגן זיי אסאך אזוי.

רבינו: ס׳איז פראסט, מ׳איז עם מגשם, עם רעדט זיך פון הויכע ענינים, די פיוטים.

א׳ הנוכחים: מ׳זאגט אז ביי די פריער׳דיגע צדיקים האבן זיי געזעהן אלע עבירות וואס דער בעל מנגן האט געטוהן.[32]

רבינו: זיי האבן געזעהן אויף א מענטש אהן זינגען אויך.

ר׳ יהושע: מ׳פארציילט אזוי אז צדיקים האבן געשפירט אויף די פידל, אויף די כלי. מיט וואס זיי האבן געזינגען...

רבינו: הייבט ווען מ׳קוקט אן די אלע זינגער׳ס, זיי דארפן נישט האבן די צדיקים זאלן זעהן די אלע עבירות, מ׳הערט ווי אזוי זיי זינגען זעהט מען שוין אלעס.

א׳ החבורה: חזנים ביים דאוונען איז געווען?

רבינו: חזנים זענען געווען אין די שטאטישע שוהל, דארט האט געזינגען א חזן נישט אין בית המדרש, אין שוהל האבן געדאוונט פראסטע מענטשן און זיי האבן געהאט א חזן.[33] אין סיגוט איז אויך געווען א חזן, מ׳האט דארט אויפגענומען א חזן, און ווען ער איז אוועק געגאנגען האט מען געטומען א נייעם חזן.

ר׳ יאסעלע רוזנבלאט האט קאנדיטירט אלץ חזן אין סיגוט, און זיין קאנדידאטור איז אדורך געפאלן, ער איז נישט געפעלן פאר די בעלי בתים דארט, מ׳האט געמאכט א פראבע, און ער איז אדורך געפאלן ביי די פראבע, דעמאלטס האט מען אים אויפגענומען אין מונקאטש, אין סיגוט האט מען אים נישט געוואלט, ער האט נישט געטויגט... ׳אזוי האבן זיי געהאלטן׳, האט מען אים אויפגענומען אין מונקאטש.

א׳ החבורה: די רבי׳ם האבן הנאה געהאט פון די חזנים?

רבינו: ניין, און זיי האבן נישט געהערט די חזנים.[34]

ומעניין לענין יש לציין מה שמובא שם בס׳ הנ״ל (ח״ב אות תתקי״ט), בשם הרה״ח ר׳ יקותיאל הערש ווערצבערגער סיפור נפלא מה שראה במו עיניו ישועה אצל מרן רביה״ק זי״ע בזכות הניגון לכבוד התנא האלקי רשב״י זי״ע, וז״ל שם:

ל״ג בעומר שנת תשי״ג האט הרה״ח ר׳ יקותיאל הערש ווערצבערגער מזכיר געווען זיין שוועסטער ע״ה (אשת הרה״ח ר׳ יצחק לעווי בזיוו״ר) וועלכע איז דעמאלטס שטארק נישט געזונט געווען.

שפעטער ביי די סעודת ל״ג בעומר טיש, ווען מ׳האט שוין געהאט געענדיגט זינגען די ניגונים ״בר יוחאי״, ״ואמרתם כה לחי״, און ״צמאה לך נפשי״, וכו׳, האט דער רבי זי״ע מכבוד געווען ר׳ יקותיאל הערש׳ן ער זאל זינגען דעם שיר ״בר יוחאי״ מיט דעם ניגון וואס מ׳פלעגט זינגען ביים קדושת יו״ט, [דאס איז דער ניגון וואס מ׳פלעגט זינגען ביים רבי׳ן זי״ע יעדן יו״ט צווישן מנחה און מעריב אויף די תפילה ״מלך רחמן רחם עלינו״].

ווען עס איז געקומען צום הויכן פאל, האט ר׳ יקותיאל הערש נישט געדענקט דעם פאל, און בשעת מעשה ביים טיש האט דער רבי זי״ע אים אויסגעלערנט דעם הויכן פאל.

ר׳ יקותיאל הערש דערציילט אז דעמאלטס דורך דעם ניגון וואס דער רבי האט אים געהייסן זינגען און אים אויסגעלערנט דעם הויכן פאל, האט זי דעמאלטס געהאט א גרויסע ישועה.

[לעצטנס איז אפיר געקומען דער טעיפ פון יענע ל״ג בעומר סעודה, וואו מ׳הערט ווי אזוי דער רבי זי״ע זינגט דעם חרוז בר יוחאי למקום אבני שיש וכו׳].

---

32 עיי׳ בס׳ דברי ישראל (כללי אורייתא) שמביא שכן היה אצל זקינו הק׳ מקאזמיר ששמע אדם מגושם מנגן, ואמר שהוא מגולל ומפרט עתה כל חטאיו.

33 עיין בס׳ השיחות להריי״צ מליבאוויטש (שנת תש״ד) שהרה״ק המהר״ש ז״ל אמר שיש שלשה מיני ניגונים, ניגון חזנים - על אודות ניגונים אלו אין אנו מדברים כלל, ניגון של תפילה – בא מתוך כוונה, ניגון חסידי – יוצר את הכוונה.

34 ויש להעתיק דברי הרה״ק מצאנז ז״ל בתשו׳ דברי חיים (ח״ב סי׳ י״ח) שכתב תוכחת מגולה לא׳ מראשי קהילה אחת שנמנו וגמרו למנות חזן, וז״ל ק: ....ונפלאתי מאוד מה זה עולה על לבבם הלא הרבה יגעו אבותינו עדי הסירו את המספחת הזאת מבני ישראל, ותהלה לאל בקהל חסידים לא נמצאו מתפללים בהכנת שיר וזמר נעים כבבתי טרטיאות, רק בוחרין באדם כשר השופך לבו נגד ה׳ בתפילה... ואיך עתה נהפך לבבם להביא פסל לבית אלוקינו... עיי״ש שמאריך בדברים כדרבונות, ולבסוף כתב

דער זיידע (מרן העצי חיים) ז"ל האט געדאוועט אין ביהמ"ד, און די חזנים האבן געדאוועט אין שטאטישן שוהל.

דער טאטע ז"ל האט אמאל פארציילט, אז ס'איז געקומען די חזנים זיי האבן געדאוועט אין שוהל, און דער זיידע ז"ל איז דאך געגאנגען יעדן שבת מברכין אין שוהל, מוסף האט געדאוועט דער חזן פארן עמוד.

ס'איז געווען מ'האט אמאל אויפגענומען א חזן דארט, איז ער געקומען פרעגן וואם דער רב האט אים אהנצוזאגן בנוגע זיין פאסטן, האט דער זיידע געזאגט אז ער וויל אים אנזאגן אפאר זאכן, ער זאל עסן מיט א גאפל, און ער זאל זיין א ווארט'ס מענטש. ער איז געווען אזוי איבערראשט, האט ער געפרעגט, רבי, כ'בין נישט קיין ציווילזירטע מענטש?. האט אים דער זיידע געזאגט: דו זאלסט עסן מיט א גאפל, און נישט דאוועגען מיט א גאפל (כלי שההזנים משתמשים בהם לכוון על דקדוק הקול והנגינה)..., און דו זאלסט זיין א ווארט'ס מענטש, ווען דו זאגסט א ווארט זאל עס זיין א ווארט, נישט איבער'חזר'ן..., און ער האט אים געזאגט אז ער זאל דאוועגען מיטן טלית אויפן קאפ.

און דער זיידע ז"ל איז אמאל געווען אין שוהל, און דער חזן האט געדאוועט פארן עמוד, און ביי כתר האט ער אראפ געגומען דעם טלית פון קאפ, ער זאל זיך גוט הערן אזוי, וויל ביי כתר האט ער זיך געגארנגלט אזוי, דער זיידע האט דאס באמערקט און ער האט א שריי געטוהן: 'שייגאץ, כ'האב דיר געזאגט דו זאלסט דאוועגען מיטן טלית אויפן קאפ!'... [35] ער איז געווארן איגנאנצן מבולבל..., און האט שנעל מסיים געווען...

ר' יהושע: מיטן חזנות פלעגן זיי אזוי איבערזאגן ווערטער ביים דאוועגען.

רבינו: יא, און דער זיידע האט דאס נישט געוואלט, ער האט זיך געשטעלט אויף דעם, האט ער געזאגט ער זאל זיין א ווארט'ס מענטש, און נישט איבערזאגן.

ס'איז דא אין מהר"ם שיק א תשובה (או"ח סי' ל"א) וועגן איבער זאגן ווערטער ביים דאוועגען, ער איז אויך מחמיר אויף דעם. [36]

...ותרתי בלבי למה עלתה לו זאת למע"כ, ואולי כי כביר לא ראה פני אדם ירא ה' גדול הדור... ולזה באתי להעיר לבבו שיזכור נא ימים הראשונים אשר היה מקבל פני הצדיקים....

35

עי' באר היטב (או"ח סי' ה' ס"ק ג') משו"כ בשם הרדב"ז (מ"א סי' קצ"ו) דצריך לכסות ראשו בטלית מתחלת התפלה עד סופה כדי שיתפלל באימה, עיי"ש. [דבר זה נאמר לכל אדם, וק"ו לבעל תפילה, וק"ו בתפילת כתר].

36

עיי' שו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' ל"א) שמברר האיסור ע"פ ד' הגמ' בר"ה (כ"ח ע"ב) שכהן שעלה לדוכן ואמר להוסיף ברכה עובר משום בל תוסיף, ולדעת התוס' שם (ד"ה מנא) יש לחוש גם בתיקון חז"ל, ואף שחלק הראב"ד על הרמב"ם (פ"ב מהל' ממרים ה"ט) שאיסור בל תוסיף חל דוקא בדאורייתא ולא בגזירת חכמים, וגם קיי"ל בברכות (ל"ג ע"ב) האומר שמע שמע משתתקים אותו משום שתי רשויות, ולא משום בל תוסיף, ומצינו בתוס' ר"ה (ט"ו ע"ב ד"ה ותוקעים) שלא שייך בל תוסיף בעשיית מצוה אחת פעמיים. מיהו מראשונים משמע שאסור להוסיף על נוסח חז"ל, כי כל התפלות הן במדה ומספר, ולכן אף שאין בזה משום בל תוסיף מה"ת, מ"מ אסור משום בל תוסיף דרבנן, ובמנחת חינוך (מצוה תנ"ד) הביא ראי' לשיטת הרמב"ם מש"ס סנהדרין (כ"ט ע"א) מנין שכל המוסיף גורע שנאמר אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו, וברש"י על ידי זה נכשלה, ולהרמב"ם ניחא שאדם עשה שלא כדין במה שהוסיף, שאילו הי' אומר לה שזה רק סייג ולא מפי השי"ת לא נכשלה, אבל לראב"ד לא עשה עבירה כי לשיטתו רשאי לומר על דרבנן תורה.

ועוד הביא מהר"ם שיק טעם שספרת מודים מודים משתקים אותו שייכת גם בשאר דברים שאין פיו ולבו שוים, שנראה מעיקרא לא התפלל בכוונה ועתה מתפלל בכוונה, ועוד טעם שיש בזה משום הפסק כמבואר בשו"ע או"ח (סי' ק"ד ס"ה) אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, ועוד טעם לפמ"ש הט"ז או"ח (סי' תק"ס סק"ה) שאותם המזמרים קדיש וקדושה, עליהם אמרו ז"ל בסנהדרין (ק"א ע"א) שהתורה חוגרת שק ואומרת לפני הקב"ה רבש"ע עשאוני בניך ככנור כו' ומורידים בקודש, ועוד טעם אם יאמר איזה בקשה לפני מלך בשר ודם ויכפיל וישלש התיבות מי ישמע לקולו ובקשתו, ק"ו לפני ממ"ה הקב"ה אינו ראוי לעשות כן.

ונעתיק כאן מתוך שיחת קודש של כ"ק מרן רבינו שליט"א עם הגה"צ רב דקהילתינו מאנטשעסטער שליט"א, יום ה' שופטים תשע"ח:

רב דקהילתינו מאנטשעסטער: ס'איז דא א מעשה וואס מיין זיידע (מראחוב זצ"ל) פלעגט זייער הנאה האבן, מיין זיידע איז דאך געווען א איידעם ביים מארגערעטענער רב, אן אשכנז'ישער רב, און מיין שוויגער איז א איניקל פון רבי פינחס חיים, דער ראזלער רב, ער האט אויך א שטיק צייט געוואוינט אין מארגערעטן, און ער פלעגט איבער זאגן ראש השנה 'הבן יקיר לי אפרים' זיבן מאל, מ'האט עס אמאל פארציילט פארן רב, האט דער מארגערעטענער זיידע געזאגט, דאס הייסט דאך א הפסק, ס'איז דא א תשובה אין מהר"ם שיק אז מ'זאל נישט איבער זאגן ווערטער ביים דאוועגען, דער מהר"ם שיק איז דארט מאריך אז ס'הייסט א מוסיף על מטבע שטבעו חכמים, ער איז זייער נישט צופרידן פון דעם. האט ער געזאגט אז אזוי ווי איך וועל זיך טרעפן מיט אים וועל איך אים עס זאגן, ווען ער האט זיך געטראפן מיט אים האט ער געזאגט 'ראזלער רב, איך הער אז איר רעדט אויס ביים דאוועגען...', זאגט ער 'איך רעד?', זאגט ער 'א איר זאגט דאך הבן יקיר לי אפרים זיבן מאל, זאגט ער 'איך זאג הבן יקיר לי אפרים מער ווי איין מאל?, כ'האב קיינמאל נישט געוואוסט!', זאגט ער 'אויב איר האט נישט געוואוסט מעגט איר זאגן'. מיין זיידע האט זייער הנאה געהאט ווען מ'האט אים עס פארציילט, אז דער שוויגער האט עס מקבל געווען.

הגרמ"ד: כ'האב געהערט פון ר' ליפא לעפקאוויטש, ער האט געוואוינט אין מארגערעטן אכט יאר, און ער פלעגט צו דאוועגען ביים זיידן רבי פינחס חיים, האט ער פארציילט אז ער האט אליין געהערט ווי אזוי דער

עם איז געווען אמאל אזוי, זעהט אויס די חזנים האבן זיך געטוישט, אדער איז ער געגאנגען אין א גרעסערע שטאט, ר' יאסעלע רוזנבלאט איז געווען אפאר יאר אין מונקאטש, און נאכדעם איז ער אוועק געגאנגען, ער איז געגאנגען קיין פרעשבורג, ווייל פרעשבורג האט בעסער באצאלט ווי מונקאטש, איז ער געגאנגען פון מונקאטש קיין פרעשבורג. עכ"פ איז געווען א חזן, ס'איז געקומען יעדע וואך חזנים אויף פראבע, ביז קהל אין סיגוט האט באשלאסן וועמען מ'נעמט אויף, בקיצור, מ'האט איינעם אויפגענומען פאר חזן, און נאכדעם איז ער געקומען צום רב, אזוי האט זיך געפאסט, איז ער געקומען צום רב, האט אים דער רב געזאגט, כ'האב געווואוסט אז מ'וועט 'דיך' אויפנעמען, האט ער געפרעגט, פון וואו האט דער רב געווואוסט אז מ'וועט מיך נעמען? דער רב האט אזוי הנאה געהאט וועז ער האט געהערט אז איך דאוועז אזוי גוט?, האט ער געזאגט: 'עה, פון אלע חזנים וואס זענען דא געווען האב איך געזעהן אז דו ביסט דער קלענסטער צדיק, האב איך פארשטאנען אז מ'וועט דיך אויפנעמען...'

א' הנוכחים: די שוהל אידן זענען געווען שוואכערע אידן.

רבינו: יא, די פשוטע אידן האבן דארט געדאוועט.

דער קול ארי' איז געווען רב אין בערגסאז, און איז אוועק פון בערעגסאז, און איז צוריק געגאנגען קיין מאד, וויל ער האט געהאט צוטוהן מיט א חזן וואס ער האט נישט געוואלט ער זאל דאוועגען פאר"ן עמוד.[37]

דער קול אריה האט געזאגט דעמאלטס א ווערטל, ער האט געהאט צוטוהן מיט די פראסטע מענטשן, די שוסטער"ס און די שניידער"ס, זיי האבן איינגעפירט אז מ'דארף האבן א חזן אין די שוהל, האט ער געזאגט, אז די אידן זענען געווען אין מדבר, און מ'זעהט אז זיי האבן זיך אפגערעדט אויף דעם און אויף דעם, זיי האבן אלעם געוואלט, מ'זעהט אבער נישט אז מ'זאל בעטן א חזן..... נאר זיי האבן נישט געדארפט א חזן, ווייל אין מדבר איז געווען 'שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה' (דברים ח, ד), איז דאך נישט געווען קיין שוסטער"ס און קיין שניידער"ס, האבן זיי נישט געדארפט קיין חזן.

ר' יהושע: דער קדושת יו"ט האט נישט געוואלט אז די שוהטים זאלן זיין חזנים.

זיידע האט איבער געזאגט 'הבן יקיר לי אפרים' כ'וויס וויפיל מאל, ס'איז געווען איינס און אנדערן מיטן גאנצן נוסח נאכאמאל און נאכאמאל, איינמאל האט ער אליין געהערט ווי ער זאגט 'הבן יקיר לי אפרים' דאס מיינט מען דאך משיח בן יוסף', אזוי האט ער געזאגט אינמיטן די שמונה עשרה, ער איז דאך געווען בעל תפילה, ער האט עס אליין געהערט.

א' הנוכחים: כ'האב געהערט אז דער שינאווער רב פלעגט צו זאגן ביי קידוש 'ושבת קדשך', פלעגט ער זאגט 'ושבת קדשך' צוויי מאל.

רב דקהילתינו מאנטשעסטער: אין סיגוט האט מען נישט איבער געזאגט ווערטער. ס'איז געווען איינצעלע מקומות ווי דער רבי ז"ל האט איבער געזאגט.

רבינו: 'בנפשו יביא לחמו' האט ער איבער געזאגט צוויי מאל 'יביא'.

רב דקהילתינו מאנטשעסטער: איך האב איינמאל געהערט ווי דער רבי ז"ל האט איבער געזאגט - דאס איז שוין געווען שוואכערהייט, דאס לעצטע יאר וואס איך בין דאהי געווען, ס'איז געווען תשל"ב - האט דער רבי געזאגט 'מלך חפץ בחיים' ער האט איבער געזאגט 'חפץ' צוויי מאל, 'מלך חפץ חפץ בחיים', שוואכערהייט איז אפשר נישט קיין ראיה".

37 עיין בס' תולדות קול אריה שכשכיהן האגון בעל הקול ארי' זצ"ל ברבנות עיר בערעגסאז, כידוע נתהוה כל העיר כמרקחה היות שאנשים ריקים ופוחזים החליטו להביא לשם חזן א', אשר כידוע הבאת חזן לבית המדרש היה אצל חסידים וירא"ה' דבר מתועב ומשוקץ, ובפרט שרוב החזנים היו קלי דעת.

והגאון בעל הקול אריה יצא ללחום נגדו במלחמת חרמה וטען שהאיש הלזה הוא טמא ומטמא ואסור לעבור כלל לפני התיבה, אמנם החטאים האלו בנפשותם שעמדו בראש הנהלת הקהילה אטמו אזניהם משמוע והביאו את השקץ בהיכל ה' לירד לפני התיבה על נגד רצונו של הקול ארי', ולא זו בלבד אלא וישטמוהו ורובו בעלי חיצים ורצו להביא דיין חדש שיפסוק בתוככי הקהילה מבלי רשותו ונגד דעתו, והכל רק כדי להצר צעדיו של הגה"ק הנ"ל, והמחלוקת נתלקחה עד לב השמים, והגה"ק סבל הרבה רדיפות מהאנשים ההמוניים, עד שהיה צריך לברוח מן העיר וחזר לעיר העדיעליך-מאדע ושם נתקבל לרב.

והגה"ק התרה אז בראשי הקהילה שאם לא יאבו לשמוע בקולו וימנו את החזן הלז יצטרכו אה"כ ללבן את המקום שהוא עומד שם (מעז ועט דארפן גליהן דאס פלאץ ווי דער חזן וועט שטיין), אמנם כאמור לא אבו לשמוע בקולו, ואכן קללת חכם נתקיימה ופרצה שריפה ל"ע וכל הבית המדרש נהפכה למאכולת אש, ולבסוף נתדרדר החזן עד הדיוטא התחתונה ונפל לשכרות רח"ל עד שמצאוהו מתגולל באשפה ונעשה בעל עגלה בחרפה גדולה.

ואז בשעת המחלוקת בבערעגסאז עמדו הרה"ק הייטב לב ז"ל והגאון המהר"ם שיק ז"ל לצידו של הקול אריה ולהגן על כבודו, ועיין בתשו' מהר"ם שיק (סי' ש"ג) שכותב למרן הייטב לב שיאזור כגבור חלציו ללחום בעד כבודו של הגאון הקול ארי' וז"ל: וכל ת"ח המכירים את הרב הגדול הגאון המובהק מו"ה אברהם יהודא הכהן נ"י העידו שהוא ת"ח וגאון גדול ומופלג בדורו, וא"כ המורה ללא רשותו וקובע בית המדרש ללא רשותו בפ"ע, הוא כחולק על השכינה ואסור לשמוע הוראתו, והוראתו אסורה וכו' עיי"ש.

וגם הגאון בעל הקיצור שו"ע זצ"ל והגאון רצ"ה אורנשטיין זצ"ל יצאו ללחום מלחמת ה' למען כבודו של הקול אריה ואסרו הוראת הדיין שבא נגד רצונו של הגה"ק הקול אריה, ועיי' בתשו' אבני צדק שיצא להגן על כבודו של הגאון בחרב ובחנית.

רבינו: אין די קליינע שטעטלעך זענען די שוחטים געווען חזנים, און ווען מ׳האט געזוכט א שוחט האט מען געלייגט מער דגוש וואספארא חזן ער איז, ווי וואספארא שוחט ער איז, האט דער קדושת יו״ט נישט געגליכן אז די שוחטים זאלן זיין חזנים.

א׳ הנוכחים: דער שם שלמה איז געווען בעל תפילה אין צאנז.

רבינו: ער איז געווען א גוטער בעל תפילה. דער צאנזער רב האט אים שטארק מקרב געווען, שטארק מחבב געווען, ער האט אים געהייסן דאוונענען פארן עמוד ווען ער פלעגט צו קומען.

איינמאל איז געווען ווען ער איז געקומען קיין צאנז, און אויפן וועג האט ער זיך עפעס פארקילט, ווען ער איז אנגעקומען קיין צאנז האט ער נישט געהאט קיין שטימע, אינדערפרי פארן דאוונענען איז צוגעקומען דעם דברי חיים׳ס גבאי, און האט אים געזאגט אז דער רב איז אים מכבד צו דאוונענען שחרית פארן עמוד, האט ער געזאגט אז ער קען נישט רעדן ער איז פארקילט, האט ער אים אפגעלאזט, און ער האט זיך געשטעלט דאוונענען פסוקי דזמרה אזוי פאר זיך, אזוי ווי׳סענדיג אז ער דאוונענט נישט פארן עמוד.

שפעטער אינמיטן ׳נשמת׳ שפירט ער ווי עמיצער קלאפט אים אויף די פלייצע, ער דרייט זיך אוים און ער זעהט דעם דברי חיים אליינם, און ער וואונקט אים אזוי מיט די האנט אז ער זאל צו גיין צום עמוד, האט ער נישט געהאט קיין ברירה, איז ער צוגעגאנגען צום עמוד און ער האט אנגעהויבן ׳שוכן עד׳ כאחד האדם, ווי עם וואלט גארנישט געווען.[38]

אין צאנז איז אויך געווען א חזן, און דער דברי חיים האט אמאל מכבד געווען דעם חזן צו זינגען, אין צאנז איז אויך געווען א שטאטישע שוהל, און די האבן אויך ליב געהאט חזנים, און דער דברי חיים האט אים געהייסן עפעס זינגען, און עם האט אים נישט געגלוסט צו זינגען, האט ער אים געזאגט, ׳דו מיינסט אז איך האב נישט ווער עם זאל זינגען? כ׳האב ווער ס׳זאל זינגען, כ׳האב אביש מאיר,[39] ווער ער זינגען׳, דער אביש מאיר איז בכלל נישט געווען קיין בעל מנגן, און ער האט אים געזאגט, כ׳האב ווער ס׳זאל זינגען, אביש מאיר ווער זינגען, און אביש מאיר איז דעמאלטם געווארן א גרויסער בעל מנגן...

ר׳ יהושע: עם איז דא אסאך ניגונים פון אים.

רבינו: דער דברי חיים האט געזאגט, ׳אביש מאיר זינגט פון היכל הנגינה׳, ער האט נישט געקענט קיין נאטן. און אויף די אנדערע האט ער געזאגט אז זיי זינגען פון נאטן נישט פון היכל הנגינה.

ער איז געווען א געהויבענער איד בעפאר דעם אויך.

ר׳ יהושע: דער רבי האט יא געגליכן גוטן בעלי תפילות, נישט קיין חזן...

רבינו: יא, דער פעטער האט זייער געגליכן א גוטע בעל תפילה.

דער שינאווער רב האט אויך צוגעשיקט יו״ט גוטע בעלי

---

38 בס׳ שיח זקנים (ה״ה) מסופר שמרן רבינו בעל דברי יואל ז״ל סיפר שפעם אחת נסע הרה״ק ר׳ שלמה ממונקאטש ז״ל בעל שם שלמה להסתופף בצילא דמהימנותא על ימים האחרונים של חג הפסח, ובמשך היום טוב דימה במחשבתו כסדר שהיום הוא חג השבועות, [וכל״ק: עס האט זיך אים נאר געדאכט אז היינט איז שבועות], והיה מצטער על מה שמשתבש בדמיונו לחשוב ככה ששבועות היום, הלא פסח היום, אולם כשירד מרן הק׳ לפני התיבה לתפלת מוסף [של יו״ט] וכשהגיע באמצע חזרת הש״ץ לותתן לנו וכו׳, אמר ואת מוסף יום חג השבועות הזה [כפליטת פה], ותיכף חזר ואמר חג המצות הזה, ושמה השם שלמה על כך שכיוון לדעתו הק׳ שגם הוא דימה בדעתו שהיום חג השבועות, ולכן בעת עריכת השלחן הטהור צוה להכריז שהוא מעמיד מאה בקבוקים יין.

באחד השנים ביו״ט שמיני עצרת בתפלת מוסף אצל רבינו, כשאמר רבינו אדיר אדירנו נתלהב מאד [האט ער זיך זייער צוקאכט], וכשסיים רבינו הקל הקדוש אמר תחילה ״המלך״, ותיכף אחר כך אמר ״הקל הקדוש״.

39 ה״ה החסיד ר׳ אביש מאיר בראנדסדארפער אשר היה מחבר ניגונים והבעל מנגן אצל הרה״ק מצאנז, ועיין בס׳ חמדה גנוזה (ח״א) שמביא כמה סיפורים ממנו, וכידוע שהיה לו חוקה לנגן בכל ס״ג הזמר דרור יקרא ושבת היום לה׳.

אגב, עיי׳ בס׳ לעטר פתורא (עמ׳ צ״ז) המובא שזמירות בש״ק ״דרור יקרא״ ו׳שבת היום״ שרו בשינאווא שני אנשים, ומה שבצאנז היה המנהג לכבד ב׳ הזמירות לבעל מנגן אחד, הסביר הרה״ק משינאווא שמרן הדברי חיים ז״ל כיבד אחד מנכדיו לומר לפניו מדרש, ואח״כ כיבד את רבי אביש מאיר לומר דרור יקרא, ומיד עשה הכנה דרבה לעבודת אמירת דברי אלקים חיים, ונתעלו מחשבותיו הק׳ בדביקות עצומה ובהתלהבות נוראה והתרומם מעל כל הויות עוה״ז, לפיכך לא היתה דעתו נתונה אז לכבד איש שני בשבת היום, אלא רבי אביש מאיר זימר גם זה ביחד ואחרי כן דרש מרן ז״ל מצאנז על דברי המדרש.

תפילות,[40] מ׳האט אמאל צוגעשיקט דארט א בעל תפילה, און ער איז געווען א שוואכער בעל תפילה, און דער שינאווער רב האט געפרעגט דעם גבאי׳ן ׳פארוואס האט מען אים היינט צוגעשיקט דעם בעל תפילה׳, האט ער געזאגט, אז ער איז זייער אן ערליכער איד א ירא שמים, האט דער שינאווער רב געענטפערט ׳אזוי?! זאל ער ניין קלויבן קרויט..!׳ (שמכיון שהוא ירא שמים אפשר לסמוך עליו על בדיקת הכרוב), ער האט געוואלט מ׳זאל נאר צושיקן א גוטן בעל תפילה, ובפרט אום יו״ט.

ער האט געהאט א קפידא אויף א בעל תפילה, ער האט געזאגט אז מ׳שיקט נישט יו״ט קיין גוטן בעל תפילה איז מען בכלל המבזה את המועדות, אזוי האט ער אמאל געזאגט, ס׳איז א כבוד פונעם יו״ט.[41]

א׳ החבורה: מ׳דערציילט נאך, כ׳האב עם אמאל געהערט אז ביים שינאווער רב איז געווען א איד וואס האט געהאט יארצייט, ער האט אוודאי נישט געקענט דאוונענען, און דער שינאווער רב האט געהערט ווי ער דאוונענט פארץ עמוד, האט אים דער שינאווער רב געפרעגט, פארוואס ער דאוונענט? זאגט ער, אז ער האט יארצייט, ער איז א חיוב. פרעגט ער אים צי ער האט געמאכט א סיום? זאגט ער, ניין, ער קען נישט לערנען מאכט ער נישט קיין סיום, פרעגט אין דער שינאווער רב, נו אויב אזוי פארוואס פארץ עמוד ביזסטו יא צוגענאנגען דאוונענען?

ר׳ שלמה הערש: רבי יאנקעלע (כ״ק אדמו״ר מפשעווארסק ז״ל) פארציילט די מעשה, ער דערציילט אז ס׳איז געווען א ראש חודש.

רבינו: ס׳איז געווען איינמאל, איז אויך איינער צוגענאנגען אזוי, ער האט אויך נישט געקענט, אבער ער האט געהאט יארצייט, האט דער שינאווער אים געפרעגט: ׳פארוואס האסטו געדאוונענט פארץ עמוד?׳ זאגט ער, אז ער האט יארצייט, האט דער שינאווער רב אים געזאגט, אין יענע צייטן איז געווען א מארק, ס׳איז געווען אינמיטן שטאט ערגעץ ווי ס׳האט געהייסן ׳דאם–פלאץ׳, דארט אינמיטן שטאט איז געווען א מארק, איינמאל א וואך איז מען זיך צוזאם געקומען יעדער איינער וואס האט געהאט עפעס צו פארקויפן האט ארויף געלייגט אויפן טיש, ס׳האט געהייסן א ׳וואכן–מארק׳, איינמאל אין די וואך איז געווען דער מארק. האט ער געזאגט, ׳איינער האט זיך אויפגעשטעלט, וואס האסטו צו פארקויפן? האט ער געזאגט איך פארקויף אייער, וואס האסטו צו פארקויפן? ער פארקויפט הינדלעך, דער פארקויפט בארן, דער פארקויפט עפל, אזוי יעדער איינער וואס ער פארקויפט, און איינער וואס מ׳וועט אים פרעגן וואס האסטו צו פארקויפן? ׳ער האט יארצייט׳...׳

האט דער שינאווער רב געזאגט אזוי, ׳ס׳איז דא איינער וואס האט צו פארקויפן אזוי, ער איז א תלמיד חכם, איינער איז א ירא שמים, דער איז א גוטער בעל תפילה, אבער דער האט פארקויפט אז ער האט יארצייט...׳

מוה״ר שמואל הכהן פריעדמאן הי״ו, משב״ק: דער רבי ז״ל האט אמאל נאכגעזאגט, אז איינער איז שינאווע האט געזאגט אמאל שבת אדער יו״ט כ׳בין א חיוב צו דאוונענען פארן עמוד, האט דער שינאווער רב געזאגט, אבער איך בין נישט קיין חיוב דיך צו הערן...

וכיבד רבינו את מוה״ר שלמה הערש עקשטיין הי״ו מראשי המחברים והמשוררים לזמר ברכי נפשי, ואת מוה״ר עמרם אקער הי״ו מראשי חבורת המשוררים לברך על הכוס

---

40 עיי׳ בס׳ אוהל קדושים וז״ל: כתב לי ש״ב הה״צ מחבר ספר שם הכהן שליט״א אשר תמיד כשהיה אביו הה״צ הגאון המפורסם אב״ד אמסאנא ז״ל בשינאווא היה מתכבד בתפילת קבלת שבת, ופעם אחת כאשר התפלל כבר לפני התיבה והתחיל לגנן לכה דודי עזב כ״ק אא״ז משינאווא זי״ע את בית המדרש והלך החדרה עם מתפללים להתפלל שם קבלת שבת וכו׳, וכיון שהוא ידע שלא היה באותו יום ועש״ק לטבול במקוה כי היה חולה הבין אשר מסתמא הרגיש בזה שלא טבל במקוה, מפני זה רצה כ״ק אא״ז משינאווא זי״ע להתפלל בביתו להעמיד שם בעל תפילה לפני התיבה שטבל במקוה, הלך אחרי התפילה והצטדק לפני כ״ק אא״ז הה״צ זי״ע שהרופא פקדו שלא יטבול במקוה, ע״ז השיב לו כ״ק אא״ז זי״ע שיש לו קבלה מרבותיו שטבילה פעם אחת בימות החול ופעמיים בערב שב״ק לא יזיק ח״ו.

41 עיי׳ בס׳ דברי מנחם שבשינאווא בבית הכנסת התפלל פעם בראש חודש לפני העמוד בעל תפלה שהיה בעל הבית ירא שמים, ולא היה יכול לזמר בקול נעים פסוקי הלל שרגילים לזמר בשמחה, הבעל תפלה היה מחויב להתפלל מפני שהיה לו יאהרצייט, אחר התפלה פנה הה״ק אדמו״ר משינאווא זצל״ה להבעל תפלה ואמר לו שיאמר לו חילוק טוב פשעטעל, השיב שאינו יכול, שאל לו וכי להתפלל אתה יכול, ועם כל זה התקרבת להתפלל לפני העמוד, א״כ תגיד גם פשעטל אעפ״י שאינך יכול, ואמר, שבר״ח צריך להתפלל בעל תפלה ש״ץ שיכול לנגן כדי לעורר שמחה והתלהבות קודש בלבב כל צבור המתפללים, ומכל שכן בשבת ויו״ט.

אגב, עיי׳ בס׳ דברי יחזקאל החדש (עמ׳ שצ״ג) שהרה״צ רבי יעקב ישראל ישורון רובין זצ״ל אב״ד סוליצא וסאסרעגין אמר בשם הרה״ק משינאווא זצ״ל (ובס׳ אילה שלוחה דף קנ״א מביא זה בשם הרבי ר׳ שמעון מיערישלאוו זצ״ל) שאם אין מסייעים להבעל תפלה עוברים על לאו דלא תעמוד על דם רעך שהוא בגרר הצלת גופו ובזיונו, (עי׳ מש״כ בחינוך מצוה ה״ל״ז) וראה עד היכן הדברים מגיעים.

ומשפע מצות תפילין יתמשך עלי
להיות לי חיים ארוכים ושפע קודש

ברכת ה' מציון

באותות כבוד, בהדר והוד, ישמחו ורננו ידידים,
בשבח וסילודים, להריק שפעת ברכותינו
ואיחולינו, אל מע"כ ידידינו, איש המעלה, מאד
נעלה, ידיד כל בית ישראל עדת מי מנה, העומד
לימינינו בכל עת ועונה, בעושה ובמעשה ברוח
נבונה, משליך עצמו מנגד לטובת מוסדותינו הק'
במסירות לב ונפש נאמנה, ה"ה

מוסדות יטב לב
דרבינו יואל
מסאמאר
מחיסוד ע"י כ"ק מרן רבינו"ק בעל צבי יואל זי"ע
בהמשכת כ"ק מרן רבינו"ק בעל בנין משה זי"ע
בהשגחת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
עיה"ק ירושלים תובב"א

מוה"ר
אשר זעליג בליוך
הי"ו

עסקן נמרץ לטובת מוסדות יטב לב בארה"ק

לרגל השמחה שבמעונו בהכנס בנו יקירו
כמר **שלמה מנשה נ"י**
לעול התורה והמצוות

מה' ינתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי די
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רויחי אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגנזי צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולטוב
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה ותכונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים

הכר"ח בברכת ציון וירושלים

ישכר יצחק יואלן

בשם הנהלת המוסדות
בעיה"ק ירושלים תובב"א

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

כה תאמר לבי"ת יעק"ב

"כינוס לנשים צדקניות"

יום ב' פרשת ראה אור ליום כ"ו אב שנת תשפ"ב לפ"ק
בחצר ביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

שטייט אין פסוק אין די תורה הקדושה האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ פי, האזינו השמים, מ'זאל צוהערן הימל, ואדברה וואס איך גיי רעדן, ותשמע הארץ, און די ערד זאל הערן די ווערטער, אמרי פי, די ווערטער פון מיין מויל.

קען זיין פשט אין פסוק, שטייט פון הייליגן קאזניצער מגיד פרשת כי תבא, זאגט ער יעדע באוועגונג וואס א מענטש מאכט אונטן, מאכט ער אז ס'זאל זיין די זעלבע באוועגונג אויבן אין הימל, וועו איינער באוועגט זיינע אויערן צו הערן דברי תורה און דברי מוסר, איז ער גורם אין הימל ס'זאל זיך עפענען די אויערן פון כביכול פון הייליגן באשעפער, ער זאל צוהערן און מקבל זיין די געבעט פון כלל ישראל.

און דאס קען זיין פשט אין פסוק האזינו השמים ואדברה, מ'זאל צוהערן אין הימל, וואס איך רעד, וואס איך בעט תפלות, אין דעם זכות פון ותשמע הארץ אמרי פי, וואס די מענטשן אונטן הערן צו מיינע ווערטער.

און דאס קען זיין פשט אין פסוק די וואכעדיגע סדרה את הברכה אשר תשמעו, ווי אזוי וועט מען זוכה זיין צו א ברכה, אז מ'וועט צוהערן די ווערטער וואס מ'רעדט.

דאס קען זיין פשט אין מדרש תנא דבי אליהו, בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, וועו אידן האבן געזאגט נעשה ונשמע, מיד אמר הקב"ה, האט דער אייבערשטער באלד געזאגט, ויקחו לי תרומה, דער אמרי נועם זאגט אז תרומ"ה באטרעפט קו"ל תפל"ה [651], וועו אידן האבן געזאגט נעשה ונשמע, אידן האבן געזאגט מיר וועלן הערן וואס מ'זאגט אונז, האט דער אייבערשטער געזאגט ויקחו לי תרומ"ה, דאס מיינט א קו"ל תפל"ה, דער אייבערשטער וועט צוהערן די תפלות פון כלל ישראל.

דער כח פון א צדיק אין טאג פון די יארצייט

דאס קען מען זאגן אין די יארצייט פון צדיקים, וועו אסאך אידן קומען מתפלל זיין אויף א קבר פון א צדיק מיט בקשות, און מ'בעט **רבינו** אונזער רבי **עמוד בתפלה בעדינו**, שטיי אויף און זיי מתפלל זיין פאר אונז.

א רבי וואס וועו ער האט געלעבט אויף די וועלט, איז ער געווען א טאטע און א רבי פון כלל ישראל, און אסאך אידן זענען געקומען צו זיין טיר בעטן בקשות ער זאל מתפלל זיין פאר זיי, זיי זאלן געהאלפן ווערן מיט פארשידענע מיני ישועות, **גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם**, צדיקים זענען גרעסער נאך זייער לעבן ווי זיי זענען געווען בשעת זיי האבן געלעבט, זיי האבן א גרעסערן און שטערקערן כח משפיע צו זיין ישועות פאר כלל ישראל.

אין אזא טאג ווי היינט, דער יארצייט טאג, קומט יעדער איינער מיט פערזענליכע בקשות פאר די פאמיליע, פאר די גוטע פריינד, און פאר גאנץ כלל ישראל, און דער צדיק הערט די אלע בקשות די אלע תפלות, און ער איז מתפלל און ער בעט פאר די אלע אידן, און ער פועל'ט ישועות אין הימל פאר כלל ישראל.

וועו ס'פאלגט דעם צדיק הערט דער צדיק זיינע בקשות

די גמרא זאגט (ברכות יח.) **צדיקים במיתתם קרוים חיים**, צדיקים וועו זיי לעבן שוין נישט וועו זיי אנגערופן לעבעדיג. מ'קען

דאס טייטשן צדיקים במיתתם **קרוים חיים**, זיי ליינען די בקשות פון די לעבעדיגע און זיי זענען מתפלל פאר זיי.

אבער מ׳דארף צו וויסן און פארשטיין, וועי ס׳וויל אז דער צדיק זאל צוהערן זיינע בקשות, ליגט אויף אים א פליכט ער זאל צוהערן וואס דער צדיק האט געלערנט פאר זיינע תלמידים ווען ער איז געווען אויף די וועלט, און אנעמען זיינע וועי ער מיט פחד און מורא, מיט פארכט, און איינצוהאלטן בשלימות גמור, אינגאנצן, ווי אזוי ער האט געלערנט.

דער נאמען קרית יואל - די איינוואוינער זאלן געדענקן וואס ער האט געלערנט אן געפאדערט

דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, האט אויפגעשטעלט דעם שטעטל דא קרית יואל אויף די עלטערע יארן, ער האט זיך אסאך געפלאגט בגוף, קערפערליך, ובממון, מיט געלט, ביז ער האט געזהען א ברכה אין די שוועריע ארבעט, ער האט א נאמען געגעבן די שטאט **קרית יואל** אויף זיין נאמען, פארוואס האט ער דאס געוואלט אז אלע איינוואוינערס פון די שטאט זאלן כוונה, ער האט געוואלט אז אלע איינוואוינערס פון די שטאט זאלן אים געדענקן שטענדיג, און זיי זאלן געדענקן וואס ער האט געלערנט און וואס ער האט געפאדערט פון זיינע תלמידים, און זיי זאלן זיך אזוי אויפפירן אויף דעם וועג אין אלע זאכן.

א ברכה פאר וועי ס׳פאלגט וואס ער האט אונז געלערנט

אין יאר תשי"ט האט ער געגרינדעט קרית יואל אין בני ברק, האט ער דעמאלטס געזאגט מיט זיין הייליגן לשון:

איך בין מגלה דעת - ד. ה. איך טוה זאגן פאר יעדן איינעם - אז די ווייבער וואס זיי פירן זיך נישט אין די וועגן פון צניעות, סיי וואס איז נוגע מלבושים, סיי אנדערע זאכן, זאלן נישט קומען וואוינען אין קרית יואל בני ברק.

די זעלבע ווערטער וועלן געזאגט פאר די איינוואוינער דא אין די שטאט קרית יואל, און דאס איז א בקשה און ס׳איז א וואַרענונג:

וועי ס׳וויל זיך נישט פירן אין עניני צניעות אזוי ווי זיין הייליגן רצון, זאל נישט קומען וואוינען קיין קרית יואל.

דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו האט געדינט דעם הייליגן באשעפער מיט שמחה, ער האט משפיע געווען שמחה פאר אלע מענטשן ארום אים, אבער ווען ס׳איז געקומען צו אן ענין וואס האט אנגעריבט שמירת התורה והמצות, איז ער געווען א גברא דקפדנא, ד. ה. א גרויסער בעל מקפיד, ער האט זייער מקפיד געווען.

און אויף דעם קען מען זאגן וואס די משנה זאגט (אבות פ"ב מ"י) **והוי זהיר בגחלתן**, מ׳זאל זיין געווארנט פון די הייסע ברענענדיגע קוילן [פון תלמידי חכמים], **שלא תכוה**, מען זאל זיך נישט אפבריען.

וועי האט נישט מורא פון אזעלכע מורא׳דיגע וועי ערטער?

שטייט אין חתם סופר אין תורת משה פרשת ואתחנן, צדיקים זענען מדקדק, זיי קוקן נאך יעדע זאך, כחוט השערה, אפילו אזא קליינע זאך ווי א האר, אויב מ׳פאלגט זיי נישט, און מ׳טוט נישט וואס זיי האבן געהייסן, און זיי האלטן זיך נישט צוריק פון באשטראפן די וואס זיי פאלגן נישט.

און אין די זעלבע צייט, וועי ס׳פאלגט יא, און וועי ס׳האלט איין וואס ס׳איז נוגע צניעות און הייליגקייט, די זענען זוכה צו א ברכה אין אלע זאכן, און אויף דעם שטייט אין פסוק, **את הברכה אשר תשמעו**, אז מ׳וועט זוכה זיין צו אלע מיני ברכות, אין די זכות וואס מ׳גייט צוהערן און פאלגן.

די ליבשאפט פון הקב"ה צו כלל ישראל וועלן מ׳פירט זיך בצניעות

אין פסיקתא רבתי פרק מ"ה שטייט, **אין לך חיבה לפני המקום**, ס׳איז נישטא נאך אזא זאך וואס דער אייבערשטער האט ליב, **מן הצניעות** אזוי ווי צניעות. אין ספר מצות קטן (מצוה נה) רעכנט ער אויס צניעות פאר א מצות עשה מן התורה, דאס הייסט א עכטע מצוה אזוי ווי עסן מצה.

די שפראך **אין לך חיבה**, ס׳איז נישטא אזא מין זאך וואס איז געליבט פארן הייליגן באשעפער, קען מען זאגן אז דאס ברענגט דער אייבערשטער זאל ליב האבן כלל ישראל, ס׳איז מעורר א געוואלדיגע ליבשאפט פון הייליגן באשעפער צום אידישן פאלק, און דורך די גרויסע ליבשאפט קומט אראפ פון הימל אלע השפעות טובות, אזוי ווי די ליבשאפט פון א טאטע צו א קינד.

און דורך די גרויסע ליבשאפט וואס דער אייבערשטער האט ליב אידישע קינדער געט ער פאר זיי אלעם וואס מ׳דארף צו האבן, בריאות הגוף, געזונט, פרנסה, רפואות, אריכות ימים ושנים, מ׳זאל געהאלפן ווערן מיט קינדער און גוטע שידוכים, דער אייבערשטער איז א כל יכול, ער קען אלעם באווייזן און אלעם טון, דער אייבערשטער קען משפיע זיין און געבן פאר יעדן איינעם וואס מ׳דארף, סיי בגשמיות און סיי ברוחניות, און ווען מ׳איז געווארנט און מ׳היט זיך אין צניעות, ווערט נתעורר און אויפגעווארעמט די ליבשאפט פון הייליגן באשעפער צו כלל ישראל, און דער דערבארעמדיגער טאטע געט פון זיין בריייטע האנט מיט א בריייטקייט אלע גוטע זאכן.

ווי שווערער עס קומט אן דאס צניעות אלס גרעסער איז די שכר

די משנה זאגט אין אבות (פ"ב מ"א) והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, מ׳זאל זיין געווארנט אין א גרינגע מצוה פונקט ווי אין א הארבע מצוה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, וויל דו וועיסט נישט וואס ס׳איז די באלוינונג פון א מצוה, והוי מחשב הפסד מצוה, זאלסט רעכענען די שאדן וואס מ׳האט ווען מ׳טוט א מצה, כנגד שכרה, קעגן די באלוינונג וואס מ׳גייט באקומען פאר די מצוה, ושכר עבירה די שכר פון א עבירה, כנגד הפסדה, וואס מ׳האט שאדן.

צניעות איז אסאך מאל א שווערע זאך, און דאס פארקערטע פון צניעות קען זיך אסאך מאל אנזהען ווי א זיסע זאך, מ׳באקומט קאמפלימענטן, ס׳איז א זאך וואס איז געשמאק, און ס׳איז זייער שווער דאס איינגעהאלטנקייט, וואס מ׳דארף זיך צוריק האלטן אין די ענינים, וועגן דעם זאגט די משנה מ׳זאל זהען וויפיל באלוינונג מ׳באקומט פאר די מצוה פון צניעות, און מ׳זאל רעכענען דעם שאדן אויב מ׳איז נאכגעלאזט אין צניעות.

איז דען ווערד צו פארלירן אזעלכע גרויסע הייליגע ברכות פון דעם הייליגן באשעפער וואס ער איז א כל יכול, פאר די ביסל הנאה און פארגעניגן פון נישט זיין צניעות'דיג?

אדרבה די משנה זאגט (אבות פ"ה מכ"ג) לפום צערא אגרא, ווי שוועכער ס'קומט אן אלס גרעסער איז די שכר, ווי זיסער די עבירה איז, אז מ'שטארקט זיך אויף דעם, אלס מער שכר באקומט מען.

א פרוי איז באפוילן אויף יעדן גליד אז דאס זאל זיין בצניעות - באשיידן

שטייט אין פסוק וועז דער אייבערשטער האט באשאפן חוה, ויבן ה' אלקים את הצלע, דער אייבערשטער האט אויפגעבויעט די ריפ וואס ער האט גענומען פון אדם הראשון און פון דעם האט מען באשאפן חוה.

זאגט דער מדרש דער אייבערשטער האט באשאפן א פרוי פון א ריפ, פארוואס האט ער באשאפן דוקא פון די ריפ, כדי זי זאלן זיין א צנועה וואס זי זיצט אין שטוב, די ריפ איז א באשיידן פלאץ, א פארמאכט פלאץ אין א מענטש, די מקור פון וואו די פרוי שטאמט איז א באשיידן פארמאכט פלאץ, כדאי ס'זאל זיין אין איר איינגעווארצלט אין טבע די מדה פון צניעות.

שטייט אין מדרש (ב"ר פ"ח ס"ב) אויף יעדן אבר ואבר, אויף יעדן גליד וואס דער אייבערשטער האט באשאפן, האט ער אנגעזאגט דו זאלסט זיין א צניעות'דיגע פרוי, דער אייבערשטער האט באשוואירן יעדן גליד ס'זאל זיין בצניעות.

צניעות איז נישט די פשט צוגעדעקט, **צניעות** איז די פשט **באשיידן**. די פליכט פון א פרוי איז נישט צו ברענגען אויף זיך די אויגן פון פרעמדע מענער, און ח"ו אויב זי ברענגט אויף זיך די בליקן פון פרעמדע מענער, איז דאס פארקערט פון צניעות. און דאס איז א גרויסע שטרויכלינג פארן מאן, און א געוואלדיגע עבירה פאר די פרוי. דאס איז צניעות, און אויף דעם איז דא אסאך הלכות, אבער דער תכלית איז אז מ'זאל זיין צוגעדעקט און באשיידן כדי ס'זאל זיך נישט באווייזן איר קערפער פאר אנדערע.

ס'איז שווער ארויסצוברענגען יעדע פרט ופרט, די עיקר איז זי זאל זיין א אשה צנועה, דער אייבערשטער בעט און דער אייבערשטער וויל זי זאל זיין באשיידן.

דאס אויסגעצייכנטקייט פון צניעות בייַ די הייליגע אמהות

די מדת הצניעות דאס איז די המשך הדורות, מיט דעם וועט זיך ציען אונזערע דורות אויף ווייטערע יארן, אזוי ווי מיר זעהן אז די הייליגע אמהות, שרה רבקה רחל לאה, טוט מען זיי לויבן אין מדת הצניעות.

שרה אמינו געפינען מיר אין פסוק פרשת וירא מ'האט געפרעגט פון אברהם אבינו **איה שרה אשתך**, וואו איז דיין ווייב שרה, **ויאמר** האט ער געענטפערט **הנה באוהל**, זי איז אינעווייניג אין געצעלט, זאגט די גמרא אין מסכת בבא דף פ"ז, כדאי צו מודיע זיין אז שרה אמינו איז געווען א צנועה, זי איז געווען אין געצעלט זי האט זיך נישט געדרייט אין די גאסן.

רחל אמנו געפינען מיר אין גמרא מסכת מגילה דף י"ג, אין שכר פון איר צניעות האט זי זוכה געווען אז ס'איז ארויסגעקומען פון איר שאול המלך - און מ'קען צולייגן צו די גמרא, נישט נאר שאול המלך איז ארויסגעקומען, נאר מרדכי און אסתר זענען אויך אפשטאמיגע פון רחל אמינו.

לאה אמינו געפינען מיר אין פסוק שטייט, **וירא ה'** דער אייבערשטער האט געזעהן, **כי שנואה לאה**, לאה איז א פארפיינטע מ'האט איר פיינט געהאט. אין דברי יואל (פ' ויצא עמוד יח) שטעלט ער זיך, די תורה וויל זאגן אז לאה איז געווען א פארפיינטע?, זאגט ער די מדרש זאגט כי שנואה לאה, **ששנאין מעשה עשו בעיניה**, די מעשים פון עשו איז געווען פארפיינט בייַ איר אין די אויגן, דאס הייסט זי האט פיינט געהאט די וועגן פון עשו'ס פעיפערעכטס. זאגט ער דאס איז די שבח פון לאה אמינו, דאס איז די שיינקייט פון לאה אמינו, אז בייַ אירע אויגן איז געווען פארפיינטעט די מנהגים און די לעבן פון גוים פון עשו, און וועגן דעם איז זי געווען פארפיינטעט בייַ איר מענטשן פון איר שטאט, וויל איר שטאט'ס מענטשן זענען אויך נישט געווען קיין איידעלע מענטשן, האבן זיי געקוקט אויף איר מיט א קרום אויג, אבער דאס די שבח פון לאה אמינו אז זי איז געווען פארפיינטעט בייַ אירע שטאטס מענטשן וויל עשו'ס מעשים איז געווען בייַ איר פארפיינט, און דאס איז א לויב אויף די גרויסקייט פון לאה אמינו.

רבקה אמינו, געפינען מיר ר"י זאגט וועז יצחק האט חתונה מיט רבקה, **ויביאה יצחק האהלה**, יצחק האט איר געברענגט צו זיין שטוב, **שרה אמו**, און זי איז געווען זיין מאמע שרה, זאגט רש"י זי איז געווען אזוי ווי זיין מאמע שרה, בייַ שרה אמינו שטייט הנה באוהל, זי איז געווען א צנועה אין שטוב, רבקה אמינו איז אויך געווען א צנועה אזוי ווי שרה אמינו.

און דאס קען זיין יעדער טאטע בענטשט די טאכטער ישימך אלקים כשרה רבקה רחל לאה, דו זאלסט זיין א צניעות'דיגע אידיש קינד אזוי ווי שרה רבקה רחל לאה, וואס זיי זענען געווען אלע אויסגעצייכנט אין מדת הצניעות.

דער שכר פון צניעות - ערליכע קינדער

די גמרא זאגט אין מסכת מגילה דף י ע"ב ביי תמר, וואס זי איז געווען א שניר פון יהודה, זאגט די גמרא **כל כלה**, יעדע שניר, **שהוא צנועה בבית חמיה**, וואס זי איז א צנועה אין הויז פון איר שווער, איז זי זוכה אז ס'קומען ארויס פון איר קעניגן און נביאים.

מיר געפינען ביי רות זאגט די גמרא אין שבת דף ק"ג, בועז האט געזעהן אין רות א געוואלדיגע ענין פון צניעות, איר אויפפירונג איז געווען געוואלדיג בצניעות, האט בועז איר מרמז געווען אז פון רות וועט ארויסקומען דער מלך המשיח. און אין אמת'ן איז ארויסגעקומען פון רות דוד המלך וואס איז א קענג, וויל אין זכות פון צניעות האט זי זוכה געווען צו האבן א אייניקל דוד המלך, און פון איר וועט ארויסקומען משיח.

ס'איז באקאנט די גמרא אין יומא דף מ"ז, ס'איז געווען א פרוי וואס האט געהייסן קמחית זי האט זוכה געווען זיבן זון כהנים גדולים אין בית המקדש, אלעם אין זכות פון איר צניעות אין איר אייגן שטוב, זי האט קיינמאל נישט אויפגעדעקט די האר פון איר קאפ.

דער שכר פון צניעות - פרנסה און עשירות

אין פרשת בראשית מיר האבן פריער דערמאנט די פסוק, ויבן ה' את הצלע, די אייבערשטער האט אויפגעבויעט די ריפ, און פון דעם האט ער באשאפן חוה, זאגט די גמרא אין מסכת ברכות דף ס"א, **מלמד** דאס קומט צולערנען, **שבנאה לחוה**, ער האט אויפגעבויעט חוה, **כבנין אוצר**, אזוי ווי א אוצר האט ער געבויעט חוה.

קען זיין די כוונה מ'האט געבויעט חוה אז זי זאל זיין ווי א אוצר, די פרוי אין שטוב איז די אוצר פון דעם מאן, זי איז די כלי מחזיק ברכה, זי איז א כלי וואס נעמט אריין אין זיך א ברכה מ'משיך צו זיין עשירות רייכקייט אין שטוב אריין.

און קען זיי וועגן דעם רופט אן די פסוק א פרוי 'לחם' ברויט, שטייט אין פסוק פרשת וישב **כי אם את הלחם אשר הוא אוכל**, דאס ברויט וואס ער עסט, טייטשט רש"י לחם מיינט מען אשתו, זיין פרוי. פארוואס ווערט א פרוי אנגערופן לחם, ווייל די השפעה פון ברויט, די השפעה פון פרנסה, ווענדט זיך אין די אויפפירונג פון די פרוי.

און דאס קען זיין פשט אין די גמרא ערכין דף י"ט, זאגט די גמרא **סבתא בביתא סימא בביתא**, אז א באבע איז אין שטוב איז א אוצר אין שטוב, אויב די באבע זיצט אין שטוב און זי דרייט זיך נישט ארום אינדרויסן אין די גאסן, דעמאלטס איז דא א אוצר פון פרנסה אין שטוב.

קען זיין וועגן דעם הייבט זיך אן די תורה בראשית ברא אלקים מיט א גרויסע בי"ת. ווייל ס'שטייט אין מדרש אז די התחלת התורה איז מיט א ב' און נישט מיט א אל"ף, כאטשיג א אל"ף איז די ערשטע אות און בי"ת איז די צווייטע אות, ווייל אל"ף איז די ערשטע אות פון ארור, וואס מיינט געשאלטן, א קללה. אבער ב' איז די ערשטע אות פון ברכה, א בענטשונג. א בי"ת רבתי מיינט א חשוב'ע הויז, ס'איז גרויס און חשוב אין שכל.

א פרוי וואס פירט זיך בצניעות ברענגט א ברכה אין שטוב

א פרוי וואס פארשטייט איר אויפגאבע איר תפקיד, און די גרויסקייט פון צניעות, דאס ברענגט א ברכה אין שטוב, א בי"ת רבתי, אז ס'איז רבתי בדעות, ס'איז גרויס און חשוב אין שכל, ברענגט עס א ברכה אין שטוב.

בלעם האט געזאגט אין די נבואה **כי מראש צורים אראנו**, זאגט רש"י אני מסתכל בראשיתן, איך קוק אין זייער אנפאנג, וואס הייסט אין זייער אנפאנג. איך קוק אין די אנהייב פון די תורה אין בראשית, די בי"ת רבתי, ואני רואה אותם, איך זעה זיי, מיוסדים וחזקים, ווי זיי זענען פעלזן שטארק, על ידי אבות ואמהות, דורך זייערע עלטערן די טאטעס און די מאמעס, די מאמעס וואס זיי פירן זיך בצניעות, און די ברכה געפינט זיך אין זייער שטוב.

אני מסתכל בראשיתן, איך קוק אין זייער ראשית, ראשית חכמה יראת ה', די אנהייב פון חכמה איז יראת שמים, די יראת שמים אין א פרוי זעהט זיך אן אין איר אויפפירונג אין צניעות, ווי מיר האבן געשמועסט, אין זכות וואס די פרוי פירט זיך בצניעות, איז מען זוכה צו גוטע קינדער תלמידי חכמים יראי ה'.

דאס קען זיין אין די פרשה פון מתן תורה וועז דער אייבערשטער האט געגעבן די תורה פאר כלל ישראל, הייבט זיך אן די פרשה כה תאמר לבית יעקב, אזוי זאלסטו זאגן פאר בית יעקב, זאגט די גמרא בית יעקב אלו הנשים, דאס מיינט מען די ווייבער, אין מדרש שטייט אז די אבות ואמהות, אברהם יצחק ויעקב, שרה רבקה רחל לאה, זענען געקומען צו מתן תורה, זיי האבן באשיינט מתן תורה, וועז מ'האט געגעבן די תורה פאר כלל ישראל, נישט נאר זיי האבן באשיינט, כלל ישראל האט זוכה געווען צו זעהן די אבות און די אמהות ביי מתן תורה, זיי האבן געזעהן ווי אזוי די אמהות זעהן אויס, זיי האבן געזעהן די צניעות פון די מלבושים פון די אמהות.

האט מען זיי געזאגט כה תאמר לבית יעקב, זאגט רש"י בלשון הזה וכסדר הזה, בלשון הזה מיט די שפראך, וכסדר הזה אין דעם סדר, וואס מיינט מען אין דעם סדר, אזוי ווי עטס זעהטסט די צניעות פון די אמהות אזוי זאל מען זיך פירן, דעמאלטס וועט זיין ותגיד לבני ישראל, וועט מען קענען זאגן די תורה פאר אידישע קינדער, מ'וועט זוכה זיין צו זייער חשוב'ע קינדער.

און דאס קען זיין פשט כי מראש צורים אראנו, וואס רש"י זאגט אני מסתכל בראשיתן, איך קוק אין זייער אנהייב, איך קוק אין אנהייב פון די פרשה פון מתן תורה, וועז דער אייבערשטער האט געזאגט כה תאמר לבית יעקב, צניעות דאס איז אן הקדמה צו מתן תורה, ממילא זעה איך זיי פעלזן פעסט, שטארק אזוי ווי גרויסע פעלזן שטיינער, וואס אלע ווינטן אין די וועלט וועלן זיי נישט קענען אוועק רירן פון גיין אין די וועגן פון די אבות און די אמהות.

שענרן די האר איז ווי א קרבן וואס איז מכפר

שטייט אין פסוק מה טובו אהליך יעקב. איך האב געהערט פון טאטן ז"ל האט ער נאכגעזאגט פון בעלזער רב ז"ל, וועז א פארהייראטע פרוי שערט זיך אפ די האר, וועלט עס גערעכנט אזוי ווי זי האט מקריב געווען א קרבן פארן הייליגן באשעפער. און באמת טרעפט מען צו דעם א מקור אין מדרש תנחומא (וישלח ס"ו) רבי פנחס הכהן בר חמא האט געזאגט, בזמן שהיא צנועה בתוך הבית, וועז א פרוי איז צנועה אין שטוב, כשם שמזבח מכפר, אזוי ווי די מזבח איז מכפר אויף אלע עבירות, כך היא מכפרת על ביתה, איז זי מכפר אויף אלע עבירות פון שטוב.

בעוה"ר די בית המקדש איז חרוב געווארן, מיר קענען נישט מקריב זיין קיין קרבן פארן הייליגן באשעפער, אונז האב מיר נישט קיין כפרה דורך א קרבן, איין וועג ווי מ'קען יא האבן א כפרה דורך א קרבן, איז דורך די צניעות האשה, וועז די פרוי שערט זיך אפ די האר.

די גמרא זאגט אין כתובות דף י', **מזבח מזיח ומזין**, ס'שפייזט, ס'ברענגט פרנסה, **מחבב ומכפר**, דאס פארצייט אלע עבירות, רש"י זאגט אין זכות פון קרבנות האט די וועלט פרנסה. אזוי אויך אין זכות פון צניעות פון די פרוי וועלט נשפע פרנסה.

און דאס קען זיין פשט אין די גמרא בבא מציעא דף נ"ט, **אין הברכה מצויה** מ'טרעפט נישט קיין ברכה, **בתוך ביתו**, אין שטוב, **אלא בשביל אשתו**, נאר צוליב זיין ווייב, פארוואס דוקא צוליב זיין ווייב, מכח די צניעות פון זיין פרוי איז אזוי ווי די מזבח ברענגט

פרנסה, אזוי אויך די צניעות פון די פרוי ברענגט פרנסה. דאס איז די שכר פון צניעות.

וועמ מ'פירט זיך נישט בצניעות איז נישטא ח"ו קיין השראת השכינה

וואס איז די עונש אז ס'פעלט צניעות, שטייט אין פסוק **ולא יראה בך ערות דבר** מ'זאל נישט זעהן ביי דיר א שאנדליכע זאך, **ושב מאחריך**, דער אייבערשטער וועט אוועק קערן פון דיר, אז ס'פעלט צניעות, איז דא א ערות דבר, איז דא שאנדליכע זאך אין שטוב, און דאס ברענגט אז דער אייבערשטער זאל אוועק נעמען די שכינה פון אידישע קינדער ח"ו.

אין פסוק שטייט (שמות כ כא) **בכל המקום אשר אזכיר את שמי**, אלעמאל וואו איך וועל דערמאנען מיין נאמען, **אבוא אליך** וועל איך קומען צו דיר, **וברכתיך** און איך וועל דיר בענטשן, זאגט דער תרגום **בכל אתר**, יעדעם פלאץ **דאשרי שכינתי**, וואו איך וועל מאכן רוען מיין שכינה, **אבוא אליך וברכתיך** וועל איך קומען צו דיר און איך וועל דיר בענטשן.

דארט וואו ס'איז דא השראת השכינה דארט איז מען זוכה צו א ברכה פון הייליגן באשעפער, דאס מיינט א ברכה אין אלע זאכן, און אויב ס'פעלט השראת השכינה, פעלט חלילה די ברכה פון הייליגן באשעפער.

אין זוה"ק פרשת נשא זאגט ער, ווען א פרוי דעקט אויף אירע האר ברענגט עס אריבקייט אין איר הויז, זי זאל נישט האבן קיין גוטע קינדער ח"ו, און ס'ברענגט א קללה פארן מאן. געוואלדיגע מורא'דיגע וועלטער!.

דער פעטער ז"ל אין דברי יואל זאגט אז דער חתם סופר ברענגט אראפ אין די תשובה דעם זוה"ק, כאטשיג ער ברענגט נישט אראפ קיינמאל נישט נאר דאס, ווייל אזוי הארב איז דאס ענין.

וועמ באלאנגט צו מחנה אלקים?

ס'איז שוין אויסגעקומען צו רעדן מערערע מאל, אז ס'איז דא אין אידישן פאלק צוויי מחנות - צוויי לאגערן, ס'איז דא א מחנה אלקים, א געטליכע מחנה, און ס'איז דא א מחנה פון מגושמ'דיגע מענטשן.

רוב מענטשן זאגן אז זיי ווילן באלאנגן צו די מחנה אלקים, אזוי איז דאס אין די מענער שול, און אזוי איז דאס אין די וויבער שול, די שאלה איז נאר ווי אזוי מעסט מען די שייכות וואו מ'קען געהערן, צו די מחנה אדער צו די אנדערע מחנה.

ס'איז דא מענטשן וואס וועלן דאס אפשאצן ווי אזוי די פרוי גייט אנגעטון, גייט זי אנגעטון מיט א שפיצל, איז זי זיכער פון מחנה אלקים, גייט זי אנגעטון מיט א שייטל, איז זי זיכער פון די אנדערע מחנה.

אבער דאס איז א גרויסער טעות!

ס'איז דא ווייבער וואס זיי גייען אנגעטון מיט א שפיצל, אבער ליידער איז דאס נישט מער ווי א לבוש חיצוני אן אויסערליכע מלבוש, ווייל די מאמע איז אזוי געאנגען גייט זי אויך אזוי, אבער אין פנימיות איינעווייניג האט זי נישט קיין יראת שמים, זי האט א סמארטפאון, און זי באלאנגט באמת צו די צווייטע מחנה בכל פרטיה, מיט איר גאנצע אויפפירונג, מיט אלעם.

און נאכדעם איז דא פארקערט, א פרוי איז אויפגעוואקסן אין א שטוב וואו מ'איז געאנגען מיט א שייטל, אבער דאס איז נאר אויסערליך, איינעווייניג איז זי פיל מיט יראת ה', זי איז מדקדק בקלה כבחמורה, מיט גרינגע זאכן אזוי ווי הארבע זאכן, און זי איז באמת אנגעבינדן אין מחנה אלקים.

אויף דעם זאגט שלמה המלך (קהלת ד ט) טובים השנים מן האחד, ס'איז גוט ביידע זאכן ווי איינס איינס, דאס הייסט אז מ'זאל באלאנגן צו מחנה אלקים הן אין חיצוניות - אויסערליך, און הן אין פנימיות - אינערליך.

די אידישע פרוי איז די עקרת הבית

א פרוי דארף צו וויסן זי איז די עקרת הבית, זי איז מחנך אירע קינדער, מ'קען אמאל זעהן פשוט'ע מענטשן און זיי האבן א הצלחה אין די קינדער, וואס איז די סוד פון די הצלחה?, די פרוי די עקרת הבית!.

אירע תפלות, זי איז מתפלל אויף די הצלחה פון די זון און פון די טעכטער, איר יראת שמים, דאס ווערט איינגעקריצט אין די הארץ פון אירע קינדער, אירע קינדער דערשמעקן און דערשפירן דאס ווארעמקייט און דאס ערליכקייט פון די מאמע, איר ווארעמקייט צו יעדע הייליגע זאך.

יעדער ווייל האבן קינדער וואס זענען מצליח אין תורה און אין יראת שמים, די שאלה שטעלט זיך, וואס טוט מען צו דעם אז מ'זאל מצליח זיין?, וואס איז די אמת'דיגע רצון פון די עלטערן אז די קינדער זאלן אויסוואקסן?

די קינדער זענען מבינים, זיי פארשטייען וואס איז די אמת'דיגע רצון, די אמת'דיגע ווילן, אויף וואס די עלטערן לייגן א דגוש, אויף וואס מ'לייגט דאס פינטעלע, אויף וואס מען שטעלט זיך, וואס מען מיינט אמת'דיג.

ס'קען אמאל זיין אזא מציאות, דער מאן איז נישט אזוי מדקדק אויף אסאך ענינים, אבער דאס פטר'ט נישט די פרוי, אדרבה, דעמאלסט ליגט אויף איר א דאפלטע פליכט, זי זאל אויספירן אירע פליכטן שטערקער, דורכדעם וואס זי שטארקט זיך צו גיין אין גוטע וועגן, אויפן וועג פון די מחנה אלקים, וועט זי זעהן א ענדערונג אין איר מאן, און ער וועט זיך אויך בעסערן.

ווייל איך דא מחזק זיין און שטארקן די נשים וואס זיי האבן אביסל די פראבלעמען, און זאגן ה' עמכם גבורי החיל, דער אייבערשטער איז מיט ענק, עטץ זענט גבורים, חזקו ואמצו! שטארקט ענק!, און דער אייבערשטער וועט העלפן עטץ וועטס מצליח זיין.

די פרוי דארף בויען דעם מויער אז די שטוב זאל זיין אפגעטיילט פון די גאס

ווי אזוי קומט מען ס'זאל זיין א הויז א שטוב פון מחנה אלקים, דאס וועלן מיר זען אין די פרוי, אזוי ווי ס'שטייט אין פסוק (משלי יד א)

חכמות נשים בנתה ביתה, די קלוגשאפט פון די ווייבער דאס האט אויפגעבויעט איר שטוב, א שטוב דאס איז די מויער וואס טיילט אפ פון א איד צו די גאס, און די מויער וועלכע וועט געבויעט דורך די פרוי. אמאל קען זיין מעשים וואס דורך די פעולות די מעשים וואס די פרוי טוט, ריקט זיך די גאנצע שטוב אוועק פון מחנה אלקים און ס׳קומט אן צו די מחנה פון די מגושמ׳דיגע מענטשן, אדער אפילו נאך ארגערס ח״ו.

שטייט אין חיד״א אויף משניות אבות, ׳אבות׳ מיטן כולל באטרעפט **410**, אזוי ווי די ווארט ׳קדוש׳, הייליג. זאגט ער, אויב דו ווילסט אז דו און דיין שטוב זאלן זיין קדוש, הייליג, זאלסטו גיין בדרך האבות, אין די וועגן פון די אבות. **און דאס איז א כלל גדול! גיי נישט שוואכער ווי דיינע עלטערן!.**

ס׳איז דא אסאך פרטים וואס ברענגען די חילוק אין דעם ענין.

ליין מאטריאל איז שטארק משפיע אויפן גאנצן מהות פון א שטוב, און אפילו מ׳זעהט נישט דעם חורבן אויף די מינוט, אבער די מאדערנע מאגאזינען לייגן אראפ א חותם, א יגל אין שטוב, און נאך טעג און יארן דערקענט זיך די חילוק, אפילו מ׳ווייסט נישט פון וואו איז געקומען די חילוק, אבער דאס איז געקומען פון די ליין מאטריאל.

דער מדרש זאגט (ב״ר פס״ג ס״י) אויף יעקב און עשו, אויפן פסוק **ויגדלו הנערים**, זיי זענען אויפגעוואקסן די קינדער, זאגט דער מדרש ס׳איז גלייך צו צוויי בלומען, א הדס וואס שמעקט, און א שטעכעדיגע גראז, זיי וואקסן צוזאמען איינס נעבן די אנדערע, וועז ס׳איז קליין דערקענט מען נישט דעם חילוק, כאטשיג ס׳איז באמת יא שוין דא א חילוק, אבער וועז ס׳וואקסט גרויס און ס׳בליהט זעהט מען אז דאס געט א גוטן ריח, און דאס האט דערנער און ס׳שטעכט. דרייצן יאר זענען יעקב און עשו געגאנגען אין חדר אדער אין סקול, און זיי זענען אהיימגעקומען פון חדר אדער פון סקול, מ׳האט נישט געזעהן קיין גרויסע חילוק קיין גרויסע דיפערענץ, נאך דרייצן יאר האט זיך ארויסגעשטעלט דער חילוק יעקב איז געגאנגען אין ביהמ״ד, און עשו איז געגאנגען אין זיינע טריפה׳נע פלעצער.

אלעס וועגדט זיך אויב די פרוי איז צוגעבינדן צו די טעכנעלאגישע כלים, וואס דאס איז די שורש די ווארצל וואס מענטשן קומען צו און באלאנגן צו די מחנה מגושמים.

זאל עס זיין קלאר און ס׳איז פשוט, ס׳איז א איסור גמור, אז עס טאר זיך נישט געפינען אין קיין שום אידישע שטוב נישט קיין ווידיאס, נישט די קאמפיוטערס, און נישט די סמארטפאון, און אפילו א טעבלעט, אן קיין שום תירוץ, ס׳מאכט גרויסע חורבנות, פאר גרויס און פאר קליין, און דאס איז משפיע אויף א שטוב גלייך, און ארום און ארום.

שטייט אין תפארת שלמה אויף שבועות, דער יו״ט שבועות ווערט איבערארל ׳עצרת׳, עצרת איז טייטש איינהאלטן, דאס איז דער מהות פון א איד, איינהאלטן!

ס׳איז דא א תאוה, ס׳גליסט זיך, יא ס׳גליסט זיך צו האבן א סמארטפאון, יא ס׳גליסט זיך צו האבן א קאמפיוטער, אבער איך האלט מיך איין. און וועגן דעם האט מען נישט געגעבן די תורה פאר מלאכים, ווייל ביי זיי איז נישט שייך קיין תאוה און ס׳איז נישטא וואס איינצוהאלטן, א איד א בשר ודם האט א תאוה, און ער דארף זיך איינהאלטן די תאוה, און דאס איז די פליכט פון א איד איינצוהאלטן די תאוה פון יצר הרע וואס דער יצר הרע רעדט צו שטענדיג, און מ׳האלט מלחמה קעגן דעם יצר הרע.

די אחריות אז די שטוב זאל זיין זויבער און ריין פון די טריפה׳נע כלים, אדער פון די אומריינע ליין מאטריאל, איז אויף די פרוי, זי איז די עקרת הבית, און אויף דעם שטייט חכמת נשים בנתה ביתה.

אין דעם קומט אריין דער יצר הרע פון אנליין שאפינג, אפילו פון א היתר׳דיגע פלאץ [מיט א פילטער], ס׳איז נישטא קיין איסור צו גיין אנליין שאפינג, ס׳דארף אבער זיין מיט א מאס, געצוימט, נישט צו זיין ׳עדיקטעט׳, אז די גאנצע קאפ ליגט אין דעם, **וויל אויב די קאפ פון די פרוי ליגט אין אנליין שאפינג, טוט עס משנה זיין די גאנצע שטוב, דאס טוט פארענדערן די שטוב פון מחנה אלקים צו מחנה מגושמים.**

אויב א מאמע טוט אן א אינגל א קליינע קאפל, שמאלע ענגע הויזן, שיך פאר א אינגל וואס זעהט אויס ווי שיך פאר א מיידל, דאס ברענגט אריין די מהות פון מחנה מגושמים ביי איר אין שטוב אריין, א ערליכע מאמע טוט נישט נישט אן איר זון - איך רעד יעצט פון די אינגלעך - מלבושים אזעלכע פערביגע מלבושים, פראסטע מלבושים, וואס פאסט נישט פאר א אידיש אינגל וואס גייט באקרוינט מיט לאנגע פיאות און לערנט אין א חסיד׳ישע תלמוד תורה.

איך וויל ארויסברענגען א נייע מאדע וואס איז געווארן, נישט אנצוטוהן שבת אדער יו״ט א ווייסע העמד ביי קינדער פאר אינגעלך, אדער פאר די מיידלעך שבת און יו״ט ווייסע שטרימפ, דאס מאכט דעם שבת וואכעדיג.

די זעלבע וועז מ׳פארט אויף וויקעישאן, אוודאי א מענטש מעג פארן אויף וויקעישאן, ס׳איז נארמאל צו פארן אויף וויקעישאן, אבער מ׳דארף אכטונג געבן ס׳זאל זיין בכשרות ובצניעות. **דארט וואו מ׳פארט אויף וויקעשן דאס באשטעטיגט אין וועלכע מחנה מ׳געפינט זיך.**

אויב די מאמע וועט זיין געווארנט אין די אלע זאכן, איז דא א הבטחה פון **צאי לך בעקבי הצאן**, זאלסט גיין בעקבי הצאן, אין די פיס טריט פון די שעפעלעך, **ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים**, דו וועסט פאשענען דיינע שעפעלעך אויף די משכן הרועים, פון די הייליגע אבות, און ס׳וועט זיין אם הבנים שמחה, א פריילעכע מאמע מיט א משפחה וואס באלאנגט אין מחנה אלקים.

אשרינו וואויל איז אונז, מה טוב חלקינו וויי גוט איז אונזער חלק, מיר זענען אויפגעוואקסן אויף די וועג פון פעטער ז״ל זי״ע, דער פעטער ז״ל האט אויפגעשטעלט א קהילה פון מחנה אלקים, מיר דארפן אויפשטעלן א חומה בצורה, א פעסטער מויער, נישט פארכאפט צו ווערן צו פרעמע קרייזן.

אונזער וועג – לכתחלה׳דיג אידישקייט

מענטשן פרעגן וואס הייסט ׳אונזער׳ וועג, וואס מיר דארפן זיין געווארנט מ׳זאל נישט אנקומען צו ׳זייער׳ וועג, איך רעד יעצט פון די מאדערנערע וועג.

דער פעטער ז״ל האט אויפגעשטעלט אידישקייט צו זיין א לכתחילה׳דיגער איד, די אנדערע אידן אפילו זיי זענען יראים

ושלמים, זיי זענען נישט עובר אויף קיין איסורים, אבער זיי זוכן פארשידענע בדיעבד, און יעדע דיעבד ווערט ביי זיי א לכתחילה, מיר זענען אויפגעוואקסן אויף דעם יסוד אז מ'דארף אנטלויפן פון 99 שערי היתר, פון 99 פלעצער וואס איז כשר, מ'זאל נישט אנקומען צו איין פראצענט פון איסור, מיר נישט קיין היתר'דיגע אידן, צו זוכן היתרים, מ'קען טרעפן בדיעבד'דיגע היתרים, מיר זוכן דאס נישט.

אפילו די אנדערע קרייזן זענען מודה אז די לכתחילה'דיגע וועג איז אונזער דרך הצניעות, און די גדרים וואס איז דא דא, נאר זיי זאגן למעשה אז בדיעבד איז דאס איז אויך גוט, און פון דעם דארף מען זיך דערווייטערן, פון די 'בדיעבד איז דאס אויך גוט' דאס איז געפערליכע זאך, מ'הייבט אן נאכצולאזן "א בדיעבד איז דאס אויך גוט'.

און אויף דעם האט דער פעטער ז"ל געזאגט נאך בימים ההם, אויב מ'הייבט אן נאכצולאזן דאס מינדעסטע דאס קלענסטע, פאלט מען שפעטער טיף אוועק. און וואס זאלן מיר זאגן, דאס איז געזאגט געווארן אין יענע צייט ווען ער האט געלעבט, כל שכן אין היינטיגע צייטן אין אונזער דור וואס איז נעבעך זייער א נעבעכדיגע דור.

וואס איז דער פראבלעם פון 'שניעל'ס' און לאנגע קליידער

ממילא וועלן מיר קומען צו די שאלה וואס מ'פרעגט.

ס'איז דא א מלבוש וואס הייסט 'שניעל', אדער נאך ארגער ווי 'שניעל', כ'קען נישט אזוי פונקטליך די אלע נעמען. אדער איז א א מאדע צו גיין מיט א לאנג קלייד, אסאך מענטשן פרעגן פארוואס נישט?, וואס איז די פראבלעם?

איך וועל זאגן א קורצן ענטפערן, די מקור פון די מלבושים דאס קומט פון דעם ציבור וואס ווערט אנגערופן 'ליטווויש' 'אמעריקאניש', דאס איז דער מציאות, אויב מ'הייבט אן צו גיין געקליידעט אזוי ווי זיי, ווערט מען אזוי ווי זיי, ווייל דאס איז די גייסט פון די ווייבער פון די גאס, אלע זייערע פירעכצער אין עניני צניעות, איך רעדט יעצט פון די אמעריקאנער גאס, אלעס אין צניעות וואס איז נוגע דעם שייטל, פארבן די פנים, איז גאנץ אנדערש ווי ביי אונז, און אויב מ'הייבט זיך אן אביסל צו קליידן אזוי ווי זיי, גייט מען ווייטער און ווייטער און מ'ווערט אינגאנצן אזוי ווי זיי, דאס איז א מציאות. אפילו מ'שפירט עס נישט די ערשטע מאל, אבער מיט די צייט גייט עס אזוי, מ'ריקט זיך און מ'ריקט זיך ביז מ'קומט אן.

אז מ'הייבט אן נאנט צו ווערן זיך צו פירן ווי זיי אין קליידונג, הייבט זיך אן צו פרעגן נאך פראגעס, פארוואס טארן ווייבער נישט דרייוון?, פארוואס זאל מען נישט גיין וואוינען אין זייערע געגענטן, זיי זענען אויך שומרי תורה ומצות, און מ'ווערט פרעגן צו וואס דארף מען אזעלכע לאנגע פיאות, פארוואס זאל מען נישט פארן אויף וויקעישאן אויף יו"ט - למשל ווען ס'קומט א יו"ט שבועות מ'קען פארן און מאכן דערפון א וויקעישאן. אזוי האט דאס נישט קיין ענדע ווען מ'הייבט אן צו גיין, מ'גייט און מ'גייט.

אין פרשת בהעלותך זאגט משה רבינו פאר יתרו והיית לנו לעינים, דו זאלסט אונז זיין אזוי ווי אויגן, זאגט רש"י וואס איז די טייטש זאלסט אונז זיין אזוי ווי אויגן, זאגט רש"י כל מה שיתעלם מאתנו, אלעס וואס וועט זיין פארהוילן פון אונז, וואס אונז וועלן מיר נישט וויסן, אתה מאיר עינינו, דו וועסט אויפלייכטן אונזערע אויגן, דו וועסט אונז אלעס ערקלערן. פרעגט מען א קשיא, משה רבינו זאגט פאר יתרו אלעס וואס אונז וועל מיר נישט וויסן וועט יתרו דארפן ערקלערן?, יתרו ווייסט וואס משה רבינו ווייסט נישט? ענטפערט דער פעטער ז"ל, משה רבינו האט נישט געוואוסט אלע גוי'אישע מנהגים, וואס איז די מנהג אמעריקע, ער האט געמוזט פרעגן יתרו, וואס יתרו האט זיך מגייר געווען, יתרו האט געעקענט אלע גוי'אישע מנהגים, משה רבינו האט געדארפט פרעגן יתרו כדאי צו וויסן וואס צו טון פונקט פארקערט פון די גוים.

אונז דארפן מיר טון אלע פעולות, אונז דארפן אלעס טון צו ווייזן פאר די זון און פאר די טעכטער און פאר זיך אליין, אז מיר זענען אנדערש פון די אמעריקאנער ציבור פון יהדות אמעריקע.

און דאס וועט זיין א ענטפער אויף א אנדערע פראגע, פארואוס זאל מען נישט אנטון 'גאונס' בשעת א שמחה, שטעלט זיך די פראגע וואו איז די מקור פון 'גאונס' א גוי'אישע מנהג, אדער א מנהג פון מאדערנערע אידן, דערפאר איז דאס מיאוס, ס'איז מיאוס בתכלית המיאוס, און ערליכע אידן האבן דאס נישט ליב, עבירה גוררת עבירה, אז מ'טוט אן א 'גאון' דארף מען צושטעלן א שייטל וואס זאל פאסטן פאר די 'גאון', און נישט נאר סתם א שייטל, נאר א לאנג שייטל, א גרויס שייטל, מ'דארף פארבן די פנים אזוי ווי ס'דארף צו זיין, אדער בעסער געזאגט 'אזוי ווי ס'דארף נישט צו זיין'. און פון די אנדערע זייט אז מ'וועט טוהן די פעולות פארקערט, דאס וועט אונז געבן כח מ'זאל נישט נארגעשלעפט ווערן נאך די אמעריקאנער גאס, אזוי ווי דער חינוך זאגט אין מצוה ט"ז אז מ'טוט מעשים צוברעכט מען דעם יצר הרע, ווייל די הערצער גייען נאך די פעולות.

איך וויל יעדער איינער זאל זיך אליין פרעגן די פראגע, מיין מאמע אדער מיין באבע איז אויך געגאנגען מיט א 'גאון'? כאטשיג די מאמע אדער די באבע איז געגאנגען מיט א אפן שייטל, אבער ס'איז איר נישט איינגעפאלן אנצוטון א 'גאון' צו די חתונה. יארן צוריק זענען די מאדערנע אויך געגאנגען מיט 'גאונס', אבער א היימישע פרוי האט זיך נישט אנגעטון קיין 'גאון'.

אין די הייליגע ספרים שטייט, אז די טאטעס און די מאמעס די עלטערן קומען פון גן עדן זיך באטיילigן אין די שמחה פון זייערע קינדער, דאס איז קלאר אויב קומען עלטערן פון גן עדן און זעהן קינדער אדער אייניקלעך וואס זענען אנגעטון נישט אזוי ווי זיי ווילן, דרייען זיי זיך אוים און זיי גייען גלייך צוריק, זיי ווילן דארט נישט זיין, זיי ווילן זיך נישט באטיילigן אין אזא חתונה.

איך וויים פון א מעשה, ס'איז געווען א חתונה, און ס'איז געווען א ערליכע באבע וואס איז געזעסן ביי די חתונה, די ערליכע באבע האט פארגאסן טרערן ביי די חתונה פון די אייגענע קינדער, ווייל זי האט געזהן די אייניקלעך אנגעטון מיט די 'גאונס' און מיט געפארבטע פענימער, סיי די גרויסע מיידלעך און סיי די פארהייראטע וויבלעך, און מיט זייער שייטלעך ווי אזוי ס'האט אויסגעזהן, די באבע איז נעבעך געזעסן ביי די חתונה און געלאזט טרערן ווען זי האט דאס צוגעזהן מיט די אויגן.

די אויפפירונג דאס ברענגט צער און עגמת נפש פאר אזעלכע עלטערן וואס האבן יראת שמים, און נישט קיין שמחה און נחת, און כל שכן פאר די וואס זיי קומען מעולם העליון פון גן עדן,

יעדער איינער האפט און וויל, אז ווען די עלטערן קומען פון גן עדן זאלן זיי איבערלאזן א ברכה ביי די שמחה, און אז מ׳פירט זיך אזוי, פארלירט מען נעבעך די ברכה.

די הארבקייט פון אויפגעדעקטע האר

אביסל אנהייבן צו רעדן בפרטיות פון צניעות, כי מראש צורים אראנ, אני מסתכל בראשיתן, די דעק פון די קאפ פון פארהייראטע וויבער, און די האר פון די מיידלעך.

מ׳זאל וויסן קלאר ס׳איז א איסור גמור פאר א פארהייראטע פרוי צו גיין מיט אויפגעדעקטע האר, נישט נאר אינגאנצן, נאר אפילו א טראפעלע האר איז א איסור גמור, און אויף די טראפעלע האר איז עוזאגט געווארן די וועדטער פון זוה"ק אז ס׳ברענגט א קללה אין שטוב אריין ר"ל.

אסאך טרערן האט דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו פארגאסן אויף די פירצה פון ביי האר, ער האט דאס אנגערופן ווי האר, ווייל דאס ברענגט אלע זאכן וואס טוט ווי, אלע צרות אין שטוב.

ס׳איז געווען אין די הייליגע מאמענטן פאר כל נדרי, האט ער אויפגעהויבן זיין שטימע צו די וויבער שול מעורר זיין אויף די פירצה פון ביי האר, און ער האט געזאגט צוליב אינעלע האר פארלירט מען ביידע וועלטן רח"ל.

די היסטאריע פון שערן האר

דאס ענין פון אפשערן די האר פאר א פארהייראטע פרוי, ס׳איז דא אזא מ׳מרא מענטשן זאגן אז דאס איז נאר א אונגארישע מנהג, וויל איך זאגן אז דאס איז א טעות.

וויל איך קודם זאגן אביסל היסטאריע פון כלל ישראל. מיט הונדערטער יארן צוריק איז פוילן געווען א וועלטס מאכט, פולין האט געווען אלטיגט אויף אסאך לענדער, פולין האט געווען אלטיגט אויף גאליציע, אויף אוקריינע - וואס היינט איז אוקריינע - אויף ליטע, אין יאר ת"ח דאס הייסט בערך 380 צוריק איז געווען א אויפשטאנד אין אוקריינע קעגן פולין, דאס הייסט גזירת ת"ח, ביי יענעם אויפשטאנד איז נעבעך געהרג׳עט געווארן זייער אסאך אידן דורך די אוקריינער ימ"ש. יארן שפעטער אין יאר תק"ל, דאס הייסט 250 צוריק, האבן די דריי אנדערע גרויסמאכט באפאלן פולין, רוסלאנד פון מזרח זייט, דייטשלאנד פון מערב זייט, און עסטרייך פון דרום מעריב, און מ׳האט צוריסן פולין, מ׳האט זיך צוטיילט פולין, אוקריינע און ליטע און א גרויס חלק פון פולין ווי ווארשע, איז געקומען אונטער די רוסישע הערשאפט, גאליציע אזוי ווי שטעט ווי לעמבערג און קראקא, איז געקומען אונטער עסטרייך, אזוי איז דאס געווען ביז צו די ערשטע וועלטס קריג, בערך פאר הונדערט יאר צוריק.

דער רוסישער צאר וואס ער איז געווען דער קייזער אין רוסלאנד איז געווען א גרויסער רשע, ער האט גוזר געווען גזירות אויף אידישע קינדער, איינס פון די גזירות וואס ער האט גוזר געווען, איז געווען אז וויבער טארן זיך נישט אפשערן זייער האר, און ס׳איז געווארן א גרויסע פראבלעם, האט מען זיך א עצה געגעבן, מ׳האט אנגעטון א שייטל, און די אריבעלייט וואס האבן נישט געקענט קויפן קיין שייטל, האבן זיי נעבעך געמוזט גיין מיט די האר, ווייל זיי האבן מורא געהאט פון די פאליציי, און ס׳איז געווען זייער א רשעות׳דיגע רעגירונג, דאס איז געווען סיי אין אוקריינע סיי אין ליטע און סיי אין רוסלאנד, און אין די חלק פולין וואס איז געווען אין רוסלאנד.

אין גאליציע אדער אין די אלע מדינות וואס האט באלאנגט פאר עסטרייך אונגארן, עסטרייך איז געווען א גרויסע וועלט מאכט, זיי האבן געווען אלטיגט אין די אלע מדינות וואס איז היינט רומעניע טשעכיי סלאוואקיי, דארט האט מען נישט געטשעפעט אידן, ממילא איז געבליבן דער מנהג א הייליגער מנהג פון הונדערטער יארן צוריק, אז מ׳האט זיך אפגעשוירן די האר.

איך וויל פארציילן א מעשה, דער הייליגער דברי חיים פון צאנז ז"ל, זיין טאכטער האט חתונה געהאט צו א אייניקל פון טשערקאסער רבין וואס ער איז געווען א זון פון הרה"ק רבי מאטעלע טשערנאבלער וואס האט געוואוינט אין רוסלאנד, די חתונה איז געווען ביי די גרעניץ ווי עסטרייך און רוסלאנד זענען זיך דעמאלטס צאמגעקומען, נאך די חתונה זענען זיי געגאנגען וואוינען קיין אוקריינע, א טאג נאך די חתונה האט זיך די כלה דעם צאנזער׳ס רב טאכטער זיך אפגעשוירן די האר, און זי האט פארציילט פארן טאטן אז זי האט זיך אפגעשוירן די האר. דער הייליגער דברי חיים איז געווארן אנגעפילט מיט שמחה פון די מסירות נפש פון זיין טאכטער וואס זי גייט וואוינען אין רוסלאנד און זי גייט אפגעשוירן די האר, ער איז געווארן זייער צופייערט פאר גרויס שמחה, האט אים די טאכטער דעמאלטס געזאגט, אז זי גלייבט אז דער טאטע דער דברי חיים איז בכח מיט זיינע תפלות מבטל צו זיין די גזירה, און דעמאלטס האט זיך דער דברי חיים שטארק צופייערט און ער האט מתפלל געווען, און דעמאלטס איז אביסל לייכטער געווארן די גזירה.

עכ"פ פאר אונז וואס מיר שטאמען פון די מדינות, איז קיינמאל נישט געווען אזא פירצה פון גיין מיט אומאפגעשוירענע האר, נאר ביי קלים און ביי פראסטאקעס, איז דא א פליכט פון אל תטוש תורת אמך, מ׳טאר נישט אפלאזן די תורה פון א מאמע, ס׳איז דא א פליכט פון אפשערן די האר אינגאנצן, און אויף דעם איז נישטא קיין היתר אנדערש צו טון.

די הארבקייט פון ביי האר - בפרט אין קרית יואל באתרא דמר

איך וויל זאגן נאך מער, דא אין קרית יואל איז דער פעטער ז"ל דער מרא דאתרא, מיט זיין גרויסע קדושה האט ער משפיע געווען אויף די שטאט השפעות טובות אין אלע ענינים, און די השפעות ציהט זיך ביז צום היינטיגן טאג, אין יעדע צייט ביי א שמחה אדער ח"ו וועז ס׳איז דא א צרה און עגמת נפש אין א שטוב דער אייבערשטער זאל אפהיטן, גייט מען אויפן ציון מתפלל צו זיין, אז ער זאל מעורר רחמים זיין מ׳זאל זוכה זיין צו ישועות און צו אלע גוטע זאכן, איך האב שוין פריער געזאגט דער פעטער ז"ל איז א גברא דקפדנא, דאס הייסט א מענטש וואס איז זייער ברוגז אז מ׳פאלגט אים נישט, און ער האט געזאגט (חידו"ת תשט"ז ס"ג יתרו) ׳וועט ס׳גייט מיט ביי האר בין איך אים נישט מוחל׳, אזוי האט ער געזאגט! ׳וועט ס׳גייט מיט ביי האר בין איך אים נישט מוחל׳, וועט האט נישט מורא פון אזעלכע מורא׳דיגע וועדטער?, ער איז נישט מוחל פאר וועט ס׳גייט מיט ביי האר.

פארשטיי איך נישט ווי קען זיין דא אין קרית יואל אפילו איין פרוי ואל פורץ גדר זיין, און ואל נישט מורא האבן פאר דעם, זי האט נישט מורא פון די גרויסע הקפדה?

און ווי איך האב שוין פריער געזאגט והוי זהיר בגחלתן, מ'זאל זיין געווארנט אין די קוילן, ברענענדיגע קוילן, ווייל ס'שאדט זייער שטארק.

די לבוש פון שייטלען על פי הלכה

וועלן מיר גיין צום ענין פון שייטלען, אין די הלכה איז דא זייער אסאך פוסקים וואס זיי זאגן אז מ'טאר נישט גיין מיט א שייטל, אבער ס'איז דא פוסקים וואס זאגן אז מ'מעג יא גיין, און אויף די פוסקים פארלאזן זיך די חלק יראים ושלמים וואס גייען יא מיט א שייטל.

איך וויל פארציילן א מעשה וואס איז געווען ביי מיין זיידן ז"ל דער עצי חיים, ס'איז געווען איינער וואס האט ל"ע נישט געהאט קיין קינדער, און ער איז געקומען צום זיידן ז"ל און ער האט אים געבעטן א ברכה ער זאל האבן קינדער, האט ער אים געזאגט איך געב דיר אן הבטחה אז דו וועסט האבן קינדער, בתנאי אז דיין ווייב טוט אויס די שייטל, האט ער געזאגט יא ער איז מסכים, האט ער געזאגט ניין, גיי אהיים און פרעג דיין ווייב צי זי איז מסכים, איז ער אהיים געגאנגען און ער האט געפרעגט, יא זי איז מסכים, זי האט אויסגעטון די שייטל, צום יאר איז זי געהאלפן געווארן מיט א קינד.

א צווייטע מעשה, ער האט געפאדערט איינעם זי זאל אויסטון די שייטל, האט די פרוי געבעטן ער זאל איר צוזאגן אז זי וועט האבן גוטע קינדער, האט ער געזאגט גוט, איך מאך דעם געשעפט, איך געב אן הבטחה אויף גוטע קינדער אויב זי טוט אויס די שייטל.

און סאטמאר ביים פעטער ז"ל איז געווען א מעשה, ער האט אמאל אויך ג'דרש'נט א דרשה מ'זאל אויסטון שייטלען, און ער האט צוגעזאגט א ברכה פאר די וואס פאלגן אים, נאך א שטיקל צייט האט זיך געמאכט א מעשה אז א קינד איז זייער קראנק געווארן מיט א ערנסטע מחלה, זענען געקומען די בני המשפחה מיט א טענה, אזוי ווי די פרוי האט געפאלגט און זי האט אויסגעטון די שייטל, מוז ער האלטן זיין הבטחה, האט ער געבענטשט א ברכה פון רפואה שלימה, און ס'איז באלד בעסער געווארן פאר דעם קינד.

דער תולדות אהרן רבי ז"ל אין ארץ ישראל האט פארציילט די מעשה. ווייל ער איז דארט געווען בשעת די משפחה איז געקומען, ער האט צוגעזעהן די גאנצע מעשה.

דאס איז קלאר, אז אפילו די פוסקים וואס זיי זאגן אז מ'מעג גיין מיט א שייטל, האבן נישט געמיינט א שייטל וואס איז אזוי ווי עכטע האר, און אוודאי און אוודאי נישט די לאנגע שייטלען, דאס איז אסור לכל הדעות, און דאס האט נישט קיין שום היתר.

וויל איך זאגן אזוי, **וואויל איז פאר די פרוי וואס דעקט זיך צו דעם קאפ אן א שייטל** - אפילו א קליינע שייטל וואס מ'רופט א פריזעט - **וואויל איז איר און וואויל איז איר חלק, אויף דער וועלט און אויף יענע וועלט, און זי וועט זוכה זיין צו אלע ברכות וואס שטייט אין די תורה.**

און אפילו די וואס זענען יא מיקל און זיי גייען יא מיט א שייטל, דארף דאס זיין מיט א מאס, אויף אן איידעלן אופן, א איידעלע שייטל, אזוי ווי ס'פאסט זיך פאר א פרוי א יראת ה' און א חשוב'ע פרוי.

דער צודעק פאר די שייטל

און אפילו די וואס גייען מיט שייטלען, דארפן זיהן אז מ'זאל גיין מיט א צוגעדעקט שייטל, און איך וויל יעצט רעדן איבער דעם צוגעדעקט שייטל.

די דעק וואס מ'וויל צודעקן א שייטל דאס איז נישט געמאכט געווארן פאר א שינקיט פארן שייטל, וויל מ'וויל נישט גיין מיט א אויפגעדעקטע שייטל, דאס איז נישט קיין סגולה צום שייטל, נאר מ'וויל גיין מיט א צוגעדעקט שייטל [צו דערקענען א חילוק צווישן א מיידל און א פארהייראטע פרוי].

צוגעדעקט מיינט געגנג גרויס און זעהבאר אז די שייטל איז צוגעדעקט, אפילו פאר דער וואס איז פון פארנט פון דעם מענטש, אויב נישט וואס האט מען אויפגעטון מיט א קליינעם צודעק, ס'זעהט אויס ווי א קאפל אונטערן קאפ, וואס מ'זעהט עס נישט ארויס, מ'נארט זיך אליינס אז מ'גייט מיט א צוגעדעקט שייטל, און ס'איז נישט מער ווי א דמיון.

ס'טוט ווי צו זאגן אז דער צודעק וועט קלענער און די שייטל וועט גרעסער און לענגער, און מ'זעהט ירידת הדורות ווען מ'קוקט ווי אזוי די מאמעס זענען געגאנגען, און ווי אזוי די יונגע דור גייט.

די פארעם פון די שייטל טאר נישט אויסזעהן אזוי ווי עכטע האר, מ'טאר נישט גיין מיט א שייטל פון "יומען העיר", וואס דאס איז עכטע האר.

מיטן יארן צוריק איז ארויסגעקומען א בריוו פון גדולי ישראל מ'זאל נישט גיין מיט א שייטל פון "יומען העיר", ס'איז געווארן אביסל נאכגעלאזט, מ'דארף וויסן אז דער איסור איז געבליבן, מ'זאל נישט גיין מיט קיין "יומען העיר" שייטל, און דער וואס גייט ביז יעצט, איז יעצט דער זמן מ'זאל זיך שטארקן און גיין מיט א בעסער שייטל.

די שייטל זאל זיין באשיידן, א צניעות'דיגע שייטל, ס'איז דא פארשידענע סטיילס וואס קומען אלס ארויס, וואס ס'זעהט אויס ווי עכטע האר פון מיידלעך, און דאס טאר מען נישט על פי הדין.

די לענג פון א שייטל - און האר ביי מיידלעך

די לענג פון די שייטל זאל נישט זיין מער ווי די האלז אונטערן קאפ, מ'רופט עס די "העיר ליין", אויב ס'איז לענגער איז דאס שוין א לאנג שייטל, און אוודאי אויב ס'קומט אן צו די אקסלען, דאס הייסט שוין פריצות'דיג.

די זעלבע איז מיט די האר פון די מיידלעך, לאנגע צולאזטע האר איז א גרויסע פירצה, און דאס איז פארקערט פון צניעות.

וויללאנג מעגן זיין די האר, ביז צו די אויבערשטע פלייצע, און דאס איז נישט אנדערש צי מ'געפינט זיך אין בנין פון בית רחל, אדער אינדערהיים שבת קודש, אדער ביי א שמחה חתונה וכדומה.

פארבן דאס פנים א. ד. ג.

בנוגע פארבען דאס פנים, נשים כשרות וצניעות אין אלע דורות האבן זיך געהיטן, מ׳האט זיך נישט געפארבט בכלל נישט, און ס׳איז נאך דא היינט ב״ה משפחות וואס זיי האלטן זיך אויף דעם וועג, און איך וויל זיי זאגן אשרי להם ואשרי חלקם, זייער גרויס איז זייער זכות.

אבער מ׳דארף צו וויסן ס׳איז דא זאכן וואס זענען אסור, מ׳טאר נישט, ס׳איז נישט נאר א חומרא א פרומעניש, נאר אן איסור.

מ׳טאר נישט פארבן די פנים מיט א פארב וואס איז נישט די נאטורליכע פארב פון די הויט פון פנים.

אויב ס׳איז דא א פראבלעם דעמאלטס מעג מען, אבער נאר ס׳זאל אויסזען אזוי ווי די פארב פון די געהעריגע הויט וואס איז די נאטורליכע פארב פון א מענטש.

דער איסור פון פארבן די ליפן און די אויגן

פארבן די ליפן איז א מיאוס׳ע זאך, און כל שכן פארבן די אויגן איז א איסור ממש, די זאכן ברענגט צו ציען די אויגן פון אנדערע מענטשן, ממילא איז זי מכשיל אנדערע, און זי איז א חוטא ומחטיאה, זי זינדיגט און מאכט זינדיגן אנדערע מענטשן.

דער נביא ישעיה זאגט אז פארבן די אויגן דאס האט גורם געווען חורבן בית המקדש, אזוי ווי ס׳שטייט אין פסוק (ישעיה ג טז) **ויאמר ה׳**, דער אייבערשטער האט געזאגט, **יען כי גבהו בנות ציון**, זיי האבן זיך געהאלטן הויעך די מיידלעך, **ותלכנה נטיות גרון**, זיי גייען אויסגעצויגן די האלז, **ומשקרות עינים** זאגט רש״י געפארבטע אויגן.

פרטים פון צניעות ביי קליידער

דאס זעלבע ווען מ׳רעדט פון די בגדים, א מאמע קויפט פאר די טאכטער מלבושים, ס׳איז א בושה צו זאגן, אבער ס׳איז דא וואס קויפן נאכט וועש מלא פריצות, ס׳נעמט אוועק יעדן זיק פון יראת שמים פון א יונגערמאן א תלמיד חכם און א ירא שמים.

צניעות איז די כוונה פארדעקט און באשיידן, וועגן דעם וועלן מיר ארויסרעדן אביסל ענינים בפרטיות.

די קליידער דארפן באדעקן אלע חלקים וואס דארף ווערן באדעקט, דהיינו, די האלז דארף זיין באדעקט, די אויבערשטע קנעפל דארף זיין פארמאכט, די ערמל דארף אנקומען ביז צו די האנט פלאך, ביז אהער דארף זיין די האנט באדעקט.

די לענג פון די בגדים פון די קליידער דארף איבערדעקן די קניה, אלעמאל, סיי ווען זי זיצט און סיי ווען זי שטייט, און אויב ס׳וועט פארקערצערט דאס קלייד דורך פארשידענע זאכן צי דורך די שיך, דארף מען זההן אז די קלייד זאל זיין געניג לאנג, טאמער איז דאס העכער פון די קניה, צי אפילו נישט געניג נידעריג אונטער די קניה, איז דאס שוין קורץ.

די פיס דארף זיין באדעקט, דער פעטער ז״ל האט שטארק מקפיד געווען אז די שטרימפ זאל נישט דורכזיכטיג, און ס׳ליגט א פליכט צו גיין מיט געהעריגע זאקן וואס איז נישט דורכזיכטיג.

מיר האבן פריער נאכגעזאגט, הקב״ה האט באשוואירן חוה אויף יעדן גליד, און ער האט איר געזאגט זאלסט זיין א אשה צנועה, יעדע גליד און יעדע אבר דארף זיין באדעקט און זיך נישט ארויסזעהן, און ווען דעם טאר מען נישט אנטון קיין ענגע בגדים, צוגעפאסט צום קערפער, וואס זעהט זיך ארויס די געשטעל פון קערפער, אדער א קלייד וואס איז געמאכט פון אזעלכע סחורה וואס איז צוגעקלעפט צום קערפער.

דער אייבערשטער האט געזאגט פאר אידישע קינדער (ויקרא כ כג) **ולא תלכו בחוקת הגוי**, מ׳זאל נישט גיין אין די געזעצן פונעם גוי, **ואקץ בם**, איך האב מיך פארעקלט פון דעם גוי, א אידיש קינד דארף זיין אפגעזונדערט פון א גוי ווי אזוי מ׳גיין אנגעטון.

שטייט אין די מגילה **ודתיהם שונות מכל העם**, שטייט אין ייטב לב **ודתיהם** זייער געזעץ איז, **שונות מכל העם**, זיי זענען אנדערש פון אלע פעלקער, פון אלע גוים.

מען טאר נישט גיין אנגעטון מיט א קלייד וואס איז אין רויטע פארב, אדער אן אנדערע רעש׳דיגע קאליר, אדער אפילו שיך וואס איז רעש׳דיגע קאליר, אדער אן אויפפאלנדע שיך.

געדענקן אז מען איז א בת מלך

מ׳דארף זההן זיך מונע זיין נישט אנצוטון א קלייד וואס איז געמאכט פון סחורה וואס הייסט ׳דענים׳, וואס די נידריגע גוים גייען מיט אזא סחורה, אידישע קינדער ווערן אנגערופן בנים למקום, זיי זענען קינדער פון הייליגן באשעפער, א אידישע טאכטער איז א בת מלך, א טאכטער פון דעם מלך מלכי המלכים, א טאכטער פון א מלך גייט אנגעטון און פירט זיך אזוי ווי ס׳פאסט זיך פאר א טאכטער פון א קייזער, און נישט מיט סחורה פון א בת שפחה, וואס א קינד פון א דינסט גייט.

א אידישע פרוי דארף שטענדיג געדענקן: איך בין א בת מלך!, ממילא זאל מען נישט נאכגיין די גוי׳אישע סטיילס, נאר ס׳זאל זיין אייגעלע קליידער, נישט מיט די מאדערנע סטייל און לויט די לעצטע מאדע.

ס׳איז באקאנט דאס ווארט פון הייליגן רבי ר׳ מענדעלע פון רימנוב, ער זאגט יעדע מאדע ברענגט א פרישע מחלה אויף די וועלט ה׳ ירחם, ממילא דארף מען אכטונג געבן נישט צו גיין מיט קיין שום קלייד וואס איז אויפפאלנד און ס׳ציהט די אויג.

די ברכה שעשני כרצונו - זיך פירן בצניעות ווי די רצון ה׳

אין דברי יואל פרשת כי תצא זאגט ער, א פרוי מאכט א ברכה יעדן טאג שעשני כרצונו, דער אייבערשטער האט באשאפן א פרוי אזוי ווי ער האט געוואלט, פרעגט ער וואס איז שייך צו מאכן א ברכה יעדן טאג, איינמאל אז זי האט געמאכט די ברכה מ׳האט איר באשאפן כרצונו, אזוי איז זי זונטאג אזוי איז זי מאנטאג אזוי איז דינסטאג, וואס איז שייך יעדן טאג צו מאכן די זעלבע ברכה?. זאגט ער א תירוץ די פליכט פון צניעות פון א פרוי וויל דאס איז די רצון פון אייבערשטען, זי איז אזוי באשאפן געווארן אז זי זאל זיך אנטון בצניעות, און ווען זי גייט אנגעטון בצניעות, טוט זי דעם רצון ה׳, זי טוט דעם ווילן פון הייליגן באשעפער וואס ער האט איר אזוי באשאפן, און אויף דעם מאכט זי א ברכה שעשני כרצונו.

ווען זיי גייט אנגעטון בצניעות מיט א גוטן צניעות'דיגן לבוש, טוט זי דעם רצון ה' וואס ער האט איר אזוי באשאפן, וועגן דעם מאכט זי יעדן טאג א פרישע ברכה, ווייל יעדן טאג איז דא התגברות היצר, יעדן טאג איז דא א פרישע יצר הרע, און די טבע פון א פרוי איז פיזן, און ס'איז דא א יעדן טאג א נייע מאדע, און אז זי שטארקט זיך אויפן יצר הרע יעדן טאג, האט זי יעדן טאג א פרישע מעשה וואס זי טוט די רצון ה' ווי אזוי זי טוט זיך אן, און אויף דעם מאכט זי יעדן טאג א ברכה שעשני כרצונו.

וועגן דעם היינט נאכט וועז ס'איז זיך צוזאמען געקומען דא די נשים כשרות וצניעות פון קרית יואל, זיי זענען מקבל אויף זיך נישט צו מאכן די ברכה שעשני כרצונו א ברכה לבטלה יעדן טאג, זיי זענען זיך מקבל מיט א קבלה גמורה, מיט א פעסטע קבלה, אפצהיטן אלע גדרי הצניעות, און זאגן פארן הייליגן באשעפער, איך טוה אלע מעשים אויף צו גוטן, צו ווייזן פאר אלע מענטשן, השי"ת האט מיר באשאפן כרצונו, און פון מיר זאלן זיך אלע אפלערנען, און אזוי זאלן זיך אנדערע אפלערנען צו פארשטארקן די כח הצניעות אויף די וועלט, און זיך דערווייטערן פון יעדע זאך וואס איז א פירצה אין די מויער פון צניעות, און דורכדעם וועט מען זוכה זיין צו אלע גוטע זאכן אין זכות פון שמירת הצניעות.

דאס הייליג פלאץ וואו מען געפינט זיך

היינט נאכט איז די יומא דהילולא די יארצייט פון פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אונז שטייען מיר דא אין הויף פון ביהמ"ד, דא אין דעם ביהמ"ד האט מען אריינגעברענגט דעם הייליגן קערפער נאך זיין פטירה, דא אין דעם ביהמ"ד נאנט אהער האט אים מספיד געווען די רבנים הגאונים הצדיקים, צווישן זיי דער טאטע ז"ל, דא אין ביהמ"ד אויף דעם פלאץ האבן אידישע קינדער געווויינט אויף די גרויסע אבידה, דא אין דעם ביהמ"ד און אויף דעם פלאץ דא האט מען זיך מקבל געווען אלע מלווים די אלע וואס זענען געווען אויף די לויה צו גיין אין זיינע דרכים, דא אין דעם ביהמ"ד און אויף דעם פלאץ האט מען זיך געזעגענט מיט א צובראכן הארץ און מ'האט אים באגלייט צום בית עלמין.

ס'איז אבער געבליבן פון דעם א הייליגן צייכן אויף אייבג, וועגן דעם ווייל איך זאגן די הייליגע צייכן פון יענע מאמענטן זאל אריינגיין אין ענקערע הערצער, ס'זאל ברענגען א געוואלדיגע התעוררות צו גיין אין זיינע דרכים, און צו פאלגן אלעם וואס ער האט געלערנט אידישע טעכטער, און צו גיין בדרכי הצניעות, און אין עניני חינוך, חינוך הבנים והבנות, אין אלע זאכן אין לעבנס שטייגער, צו וויסן די חשוב'קייט און די פליכט פון א מאמע אין אידישן פאלק, נישט שעמען זיך פון די וואס לאכן אפ פון אידישקייט, נאר זיך אנצוטון א קרוין פון צניעות, מיט א הייליגע שטאלץ, איך בין א תלמידה פון בית חינוך לבנות בית רחל, און איך פארשטיי די גרויסע אחריות וואס ליגט אויף מיר. מיטן אייבערשטענס הילף וועל איך זיך נישט אוועק רירן אפילו א קליינע ריר פון וואס מ'האט מיר געלערנט אין בית רחל.

א ברכה פון הייליגן קדושת יום טוב

אין מחזור דברי יואל וועלט געבראכט א מעשה אין נאמען פון זיידן ז"ל קדושת יו"ט, ער האט אמאל געזאגט א דרשה, און ער האט זיך זייער צופיירט ביי דרשה - ער האט געדעדט וועגן צניעות, דעמאלטס בימים ההם, האט ער צוגעזאגט קינדער און פרנסה פאר וועך ס'וועט נישט גיין אנגעטון מיט די מאדעם וואס איז דעמאלטס געווען אין יענע צייטן.

אין זיין כח און אין זיין זכות קען מען צוזאגן, וועך ס'וועט זיך דערווייטערן פון פריצות'דיגע מלבושים, ער וועט ארויסטראגן פון שטוב די פריצות'דיגע מלבושים, און ער וועט גיין אנגעטון מיט מלבושים פון צניעות, קען מען צוזאגן אלע ברכות פון הימל, געבענטשטע קינדער, פרנסה בריוח ובניקל, געזונט און לעבן און גוטע שידוכים, און אלעם גוטס.

מיט וואס פאר א פנים וועט מען מקבל זיין דעם מלך המשיח

איך וועל מסיים זיין מיינע וועך טער מיט א מעשה, איך האב געזעהן א שיינע מעשה פון הרה"ק רבי דוד'ל קשאנוב'ער א זון פון הייליגן דברי חיים, ער איז געווען רב אין קשאנוב, ער האט אמאל זייער געווויינט און געזאגט, וועך משיח וועט קומען וועט יעדער קומען מקבל פנים זיין דעם מלך המשיח, יעדער וועט גיין שלום געבן פארן מלך המשיח, האט ער געזאגט משיח וועט פרעגן יונגעלייט, ווי אזוי גייט דיין וויב אנגעטון?, **משיח וועט זאגן, דיין וויב גייט אנגעטון אזוי און אזוי, ווייל זי ווייל נאכמאכן יענע און יענע גוי'טע, און דיין וויב גייט אזוי, ווייל זי ווייל נאכמאכן יענע און יענע גוי'טע, משיח וועט פארהאלטן יעדן איינעם אויף די מלבושים פון זיין פרוי.**

האב איך געקלערט, איך האב מיך דערמאנט דאס ווארט וואס דער פעטער ז"ל פלעגט נאכצוזאגן, מ'זאגט נגילה ונשמחה בישועתך, וועך ער האט דאס געזאגט האט ער זייער געווויינט, און ער האט געזאגט, וועך משיח וועט קומען און מ'וועט שוין זוכה זיין צו די גאולה, זאל מען זיך קענען פרייען מיט די ישועה, און נישט איינזינקען פאר בושה.

וועך משיח וועט קומען און יעדער וועט זיך שטיפן צום מלך המשיח, דארף מען בעטן דעם אייבערשטען נגילה ונשמחה בישועתך, מ'זאל זיך קענען פרייען, מ'זאל נישט איינזינקען פאר בושה וועך דער מלך המשיח וועט פרעגן יעדן איינעם פערזענליך, דיין וויב גייט ווי א גוי'טע, און דיין וויב גייט ווי יענע גוי'טע, אוי לה לאותה בושה, ווי צו די בושה, ואוי לה לאותו כלימה, ווי איז צו די פארשעמונג, מ'וועט זיך פשוט שעמען פארן מלך המשיח.

דער אייבערשטער זאל העלפן מ'זאל מקבל זיין די אלע וועך טער וואס מ'האב מיר דא געדעדט, ס'זאל מאכן א רושם אין יעדן איינעם'ס שטוב מ'זאל זיך פירן על דרך התורה והיראה, דער זכות פון דעם פעטער ז"ל דער מייסד פון בית רחל זאל ביישטיין אויף אונז און אויף אלע אידן מ'זאל געהאלפן ווערן מיט אלע מיני ברכות און אלע מיני ישועות, עטס זאלטס אלע זוכה זיין מגדל צו זיין אלע קינדער מיט הרחבת הדעת, תענוג ונחת דקדושה, בריאות השלימות, פרנסה בהרחבה ובניקל, אריכת ימים ושנים, גוטע שידוכים צום ריכטיגן זמן, ביז דער אייבערשטער וועט העלפן, אין זכות פון נשים צדקניות וועלן מיר זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

לעילוי נשמת

הרה"ח

ר' שלמה זלמן

ב"ר יחזקאל שרגא הכהן

סאנדער

ז"ל

נלב"ע ו' אלול

הונצח ע"י בנו ידידינו החשוב הנכבד

מוה"ר **יוסף לייב**

הכהן סאנדער הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

בסעודת יומא דהילולא קדישא
של כ"ק מרן רבינו הק' בעל דברי יואל זיע"א

יום ג' פרשת ראה כ"ו מנחם אב תשפ"ב לפ"ק
בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

הקב"ה מסייע להצדיק לבטל גזירות רעות

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה.** זאגט דער בעל הטורים, דאס איז א מדרש, **ראה אנכי, אנכי שבעשרת הדברות**, וואס די עשרת הדברות הייבט זיך אן מיט 'אנכי'.

קען זיין אזוי, עס שטייט אין אמרי יהודה פון בערזשאנער רב, אין פרשת דברים, אויף דעם וואס די גמרא זאגט אין מועד קטן דף ט"ז ע"ב, צדיק מושל ביראת אלקים (שמואל-ב כ"ג, ג), די גמרא דרש'נט פון דעם פסוק, הקב"ה גוזר וצדיק מבטל, הקב"ה קען גוזר זיין א גזירה, און א צדיק האט א כח צו מבטל זיין. פרעגט ער א קשיא, בני ישראל, די אידישע קינדער זענען בנים למקום, און א קינד, א זוהן טאר נישט סותר זיין, ער טאר נישט זאגן אנדערש ווי דער טאטע, איש אמו ואביו תיראו, טאר דאך א קינד נישט סותר זיין די ווערטער פון א טאטע, אויב אזוי, ווי אזוי קענען צדיקים מבטל זיין די גזירה פון הקב"ה וואס א קינד טאר נישט סותר זיין די ווערטער פון א טאטע, אזוי פרעגט ער די קשיא.

קען זיין אזוי צו פארענטפערן, שטייט אין ייטב לב, פרשת כי תצא, זאגט דער זיידע ז"ל, אז דאס וואס דער אויבערשטער העלפט פאר א מענטש כובש צו זיין דעם יצר הרע, דאס איז על פי התורה, דאס איז פון דעם דין פריקה וטעינה, עס איז דא א דין אין פרשת כי תצא (דברים כב ד) וועז איינער זעהט א איד מוטשעט זיך מיט א שווערן פעקל, דארף ער אים העלפן אראפ לאדענען, וועז ער זעהט א שווערן פעקל אנצולאדענען, דארף מען אים העלפן אנצולאדענען, מ'דארף ארויס העלפן א איד, דאס איז דער דין פון פריקה וטעינה, זאגט ער, וועז א איד וויל זיך מטהר זיין פון די שמוץ פונעם יצר הרע, פון זוהמת היצר, אז ער וויל העלפט אים דער אויבערשטער, און דער אויבערשטער נעמט אראפ פון אים די משא, די לאסט פונעם יצר הרע, און די כוחות פונעם יצר הרע, און אז ער וויל זיך אנלאדענען א משא פון מצוות ומעשים טובים, העלפט אים דער אויבערשטער אנצולאדענען מצוות ומעשים טובים, אזוי זאגט ער, און ער זאגט אוודאי ס'מוז זיין 'עמו', ער דארף צוהעלפן דערצו, טאמער שטעלט ער זיך אין די זייט, און ער זאגט פאר יענעם זיי מקיים די מצוה, דעמאלטס איז ער פטור, טאמער טוט ער, אז א מענטש הייבט אן צו טוהן, העלפט אים דער אויבערשטער, זאגט ער ס'איז א דין פון פריקה וטעינה, אזוי זאגט דער זיידע ז"ל.

קומט אויס אזוי, וועז א צדיק קומט מבטל זיין די גזירות פון הקב"ה, העלפט אים דער אויבערשטער מיט דעם אויך, קומט אויס, איז דא א כח פונעם הקב"ה מיט אים ער זאל מבטל זיין די גזירות פון הקב"ה.

און עס קומט אויס נאך מער, עס איז דא א תוס' אין שבת דף כ"ד וואס תוס' זאגט לגבי נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט, יו"ט איז דאך מותר אוכל נפש, אלע צרכי יו"ט, מ'מעג שחט'ן א בהמה צו עסן, אבער מקריב זיין א קרבן שלמים, נדרים ונדבות טאר מען נישט אום יו"ט, לכאורה, מילא א עולה איז כולה כליל, אבער א שלמים איז דאך נאכלין לבעלים, פארוואס טאר מען נישט מקריב זיין קיין שלמים, קיין תודה, פארוואס טאר מען נישט מקריב זיין אום יו"ט? זאגט תוס', וויבאלד הקדש האט א חלק אין דעם, ווערט בטל דער חלק הדיוט צום צורך גבוה, און ס'איז כאילו כולו צורך גבוה, דער חלק הדיוט ווערט אלעמאל בטל צו דער חלק גבוה.

קומט אויס אזוי, אויב הקב"ה העלפט, אפילו דער מענטש טוט אויך, אבער דער חלק וואס דער מענטש טוט ווערט בטל צום חלק פון הקב"ה, און עס הייסט כולו ווי דער אויבערשטער וואלט אלעס געטוהן, קומט אויס, עס ווערט גערעכנט ווי דער אויבערשטער אליינס וואלט מבטל געווען די גזירה, דער צדיק איז עס מבטל, אבער עס ווערט גערעכנט ווי הקב"ה אליינס איז עס מבטל. איז דאך נישט קיין קשיא ווי אזוי א קינד מעג מבטל זיין, וויל טאקע הקב"ה אליינס איז עס מבטל.

און מ'קען אויך זאגן, דער באקאנטער נועם אלימלך, אין פרשת דברים, ער טייטש, הנוי והנצח לחי עולמים, א בשר ודם אויב מ'איז מנצח דעם בשר ודם איז עס א בזיון, אז מ'האט אים באזיגט איז עס א בזיון, אבער הקב"ה איז אנדערש, דאס איז דער רצון פונעם בורא מ'זאל אים באזיגן, במילא איז א כבוד פאר'ן הייליגן באשעפער אז צדיקים זענען אים מנצח מבטל צו זיין די גזירות, אזוי זאגט דער נועם אלימלך, איז עס נישט קיין פחיתות הכבוד, נאר עס איז א כבוד פאר'ן אויבערשטן, און דער הייליגער נועם אלימלך טייטשט 'הנוי והנצח לחי עולמים', הנוי, א שייגקייט וועז מ'איז מנצח, דאס איז נאר 'לחי עולמים', דאס איז נאר פאר הקב"ה. קומט דאך אויס וועז הקב"ה גוזר וצדיק מבטל, אוודאי א זוהן פאר א טאטן טאר נישט סותר זיין דבריו, וויל ס'איז א בזיון, אבער ביי הקב"ה דאס איז דאך זיין כבוד, מיט דעם איז מען מכבד הקב"ה, רצונו של אדם זה כבודו, במילא קומט אויס, קען א צדיק מבטל זיין.

קען זיין אין די פרשה פון מתן תורה שטייט אין פסוק (שמות יט, ג) ומשה עלה אל האלקים, ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, זאגט רש"י, בלשון הזה כסדר הזה, וואס מיינט מען כסדר הזה? 'ומשה עלה אל האלקים', משה רבינו האט זיך מטהר געווען בסילודין, דער ענין פון הבא לטהר, משה רבינו האט זיך אליינס מטהר געווען, 'ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר', דאס איז דער ענין פון הקב"ה מסייע אותו, הקב"ה האט אים צוגעהאלפן, אויף דעם זאגט דער אויבערשטער 'כה תאמר לבית יעקב', כה תאמר בלשון הזה כסדר הזה, דער סדר, אז ווען א מענטש וועט טוהן וועט דער אויבערשטער אים העלפן, הבא ליטהר מסייעין אותו, אז איינער עפנט אויף אפילו א פתח כחודו של מחט, הקב"ה העלפט אים צו, ער עפנט אים א פתח כפתחו של אולם. און דאס איז דער אמירה לבית יעקב, אמירה לשון רכה, אז ס'וועט געווען זיין דער הבא ליטהר, אז מ'וועט נאר וועלן זיך מיטהר זיין וועט הקב"ה שוין מסייע זיין, דאס איז דער ענין פון פריקה וטעינה אזוי ווי דער ייטב לב זאגט, און דאס איז דער לשון רכה.

קען זיין אזוי, דאס זאגט דער פסוק, ראה אנכי, זאלסט זעהן דעם אנכי ביי מתן תורה, ווען דער אויבערשטער האט געזאגט אנכי ה' אלקיך, האט משה רבינו אנגעהויבן אפילו א פתח קטן, ומשה עלה אל האלקים, און ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר, ער האט אים געזאגט דעם 'אנכי', עס איז געקומען דער הבא ליטהר מסייעין אותו, אפילו משה רבינו בגדלותו, האט אים הקב"ה מגלה געווען נאך און נאך מדריגות ובחינות לפי ערכו.

קומט אויס, ראה 'אנוכי' נותן לכם היום ברכה, דאס געבט אונז היינט א ברכה, אז עס קען זיין אזא מין זאך צדיק מושל יראת אלקים, הקב"ה גוזר וצדיק מבטל, און אלעס איז מיטן הילף פונעם הייליגן באשעפער, במילא קען ער מבטל זיין די גזירה פון הקב"ה.

ביומא דהילולא הצדיק עולה להיכל גבוה בגן עדן אשר נבנה ע"י תענוג הקב"ה מעבודת הצדיק בהאי עלמא

די גמרא זאגט אין מסכת חגיגה דף י"ד, בשעה שהצדיק הולך מעולם הזה, אומרין לאברהם אבינו, אשריך אברהם אבינו שצדיק זה יצא מחלציך. דער טאטע ז"ל האט אמאל געזאגט אין די יארצייט כ"ו אב, האט ער געזאגט, דאס איז נישט נאר אין דעם טאג פון די פטירה פונעם צדיק, נאר אויך יעדן יאר אין די יארצייט, אין די יומא דהילולא, ווען ער גייט ארויף מהיכל להיכל, און ער וועט נתעלה, דעמאלטס אויך זאגט מען פאר אברהם אבינו.

קען זיין אזוי, עס איז דא זייער א הייליג ווארט פונעם הייליגן מגיד, המגיד הקדוש פון מעזריטש דער רבי ר' בער ז"ל, און עס שטייט אין אורח לחיים פרשת בראשית, זאגט דער מגיד אזוי, שטייט אין פסוק (בראשית ב, ח) ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם, פרעגט ער, ווי אזוי האט דער אויבערשטער באשאפן דעם גן עדן פאר בריאת העולם, פאר וואס ער האט באשאפן א מענטש, יעדער מענטש מיט זיינע מעשים טובים פארשאפט ער זיך דאס גן עדן, אבער פאר בריאת האדם ווי אזוי איז באשאפן געווארן דאס גן עדן, אזוי האט דער מגיד געפרעגט.

ענטפערט ער אזוי, ביים הייליגן באשעפער איז למעלה מן הזמן, דער עבר דער עתיד מיטן הווה, אלעס איז איינס, דער אויבערשטער איז צופה ומביט עד סוף כל הדורות, זאגט ער דער תענוג וואס הקב"ה האט געהאט פון עבודת הצדיקים, דער תענוג האט שוין דער אויבערשטער געהאט נאך קודם בריאת האדם, מיט דעם תענוג וואס דער אויבערשטער האט געהאט פון די עבודת הצדיקים פון לעתיד, האט דער אויבערשטער באשאפן דעם גן עדן, דער גן עדן איז באשאפן געווארן פונעם תענוג וואס הקב"ה האט געהאט פון עבודת הצדיק פונעם עתיד. טייטשט דער מגיד אזוי, 'ויטע ה' אלקים גן', דער אויבערשטער האט אנגעבויעט דעם גן, דעם גארטן, 'בעדן', מיטן תענוג, בעדן טייטשט ער מיטן תענוג וואס ער האט געהאט 'מקדם', נאך איידער ער האט באשאפן די צדיקים, מיט דעם תענוג וואס ער האט געהאט על שם העתיד, מיט דעם תענוג האט ער באשאפן דעם גן עדן, אזוי טייטשט דער מגיד.

קומט אויס אזוי, ווען א צדיק געזעגנט זיך פונעם עולם השפל, און ער גייט ארויף בעולם העליון, ער קומט אן במנוחה אין גן עדן, קומט אויס דער צדיק איז זוכה אנצוקומען אין חלק הגן עדן וואס איז באשאפן געווארן פון זיין עבודה, פון דעם תענוג וואס הקב"ה האט געהאט פון זיין עבודה, צו דעם חלק גן עדן איז א צדיק זוכה אנצוקומען ווען ער ויצט אין זיין גן עדן, זיין חלק גן עדן וואס איז געשאפן געווארן פון דעם תענוג פון זיין עבודה. יעדער צדיק זיצט בפרטיות, אין א גן עדן הפרטי וואס איז באשאפן געווארן פון זיין עבודה. חוץ מזה איז דא א גן עדן הכללי וואו אלע צדיקים זיצן, און יעדער צדיק האט א חלק אינעם גן עדן הכללי וואו אלע צדיקים זיצן. אברהם אבינו זיצט אין גן עדן און איז נהנה מזיו השכינה, זאגט מען פאר אברהם אבינו, אשריך אברהם אבינו שצדיק זה יצא מחלציך, און דער אויבערשטער האט געהאט א תענוג פון די עבודה פונעם צדיק, און פון דעם איז באשאפן געווארן דער גן עדן וואו אברהם אבינו זיצט, דארט וואו אברהם אבינו זיצט אין גן עדן, דאס אליינס איז אויך באשאפן געווארן פון דעם תענוג וואס הקב"ה האט געהאט פון די עבודת הצדיק.

יעדעס יאר, יעדע יומא דהילולא, איינעם טאג וואס דער צדיק איז נסתלק געווארן פונעם עולם השפל, צדיקים וואס זענען שוין בעולם העליון, צדיקים אין להם מנוחה, בעולם העליון האט ער אויך נישט קיין מנוחה, וואס ער גייט מהיכל להיכל, פון איין פלאץ אויף א העכערן פלאץ, די העכערע פלאץ, דער היכל הגבוה, איז אויך באשאפן געווארן פון עבודת הצדיק, קומט דאך אויס, יעדעס מאל ביומא דהילולא, ווען דער צדיק קומט אן אין א העכערן מקום וואס דער מקום איז אויך באשאפן געווארן פון עבודת הצדיק, זאגט מען פאר אברהם אבינו, אשריך אברהם שצדיק זה יצא מחלציך, און ער קומט אן צו זיין חלק אין גן עדן, וואס איז אליינס באשאפן געווארן, דער צדיק אליינס האט עס געמאכט, פון זיין עבודה איז עס באשאפן געווארן.

על כן זכרונו בא לפניך

היינט איז דער יומא דהילולא פונעם פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אין אזא צייט איז מען מעלה אויפן זכרון זכרונו הבהיר, זיין לעכטיגן זכרון, זיינע פעולות וואס איז געווען חובקות עולם, עס האט ארום געמומען די גאנצע וועלט, זיין צדקות,

זיין קדושה, זיין כח התורה, משחר טל ילדותו איז ער געוזינן און געלערנט בהתמדה יומם ולילה, ביז ער איז נתעצם געווארן בקדושת התורה, ווער עס האט אים געזהן, ווער עס האט אים געקענט האט אנערקענט און האט עדות געזאגט אויף אים זיין גדלות אין תורה, זיין התנהגות בקדושה, כולו אומר כבוד, כבוד שמים, אלע זיינע מעשים, אלע זיינע פעולות וואס איז נוגע הרבצת התורה, מכניס צו זיין יראת שמים אין די הערצער פון אידישע קינדער, לערנען פאר אידישע קינדער, להורות הדרך אשר ילכו בה, מ׳זאל נישט אוועק קריכן נישט רעכטס און נישט לינקס פון אלעס וואס מיר האבן מקובל פון אבותינו ורבותינו, מרבין תורה געווען פאר צאן קדשים, צענדליגע צענדליגע יארן כולם שוין לטובה, מעמיד געווען תלמידים הגונים וישרים, ער האט אריין געברענגט אין זייערע הערצער תורה מיט יראת שמים, זיי זענען אויסגעוואקסן לשם ולתפארת ולתהילה בכל מקומות מושבותיהם, וואו זיי האבן זיך נאר באזעצט.

ער איז געווען, הוא הגבר וואס מן השמים האט מען אים מזכה געווען מיט א חן דקדושה, זיינע ווערטער די שיחת חולין שלו איז געווען צריכין לימוד, מלא טעם וחן, חכמת אדם תאיר פניו, א פרייליך הארץ, א לב מלא שמחה אין עבודת ה׳, די חכמת התורה איז געווען כמעין הנובע, פלפולים עמוקים, טיפע פלפולים, דרשות מתוקים, עס איז געווען מלאים זיו ומפיקים נוגה אין פרד״ס התורה, חידושים נפלאים אין אלע ענינים, די תשובות להלכה, די טייערע פערל וועדטער, די דברי מוסר והדרכה, התעוררות לתשובה בשבתות וימים טובים וען מ׳האט געדארפט זאגן מוסר פאר אידישע קינדער, די הייליגע תפילות דברים היוצאים מן הלב, מלב טהור, איז געווען בוקע רקיעים, און עס איז אריין געגאנגען לחדרי לב, מעורר צו זיין אידישע קינדער צו תשובה, זיינע געוואלדיגע פעולות אויפצושטעלן בתי מדרשות און בתי חינוך לבנים ולבנות, און ישיבות פאר בחורי חמד און כולל אברכים, מ׳דארף נישט אלעס אויסרעכענען, וויל די פירות זאגן עדות אויף זיך אליינס, והמפורסמות אין צריך ראיה.

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכ״ה - לשמור גדרי הצניעות שיוכלו לברך ברכה

אבער מ׳דארף מעלה זיין על הזכרון וואס ער האט געלערנט אידישע קינדער עניני קדושה און צניעות, און דאס דארף אונז זיין אין הווה און עתיד, נר לרגלינו, צו גיין אין די דרכים, און מקפיד צו זיין אויף יעדע זאך, חלילה נישט מקיל צו זיין מכח רוח הזמן וואס עס בלאזן ווינטן אין די גאס, די נייע מאדעס, און כח היצר וואס איז מתחדש בכל יום ויום.

ער האט געזאגט מערערע דרשות אין גרויסקייט פון אפהיטן די גדרי הצניעות, און אויב חלילה די בעל הבית׳טע גייט נישט אנגעטוהן ווי עס דארף צו זיין, האט ער געזאגט אז מ׳טאר נישט זאגן קיין ברכה דארט וואו ז׳ איז, מ׳קען נישט מאכן קיין קידוש שבת, מ׳קען נישט זאגן קיין דבר שבקדושה, די ברכה איז פשוט א ברכה לבטלה.

ער טייטשט טאקע די וואך, ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכ״ה, האט ער געזאגט רא״ה, דו זאלסט זיך אומקוקן אין שטוב, ווי אזוי מ׳גייט אנגעטוהן אין שטוב, אז דו זאלסט קענען זעהן, דו זאלסט קענען מאכן א ברכה מיט אפענע אוגן, מ׳זאל קענען מאכן א ברכה אין שטוב, ווייל אז נישט איז אסור להסתכל וואו עס איז א מקום ערוה חלילה, דאס איז נותן לפניכם היום ברכ״ה, אז מ׳זאל קענען מאכן א ברכה, אזוי טייטשט ער, היום ברכה, פשוט אז מ׳זאל קענען מאכן א ברכה אין שטוב, און ער זאגט נאכדעם, נותן לפניכם היום ברכה, דאס אליינס וועט ברענגט א ברכה אין שטוב.

ראה״ אנכי נותן לפניכם היום ברכה - כאילו בעל השמועה עומד כנגדו

עס שטייט טאקע אין די סדרה די וואך, אונז האמיר יעצט דערמאנט, ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה. מ׳פרעגט אז עס וואלט געדארפט וען שטיין ׳שמע׳, וואס איז דאס ׳ראה׳. נאר עס קען זיין, עס שטייט אין ירושלמי, מ׳דארף זיך פארשטעלן פאר׳ן פנים כאילו בעל השמועה עומד לפניו, מיט דעם פארשטייט מען, ראה, מ׳זאל זעהן ווי משה רבינו שטייט און איז מעורר אידישע קינדער צו תשובה לשמוע דבר ה׳.

היינט ביומא דהילולא דארף מען דאס מקיים זיין, ראה אנכי נותן לפניכם ברכה, מ׳זאל זיך פארשטעלן די לעכטיגע צורה, כאילו דער פעטער ז״ל שטייט היינט דא פאר אונז, און ער איז אונז מעורר און ער לערנט אונז, און ער וואלט אונז בעניני קדושה וצניעות.

כה תאמר לבית יעקב - אלו הנשים

נעכטן אויפדערנאכט, עס איז שוין געווען ביומא דהילולא, איז געווען דא אין קרית יואל, דא אין היף פון ביהמ״ד, איז געווען א גרויסע אסיפה, פאר נשים כשירות וצנועות וואס זענען זיך צוזאם געקומען צו הערן דבר ה׳ זו הלכה, עניני צניעות וקדושה, געלויבט דעם הייליגן באשעפער, כ׳דאנק דעם הייליגן באשעפער, אז מיר האבן זוכה געווען אביסל מאריך צו זיין, און אביסל מפציר צו זיין, און מעורר צו זיין אידישע הערצער, כ׳האף אז דער פעטער ז״ל זכותו יגן עלינו בעולם העליון אין גן עדן האט געהאט א קורת רוח פון די נעכטיגע אסיפה, וואס מ׳האט מעורר געווען אויף אזעלכע ענינים וואס ביי אים האט עס נוגע געווען ללבו הטהור, און ער אליינס האט גע׳דרש׳נט אין די ענינים, און געפאדערט און געמאנט פון די תלמידים זיי זאלן גודר גדר זיין, און מאכן גדרים וסייגים אין דעם, און אסאך טרערן האט ער פארגאסן אויף דעם, ובוודאי איז ער מכיר טוב פאר די אלע עסקנים וואס זיי האבן צוגעלייגט א האנט צו די נעכטיגע אסיפה, זיי האבן זיך אפגעגעבן מיט א מסירות, באמת מיט א איבער געגעבנקייט, עס איז געווען בגוף ובממון, און געלויבט דעם הייליגן באשעפער מ׳קען זאגן ס׳איז געווען א גרויסע הצלחה פאר די פארזאמלטע, אסאך פון זיי האבן זיך מקבל געווען קבלות טובות זיך צו פארבעסערן אין כמה ענינים, יעדע איינציגע לויט איר מדריגה.

במילא בין איך זיכער אז דארט אין הימל, נשמתו בגנזי מרומים, איז ער מליץ יושר פאר די אלע וואס זענען זיך צוזאמען געקומען און אנטייל גענומען מיט די אסיפה, און בפרט פאר די וואס האבן זיך מקבל געווען די גוטע קבלות טובות צו שטייגן אין צניעות, און כל שכן פאר די וואס זיי גייען שוין און זיי פירן זיך שוין בצניעות אין עבר כראוי פאר א בת ישראל אן אשה כשרה וצנועה.

ותגיד לבני ישראל - דברים קשים

אין די פרשה פון מתן תורה שטייט, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, זאגט רש"י, בית יעקב אלו הנשים, ותגיד לבני ישראל, מיינט מען אנשים, די מענער, כה תאמר זאגט רש"י בלשון הזה וכסדר הזה, דארף מען פארשטיין וואס מיינט מען 'כסדר הזה'? אין פשטות וועלן מיר טייטשן כסדר הזה, כה תאמר לבית יעקב, קודם זאל מען רעדן לבית יעקב, אלו הנשים, און נאכדעם ותגיד לבני ישראל, נאכדעם זאל מען רעדן לבני ישראל, פאר די מענער.

כה תאמר, זאגט רש"י, בלשון רכה, פאר די נשים דארף מען זאגן בלשון רכה, מיר האבן פראבירט נעכטן צו רעדן לשון רכה, אבער לבני ישראל דארף מען רעדן דברים קשין כגידין.

די ענינים וואס מ'האט נעכטן אדורך געשמועסט, דאס זענען דברים חמורים מאוד, זייער הארבע ענינים, דאס איז נוגע נפשות און גופות פון אידישע קינדער. און כ'וויל זאגן, ווער ס'איז זיך מקיל אין די ענינים, אוי לו ואוי לביתו, ווי איז פאר אים, און ווי איז פאר זיין שטוב, און פאר זיין הויז, אלע צרות און אלע עגמת נפש וואס איז דא אין די וועלט, דער מקור איז ווייל ס'איז דא אן הזנהה, מ'לאזט נאך אין צניעות.

עס טוט זייער ווי דאס הארץ וואס איז מוז זאגן, עס קומט פאר וועז דער מאן איז שולדיג, יא, דער מאן איז אינגאנצן שולדיג, די אשה איז א תלמידה פון בית רחל, א תמימת לב, מ'האט איר אויסגעלערנט צניעות, און זי איז גרייט זיך צו פירן אזוי בצניעות, דער מאן פאדערט קולות, לוידער איז דא אזאנס, דער מאן פאדערט קולות, רחמנא ליצלן, כ'זאג עס איז א חרפה און א בושה אז ס'קען אזאנס זיין, מ'ווייסט אז נשים דעתן קלות, אבער אז א מאן זאל זיין מגושם און ער זאל פאדערן, אויף דעם מוז מען מעורר זיין, עורו ישנים משינתכם, און ווי דער רמב"ם זאגט שפרו מעשיכם, מ'דארף זיך פארבעסערן די מעשים. איך רעד צו די וואס דארפן זיך פארבעסערן, בפרט יעצט וואס מ'שטייט שוין באלד ביי חודש אלול, דער זמן פון התבוננות, א זמן פון חשבון הנפש, עס איז יעצט דער ריכטיגער זמן מ'זאל תשובה טוהן בתשובה שלימה.**

במילא דארף מען נישט איבער חזרן די גאנצע דרשה פון נעכטן, נאר להעדפה בעלמא, כ'וויל מחזק זיין די אלע וואס וואס זיי האבן זיך מקבל געווען גוטע קבלות, אין עניני מלבושים, אין עניני צניעות, גוטע קבלות אין עניני טעכנאלאגיע, גוטע קבלות זיך מונע צו זיין פון שאפינג אהנליין, זיך מקבל געווען זיך אנצוגעהערן אין דעם מחנה אלקים בכל פרטיה, זיך צו פירן אין אלע ענינים במילי דחסידא אזוי ווי עס פאסט זיך ליראי ה' ולחושבי ה', און דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן געבענטשט ווערן מיט אלע מיני ברכות והשפעות טובות.

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכ"ה - ע"י שמירת גדרי הצניעות זוכין לכל הברכות

דער סמ"ק (מצוה נ"ז) וואס איז געווען א ראשון, רעכנט אויס צניעות פאר א מצות עשה מן התורה, ווייל ס'שטייט אין פסוק (דברים כג, טו) 'והיה מחניך קדוש', און עס איז ידוע פאר יעדן איינעם, אלע מצוות עשה זענען מכוון אין די מצות עשה פון 'אנכי', און אלע לא תעשה'ס זענען מכוון אין די לא תעשה פון 'לא יהיה לך'. דער פסיקתא רבתי זאגט (פרק מ"ה) כ'האב עס נעכטן נאכגעזאגט, אז עס נישטא קיין חיבה פארן אויבערשטן, אזא באליבטע זאך פארן הייליגן באשעפער ווי צניעות, צניעות איז מעורר חיבת הקב"ה פאר כלל ישראל, דאס איז מעורר אז הקב"ה האט ליב כלל ישראל, במילא אז ס'איז דא אהבת אבות לבנים, דער אויבערשטער איז א אב הרחמים, פון גרויס ליבשאפט געט ער פאר זיינע קינדער, מידו הרחבה געבט ער פרנסה, רפואות, אריכות ימים ושנים, ברכת הבנים, און גוטע שידוכים. און אויף דעם זאגט דער פסוק, ראה אנכ"י, זאגט דער בעל הטורים, ראה אנכי שבעשרת הדברות, וואס אין דעם אנכי שבעשרת הדברות ליגט אלע מצוות עשה, און לויטן סמ"ק ליגט דאך די מצות עשה פון צניעות, דאס 'אנכי' נותן לפניכם היום ברכה, דאס ברענגט היינט מ'איז זוכה צו דעם היינט צוטאג, צו א ברכה.

כ'האב נאכגעזאגט נעכטן, דעם פסוק אין פרשת בראשית (בראשית ב, כב) ויבן ה' אלקים את הצלע, דער אויבערשטער האט אויפגעבויעט חוה דורך די ריפ, די גמרא זאגט אין ברכות (דף סא.) מלמד שבנאה הקדוש ברוך הוא לחוה כבנין אוצר, ער האט איר אויפגעבויעט אזוי ווי אן אוצר, און מיר האבן געשמועסט אז אויב די פרוי פירט זיך בצניעות איז זי א כלי מחזיק ברכה, זי ברענגט עשירות אין שטוב אריין, און זי איז דער אוצר פונעם מאן, וועגן דעם רופט איר אן די פסוק אין די תורה 'לחם', כי אם הלחם אשר הוא אוכל (בראשית לט, ו), לחם זאגט רש"י אשתו, וויל די השפעה פון לחם, די השפעה פון פרנסה איז די עקרת הבית.

בשכר נשים כשרות וצנועות ניתנה התורה לישראל ולא להמלאכים

די גמרא זאגט אין סוטה (דף יז.) איש ואשה זכו שכינה שרויה ביניהם, וועז א איש און א אשה זענען זוכה איז דא השראת השכינה אין דעם הויז, און דאס איז נאר אויב די פרוי פירט זיך בצניעות, דעמאלטס קען זיין השראת השכינה, אויב חלילה נישט, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך (דברים כג, טו), דעמאלטס פארלירט מען די השראת השכינה.

בשעת מתן תורה האבן די מלאכי השרת מקטרג געווען, זיי האבן געזאגט תנה הודך על השמים (תהלים ח ב), מ'זאל געבן די תורה פאר די מלאכים (שבת פח:), עס איז באקאנט דער חיד"א זאגט (כסא דוד דרוש ד), אז די מלאכים האבן געטענה'ט דינא דבר מצרא, זיי האבן געטענה'ט אויב איינער פארקויפט א פעלד צי א הויז, און עס איז דא א שכן וואס ער וויל עס אפקויפן, דארף מען דאס פארקויפן פאר'ן שכן, די מלאכים זענען אין הימל, און הקב"ה די שכינה הק' איז אויך אין הימל, און אז ער האט געוואלט פארקויפן די תורה, כי לקח טוב, דארף מען דאס פארקויפן פאר די מלאכים, אזוי האבן די מלאכים געטענה'ט, נו לכאורה האבן זיי דאך א ריכטיגע טענה, אויסגעהאלטן על פי שולחן ערוך?, דער פעטער ז"ל אין דברי יואל, אין פרשת תרומה, זאגט ער, ניין, זייער טענה איז נישט קיין טענה, ווייל דער אויבערשטער איז משרה זיין שכינה צווישן אידישע קינדער, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, דער אויבערשטער איז משרה די שכינה אין א אידישע שטוב, אידישע קינדער זענען מיצרנים, דער אויבערשטער איז משרה די שכינה אין א אידישע שטוב, איש ואשה זכו איז שכינה שרויה ביניהם, און אז זיי זענען זוכה צו השראת השכינה, זענען אידישע קינדער מיצרנים.

אבער דאס איז נאר אז מ׳פירט זיך בצניעות, אויב נישט האבן מיר פריער געשמועסט איז ושב מאחריך, מ׳איז אויס מצרן, מיט דעם קען זיין, דער מדרש זאגט, די מלאכים האבן געזאגט, מה לילוד אשה בינינו, זאגט דער מדרש, צר הקב״ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם, און ער האט געזאגט לא זהו שירדתם ואכלתם אצלו, וואס איז? וועגן דעם קענען זיי נישט באקומען די תורה? נאר דער אויבערשטער האט זיי געזאגט, לא זהו שירדתם ואכלתם אצלו, עטץ זענטס געווען ביי אברהם אבינו אין שטוב, דארט האט עטץ די מלאכים געפרעגט ׳איה שרה אשתך׳, וואו איז שרה? ויאמר, האט אברהם געענטפערט, ׳הנה באהל׳, שרה אמינו איז א אשה צנועה וואס זי זיצט אין אהל, זי דרייט זיך נישט ארום בשווקים וברחובות, האט עטץ געהערט ווי אזוי אברהם אבינו האט געענטפערט ׳הנה באהל׳, אז שרה אמינו איז א אשה כשרה וצנועה.

שרה אמינו האט געלייגט א יסוד פאר אלע אידישע טעכטער, ׳הנה באהל׳, וואו געפינט זיך א אידישע טאכטער? כל כבודה בת מלך פנימה, א אידישע טאכטער פירט זיך מיט צניעות, במילא איז די שכינה שורה אין אידישע הייזער, זענען אידן מיצרנים, און נישט די מלאכים זענען מיצרנים, באלאנגט די תורה פאר כלל ישראל, און נישט פאר מלאכי עליון.

קומט אויס, כלל ישראל האט באקומען די תורה, אין זכות פון שרה אמינו, האב איך אזוי געקלערט, עס איז ידוע וואס עס שטייט פון ספרים, פסח אויפדערנאכט נעמט מען ד׳ כוסות, די ד׳ כוסות איז אקעגן די ד׳ אמהות, די ערשטע כוס איז אקעגן שרה אמינו, די צווייטע כוס איז אקעגן רבקה אמינו, די דריטע איז אקעגן רחל, און די פערטע איז אקעגן לאה. דאס ערשטע כוס איז אקעגן שרה אמינו, א איד נעמט דעם כוס ראשון און ער מאכט קידוש, און ער זאגט ׳אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצוותיו׳, דער אויבערשטער האט אונז געהייליגט אין די מצוות, וועז האט אונז דער אויבערשטער געהייליגט אין די מצוות? שבועות ביי מתן תורה, און וועמענס זכות האט אונז דער אויבערשטער געהייליגט אין די מצוות? פארוואס האבן מיר אונז באקומען די תורה? פארוואס האבן נישט די מלאכים באקומען די תורה? אין זכות פון צניעות פון שרה אמינו, במילא קומט אויס אויף דעם ערשטן כוס, אויפן כוס ראשון, וואס איז מכוון אקעגן שרה אמינו, זאגט מען ׳אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצוותיו׳, קומט עס טאקע דער ערשטער כוס פאר שרה אמינו.

זאגט דער פסוק, ראה אנכי, זאלסט זעהן דעם אנכי שבעשרת הדברות, וואס אידישע קינדער האבן באקומען די עשרת הדברות, אין זכות פון צניעות פון שרה אמינו, דאס איז נותן לפניכם היום ברכה, דאס ברענגט א ברכה פאר אידישע קינדער היינט צוטאג, א ברכה בגשמיות און א ברכה ברוחניות.

בלעם הרשע האט דאס אויף געזאגט ׳כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו׳ (במדבר כג, ט) זאגט רש״י, אני מסתכל בראשיתם, איך קוק בראשית״ם, דאס מיינט מען דעם אנכי ה׳ אלקיך, וואס איז די ערשטע פון די עשרת הדברות, אין דעם איז נכלל די אלע מצוות עשה, און אויך די מצות עשה פון והיה מחניך קדוש, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים, איך זעה זיי שטארק און פעסט, על ידי אבות ואמהות, דורך די אבות הקדושים און די הייליגע אמהות, שרה אמינו, הנה באהל.

קען זיין, אין די פרשה פון מתן תורה שטייט אין פסוק (שמות יט, ב) ויחן שם ישראל נגד ההר, עס איז דאך באקאנט, עס שטייט אין תשב״ץ, **ישרא״ל** איז די ראשי תיבות **א**׳ברהם **י**׳צחק **י**׳עקב **ש**׳רה **ר**׳בקה **ר**׳חל **ל**׳אה, דער זעלבער אות איז אפאר מאל, אזוי שטייט אין תשב״ץ, ויחן שם **ישרא״ל**, מיינט **א**׳ברהם **י**׳צחק **י**׳עקב **ש**׳רה **ר**׳בקה **ר**׳חל **ל**׳אה וואס זענען געקומען צו מתן תורה, זיי זענען דארט געווען ביי מתן תורה, אידן האבן זוכה געווען צו זעהן א געוואלדיגע מחזה הוד, ביי מתן תורה האבן די אידן זוכה געווען, אז ס׳האט געקענט זיין וכל העם רואים את הקולות, האבן זיי געקענט זעהן, אידישע קינדער האבן געזעהן ויחן שם ישרא״ל, זיי האבן געזעהן **א**׳ברהם **י**׳צחק **י**׳עקב **ש**׳רה **ר**׳בקה **ר**׳חל **ל**׳אה, האט דער אויבערשטער געזאגט, כה תאמר לבית יעקב, בלשון הזה כסד״ר הזה, אזוי ווי עטץ זעהטס די אבות הקדושים, אזוי ווי זיי האבן זיך געפירט בצניעות, אזוי זאל מען זיך אויך פירן, דעמאלטס ותגיד לבני ישראל, דעמאלטס וועט ווערן אפגעפרעגט די טענה פון די מלאכים, וויל דעמאלטס זענען אידן מיצרנים, און ותגיד לבני ישראל, וועסטו קענען איבער געבן די תורה פאר כלל ישראל, די אידן וועלן באקומען די תורה און נישט די מלאכי השרת.

ראה אנכי נותן לפניכם היו״ם ברכה - ע״י שמירת גדרי הצניעות זוכין לשכר בעוה״ז

עס קען נאך זיין, ראה אנכי שבעשרת הדברות. כ׳האב נעכטן נאכגעזאגט, כ׳האב דאס געהערט פון טאטן ז״ל ער האט דאס נאכגעזאגט פונעם בעלזער רב ז״ל, וועז א אשה נשואה, א פארהייראטע פרוי האט חתונה, און זי שערט זיך אפ די האר, איז דאס א קרבן, זי איז מקריב פון איר קערפער א קרבן פאר״ן הייליגן באשעפער, אזוי האט דער בעלזער רב געזאגט. עס איז אן ענין פון מסירות נפש, וואס זי געבט אוועק פון איר גוף פאר הקב״ה.

דער יסוד פון מסירות נפש ליגט אין אנכי ה׳ אלקיך, אויף אנכי ה׳ אלקיך, אויף די מצוה דארף מען האבן מסירות נפש, און אזוי ווי צניעות ליגט אויך אין די מצוה פון אנכי ה׳ אלקיך, דארף מען אויף דעם האבן מסירות נפש, אז מ׳האט מסירות נפש איז עס גערעכנט אזוי ווי מ׳איז אוועק געגאנגען פונעם עולם, כאילו מ׳האט זיך טאקע מוסר נפש געווען, מ׳האט זיך אוועק געגעבן אינגאנצן פאר״ן הייליגן באשעפער.

איז דאך ידוע, עס איז באקאנט אז שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מ׳באצאלט נישט קיין שכר אויף דער וועלט, וויל שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף. וויל שכר מצוה באצאלט מען נאר ביי די ענדע. וועז א אשה שערט זיך אפ די האר, איז דאס מסירות נפש, און אז ס׳איז מסירות נפש איז אזוי ווי מ׳איז אוועק געגאנגען פון די וועלט, צאלט מען אויף דעם שכר אויף דער וועלט, יעדעס מאל וועז א אשה נשואה שערט זיך אפ די האר באקומט זי שכר אויף דעם אויף דער וועלט, מ׳וואלט נישט אויף יענער וועלט.

דאס איז ראה אנכ״י, מ׳דארף האבן מסירות נפש אויף דעם, נותן לפניכם היו״ם ברכה, געבט מען אויף דעם היינט, אויף דער וועלט געבט מען א ברכה. וועגן דעם זאגט די גמרא אין מסכת בבא מציעא (נט.) אין הברכה מצויה בתוך ביתו אלא בשביל אשתו, מ׳רעדט פון ערליכע אידן, פאר זיינע מצוות אוודאי וועט ער באקומען שכר, עס איז אוועק געלייגט אויף יענע וועלט, אבער

צו באקומען א ברכה בתוך ביתו אויף דער וועלט, דאס איז בשביל אשתו, צוליב דער מסירות נפש וואס א פארהיירעטע פרוי שערט זיך אפ די האר.

ויסעו מ'מרה' ויחנו ב'מתקה'

אזוי ווי מיר האבן פריער געשמועסט, עס איז נעכטן געווען אן אסיפה פאר נשים, און עס איז געווען א בחינה פון כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, און היינט רעדט מען ותגיד לבני ישראל, וויל איך דא קלאר ארויס זאגן פאר יעדן מאן: עס ליגט א פליכט אויף יעדן מאן וואס ער איז דער ראש המשפחה, אכטונג צו געבן אויף די צניעות פון זיין הויז, די צניעות פון זיין וייב, און די צניעות פון זיינע טעכטער, און אז זיי זאלן זיך אויפפירן אין אלע ענינים בצניעות.

עס איז ידוע א שארף ווארט פונעם פעטער ז"ל, 'ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם', האט ער געזאגט, 'כי מרים הם', זיי זענען ביטער, 'על כן קרא שמה מרה, לייגט ער אן שמה מרה, אז אין איהר איז דא די ביטערקייט, ניין, ס'איז נישט שמה מרה, נאר כי מרים הם, זיי זענען ביטער. אונז דארף מען זהן עס זאל זיין 'ויסעו ממרה', מ'דארף זיך אוועקציען פון מרה, פון דעם ביטערקייט, עס דארף זיין 'ויחנו במתקה', עס זאל זיין זיס פאר אידישע קינדער תמיד בכל עת ובכל זמן.

'מחנה אלקים' הם אלו שמתנהגים בדרכי היראה ובגדרי הצניעות כראוי

מיר האבן געשמועסט שוין אסאך מאל אז ס'איז דא צוויי מחנות, עס איז דא א מחנה אלקים, און עס איז דא א מחנה מגושמים, און ווער עס איז אין מחנה אלקים, געט דער מאן אכטונג אויף די צניעות פון שטוב, און ווער עס איז ליידער אין די מחנה מגושמים, ער איז טאקע מקיל, און ער האט תירוצים, אבער וואס קומט אויס? ער איז א מגושם'דיגער מענטש, ער האט נישט קיין ריח תורה, און ער האט נישט קיין ריח פון יראת שמים.

יעצט ביומא דהילולא רבא פונעם פעטער ז"ל וואס ער איז געווען כוחו רב מעורר צו זיין אויף קדושה, ליגט א פליכט אונז זאלן מיר זיך אלע מקבל זיין, אפצוהיטן גדרי הצניעות בכל פרטיה ודקדוקיה, אזוי ווי עס פאסט זיך פאר תלמידים און חסידים פונעם פעטער ז"ל, און זיך היטן און אכטונג צו געבן און מורא האבן פון זיין הקפדה, ווייל ער איז געווען א גרויסער בעל מקפיד אויף אזעלכע ענינים, און עס כאפט אן א פחד פון זיין הקפדה אויף דעם, און ער האט געזאגט ביי '-האר' איז ווי-האר', ער האט געזאגט אז ער איז נישט מוחל אויף דעם, הוי זהיר בגחלתו, אזוי ווי מ'האט נעכטן געשמועסט.

יציאת צדיק מן המקום עושה רושם - במקום זה נשאר רישומא קדישא עד היום

עס איז נאך דא אידן וואס זיי געדענקען, דא אין ביהמ"ד האט מען אריין געברענגט דעם ארון, עס איז געווען מונח גופו הטהור, און דא האט מען אין מספיד געווען, די אלע רבנים הגאונים, און צווישן זיי דער טאטע ז"ל, און האבן דא פארגאסן טרערן, דא האט מען זיך געזעגנט מיט א צובראכן הארץ, מ'האט אים ארויס באגלייט לבית עולמים, און דא האט מען זיך מקבל געווען די אלע וואס האבן זיך געפינען אין ביהמ"ד האבן זיך מקבל געווען צו גיין אין דעם דרך.

כ'האב געזאגט, יציאת צדיק מן המקום עושה רושם, יציאת צדיק מן המקום, מ'טראגט ארויס א צדיק פון א פלאץ, מן המקום מיינט מען מן המקום הזה, עושה רושם, דאס בלייבט א רושם, אן אייביגער רושם, דאס וועט בליבן א רושם ביי אלע אידן וואס זענען דארט געווען, און נישט נאר אז ס'בלייבט א רושם דעמאלטס, נאר עס בלייבט אן אייביגער רושם, און דער רושם איז נאך היינט אונז מעורר צו גיין אין זיינע דרכים.

הקב"ה יצילנו מכל גזירות רעות בזכותו הגדול של מרן רביה"ק בעל ההילולא

דער אויבערשטער זאל העלפן, דער זכות פונעם פעטער ז"ל זאל מגין זיין אויף אונז, מיר זאלן ניצול ווערן מכל צרה וצוקה, כלל ישראל דארף רחמי שמים מרובים אין אסאך פלעצער, דא אין ניו יארק דארף מען האבן רחמי שמים, עס איז דא א געוואלדיגער חשש פון א גזירה אויף חינוך פון אידישע קינדער, הן חינוך הבנים און הן חינוך הבנות, וואס די רעגירונג האט נישט גוטע פלענער, און מ'דארף האבן געוואלדיגע סייעתא דשמיא מ'זאל ניצול ווערן פון די ביטערע צרה, ה' ירחם.

אין ענגלאנד איז אויך דא אן ענליכע צרה, דארט דארף מען אויך האבן רחמי שמים, די דארטיגע רעגירונג זאלן זיך אפלאזן פון די אידישע קינדער.

אין ארץ ישראל איז דא גזירות פון גיוס בני הישיבות, דאס ליגט נאך אלץ אויפן טיש, ה' ירחם, דער אויבערשטער זאל העלפן אלע ישיבות און כוללים זאלן קענען אנגיין ווייטער אומגעשטערט.

אין ירושלים עיה"ק איז נפטר געווארן דער רב ז"ל, עס איז איבער געבליבן א גרויסער חלל, דארט דארף מען סייעתא דשמיא אז די עדה החרדית וואס עס האבן אויפגעשטעלט גדולים וצדיקים מיט מסירות נפש, אז עס זאל חלילה נישט חרוב ווערן. זאל דער אויבערשטער העלפן, מ'זאל זיך מחזק זיין, זיך שטארקן, מ'זאל קענען שטיין כחומה בצורה, קענן די ממשלת הטמאה דארט, עד ביאת הגואל.

לתמוך במוסדות הלומדים על טהרת הקודש ע"ד המסורה בלי שום שינויים

במילא דארף מען צו וויסן, מ'דארף זיך פארשטארקערן מיט שטארקע כוחות, צו העלפן די אלע מוסדות וואס זענען על טהרת הקודש און זיי נעמען נישט קיין געלט פון שולחן איזבל, כמה גדולים דברי חכמים וואס זיי האבן געווארנט אז וואספארא תוצאות דאס וועט ברענגען, אז מ'הייבט אן מקיל צו זיין און מ'הייבט אן צו נעמען געלט פון די ממשלה, סופו מרה כלענה, אז מ'מאכט שינויים אין די סדרי הלימודים, אזוי ווי די רעגירונג וויל, מ'שטעלט זיך צו צו די רעגירונג.

לדאבון לב כל בית ישראל, דאס וואס מ'האט מורא געהאט, דאס איז טאקע אנגעקומען, אז ס'איז שוין דא אזעלכע וואס האבן שוין אנגעהויבן צו מאכן שינויים אין די סדר הלימודים, און עס טוט זייער ווי פאר כל יראי ה'.

מוסדות יטב לב בארה"ק אשר יסד מרן רביה"ק בעל ההילולא במסי"נ צריך להיות ראש לכל הצדקות

כ'וויל נאך רעדן אפאר וועלטער דא צו די תלמידים וחסידים פונעם פעטער ז"ל, די וואס זיי גייען לאורו, דער פעטער ז"ל האט אויפגעשטעלט די מוסדות יטב לב אין ארצינו הקדושה, דאס איז געווען בבת עינו וחמדת לבו, און ער האט זיך אויף דעם מוסר נפש געווען גופו ומאודו, ער איז געפארן אין די מרחקים, ער איז שוין נישט געווען קיין יונגער מענטש, ער איז געפארן אין די מרחקים מיט א באהן, בימים ההם, זעכציג-זיבעציג יאר צוריק, בטירחא דגופא, אלעס פאר החזקת פון מוסדות יטב לב. די מוסדות ירושה היא לנו מאבותינו, מיר דארפן טוהן אלע פעולות עס זאל קענע ווייטער עקזיסטירן.

וויל איך דא רעדן צו די יונגעלייט וואס זיי האבן נאכנישט ביז יעצט געזומען קיין חלק, אין די החזקת פון די ארץ ישראל'דיגע מוסדות, שאו ידיכם קודש, פארוואס זאלט עטץ זיך ארויס דרייען און עטץ זאלטס נישט נעמען א חלק אין די החזקת פון די מוסדות, די מוסדות זענען די ערשטע פון די צדקות, און עס ליגט א פליכט אויף יעדן איינעם מחזיק צו זיין דעם מוסדות, קיינער האט נישט קיין רעכט זיך ארום צו דרייען פון דעם פליכט.

וועגן דעם וויל איך קומען בכל לשון של בקשה פון יעדן איינציגן מענטש, יעדן איינציגן יונגערמאן, בלי יוצא מן הכלל, זיך מקבל צו זיין שטיצן די מוסדות מיט וואס מ'קען נאר, און דער זכות פונעם פעטער ז"ל וועט מגין זיין אויף אלע תומכים.

בשבח ישיבתינו הק' בקרית יואל על שבעה סניפיה המפורסם לתפארה

נאכדעם וויל איך נאר זאגן אפאר וועלטער אין די שבח פון אונזער ישיבה, ישיבתינו הק' דא שהושיבו ישיבה על קברו, היינט באשטייט די ישיבה פון זיבן סניפים, יעדער עקסטערער סניף איז א ישיבה פאר זיך, א חשוב'ע ישיבה פאר זיך, און ס'איז דא קרוב צו טויזענט תלמידים, מ'לייגט א דגוש, עס איז צוטיילט אויף קלענערע ישיבות, כדי מ'זאל קענען לייגן א דגוש פאר יעדן תלמיד לויט זיין כשרונות, און ברוך ה' די בחורים לערנען מיט התמדה יתירה, מ'שטייט אויף פארטאג'ס לערנען, מיט יגיעה און מיט הבנה, די בחורים זענען חסידישע בחורים להפליא, יראת ה' חופפת על פניהם, דאווענען זייער ערליך, און פירן זיך זייער דערהויבן, אויף דעם וועג וואס דער פעטער ז"ל האט אונז געלערנט, עס איז לשם לתפארת ולתהילה, די פירות פון די ישיבה זאגן עדות אויף די תלמידים, וואו זיי קומען אהן בכל מקומות אנשי שלומינו, במילא דארף יעדער איד ארויס נעמען א חלק אין די החזקת פון די ישיבה הקדושה, און דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן געבענטשט ווערן בכל מילי דמיטב.

אני מאמין בביאת המשיח, אבל איך להתעמק במה שיהיה לעתיד לבוא

אוידער כ'בין מסיים מיינע וועלטער, וויל איך פארציילן א מעשה פונעם טאטן ז"ל, כ'בין נישט געווען דערבי, אבער ער האט דאס מיר פארציילט, ער האט מיר פארציילט אמאל אזוי, אז עס איז אמאל אריין געקומען צו אים א איד, כ'גדענק שוין נישט ווער דאס איז געווען, שוין לאנג צוריק געווען, איינער איז זיך געקומען מפלפל זיין מיט אים אין ענינים וואס עס איז נוגע ביאת המשיח, וואס עס וועט זיין קודם און וואס עס וועט זיין שפעטער, פארשידענע מאמרי חז"ל וואס איז נוגע וואס עס וועט זיין וען משיח וועט קומען, ער האט זיך אריין געלאזט אין דעם, זאגט מיר דער טאטע ז"ל, אזוי האט ער מיר געזאגט, 'כ'האב ארויס גענומען א רמב"ם, דער רמב"ם אין סוף הלכות מלכים, זאגט דארט זייער אינטערסאנטע ווערטער, דער רמב"ם זאגט מ'טאר נישט זיך מתעסק זיין אין די ענינים, וויל די זאכן זענען סתומים, דאס זענען פארהוילן, און ס'איז דא גרויסע מחלוקת אין דעם, אזוי זאגט דער רמב"ם, און ער זאגט אזוי, 'דברים הללו לא מביאים לא לידי יראה ולא לידי אהבה', אן אינטערסאנטער אויסדרוק איינעם רמב"ם, דאס אריין טראכטן אין דעם ברענגט נישט נישט צו יראה און נישט צו אהבה, נאר, זאגט דער רמב"ם, 'יחכה', ער זאל ווארטן, 'ויאמין', ער זאל גלייבן. וואס ס'וועט זיין? וי אזוי ס'וועט זיין? וואס ס'וועט קודם זיין? וואס ס'וועט נאכדעם זיין? אין די אלע זאכן טאר מען נישט אריין טראכטן.

כ'מיין קיינער קריגט נישט אויף דעם רמב"ם, דער ראב"ד קריגט נישט אויפן רמב"ם, און ס'איז נישטא קיין חולק אויף דעם רמב"ם. וועגן דעם וויל איך זאגן, אין די זאכן טאר מען נישט רעדן, מ'טאר זיך נישט מעמיק זיין. דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט אויף דעם, עס שטייט אז משיח וועט נישט קומען נאר בהיסח הדעת, האט ער געפרעגט, וואס הייסט דאס בהיסח הדעת? מ'דארף יעדן טאג גלייבן אין ביאת המשיח, און מ'דארף יעדן טאג האפן צו ביאת המשיח, וואס הייסט דאס בהיסח הדעת? האט ער געזאגט, דעם רמב"ם דאס מיינט דער היסח הדעת, מ'זאל נישט אריין טראכטן וואס וועט זיין, דאס מיינט דער היסח הדעת, און אזוי דארף מען זיך צו פירן.

במילא יעצט אין דעם טאג פון די יומא דהילולא, אונז האפן מיר אז דער פעטער ז"ל איז עומד און ער איז מתפלל פאר אונז און פאר גאנץ כלל ישראל, מ'זאל געהאלפן ווערן אין אלע ענינים, מיט ברכת הבנים, אידישע קינדער דארפן געהאלפן צו ווערן מיט קינדער, אידישע קינדער דארפן געהאלפן צו ווערן מיט רפואות, עס איז נעבעך דא אסאך אידן וואס קוקן ארויס אויף דעם, ישועות, פרנסה פאר אידישע קינדער, עס זאל זיין בהרחבה ובניקל, גוטע שידוכים, סיי די וואס האבן זוהן, און סיי די וואס האבן טעכטער, דער אויבערשטער זאל העלפן יעדער זאל זוכה זיין צו מגדל זיין די קינדער צו תורה ויראת שמים און מידות טובות, מיט תענוג ונחת דקדושה, ביז מיר וועלן זוכה זיין צו זען ישועת כל ישראל ושמחתן בהתרוממות קרן התורה וישראל ובהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

בס"ד

במעמד המרומם

הכנסת ספר תורה

בשמחה וברהתרגשות מתכבדים אנו בקריאה של חיבה למע"כ הרמה שיחי' להשתתף בשמחתינו הגדולה לכבוד של תורה

שנכתב לע"נ זקיני הרה"ח הפרומם
פוה"ר שלמה זלמן בן ר' מרדכי וירצבערגער ז"ל
וזוגתו זקינתי מרת לאה בת ר' זאב ע"ה

שיתקיים בעז"ה בקול רנה ותודה המון חוגג

ביום א' פרשת שופטים

ב' דר"ח אלול הבעל"ט - ולמספ' 22' AUGUST 28

במעון הקיץ קרית ויואל משה דסאטמאר

Ichud Bungalow Colony - Entrance #6

240 Forsetburgh Rd. Monticello N.Y. 12701

סיום כתיבת האותיות
בשעה 3:00
בבנין התלמוד תורה
'בנין שלמה זלמן'
עם מסיבת לחיים רבתי
ושירי התעלות לכבוד התורה

תהלוכת הס"ת תצא
על רחבת פני שדה הקרי' בהתאסף
פאות ילדי תשביר
לבית המדרש הגדול
'זכרון יחיאל מיכל'
בתופים ובמחולות ברוב
עם הדרת מלך

הכנסה לקבל פניכם בשמחת התורה

יצחק זאב הכהן פילאפף וב"ב

עֵלֶה אַלִּי הַהָרָה וְאֶתְּנָה לְךָ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה